

Науково-дослідний інститут
публічної політики і соціальних наук

**ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ
І ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ:
ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ**

Тези доповідей учасників
VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції

(м. Харків, 24 листопада 2023 року)

Харків 2023

УДК 34(477)(063)
Т33

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Науково-дослідного інституту публічної політики і соціальних наук
(протокол № 11 від 25 листопада 2023 року)

Т33 **Теоретичні** питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики ХХІ століття : тези доп. учасників VII Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 24 лист. 2023 р.) ; Наук.-дослід. ін-т публ. політики і соц. наук. Харків: НДІ ППСН, 2023. 233 с.

Збірник містить матеріали, у яких висвітлено сучасні проблеми теорії права, адміністративного, конституційного, цивільного, трудового, екологічного, кримінального, кримінального процесуального та інших галузей права.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів та студентів юридичних закладів вищої освіти, а також юристів-практиків.

УДК 34(477)(063)

Матеріали викладено в авторській редакції з незначними коректорськими правками. Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори та їх наукові керівники. Деякі доповіді та повідомлення мають дискусійний характер, оскільки в них висловлюється особиста думка автора, яка не завжди збігається з поглядами членів редколегії.

Електронна копія збірника безоплатно розміщується у відкритому доступі на сайті Науково-дослідного інституту публічної політики і соціальних наук (<https://pp-ss.pro>).

© Науково-дослідний інститут публічної політики і соціальних наук, 2023

ЗМІСТ

ВАСЯНОВИЧ А. В.

Значення професійного навчання поліцейських у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання..... 9

СТЕЦЮК О. В.

Інструменти гібридної війни в контексті збройної російської агресії проти України..... 12

ТОДОСІЙЧУК Ю. І.

Дезінформація про українських біженців під час передвиборчої агітації перед парламентськими виборами в Республіці Польща 15 жовтня 2023 року..... 16

ФЕДЕНКО Д. О.

Сучасні теоретико-методологічні підходи до забезпечення інформаційної безпеки в бухгалтерському обліку 20

ГЛУЩЕНКО Є. В.

Мета та завдання діяльності медіаторів..... 24

ФЕДОРЕНКО Р. О.

Вплив правового режиму воєнного стану на діяльність органів публічного адміністрування в Україні 27

ГРАЧОВ Є. О.

До проблеми визначення чинників, що впливають на стан діджиталізації сфери надання адміністративних послуг в сучасних умовах..... 29

АЛФЬОРОВ С. Ю.

Поняття та значення принципів надання соціальної допомоги в умовах воєнного стану..... 31

ПИЧУРИН А. А.

До питання визначення принципів здійснення державного контролю у сфері використання інформаційних технологій 33

БУДНІКОВ С. В.

Особливості підготовки офіцерів по роботі з особовим складом у контексті університетської військової освіти..... 35

ДЗЮБА Р. Б.

Поняття суб'єктів організації взаємодії Служби безпеки України з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності 38

ДМИТРЕНКО В. Г.

Аналіз повноважень Національної гвардії України у сфері забезпечення національної безпеки: адміністративно-правовий аспект..... 40

КОВАЛЕНКО В. А.

Професійна підготовка майбутніх офіцерів поліції: педагогічні аспекти розвитку організаторських умінь..... 42

ЛИСЕНКО В. А.

Міжнародні аспекти та національні підходи у протидії корупції: досвід зарубіжних країн та перспективи для України 44

ПІНТЕСКУЛ І. В.

Адміністративно-правові механізми запобігання порушенням у будівельній галузі: аналіз діючого законодавства 47

ЗАГИКА В. М.

До питання сутності територіальної оборони України 49

ПОМАЗАН О. О.

До питання забезпечення дисципліни у діяльності Державного бюро розслідувань 51

ГАВРИЛЮК І. Д.

Поняття корупційних злочинів, поєднаних із отриманням неправомірної вигоди. 53

ЯЦИК Ю. Г.

Тактика допиту потерпілого під час розслідування домагань дитини для сексуальних цілей 57

БАГАТИЙ В. А.

До питання щодо ознак бюджетних правовідносин 60

ДРОГОРУБ І. П.

До питання про природу правових аксіом..... 62

ЗЕЛЕНІН Р. В.

Принципи сучасної правової політики України 65

РАЙЧЕНКО С. П.

Сучасні наукові уявлення щодо видів кодифікації законодавства: плюральність підходів 68

ШАДРІН О. С.

Конституційно-правові межі продовження строків дії запобіжних заходів: баланс між державними інтересами та правами особи 70

ШКАРОВСЬКИЙ О. С.

Правова культура поліцейських: підходи до її формування у процесі професійної підготовки 72

ЩУР С. О.

Цифрові мультимедійні технології у навчальному процесу Національної гвардії України: переваги та виклики впроваджень 74

ЯКОВЛЄВ Ю. В.

Розвиток управлінських компетенцій у майбутніх офіцерів поліції в контексті професійної підготовки 76

ПРЯДКО О. О.

Поняття взаємодії під час розслідування воєнних злочинів..... 78

ВЛАСЕНКО Д. А.

Зарубіжний досвід забезпечення реалізації заходів правового режиму воєнного стану та можливості його використання в Україні 81

КОВАЛЬ М. П.

Принципи права, принципи адміністративного судочинства та принципи доктрини адміністративного судочинства: діалектика взаємозв'язку..... 84

КОНДРАЦЬКИЙ Ю. М.

Деякі аспекти реалізації компетенції та повноважень керівника
територіального органу Національної поліції як суб'єкта контролю 87

КРУЧЕК В. А.

Методологічні підходи до формування правової культури поліцейських у
системі професійної освіти 91

ШПАК М. О.

Аналіз сучасних тенденцій незаконного обігу наркотиків серед неповнолітніх та
виклики для слідства 94

МАЗУРОВ В. О.

Теоретико-правові аспекти запровадження соціально-економічних стимулів для
працівників поза межами трудового законодавства 97

ЧЕРНЯВСЬКИЙ В. Є.

Удосконалення системи адміністративного нагляду за веденням лісового
господарства в умовах сталого розвитку: аналіз нормативної бази 100

ЄЛЕЦЬКИЙ О. Є.

Роль міждержавних угод у забезпеченні трудових прав мігрантів: порівняльний
аналіз підходів європейських країн 102

ГОЛОВКО Є. В.

Правове регулювання медіаційних процедур у трудових спорах: проблеми та
перспективи вдосконалення 104

ГРИГОРЯК Ю. В.

Адміністративно-правовий захист інтересів підприємців у судовому та
досудовому порядках 106

ДМИТРЕНКО П. І.

Роль органів державної влади у здійсненні ліцензійної політики:
адміністративно-правовий аспект 108

ДМИТРЕНКО В. І.

Реформування адміністративно-правового статусу Держпродспоживслужби:
виклики та перспективи розвитку 111

ЩЕГОЛЬ А. М.

Адміністративно-правові засоби забезпечення прозорості державного контролю
у господарському секторі 114

БУКІН О. С.

Методи психологічної підтримки жертв мобінгу у навчальних закладах: правові
гарантії та виклики 117

ЛОГІН Р. І.

Підстави застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування
корупційних кримінальних правопорушень 120

СНЄЖКО А. О.

Внутрішньо-організаційні адміністративні процедури в податковій сфері 123

БАЙЦУР К. Ю.

Правові основи міжнародного співробітництва у сфері професійної підготовки поліцейських: досвід та перспективи для України..... 126

БІДНАРЧУК М. М.

Вплив воєнного стану на механізм забезпечення прав на захист: виклики та перспективи 130

БАЛДУХА О. В.

Електронні адміністративні послуги у сфері підприємництва: правове регулювання та виклики цифровізації 133

КОЛОМІЙЦЕВ С. О.

Поняття та види криміналістичних технологій пошуку та фіксації комп'ютерних даних 136

ЛИМАНЮК А. А.

Роль органів виконавчої влади у реалізації державної політики економічної безпеки під час воєнного стану: адміністративно-правовий аналіз 137

КОРЕНЕВА К. В.

Роль адміністративно-правового механізму у забезпеченні прозорості діяльності органів прокуратури України у протидії корупції..... 139

ЯМНИЧ О. В.

Цифровізація освітнього середовища як чинник стимулювання самостійності курсантів у закладах МВС 142

БАРИШЕВ О. Г.

Розвиток законодавства про біржову діяльність у контексті євроінтеграції України..... 145

ГЛУШКО О. В.

Інноваційні підходи до зберігання товарів: правові та технологічні аспекти договору зберігання..... 147

ЩЕГОЛЬ І. М.

Адміністративно-правові підходи до забезпечення відкритості інформації про діяльність державної Податкової служби України 149

УХОВ Р. В.

Правові гарантії та обмеження діяльності захисника на етапі проведення слідчих експериментів..... 152

СФРЕМОВ С. В.

Правові аспекти ліцензування діяльності у сфері азартних ігор в Україні: сучасні виклики та перспективи вдосконалення 155

РУСНАК В. О.

Роль принципу змагальності в забезпеченні доступу до правосуддя в умовах демократичної трансформації суспільства 158

ЗУБЧЕНКО Р. В.

Формування навичок емоційної стійкості у майбутніх психологів для ефективної роботи з підлітками з девіантною поведінкою 161

НОВІКОВ А. В.

Взаємодія національної поліції України з військовими адміністраціями:
адміністративно-правовий аналіз..... 164

КОРЧЕНЮК Р. В.

Вплив принципу справедливості на формування судової практики в Україні:
сучасні виклики та перспективи 167

МЕЛЬНИК Б. О.

Механізм адміністративно-правового захисту критичної інформаційної
інфраструктури держави в кризових умовах 169

НЕСТЕРЕНКО А. В.

Сутність криміналістичної характеристики вбивств заручника або викраденої
людини 172

ЗАЙКА Т. Р.

Юридичні аспекти інтеграції Blockchain у системи електронного
документообігу органів публічної влади..... 175

КУРИЛО А. М.

Правове регулювання сталого розвитку: перспективи гармонізації
національного та європейського законодавства 178

ЗИГАНШИН А. І.

Адміністративний контроль за діяльністю громадських об'єднань: проблеми та
перспективи 181

КУРІЛКІН Ю. В.

Адміністративно-правові засади захисту прав громадян у діяльності органів
місцевого самоврядування 184

ШВЕДЧЕНКО І. В.

Використання інформаційних технологій в адміністративних процедурах:
досвід ЄС та перспективи його імплементації в Україні 188

БЕРЕЖНИЙ О. В.

Мета ліцензування господарської діяльності..... 191

ПЛАХТІЙ В. М.

Законність, як ключовий принцип застосування заходів адміністративного
примусу Військовою службою правопорядку у Збройних Силах України 194

ПРИСЯЖНЮК О. А.

Щодо окремих особливостей застосування правоохоронними органами України
заходів адміністративного примусу у період воєнного стану 197

ХОРОБРИХ П. М.

Актуальні особливості системи суб'єктів контролю за діяльністю суб'єктів
господарювання, що здійснюють перевезення пасажирів автомобільним
транспортом 201

БЕЛОУСОВ В. Д.

Зародження правового регулювання соціальної безпеки держави в умовах
розвитку концепції громадянського суспільства..... 203

ВИЛКОВ С. В.

Роль та значення адвокатського самоврядування 205

ВОЛОДІН О. О.

Ідентифікація напрямів взаємодії підрозділів внутрішньої безпеки Національної поліції з іншими суб'єктами забезпечення дисципліни та законності через призму нормативного-правового закріплення 208

ПОПОВИЧ І. М.

Вплив корупції на стан забезпечення законності під час здійснення правосуддя 211

ОЛІЙНИК Д. М.

Принципи адміністративно-правового забезпечення державної політики щодо розвитку і функціонування ринку віртуальних активів в Україні 214

ДАВИДЕНКО В. В.

Форми і методи протидії наркозлочинності оперативними підрозділами Національної поліції України 217

БУРБИКА В. О.

До питання взаємодії органів місцевого самоврядування з суб'єктами надання безоплатної первинної правничої допомоги в ході забезпечення прав, свобод та законних інтересів громадян 220

ВАПЛЯРУК О. В.

Основні завдання оцінювання ефективності підприємницької діяльності 222

КОЛОМІЄЦЬ К. О.

Досвід організації взаємодії суб'єктів протидії корупції у США та можливості його використання у діяльності підрозділів внутрішньої безпеки Національної поліції 224

БІЛОУС А. М.

Адміністративно-правові методи забезпечення гуманітарної діяльності товариства Червоного Хреста України 227

АДАМОВА І. Х.

Деякі аспекти організації самоврядного контролю за адвокатською діяльністю . 229

ЗНАЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Лариса Василівна ВАСЯНОВИЧ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Підготовка у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання є надважливим видом професійного навчання. Така підготовка здійснюється відповідно до Порядку добору, направлення і зарахування на навчання до закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку кадрів для МВС. Означені заклади здійснюють підготовку кадрів для Національної поліції України ступенів вищої освіти бакалавра, магістра, доктора філософії, доктора наук [1].

Т.О. Голубенко, підкреслюючи особливе значення набуття вищої освіти, зазначає, що процес її набуття характеризується певними особливостями: орієнтація на вивчення не основ наук, а самої науки в розвитку, що сприяє зближенню самостійної роботи студентів з науково-дослідною роботою викладача; поєднання у діяльності викладача навчального і наукового: він навчає і водночас є дослідником у своїй галузі знань; процес викладання у вищому навчальному закладі спрямований на професіоналізацію. Зміст освітньої діяльності здобувачів вищої освіти відображається не тільки в логіці, а й через модель фахівця – у логіці майбутньої професійної діяльності, що надає цілісності, системної організованості та особистісного смислу засвоюваним знанням. Зміст навчання планується не як освітній предмет, а як предмет освітньої діяльності, що поступово трансформується в предмет професійної діяльності [2, с. 20-21]. Отже, авторка акцентує увагу на комплексності цього процесу, його важливості для формування цілісної особистості професіонала.

Навчання на цьому рівні дозволяє отримати відповідний рівень знань, вмінь, навичок, комунікації, відповідальності та автономії. Наприклад, для кваліфікації бакалавру – це концептуальні наукові та практичні знання, критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності та/або навчання; поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання; донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації, збір, інтерпретація та застосування даних спілкування з професійних питань, у тому числі іноземною мовою, усно та письмово; управління складною технічною або професійною діяльністю чи проектами, спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти, організація та керівництво про-

фесійним розвитком осіб та груп, здатність продовжувати навчання із значним ступенем автономії [3]. Перелічене вказує на ті можливості, які мають сформуватися під час навчання у процесі здобуття освіти рівня кваліфікації – бакалавр, який можна отримати у закладах із специфічними умовами навчання.

Як справедливо підкреслює А.О. Гаркуша, специфіка реформованої системи Національної поліції України вимагає від сучасного поліцейського ґрунтовних знань у юридичній сфері, розвиненої правової та комунікативної культури, сформованих умінь і навичок, моральної стійкості та фізичної витривалості. Розмірковуючи про доцільність підготовки поліцейських у відомчих закладах МВС України, автор зазначає, що лише спеціалізовані заклади можуть підготувати реально висококваліфікованих працівників, адже саме відомча освіта виховує у курсанта стійкість до усіх життєвих перешкод, готує його до вирішення службових задач [4]. Означене підтверджується й на практиці.

Так, в результаті щорічного інтерв'ювання працівників підрозділів кадрового забезпечення окремих територіальних органів Національної поліції були отримані відомості, що свідчать про різний рівень «підготовленості» до служби у практичних підрозділах випускників цивільних ЗВО України. За результатами опитування виявлено, що саме випускники ЗВО зі специфічними умовами навчання швидше адаптуються до існуючих умов проходження служби [5, с. 242]. На переконливу думку В.В. Романюка, цілком логічно виглядає той факт, що підготовка фахівця для Національної поліції відрізняється від підготовки майбутнього нотаріуса, кадрового працівника СБУ. Саме в цьому і повинні проявлятися наслідки застосування специфічних умов під час навчання. Підготовка у вищих навчальних закладах МВС України повинна дати не лише знання і вміння, а й сформувати здатність до саморозвитку, вміння адаптуватися до нових соціальних, інформаційних, технічних та технологічних вимог, кваліфікованого здобуття нових знань шляхом самоосвіти – тобто повинна ґрунтуватись на засадах випереджальної освіти. Така підготовка дозволить сформувати професійні інтереси майбутніх правоохоронців, належно зорієнтувати, дати чітке уявлення про переваги і труднощі, пов'язані зі службою в поліції [5, с. 243].

Отже, загальним завданням підготовки у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання є надання тих знань, вмінь, навиків, які відповідають встановленій характеристиці певного освітньо-кваліфікаційного рівня, що знаходить своє підтвердження в отриманні поліцейським диплому встановленого зразка.

Тож, професійне навчання поліцейських у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання має особливе значення для формування професійного корпусу правоохоронців, здатних ефективно виконувати свої обов'язки в умовах підвищеної відповідальності та динамічних суспільних змін. Такі ЗВО забезпечують комплексну підготовку, яка поєднує надання теоретичних знань із практичними навичками, необхідними для роботи в умовах правової держави та демократичного суспільства. Як видається, саме в цих навчальних установах створено умови, максимально наближені до реальної службової діяльності, що дозволяє майбутнім поліцейським уже

в процесі навчання формувати стійку професійну ідентичність, навички реагування на надзвичайні ситуації, знання тактики дій у конфліктних ситуаціях і уміння ефективної взаємодії з громадськістю.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Порядку добору, направлення та зарахування кандидатів на навчання до закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку кадрів для Міністерства внутрішніх справ України і Національної поліції України, та вищого військового навчального закладу Національної гвардії України. Наказ Міністерства внутрішніх справ від 15.04.2016. № 315. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0668-16#Text>
2. Голубенко Т. О. Принципи контекстного навчання у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання: правовий статус та особливості функціонування : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 1 травня – 11 червня 2023 року. Одеса : Видавничий дім «Гельветика». 2023. С. 19-22
3. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>
4. Гаркуша А.О. Відомча освіта: чому правоохоронці мають бути юристами? <https://dduvs.in.ua/2020/01/10/vidomcha-osvita-chomu-pravoohorontsi-mayut-buty-yurystamy/>
5. Романюк В.В. Вплив специфічних умов навчання у ВНЗ МВС України на здійснення підготовки поліцейських. Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917–2017 рр.) : зб. наук. ст. і тез доп. на наук.-практ. конф. до 100-річчя підготовки охоронців правопорядку в Харкові (м. Харків, 25 листоп. 2017 р.) Харків: ХНУВС. 2017. С. 242-243.

ІНСТРУМЕНТИ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ В КОНТЕКСТІ ЗБРОЙНОЇ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Олександр Володимирович СТЕЦЮК,

*аспірант кафедри політичних наук і права ДЗ
“Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського”
<https://orcid.org/0009-0007-3599-0912>*

Науковий керівник: *Проноза І. І.,
канд. політ. наук, доц., доцент кафедри
політичних наук і права ДЗ “Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського”*

У першій половині ХХ століття відбулися дві світові війни, які призвели до надзвичайно великих людських втрат та серйозної руйнації. Ці конфлікти спричинили тимчасову зупинку розвитку людства. Втім, гонка озброєнь частково стала каталізатором прогресу в освоєнні космосу, пошуку альтернативних джерел енергії та вдосконаленні засобів передачі інформації та зв'язку. Військові витрати провідних країн світу, спрямовані на компенсацію завданих військових збитків, сприяли відкриттям та технологічному прогресу [1].

В контексті історії людства війна є невід'ємною частиною буття людини, адже історія не знає жодної народності, що за час свого становлення не брала участь в тій чи іншій формі воєнного конфлікту. Водночас, війна воочевидь не є статичною матерією та натомість постійно розвивається, адаптуючи старі та формуючи нові інструменти ефективного досягнення стратегічних, тактичних чи то оперативних цілей, поставлених стороною конфлікту.

Росія використовує стратегію “гібридної війни” проти України, яка виокремлюється унікальністю з точки зору структури та функціоналу. З формальної точки зору вона є “гібридною”, а з погляду змісту — “асиметричною”. Цей новий вид війни отримав найчіткіше вираження у вчинках, таких як анексія території Криму Росією весною 2014 року та підтримка місцевих радикальних елементів, а також повномасштабне вторгнення російських військових підрозділів на східні області України [2].

Окремо варто згадати конфлікт щодо острова Тузла наприкінці 2003 року, коли російська сторона своїми не військовими діями вчинила спробу захоплення частини території України задля контролю Керченської протоки, що загрожувало перерости у збройний конфлікт [3].

Термін “гібридна війна” охоплює ширший контекст, ніж просто сучасні форми ведення бойових дій, майбутні варіанти військових конфліктів або конкретні приклади змішаних суперечок. Фактично це визначення нового формату глобального протистояння в сучасному неупорядкованому міжна-

родному середовищі безпеки. Гібридна війна не є повторенням холодної війни; це новий, складний та нестабільний вигляд міжнародних відносин, в якому супроводжується ланцюгом активних конфліктів [4].

Перехід етапу військового конфлікту російської федерації проти України з неоголошеної війни від 2014 року до повномасштабного збройного вторгнення починаючи з 24 лютого 2022 року зовсім не означає припинення використання агресором інструментів гібридної війни проти України. Слід лише згадати, що російська сторона офіційно називає своє вторгнення не оголошенням війни, а проведенням “спеціальної воєнної операції”, чим фактично здійснила спробу підмінити поняття “воєнне вторгнення” іншим емоційно віддаленим поняттям.

Більше того, в умовах отримання поразки в досягненні основної цілі вторгнення - швидкого повалення української державності та самостійності, противник постійно розвивається та удосконалює свої методи протидії спротиву української сторони.

Відтак, розуміння основних інструментів гібридної війни, які може використовувати російська сторона, є первинною умовою для розроблення та застосування методів їм протистояння. Пропонується розглянути деякі такі інструменти, зокрема:

- масова міграція - використовується як стратегічний інструмент гібридної війни, є свідомою тактикою, спрямованою на досягнення військових цілей. Це може включати намір змінити акцент збройних сил країн, що стають об'єктом гібридної агресії, з орієнтації на оборону до внутрішньої безпеки та демографічної політики. Іншою можливою метою гібридної агресії, за допомогою міграційного фактора, може бути вплив на цільову державу через поширення власних ідей та наративів за допомогою мігрантів [5];

- фейк - навмисна неправдива інформація та, в широкому розумінні, представляє собою розповсюдження актуальної інформації про події, факти або обставини, які не мали місця, або ж частково відповідають дійсності. Це може відбуватися через Інтернет, засоби масової інформації або будь-які інші канали в довільній формі. При цьому інформація може бути розповсюджена з певним суб'єктивізмом, що за певних обставин може вплинути негативно на внутрішні чи зовнішньополітичні процеси та пошкодити міжнародний імідж держави [6];

- індоктринація - окремий психологічний інструмент впливу на свідомість широких мас, ціллю якого можна визначити як формування необхідного для маніпулянта сприйняття тих чи інших явищ. Для прикладу, протиставлення російською пропагандою слова “бандерівці”, що вживається в негативному забарвленні для означення представників Збройних Сил України, слову “ополченці”, що використовується для означення незаконних злочинних збройних угруповань тим самим ототожнюючи їх з добровільними представниками народу [7];

- терористичний акт - це застосування зброї, вчинення вибуху, підпау чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіявали значної майнової шкоди чи приводили до інших тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки,

залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення або з метою впливу на ухвалення рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, або привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста), а також погроза вчинення зазначених дій з тією самою метою [8];

– незаконні збройні формування - збройні групи, створені для захисту силових інтересів конкретного фінансово-економічного чи політичного (релігійного) об'єднання, керівництво якими знаходиться під контролем впливового політичного (релігійного) чи військового лідера [9];

– корупція - підкуп владних осіб з метою отримання необхідного результату в вигляді певного блага, статусу, формування сприятливих обставин, зовнішньої картини. Головною метою гібридної війни РФ проти України визначають в тому, щоб за допомогою корупційних методів постійно генерувати внутрішній розлад у всіх сферах суспільства, призвести до занепаду урядових структур, розірвати довіру громадян до влади та спричинити втрату політичного та адміністративного контролю над регіонами, що призведе до неспроможності забезпечити безпеку [10];

– Електоральні симпатії - тобто формування необхідних переконань громадськості, висунення потрібних ідеологій та стратегічних поведінкових впливів на формування громадської думки через розповсюдження ідей, спрямованих проти державницьких інтересів стосовно України. Важливо зауважити, що саме обрані представники - депутати, можуть виступати як переносники та ретранслятори таких ідей, маючи можливість поширювати їх серед різних верств населення завдяки своєму соціальному статусу у владі чи в органах місцевого самоврядування, як службовці цих органів, представники громадських об'єднань, юридичні особи. Це також включає зрощення симпатії громадськості до конкретних політичних, релігійних чи інших поглядів агресора [11].

Слід зазначити, що вищезгадані інструменти гібридної війни не використовуються самостійно або ж окремо одне від одного в контексті російської агресії проти України. Їхнє комбінування у тих чи інших сполуках із застосуванням інших, не згаданих цією тезою інструментів, потребують окремих методів запобігання та протидії.

Дослідження інструментів гібридної війни наряду з її методами є ключовим для формування шляхів протидії агресорові.

Список використаних джерел:

1. Магда Є. В. Гібридна війна: вижити і перемогти. Харків: Віват, 2015. 304 с.
2. Проноза І. І. Гібридна російсько-українська війна як загроза європейській безпеці . S.P.A.C.E. Society, Politics, Administration in Central Europe: електронний науково-практичний журнал / редкол.: Д. В. Яковлев (голов. ред.), К. М. Вітман (заст. голов. ред.); НУ "ОЮА". Одеса, 2016. Вип. 1. С. 81-84.
3. Гай-Нижник П. П. Загострення навколо острова Коса Тузла 2003 р. як складова геостратегічної операції Російської Федерації щодо оволодіння акваторією Азовського моря та окупації-анексії Криму. *Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та*

релігійний виміри: збірка наукових праць. Вип. 6/відп. ред. МІ Михайлуца. Херсон: ФОП Грінь ДС, 2017.460,[1] с., 2017, 86.

4. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с.

5. Бучин М. А., Мархайчук Н. О. Міграція як інструмент гібридної війни. *Вісник НТУУ “КПІ” Політологія. Соціологія. Право*, 2022, 3 (55): 42-47.

6. Черниш, Р. Ф. Фейк як один із інструментів негативного впливу на національну безпеку України в умовах ведення гібридної війни. *Часопис Київського університету права*, 2019, № 2: С. 109-114.

7. Сафін О. Д. Індоктринація як інструмент гібридної війни Росії. 2017. URL: : https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/12527/1/%D0%92%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%92%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%96_%E2%84%96_2_37_2017.pdf.

8. Кримінальний кодекс України, Верховна Рада України, 05.04.2001, №2341-III (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

9. Феденко О., Панасюк В. Незаконні збройні формування як інструмент гібридної війни. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*, 2020, 48: 117-126.

10. Бурба В., Суворов О. Корупційні ризики як складова терористичних проявів в контексті гібридної війни. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*, 2019, 3 (27): 87-92.

11. Кузишин А. Електоральні симпатії як інструмент гібридної війни: просторовий аналіз. *Географічна освіта і наука: виклики і поступ* : Міжнародна науково-практична конференція присвячена 140-річчю географії у Львівському університеті Україна (м. Львів, 18–20 травня 2023 р.). Львів, 2023. С. 207-211.

ДЕЗІНФОРМАЦІЯ ПРО УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ ПІД ЧАС ПЕРЕДВИБОРЧОЇ АГІТАЦІЇ ПЕРЕД ПАРЛАМЕНТСЬКИМИ ВИБОРАМИ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА 15 ЖОВТНЯ 2023 РОКУ

Юрій Іванович ТОДОСІЙЧУК,

*аспірант кафедри міжнародних відносин
та суспільних комунікацій факультету історії
політології та міжнародних відносин
Чернівецького національного університету імені
Юрія Федьковича*

<https://orcid.org/0009-0007-4086-7513>

До повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України 24 лютого 2022 року, Республіка Польща мала досить значну українську діаспору та приймала в себе велику кількість українських трудових мігрантів. Після початку бойових дій, Польща стала одним з основних реципієнтів українських біженців. Так, газета Rzeczpospolita посилаючись на дані Євростату повідомляє, що в червні 2023 року в Польщі перебувало приблизно 975 тисяч українських біженців, що на 350 тисяч менше, ніж в серпні 2022 року. Більш цікавим для нас є наведені дані опитування, яке опубліковано 19 вересня 2023 року, за місяць до парламентських виборів, які відбулись 15 жовтня 2023 року, поляків про їх ставлення до біженців з України: так зазначається, що 64,4% опитаних позитивно оцінюють перебування українських біженців в Республіці Польща. Окремо, видання зазначає, що прихильники, на той момент, правлячої партії Порядок та Справедливість (Prawo i Sprawiedliwość – PiS) так і опозиційної Громадянської Коаліції (Koalicja Obywatelska) висловлюють практично однакове ставлення щодо перебування переселенців з України, натомість 64% тих, хто не визначився за кого голосуватиме, мали негативне ставлення до перебування українських біженців в Польщі [1].

Варто зазначити, що ані партія Порядок та Справедливість, ні Громадянська Коаліція не будували свою передвиборчу кампанію на темі проблем з українськими трудовими мігрантами та українськими біженцями. Хоча для PiS є характерною антимігрантська риторика, більшою мірою вона стосується біженців з Сирії та Африки, а не з України. Наприклад, 18 серпня 2023 року, лідер PiS, Ярослав Качинський сказав: “Нас намагаються змусити створити в Польщі проблему, яка сьогодні існує в багатьох західних країнах та яка серйозно загрожує безпеці громадян. Це імміграція, нелегальна імміграція, велика кількість людей, які приїжджають сюди не працювати, а щоб, з одного боку, отримати соціальну допомогу і так жити, а з іншого боку, щоб підірвати безпеку.” [2] По суті єдиним закидом з боку PiS проти українських біженців в Польщі, була заява спікера польського уряду Петра Мюллера від 4 жовтня 2024 року про те, що імовірно з першого кварталу 2024 року уряд Польщі скасує певні виплати українським біженцям, однак, зважаючи що П. Мюллер не брав участі в передвиборчій

агітації, навряд чи ця заява була спробою вплинути на результати виборів [3].

Натомість, політична партія “Конфедерація свободи і незалежності” (Konfederacja Wolność i Niepodległość), або просто Конфедерація, для якої є характерними націоналістичні, антимигрантські та радикально євроскептичні погляди [4], досить активно спекулювала на питанні допомоги Україні та українцям під час своєї передвиборчої кампанії. Наприклад, під час свого виступу у Вроцлаві 29 вересня 2023 року, один з лідерів Конфедерації, Кшиштоф Босак, дуже багато уваги приділив п'ятому пункту програми Конфедерації, який звучав так: “0 спеціальної соціалки для українців”. К. Босак апелював до того, що не всі поляки можуть користуватись соціальною допомогою, оскільки не всі її потребують, в той час як урядові рішення “поширюють усі інструменти соціальної політики, доступні полякам, не лише на біженців, але й на всіх, хто має закордонний паспорт однієї конкретної країни – української держави.” На думку Босака, така політика створює привілейований стан для українців в Польщі та повинна бути скасованою [5].

На офіційному сайті Конфедерації є багато антиукраїнських матеріалів, які використовувались для передвиборчої агітації. В основному вони стосувались того, про що говорив К.Босак у Вроцлаві: правляча партія PiS збільшує податки полякам лише для того, щоб віддати кошти українцям, які в результаті викликають Польщу до суду та накладають санкції на польські агропродукти. Варто зауважити, що Конфедерація не гребувала використовувати відверту дезінформацію. Наприклад, згадуваний раніше К.Босак та матеріали розміщені на сайті партії, стверджували, що українцю достатньо попрацювати один день в Польщі для того, щоб мати право на отримання мінімальної пенсії [6], таким чином намагаючись створити негатив проти українців для залучення додаткового електорату. Тим не менш, такі заяви не відповідають дійсності, оскільки для отримання пенсійного забезпечення в Республіці Польща українцям, як і полякам, потрібно мати мінімальний пенсійний стаж: 20 років для жінок та 25 років для чоловіків [7].

Також вартує окремої уваги діяльність політичного партнера Конфедерації свободи та незалежності, під назвою Конфедерації польської корони (Konfederacja Korony Polskiej), яка з початку даного року почала проводити акції під гаслом “СТОП українізації Польщі”. Організатори руху намагаються грати на історичних проблемах в польсько-українських відносинах, а саму українізацію вони доводили тим, що нібито масове переселення українців до Польщі є результатом не військових дій а соціальних проблем в Україні, тим часом як польський уряд ввів дискримінаційне законодавство відносно поляків для надання пільг українцям, а польські прапори на державних установах поступово замінюються на українські [8]. Для протидії “українізації Польщі” Конфедерація польської корони організовувала мітинги з початку 2023 року, однак до самих виборів їх значення було досить низьким, зокрема є відомим випадок в міста Санок 25 вересня 2023 року, коли на мітинг “СТОП українізації Польщі” ніхто не прийшов [9].

Польське агентство “Демагог”, яке спеціалізується на боротьбі з дезінформацією та фейками, опублікувало статтю українського дослідника з аналітичного центру “Детектор Медіа” щодо можливого російського впливу на виборчий процес в Польщі через соціальну мережу Telegram. Як стверджує дослідник, багато з анонімних телеграм каналів, які поширюють дезінформацію можуть керуватись росіянами, на що вказує наявність певної кількості помилок та використання граматичних структур, які використовуються в російській мові, проте є нехарактерними для польської мови. Серед багатьох наративів, які поширювались даними каналами, були два з антиукраїнським змістом. Перший спрямований на те, аби підірвати популярність ідеї підтримки польським урядом України в її боротьбі проти російської федерації. Серед звичайних месиджів російської пропаганди, таких як те що українська армія не має перспектив на полі бою та зазнає значних трат, окремої уваги заслуговує твердження, що польський уряд не збирається вирішувати проблеми з народжуваністю корінного населення країни, а натомість завезе значну кількість біженців та продовжить руйнувати польську культуру та економіку.

Другий наратив стосувався безпосередньо українських біженців, які перебували в Республіці Польща. Серед ключових елементів дезінформаційної кампанії можна виокремити вигадані та фактично необґрунтовані повідомлення, які мають на меті вплинути на сприйняття українських біженців в Польщі: фейк про те, що українці спричинили спалах легіонельозу в місті Жешув, відео де нібито українці знущаються з поляка, також дані телеграм канали не гребували заgravати з проблемами історичного характеру, зокрема поширювались обурливі дописи через виконання українцями пісні “Ой у лузі червона калина”, що даними каналами трактувалось мало як не поширення нацизму. Додатково, стверджувалось, що надмірна допомога, яку польський уряд надає українським біженцям стало причиною високого рівня інфляції в країні [10]. Узагальнюючи, можна стверджувати, що дії авторів дезінформаційних телеграм-каналів спрямовані на посилення внутрішнього напруження розпалювання ворожнечі та створення негативного образу українських біженців в польському суспільстві. Зважаючи на схожість тверджень поширюваних даними каналами з політичними заявами від Конфедерації, робота подібних телеграм каналів могла бути спробою допомогти Конфедерації здобути додаткові голоси на виборах.

Хоча ми дійсно можемо бачити, що як одна з політичних партій Республіки Польща, так і сторонні сили намагались використовувати риторику проти українських біженців в Польщі для того, щоб здобути додаткові голоси на виборах, результати парламентських виборів засвідчують непопулярність таких думок в польському суспільстві. Так, більшість голосів були розподілені між традиційними суперниками PIS, який здобув 35,4% голосів, та Громадянською Коаліцією – 30,7% голосів, в той час як Конфедерація свободи та незалежності отримала всього 6,7% голосів, ставши одним з аутсайдерів на виборах [4].

Список використаних джерел:

1. Sondaż: Większość Polaków pozytywnie o uchodźcach z Ukrainy. URL: <https://www.rp.pl/spoleczenstwo/art39130671-sondaz-wiekszosc-polakow-pozytywnie-o-uchodzcach-z-ukrainy>
2. “Ostatni bój” i brąz na wagę złota. 10 rzeczy, które zapamiętamy z tej kampanii. URL: <https://tvn24.pl/wybory-parlamentarne-2023/wybory-parlamentarne-2023-pojedynek-donald-tusk-jaroslaw-kaczynski-w-najwazniejszych-po-1989-roku-wyborach-kampania-wyborcza-najwazniejsze-moment-y-7371941>
3. Piotr Müller o ustaleniach serial “Reset”: Tusk podpisał umowę z instytucją, przed którą nasze służby powinny nas chronić [STUDIO PAP]. URL: <https://www.pap.pl/aktualnosci/piotr-muller-o-ustaleniach-serialu-reset-tusk-podpisal-umowe-z-instytucja-przed-ktora>
4. Парламентські вибори в Польщі 2023: підсумки і перспективи польської зовнішньої політики. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/parlamentski-vybory-v-polshchi-2023-pidsumky-i-perspektyvy>
5. Zero socjału dla Ukraińców! Tylko my to mówimy. URL: <https://konfederacja.pl/zero-socjalu-dla-ukraincow-tylko-my-to-mowimy/>
6. PiS łupi Polaków i daje Ukraińcom. URL: <https://konfederacja.pl/grafika/pis-lupi-polakow-i-daje-ukraincom/>
7. Emerytura dla Ukraińców po 1 dniu pracy? Sprawdzamy. URL: <https://demagog.org.pl/wypowiedzi/emerytura-dla-ukraincow-po-1-dniu-pracy-sprawdzamy/>
8. Dość skłócania przez faworyzowanie przesiedleńców! Ukraińcy są tylko narzędziem w rękach polityków. URL: <https://stopukrainizacjipolski.pl/dosc-sklocania-przez-faworyzowanie-przesiedlencow>
9. Manifestacja Konfederacji uderzająca w Ukraińców. Nikt nie przyszedł. URL: <https://www.tvp.info/62972299/sanok-nikt-nie-przyszedl-na-wiec-stop-ukrainizacji-polski>
10. Czy Rosja próbuje wpłynąć na wybory w Polsce przez Telegrama? URL: https://demagog.org.pl/analizy_i_raporty/czy-rosja-probuje-wplynac-na-wybory-w-polsce-przez-telegrama/

СУЧАСНІ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Дмитро Олександрович ФЕДЕНКО,

*аспірант кафедри бухгалтерського обліку та
консалтингу факультету обліку та податкового
менеджменту Київського національного
економічного університету ім. Вадима Гетьмана
<https://orcid.org/0009-0008-6802-7038>*

Інформаційна безпека в сучасному бізнес-середовищі стала однією з найважливіших складових успішності будь-якої організації. Бухгалтерський облік, як одна з ключових функцій в управлінні фінансами підприємства, не є винятком. Забезпечення інформаційної безпеки в бухгалтерському обліку має величезне значення для збереження конфіденційності, цілісності та доступності фінансової інформації. В даному звіті ми розглянемо сучасні теоретико-методологічні підходи до забезпечення інформаційної безпеки в бухгалтерському обліку та їх вплив на практику бухгалтерського обліку сьогодні.

Інформаційна безпека в бухгалтерському обліку передбачає застосування різних теоретичних підходів і методологій для забезпечення безпеки фінансової інформації. Один із найважливіших аспектів цього процесу - це конфіденційність інформації, що зберігається та обробляється в бухгалтерському обліку. Методології шифрування та захисту даних, такі як методологія "за замовчуванням" (by default), грають ключову роль у забезпеченні конфіденційності фінансових даних.

Теоретичні засади інформаційної безпеки в бухгалтерському обліку є важливою основою для розуміння та реалізації заходів з захисту фінансової інформації в організаціях. Ці засади визначають принципи, концепції та методи, на яких ґрунтується побудова системи інформаційної безпеки в бухгалтерському обліку. Ось кілька ключових теоретичних засад:

1. Конфіденційність: ця засада визначає необхідність забезпечення конфіденційності фінансової інформації. Значення полягає в тому, щоб лише авторизовані користувачі мали доступ до конфіденційної інформації. Це досягається за допомогою різних методів, таких як шифрування даних, контроль доступу та обмеження привілеїв користувачів.

2. Цілісність: ця засада підкреслює важливість збереження цілісності фінансової інформації. Іншими словами, дані не повинні бути змінені безпідставно. Використання цифрових підписів та систем контролю змін допомагають досягти цієї цілі.

3. Доступність: ця засада вказує на необхідність забезпечення доступності фінансової інформації тим, хто має на неї право. Організація повинна бути готовою до запобігання, виявлення та відновлення від інцидентів, що можуть призвести до втрати доступу до даних.

4. Аутентифікація та авторизація: ці засади передбачають перевірку ідентифікації користувача (аутентифікацію) та призначення прав доступу (авторизацію) на основі ролей та відповідальностей. Це допомагає уникнути несанкціонованого доступу до інформації.

5. Моніторинг та аудит: система інформаційної безпеки повинна включати засади моніторингу та аудиту, щоб виявляти та реагувати на можливі загрози та інциденти безпеки. Аудит дозволяє відстежувати дії користувачів та реагувати на підозрілі активності.

6. Захист від загроз і ризиків: засада захисту від загроз та ризиків полягає в ідентифікації потенційних загроз і ризиків і впровадженні відповідних заходів для їх запобігання та зменшення.

7. Стратегія інформаційної безпеки: стратегія інформаційної безпеки визначає загальний план дій та підходи організації до забезпечення інформаційної безпеки в бухгалтерському обліку. Ця стратегія має бути відповідною до потреб та характеру організації.

8. Освіта та навчання: засада освіти та навчання передбачає інформування та навчання персоналу щодо правил і процедур інформаційної безпеки. Важливо, щоб всі співробітники були обізнані з основами інформаційної безпеки та відомі ризики та загрози.

Ці теоретичні засади є фундаментом для розробки імплементації системи інформаційної безпеки в бухгалтерському обліку та допомагають забезпечити захист фінансової інформації в сучасному бізнес-середовищі [1].

Сучасні організації все частіше використовують інтегровані системи бухгалтерського обліку та управління, що робить їх більш вразливими перед можливими загрозами. Забезпечення інформаційної безпеки вимагає впровадження методологій, які враховують цю інтеграцію і забезпечують захист фінансових даних на всіх рівнях системи. Прикладами можуть бути методологія забезпечення доступності даних, методологія реагування на інциденти безпеки та методологія моніторингу та аудиту системи бухгалтерського обліку.

Забезпечення інформаційної безпеки в бухгалтерському обліку супроводжується рядом завдань та викликів. Одним із найважливіших завдань є забезпечення освіти та навчання персоналу щодо правил та процедур інформаційної безпеки. Іншими завданнями є визначення ризиків, розробка політик безпеки, впровадження технічних заходів захисту та постійний моніторинг забезпечення безпеки.

Сучасні теоретико-методологічні підходи до забезпечення інформаційної безпеки впливають на практику бухгалтерського обліку важливим чином. Вони вимагають від організацій зосередитися на захисті фінансових даних та розробці стратегій в разі інцидентів безпеки. Крім того, ці підходи сприяють покращенню якості бухгалтерської інформації, оскільки зменшують ризик помилок та несанкціонованого доступу до неї.

Сучасні теоретико-методологічні підходи до інформаційної безпеки мають значний вплив на бухгалтерський облік. Ці підходи враховують різні аспекти захисту фінансової інформації та стандарти для забезпечення конфіденційності, цілісності та доступності даних. Ось деталізований огляд

впливу сучасних теоретико-методологічних підходів на бухгалтерський облік [2]:

1. Шифрування даних: сучасні методи шифрування грають ключову роль у забезпеченні конфіденційності фінансової інформації. Вони дозволяють перетворити дані в такий спосіб, що вони стають незрозумілими для осіб без відповідних ключів. Впровадження шифрування в бухгалтерському обліку допомагає захищати фінансові дані від несанкціонованого доступу, навіть якщо зловмисники отримають фізичний доступ до зберіганої інформації.

2. Методологія за замовчуванням (by default): цей підхід передбачає забезпечення максимальної безпеки "за замовчуванням". Його суть полягає в тому, щоб системи бухгалтерського обліку мали вбудовані заходи безпеки, які автоматично активуються при їх розгортанні. Це включає в себе стандартні налаштування безпеки, обмеження доступу і регулярне оновлення.

3. Інтеграція з системами інформаційної безпеки: сучасні підходи в бухгалтерському обліку вимагають інтеграції з системами інформаційної безпеки. Це означає, що системи обліку повинні співпрацювати з моніторинговими системами, системами виявлення загроз, системами реагування на інциденти і т. д. Це дозволяє більш ефективно виявляти та реагувати на можливі загрози для фінансової інформації.

4. Регулярні аудити і моніторинг безпеки: сучасні підходи вимагають проведення регулярних аудитів безпеки та постійного моніторингу систем бухгалтерського обліку. Аудити допомагають перевірити, чи дотримуються всі стандарти безпеки, а моніторинг дозволяє виявити і реагувати на несправності та інциденти в реальному часі.

5. Стандарти і вимоги: сучасні теоретико-методологічні підходи враховують стандарти та вимоги, такі як ISO 27001, які встановлюють основні принципи інформаційної безпеки, що повинні бути впроваджені в бухгалтерський облік. Дотримання цих стандартів сприяє підвищенню рівня безпеки [3].

6. Інтернал-контроль та ризик-орієнтований підхід: сучасні методи бухгалтерського обліку враховують інтернал-контроль та ризик-орієнтований підхід. Це означає, що бухгалтери та аудитори визначають потенційні ризики та розробляють контрольні процедури для їх зменшення та виявлення.

Сучасні теоретико-методологічні підходи ставлять інформаційну безпеку в центр уваги в бухгалтерському обліку, роблять її більш інтегрованою та комплексною і забезпечують більш високий рівень захисту фінансової інформації [4].

Сучасні теоретико-методологічні підходи до забезпечення інформаційної безпеки в бухгалтерському обліку важливі для забезпечення конфіденційності, цілісності та доступності фінансової інформації. Вони вимагають від організацій приділяти велику увагу цій проблемі та вживати заходів для захисту бухгалтерських даних. Дотримання сучасних методологій і підходів є ключовим для забезпечення успішності в управлінні фінансами та виконанні обов'язків перед стейкхолдерами організації.

Список використаних джерел:

1. Проект Закону про правотворчу діяльність, реєстр. № 5707 від 25.06.2021 (прийнято за основу 16.11.2021). URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72355.
2. РФ змінила підхід у веденні інформаційної війни проти України – експерт AMES (05.08.2020). URL : <https://www.prostir.ua/?blogs=rf-zminyla-pidhid-u-vedenni-informatsijnoi-vijnyproty-ukrajiny-ekspert-ames>.
3. Самотуга А. В. Проактивна зовнішня інформаційна політика України й питання її законодавчої регламентації. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 12 бер. 2021 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. С. 79-82.
4. Самотуга А. В. Україна в міжнародному інформаційному праві. Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування : матеріали наук. семінару (м. Дніпро, 10 груд. 2020 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. С. 89-91.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДІАТОРІВ

Євгеній Володимирович ГЛУЩЕНКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Сьогодні судовій системі України доводиться функціонувати в умовах значного перевантаження, яке підкріплюється значним кадровим дефіцитом. Так, до прикладу, сумарна нестача суддів по країні — понад 30%, однак в деяких судах недоукомплектація ще більша — станом на грудень 2022 року, в апеляційних судах всієї України вакансій навіть більше, ніж працюючих суддів. За таких умов, особливо важливим завданням законодавця є розвиток інституту медіації, який допоможе не тільки зменшити навантаження на суддів, але й сприятиме забезпеченню режиму верховенства права та законності в країні.

Так, медіація – це процес переговорів щодо вирішення спірного питання, до якого залучається нейтральна третя сторона – медіатор (посередник), що проводить цей переговорний процес, вислуховує аргументацію сторін з приводу суті спору й активно допомагає їм зрозуміти власні інтереси, оцінити можливість компромісів і самостійно прийняти рішення, що задовольнило б їх. Тобто медіація є одним із так званих альтернативних (позасудових) способів врегулювання спорів, ефективність якого надзвичайно висока в усіх країнах, у яких запроваджено цей інститут [1, с.65]. Т. І. Шинкар під медіацією розуміє альтернативну судовому процесу форму досудового або позасудового або позапроцесуального вирішення спорів і врегулювання конфліктів, яка добровільно обирається їх сторонами (або призначається уповноваженим органом), з метою досягнення ними угоди й яка в рамках структурованої процедури передбачає обов'язкову наявність третьої сторони (неупередженого і нейтрального медіатора), обраної за взаємною згодою сторін спору чи конфлікту, що не уповноважена приймати власні рішення за будь-яку зі сторін конфлікту, але покликаної надати професійне комплексне (різностороннє) сприяння справедливому вирішенню / врегулюванню конфлікту / спору і приведення конфліктуючих сторін шляхом медіації до стабільного та конструктивного діалогу, що в результаті призвів до компромісної, стійкої та такої, що взаємно влаштовує сторони згоди для досягнення цілей запобігання або редукування конфлікту, усунення його детермінантів, підвищення ефективності його вирішення, скорочення витрат на вирішення конфлікту / спору та / або відмови від судового розгляду конфлікту / спору, припинення вже розпочатого розгляду та/або зниження обсягу домагань [2, с.43-44]. Перевагами інституту медіації, на слушну думку Г.М. Степанової та Н.П. Григорчук, є наступні: дозволяє вирішувати конфлікти шляхом активного залучення сторін конфлікту; враховує інтереси обох сторін конфлікту; створює можливість діалогу між потерпілим і правопорушником; трансформує боротьбу між людьми у спільну діяльність із розв'язання конфлікту не суперницьким шляхом; сприяє

розвитку почуття відповідальності у правопорушника; дає можливість швидкого і більш реального відшкодування заподіяної шкоди; надає правопорушнику можливості для виправлення; зміцнює традиції миротворчості та розвиває співчуття; сприяє вихованню суспільства і вкоріненню у ньому гуманістичних цінностей; частково звільняє правоохоронні та судові органи від перевантаження провадженнями та дає можливість зосередитися на більш серйозніших правопорушеннях; заощаджує державний бюджет і час професіоналів юриспруденції; конфіденційність процедури [3].

Таким чином, медіація — це позасудова процедура врегулювання конфліктів, у якій нейтральний посередник (медіатор) допомагає сторонам досягти взаємно прийняттого рішення. Медіатор не приймає рішення за сторони, а лише сприяє діалогу, знижує напруженість і допомагає знайти компроміс, що задовольнить обидві сторони. А відтак, ключовим суб'єктом медіації є медіатор. Медіатор – це особа, завданням якої є надання допомоги сторонам для досягнення примирення у спорі. Медіатор не наділений повноваженнями на прийняття рішень, а його роль та значення у процесі визначається такими позиціями: 1) забезпечення зворотного зв'язку між сторонами спору, щоб вони змогли зрозуміти перспективи розв'язання конфлікту та з'ясувати головні потреби й інтереси один одного в наявному спорі; 2) раціоналізація переговорного процесу між сторонами; 3) спонукання сторін конфлікту до напрацювання щодо переговорів принципового підходу і знаходження рішень, які загалом відповідають їхнім головним інтересам, а в окремих випадках і на прохання сторін – внесення суттєвих пропозицій, спрямованих на стимулювання, спрямування сторін до досягнення згоди [4, с.35]. Діяльність медіатора має чітко визначену мету, досягненню якої передуює вирішення низки завдань.

Мета, пише З.Є. Шершньова, є складовою поведінки та усвідомленої діяльності особи, виражається в передбаченні наслідків дій, визначенні шляхів досягнення потрібних результатів за допомогою конкретних засобів. Поняття «мета» може тлумачитися як мотивація, бажання, напрям чи спосіб. У контексті управління мета розглядається як передбачувана ідея, яку можна реалізувати. У практичному визначенні цілей акцент робиться на спрямованості на інтеграцію зусиль, об'єднання різнобічних дій як окремої особи, так і організації, для формування впорядкованої системи або процесу. Мета є вихідною точкою, яка визначається системою взаємодії між суб'єктом та об'єктом управління, оскільки їхні взаємовідносини відображають взаємозв'язок мети, засобу та результату [5, с. 205]. З точки зору психології мета - це те, до чого прагне людина, для чого вона працює, за що бореться, чого хоче досягти в своїй діяльності. Без мети не може бути свідомої діяльності. Цілі людської діяльності виникли й розвивалися історично, в процесі праці, їх зумовлюють суспільне життя, умови, в яких живе людина. Вони залежать від ролей, які виконує людина, суспільних доручень, від її розвитку та індивідуальних особливостей. Цілі бувають близькі та віддалені. Віддалена мета реалізується в низці ближчих, часткових цілей, які крок за кроком ведуть до здійснення віддаленої мети в перспективі [6].

Отже, мета – це кінцевий, бажаний результат, якого прагне досягти медіатор в процесі здійснення своєї діяльності. А відтак, з огляду на запро-

поновані вище визначення, метою діяльності медіатора є сприяння мирному, ефективному та добровільному вирішенню конфліктів між сторонами, з урахуванням інтересів кожної з них. Медіатори прагнуть знизити емоційне напруження та забезпечити конструктивну взаємодію, допомагаючи сторонам знайти рішення, яке сприятиме збереженню або відновленню відносин та запобіганню ескалації конфлікту. З огляду на зазначену мету, завданнями медіації є наступні: 1) забезпечити нейтральність та об'єктивність в процесі врегулювання конфлікту, без надання переваги жодній зі сторін; 2) створити умови для відкритого та конструктивного обговорення проблеми, щоб сторони мали змогу висловити свої інтереси і потреби; 3) допомогти учасникам у чіткому визначенні та розумінні їхніх справжніх інтересів, а не лише позицій чи вимог; 4) сприяти безпечному середовищу, де сторони можуть відчувати себе впевнено у вираженні своїх поглядів і пропозицій; 5) прийняти рішення, які б задовольнили потреби та інтереси обох сторін і сприяли досягненню компромісу; 6) гарантувати приватність процесу та захистити конфіденційність інформації, що обговорюється під час медіації; 7) заохотити сторони до самостійного прийняття рішень і відповідальності за результат, без нав'язування рішення медіатором.

Список використаних джерел:

1. Присяжнюк І. Запровадження медіація як форми відновного правосуддя. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. №2. С.65 –69.
2. Шинкар Т. І. Застосування медіації в адміністративному судочинстві: вітчизняний та зарубіжний досвід : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. К., 2017. 220 с.
3. Степанова Г. М., Григорчук Н. П. Сучасна характеристика інституту медіації. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1/2022 URL: http://www.lsej.org.ua/1_2022/73.pdf
4. Островська О. А., Фінько О. А. Медіація як альтернативний спосіб врегулювання конфліктів та консалтингова послуга. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 21. С. 34-38
5. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : КНЕУ, 2004. 699 с.
6. Загальна психологія: підручник / за заг. ред. акад. С. Д. Максименка. 2 -ге вид., переробл. і доп. Вінниця: Нова Книга, 2004. 704 с. URL: http://pidruchniki.com/15021119/psihologiya/mehanizmi_opredmetnennya_psihichnih_utvoren

ВПЛИВ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ

Роман Олександрович ФЕДОРЕНКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Запровадження правового режиму воєнного стану суттєво відобразилось на діяльності всіх органів публічного адміністрування в Україні. В даному контексті слушною є позиція В.В. Борщевського, О.Б. Василиці та Є.Є. Матвеева, які вказують, що публічне управління в умовах воєнного стану має свої характерні особливості та механізми розвитку. Вони потребують окремих наукових досліджень задля вироблення дієвих пропозицій щодо пріоритетів і напрямів підвищення ефективності управління державою під час протистояння зовнішній агресії. Разом із цим, для вирішення вказаного завдання необхідно адекватно оцінити ті інституційні трансформації, які сьогодні відбуваються в Україні, а також окреслити коло першочергових змін, яких потребує система прийняття управлінських рішень та механізм розробки стратегічних планів на загальнодержавному та регіональному рівнях [1].

Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [2]. Розглядаючи сутність і зміст правового режиму воєнного стану С.О. Кириченко, М.М. Лобко та В.М. Семененко, роблять наступні висновки: по-перше, воєнний стан – це спеціальний правовий режим, що вводиться в державі або окремих її регіонах. Запровадження цього режиму надає особливі повноваження органам виконавчої влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування, які відрізняються від повноважень, передбачених для мирного часу. Це створює необхідні умови для реалізації цих повноважень та концентрації ресурсів для оборони держави; по-друге, ці особливі повноваження необхідні для відвернення загрози або відсічі збройної агресії проти України; по-третє, введення воєнного стану не означає оголошення війни. Воєнний стан є відповіддю на загрозу суверенітету та територіальній цілісності, а також на збройну агресію; по-четверте, введення воєнного стану передбачає тимчасові обмеження конституційних прав і свобод громадян, а також прав та

законних інтересів юридичних осіб з визначенням терміну дії цих обмежень; по-п'яте, сучасне міжнародне право не захищає державу-агресора, тому введення воєнного стану жертвою агресії не перешкоджає наданню їй військової та іншої допомоги; по-шосте, з введенням воєнного стану (разом із мобілізацією) у державі настає особливий період [3].

Таким чином, введення воєнного стану в Україні внаслідок російської агресії суттєво вплинуло на діяльність органів публічного адміністрування на всіх рівнях. Цей правовий режим передбачає особливі умови функціонування держави, спрямовані на забезпечення оборони країни, захист населення та відновлення територіальної цілісності. Основними змінами в діяльності органів публічного адміністрування в умовах воєнного стану є наступні:

1) розширення повноважень, відповідно до якого органам публічного адміністрування надаються додаткові повноваження для ефективного реагування на виклики воєнного часу. Зокрема, це стосується питань мобілізації, забезпечення оборони, евакуації населення, надання гуманітарної допомоги тощо;

2) відбувається перерозподіл бюджетних коштів та матеріальних ресурсів на потреби оборони та забезпечення життєдіяльності населення в умовах воєнного стану;

3) прийняття рішень в умовах воєнного стану, переважно, відбувається в оперативному режимі, з урахуванням динамічно змінюваної ситуації;

4) створюються військові адміністрації, які тісно співпрацюють з органами місцевого самоврядування для координації дій на місцях;

5) воєнний стан стимулює прискорення процесів цифрової трансформації в органах публічного адміністрування, що дозволяє ефективніше надавати послуги населенню та координувати дії різних структур.

Список використаних джерел:

1. Борщевський В., Василиця О., Матвеев Є. Публічне управління в умовах воєнного стану: інституційні трансформації, стратегічне планування та механізми розвитку. *Держава та регіони*. 2022. № 2. С 30-35

2. Про правовий режим воєнного стану / Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19/conv#Text>

3. Кириченко С. О., Лобко М. М., Семененко В. М. Щодо питання правового режиму воєнного стану і стану війни. *Наука і оборона*. 2019. № 2. С. 9-16

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ЧИННИКІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА СТАН ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ СФЕРИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Стор Олегович ГРАЧОВ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Сьогодні в Україні та й у всьому світі відбувається активний розвиток цифрових технологій, які проникли у всі сфери суспільного життя. І галузь надання адміністративних послуг в нашій країні не стала виключенням. Головною метою цифровізації адміністративних послуг є полегшення комунікації з органами державної влади та місцевого самоврядування. Проте, у процесі реалізації запровадження цифрових технологій постала проблема так званої «цифрової нерівності». Користування інтернет-технологіями передбачає наявність у особи відповідних знань та навичок, проте внаслідок низького рівня цифрової грамотності не всі громадяни можуть користуватися новим способом отримання адміністративних послуг. За даними Міністерства цифрової трансформації України рівень цифрової грамотності серед українців становить нижче середнього [1, с. 216]. Як слушно зазначає Н.О. Сидоренко, на сучасному етапі стан діяльності публічної адміністрації стосовно надання адміністративних послуг в Україні дозволяє відзначити покращення практик сервісної діяльності у сфері діджиталізації, децентралізації та моніторингу якості надання послуг. Через це деякою мірою можна визнавати, що практика надання адміністративних послуг – один із видів співдії органу публічної адміністрації з громадянами. А відтак, наголошує науковець, діджиталізація вважається тим потрібним головним чинником, котрий має вплив на прозорість, відкритість та дієвість роботи органів державної влади та органів місцевого самоврядування стосовно надання електронних послуг. Введення новітніх технологій має сприятливий вплив на відповідну співдію між владою та громадою, дозволяє зробити будь-яку процедуру зручною та незалежною від людського фактору. Саме такі реформи зумовлюють технічний розвиток, що, відповідно, слугує забезпеченню права громадян стосовно надання адміністративних послуг у найбільш віддалених громадах [2]. Таким чином, діджиталізація сфери надання адміністративних послуг – це масштабний процес трансформації традиційних бюрократичних процедур, перетворення їх у зручні та доступні онлайн-сервіси. Цей процес радикально змінює характер взаємодії громадян з державою, роблячи її більш прозорою, ефективною та орієнтованою на потреби користувача. Значення діджиталізації полягає у тому, що вона: *по-перше*, відкриває перед людьми нові можливості та вирішує багато проблем, з якими вони зіштовхуються у повсякденному житті; *по-друге*, діджиталізація підвищує зручність використання послуг, адже тепер, щоб отримати довідку, зареєструвати підприємство або оформити субсидію, не потрібно стояти в довгих чергах та витратити масу часу на походи по різних

інстанціях; *по-третє*, всі процедури стають відкритими для громадського контролю, що мінімізує корупцію та забезпечує рівні умови для всіх; *по-четверте*, автоматизація процесів дозволяє скоротити терміни надання послуг та зменшити кількість бюрократичних перешкод; *по-п'яте*, впровадження нових технологій стимулює розвиток економіки та створює нові можливості для бізнесу.

Разом із тим, стан діджиталізації сфери надання адміністративних послуг – це динамічний процес, на який впливає безліч факторів. А відтак, чинниками, які впливають на стан діджиталізації сфери надання адміністративних послуг в сучасних умовах є:

1) внутрішні фактори, зокрема: а) політична воля та стратегічне бачення законодавця; б) наявність механізмів чіткого регулювання суспільних відносин, які виникають у досліджуваній сфері; в) наявність сучасної ІТ-інфраструктури, програмного забезпечення та кваліфікованих фахівців; г) достатнє фінансування проектів з діджиталізації адміністративних послуг; ґ) ефективна координація між різними державними органами, що беруть участь у процесі надання адміністративних послуг;

2) зовнішні фактори: розвиток світових технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн, хмарні обчислення; можливість вивчення кращих практик та запозичення успішних рішень; попит громадян на швидкі, зручні та прозорі адміністративні послуги; стан економіки;

3) особливі чинники, які властиві виключно для України: а) війна, яка значно уповільнила процес діджиталізації, оскільки ресурси перенаправляються на забезпечення оборони країни; б) низька корпоративна культура та корупційні схеми; в) нерівномірний доступ до інтернету та цифрових пристроїв в різних регіонах України; г) скептичне налаштування населення країни до використання цифрових послуг, особливо це стосується громадян похилого віку;

Всі ці фактори взаємопов'язані та впливають один на одного. Наприклад, політична воля може сприяти виділенню фінансування, а розвиток технологій може відкривати нові можливості для оптимізації процесів.

Список використаних джерел:

1. Краковська А.Є., Бабики М. К. Цифровізація адміністративних послуг в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія "Право".* 2022. Вип. 70. С. 329–334. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/258976/255701>
2. Сидоренко Н. О. Діджиталізація: електронні адміністративні послуги. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права.* 2021. Вип. 4. С. 11-15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dnchpu_2021_4_4

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сергій Юрійович АЛФЬОРОВ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

В умовах сьогодення, важливим завданням законодавця є створення умов, за яких громадяни матимуть можливість отримувати належний рівень соціальної допомоги. Зазначене є особливо актуальним в контексті ведення повномасштабної війни та зростання кількості людей, які даної допомоги потребують. При цьому відповідна діяльність будується на системі відправних начал, вихідних ідей, які прийнято називати принципами. Так, принципи – це керівні ідеї, які мають важливе значення для ефективного функціонування всієї системи норм цієї галузі права. За допомогою принципів не тільки формулюється сучасний державний підхід до правового регулювання сфери соціального забезпечення, а й визначається суть майбутніх правових норм. Принципи – це ідеї, виражені у формі правової норми. Це означає, що принципи є правовими приписами, причому приписами обов'язковими [1, с. 54].

О.Б. Киричок вказує, що у філософській науці «принципи» – це загальні вимоги до побудови теорії, сформульовані як основа, що лежать в основі певної сукупності фактів. При характеристиці різноманітних систем принципи відображають як суттєві характеристики, що відповідають за правильне функціонування системи, без яких вона не виконувала б свого призначення [2, с.293]. В.Я. Малиновський цілком справедливо акцентує увагу на тому, що принципи – це специфічне поняття, змістом якого є не стільки сама закономірність, відносини, взаємозв'язок, скільки наше знання про них. Вони являють собою результат узагальнення людьми об'єктивно чинних законів і закономірностей, притаманних їм загальних рис, характерних фактів і ознак, які стають загальним началом їх діяльності. Принцип є результатом наукового пізнання, тому практична дія принципів не залежить від них самих, а повністю визначається ставленням до них людей [3, с. 191]

Досить розгорнутою є наукова позиція О.Є. Гаршиної, яка зазначає, що «принципи – це основоположну категорію, адже за своєю суттю він є началом, вихідною точкою, виступаючи тим первинним, з чого виводяться інші поняття. Саме принцип визначає уявлення про предмет або явище, в основі яких він закладений. Принцип – те ядро, яке органічно об'єднує навколо себе інші елементи. Ось чому, знаючи вихідні положення, на яких базується конкретний феномен, можна з легкістю пізнати його характеристики, визначити складові частини, особливості, закономірності тощо» [4, с.284]. Окрім того, авторка також вказує, що «принципи мають універсальний характер, адже будь-яка сфера буття володіє вихідними положеннями, які є її невід'ємною складовою. Вони (принципи) є тією категорією, через яку ведеться пізнання сутності будь-якого феномену. Це відбувається за

рахунок синтезу світового досвіду, узагальнення, в результаті чого відбувається звільнення від конкретного та часткового. Саме узагальнення дозволяє вивільнити загальні принципи з хаосу явищ, які їх затемнюють, уніфікувати й у «єдиній формулі» ототожнювати безліч різноманітних речей і подій. Базуючись на узагальненні, принцип здатний не тільки відображати рівень того, що було досягнуто, але й давати певний поштовх для проведення подальших пізнавальних дій, оскільки, як відомо, «без узагальнення не може бути пізнання». Проте у принципах відображаються лише найбільш важливі узагальнення. В їх основі лежать встановлені закономірності, тобто положення, які вже підтверджені історією розвитку та відображають об'єктивну реальність» [4, с.284-285].

Таким чином, під принципами надання соціальної допомоги в умовах воєнного стану найбільш доцільно розуміти відправні начала, вихідні ідеї, які лежать в основі здійснення відповідної діяльності. Їх ключове призначення полягає у тому, щоб: а) забезпечити сталість та послідовність функціонування суб'єктів у досліджуваній сфері; б) визначити вектори розвитку соціальної підтримки; в) забезпечити створення ефективної системи підтримки населення, яка здатна швидко реагувати на зміни, викликані війною; г) створити передумови для реалізації мінімально необхідних умов для виживання та відновлення життя та здоров'я громадян, їх майна, тощо; ґ) сформувати базу для надання адекватної, справедливої та цільової допомоги, що є критично важливим для підтримки соціальної стабільності та зменшення гуманітарних наслідків війни.

Список використаних джерел:

1. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України : навч. посіб. Київ : Олан, 2004. 312 с.
2. Киричок О.Б. Філософія : підручник для студентів вищих навчальних закладів.. Полтава : РВВ ПДАА, 2010. 381 с.
3. Малиновський В. Я. Державне управління : навч. посіб. Вид. 2-ге, доп. та перероб. К. : Атіка, 2003. 576 с.
4. Гаршина О. Є. Принцип як наукова категорія. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 282-289. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvdv_s_2012_1_40

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Артем Анатолійович ПИЧУРИН,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Здійснення державного контролю у сфері використання інформаційних технологій є складною за своєю сутністю та змістом діяльністю, яка будується на системі відправних начал, вихідних ідей, які прийнято називати принципами. Так, принципи – це керівні ідеї, які мають важливе значення для ефективного функціонування всієї системи норм цієї галузі права. За допомоги принципів не тільки формулюється сучасний державний підхід до правового регулювання сфери соціального забезпечення, а й визначається суть майбутніх правових норм. Принципи – це ідеї, виражені у формі правової норми. Це означає, що принципи є правовими приписами, причому приписами обов'язковими [1, с.54]. А.А. Пухтецька зазначила, що слово «принцип» в європейських країнах почало вживатися ще з часів середньовіччя, беручи своє коріння від давньофранцузького слова «*principe*» та латинського «*principium*», які, у свою чергу, походять від латинського «*princeps*», що означає лідер, імператор [2, с. 11]. До основних характеристик зазначеного терміну автор відносить: 1) принцип як основоположна правда (істина), закон, доктрина або припущення, що об'єднує принцип як загальне правило або стандарт, та принцип як сукупність моральних та етичних стандартів; 2) принцип як визначена наперед політика або спосіб дії; 3) принцип як основа або необхідна якісна складова або елемент, що визначає внутрішню природу або окремі характеристики поведінки; 4) принцип як правило або закон, що стосується функціонування природних феноменів або механічних процесів [2, с. 11].

Отже, принципи здійснення державного контролю у сфері використання інформаційних технологій представляють собою вихідні начала, відправні вимоги, ідею, яка лежить в основі здійснення відповідної контрольної діяльності. Окрім того, принципи формують вектори розвитку даного інституту.

Варто відзначити, що систему принципів здійснення державного контролю у сфері використання інформаційних технологій складає велика кількість засад, які можна поділити на дві групи: загальні та спеціальні. Так, серед загальних принципів слід віднести: верховенство права, законності, справедливості, ефективності, результативності, відповідальності, тощо. Зазначені принципи, як вбачається, носять загальний характер та можуть бути застосовані фактично у будь-якій сфері суспільного життя, а відтак, в межах представленої проблематики приділимо увагу саме принципам спеціальним. До останніх, як вбачається, найбільш доцільно віднести наступні:

- принцип системності контролю, відповідно до якого останній повинен здійснюватись послідовно та охоплювати всі аспекти використання, розробку, впровадження та експлуатацію інформаційних систем;
- комплексність. Як принцип здійснення державного контролю у сфері використання інформаційних технологій вона передбачає: по-перше, в процесі здійснення контрольної діяльності мають розглядатись всі аспекти використання інформаційних технологій; по-друге, залучення різних державних органів, що мають відповідні повноваження;
- принцип прозорості, у відповідності до якого здійснення контролю та його результати повинні бути доступними для громадськості, що сприяє підвищенню довіри до державних органів;
- принцип співмірності, який передбачає, що заходи контролю повинні бути адекватними характеру та масштабу загроз в інформаційній галузі;
- принцип застосування диференційованого підходу. Відповідно до зазначеного принципи контроль повинен враховувати специфіку різних секторів економіки та сфер суспільного життя, в яких інформаційні технології використовуються;
- принцип орієнтації на ризик. В даному контексті увага при здійсненні контролю має приділятися найбільш вразливим об'єктам критичної інфраструктури та сферам, де існує високий ризик кіберзагроз.

У підсумку слід зазначити, що вказані принципи не віднайшли свого належного нормативного врегулювання, а відтак дана прогалина потребує усунення, що значно покращить правозастосовну практику у цій сфері та створить основу для проведення подальших досліджень у цьому напрямку.

Список використаних джерел:

1. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України : [навч. посіб.] / М. Д. Бойко. К. : «Олан», 2004. 312 с
2. Пухтецька А. А. Європейські принципи адміністративного права та їх запровадження в законодавстві України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2009. 214 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ПО РОБОТІ З ОСОБОВИМ СКЛАДОМ У КОНТЕКСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ

Сергій Володимирович БУДНІКОВ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

У нашому сьогоденні підготовка офіцерів для управління особовим складом військових підрозділів набула надзвичайного значення, особливо з огляду на складні міжнародні відносини та внутрішню безпеку держави. Офіцери, які займають керівні посади у військових структурах, мають володіти не тільки навичками управління, але й глибокими знаннями щодо роботи з особовим складом, його мотивацією, психологічною підтримкою та підтриманням бойового духу в умовах бойових дій та складних службових завдань. Сучасна університетська освіта стає тим базовим елементом, який формує основу для підготовки таких фахівців, створюючи платформу для розвитку лідерських компетенцій, управлінських навичок та наукового підґрунтя для подальшого професійного зростання.

Роль університетської освіти в підготовці офіцерів значною мірою ґрунтується на принципах багаторівневої системи навчання, яка включає як теоретичну, так і практичну підготовку. Система освіти забезпечує не лише базові знання з військової справи, але й формує розуміння стратегії, тактики, адміністрування і взаємодії з різними категоріями військовослужбовців. Університетська освіта допомагає сформувати у офіцерів комплексні уявлення про управління військовими підрозділами, що дозволяє їм ефективно керувати колективами в умовах військової служби, а також в мирний час, при виконанні адміністративних і організаційних завдань.

Університетська освіта також надає можливість майбутнім офіцерам здобути необхідні навички з аналізу, планування та реалізації управлінських рішень, що є ключовим елементом у діяльності керівників військових підрозділів. Важливим аспектом стає формування лідерських якостей у майбутніх офіцерів. Сучасні освітні програми включають не тільки дисципліни, спрямовані на розвиток управлінських компетенцій, але й акцентують увагу на етичних та моральних нормах поведінки офіцера, його відповідальності перед колективом і державою. Така підготовка має на меті створення професіоналів, які здатні приймати відповідальні рішення в умовах нестабільної ситуації, зберігаючи при цьому довіру підлеглих та партнерів. Крім того, університетська освіта для офіцерів забезпечує формування навичок з управління людськими ресурсами, що є важливим компонентом ефективного функціонування будь-якого військового підрозділу. Офіцери повинні бути готові працювати з різними категоріями особового складу, починаючи від рядових військовослужбовців і закінчуючи командуванням вищого рівня. Така взаємодія вимагає від керівника не тільки глибоких знань у військовій сфері, але й розуміння соціальної, психологічної та професійної специфіки роботи з людьми. Університетська освіта на-

дає можливість майбутнім офіцерам оволодіти інструментами для побудови взаємодії в колективі, управління конфліктами та забезпечення підтримки морального духу в різних ситуаціях. Значна увага в рамках університетської підготовки приділяється розвитку компетенцій у сфері прийняття рішень та лідерства. Офіцери повинні вміти швидко й ефективно аналізувати ситуацію, оцінювати ризики та приймати оптимальні рішення в умовах обмеженого часу та ресурсів. Це вимагає від майбутніх керівників не тільки технічної підготовки, але й уміння розробляти стратегії та впроваджувати їх у життя. Саме університетська освіта є тим фундаментом, на якому базуються ці знання, дозволяючи майбутнім офіцерам не тільки отримати теоретичні знання, але й опанувати методики планування, організації та контролю діяльності військових підрозділів. Університетська освіта також виступає важливим чинником у процесі адаптації офіцерів до змінних умов сучасної військової служби. Швидкість технологічного прогресу, зміни в методах ведення бойових дій та нові виклики безпеки вимагають від керівників постійного оновлення знань та навичок. Університетська освіта надає можливість не тільки опанувати базові навички, але й отримати доступ до сучасних наукових досягнень, нових методів управління та технологій, що дозволяє офіцерам ефективно адаптуватися до умов сучасного світу та виконувати свої службові обов'язки на високому рівні.

Окремо слід зазначити роль наукових досліджень в університетській освіті, які сприяють розвитку критичного мислення та розширенню кругозору майбутніх офіцерів. Вивчення різних аспектів військової справи, управління та соціальних відносин в рамках наукових робіт дозволяє офіцерам знаходити нові підходи до вирішення актуальних проблем та формувати власне бачення шляхів удосконалення військової служби. Наукова діяльність стає тим інструментом, який допомагає офіцерам не тільки опанувати нові знання, але й брати активну участь у процесі реформування та модернізації військових структур. Таким чином, університетська освіта є ключовим елементом у системі підготовки офіцерів для управління особовим складом військових підрозділів. Вона надає можливість не тільки здобути базові знання та навички, але й розвивати лідерські якості, удосконалювати управлінські компетенції та отримувати досвід роботи з людьми в різних умовах. Офіцери, які пройшли підготовку в університетах, стають професіоналами, здатними ефективно керувати військовими колективами, забезпечувати високу бойову готовність підрозділів та виконувати найскладніші завдання в умовах сучасних викликів і загроз. Цінність університетської освіти в системі підготовки офіцерів також полягає у створенні сприятливих умов для особистісного та професійного зростання. Університети виступають тими осередками, де майбутні керівники мають змогу не тільки здобути нові знання, але й навчитися працювати в колективі, розвивати аналітичні здібності, критично мислити та приймати відповідальні рішення. Вони забезпечують середовище, в якому офіцери можуть формувати своє професійне кредо та набувати впевненості у власних силах.

Важливо також відзначити, що університетська освіта відкриває перед офіцерами можливості для постійного самовдосконалення та професійного зростання. Військові фахівці, які пройшли підготовку на університет-

ському рівні, здатні постійно вдосконалювати свої знання та навички, що є необхідною умовою для успішної кар'єри та ефективного виконання службових обов'язків. Університети забезпечують доступ до нових знань, наукових досліджень та інноваційних методів, які допомагають офіцерам підтримувати високий рівень професійної підготовки та залишатися конкурентоспроможними в умовах сучасного світу. У контексті сучасних викликів і загроз, університетська освіта стає важливим чинником забезпечення національної безпеки та оборони. Офіцери, які здобули університетську освіту, стають ключовими елементами системи управління військовими підрозділами, здатними ефективно виконувати завдання з оборони держави, забезпечення внутрішнього порядку та протидії зовнішнім загрозам. Вони мають знання та навички, необхідні для оперативного реагування на різні ситуації, а також для забезпечення стабільності та безпеки в умовах військової агресії та інших загроз.

У підсумку, університетська освіта відіграє центральну роль у підготовці офіцерів для управління особовим складом військових підрозділів. Вона створює передумови для формування високопрофесійних керівників, здатних ефективно управляти військовими підрозділами, приймати відповідальні рішення та забезпечувати високий рівень бойової готовності підрозділів в умовах сучасних викликів.

ПОНЯТТЯ СУБ'ЄКТІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Роман Борисович ДЗЮБА,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Взаємодія Служби безпеки України з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності – це складна система суспільно-правових відносин, яка передбачає одночасну діяльність декількох органів публічного управління. Не всі з них є відомствами правоохоронного характеру, адже ефективне співробітництво суттєво залежить від окремої групи суб'єктів, які займаються її організацією.

Щоб визначитись із сутністю суб'єктів організації взаємодії Служби безпеки України звернемось, у першу чергу до словникової літератури в якій термін «суб'єкт», що як і більшість юридичних термінів має латинські коріння (від «subjectus» – підвладний, підпорядкований, підлеглий; той, що знаходиться знизу тощо), розкривається в наступних значеннях: мисляча, здатна до усвідомлення, вивчення, пізнання навколишнього середовища, світу; активний учасник процесу, діяльності, відносин; той, хто залучений у якусь справу, спільноту, соціальну групу і таке інше [1]. М.Д. Прищак наводить декілька визначень, які притаманні категорії в даних наукових координатах: 1) самостійна людина, індивідуальність, особистість; 2) інтегральна характеристика людини в цілості її системних властивостей; 3) особистість, яка розглядається в певній системі координат з точки зору її функціональності в регуляції активності, психічних процесів, поведінки й життя в цілому [2, с.1]. Тож, в узагальненому тлумаченні суб'єкт – це той, хто бере в чомусь участь; індивідуальність наділена власною, внутрішньою волею, свідомістю, розумінням та здатністю керувати своїми діями.

Так, в дослідженнях О.В. Пирожкової наводиться думка, що суб'єкт управління – це система, наділена певною компетенцією і владними повноваженнями, які дозволяють їй втілювати свою волю у форму керівних команд чи рішень, обов'язкових для виконання [3, с.267]. Лаконічною та простою, на наш погляд, видається позиція О.Ю. Меліхової: «суб'єкт управління – це той, хто здійснює відповідне управління». Вчена уточнює, що суб'єктами управління завжди виступають люди та їх об'єднання, тому управління – це сфера суб'єктивної діяльності людей, здійснюваної самими людьми і щодо людей [4, с.92].

Під суб'єктами державного управління В.О. Орлова розуміє органи державної виконавчої влади, адміністрації державних підприємств, організацій, установ, які реалізують владну діяльність системоутворюючого характеру пов'язану з процесом формування управлінських структур, визначенням основ їх взаємодії і механізму управлінської вертикалі реалізації виконавчої влади і таке інше [5, с.168]. Поняття «суб'єкти публічного уп-

равління» розкривається в дисертації О.Є. Кострубіцької, як відповідні органи та їх посадові особи, наділені певною компетенцією і владними повноваженнями, які їх реалізують своїми керівними командами та рішеннями, що спрямовані на задоволення загального публічного інтересу та є обов'язковими для виконання об'єктами управління [6, с.9].

В праві, наукові роздуми з приводу категорії «суб'єкт» більш глибокі. Важливі зауваження з цього приводу робить Ю.О. Пундор, який вважає, що формування суб'єкта права тісно пов'язане із еволюцією права. У результаті довготривалого розвитку та формування особистості (людини) як суб'єкта права на сьогодні закон визнає кожную фізичну особу суб'єктом права. Також і кожна юридична особа, за якою закон визнає правосуб'єктність відповідного виду в тих чи інших сферах правовідносин, наділена статусом суб'єкта права. Більше того, існують утворення, не наділені законом статусом особи, але визнані ним правосуб'єктами (український народ, українська держава, територіальна громада) [7, с.30]. З тлумачення Ю.О. Пундор виходить, що «суб'єкт права» – це абстракція, що відходить від абсолюту свідомості, як центральної характеристики суб'єктності, та ставить на перший план можливість та здатність мати і реалізовувати права та обов'язки.

Тож, проведений аналіз дає змогу дійти до висновку, що суб'єкти організації взаємодії Служби безпеки України з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності – це уповноважені державою публічно-правові інституції, які відповідно до свого правового статусу, що включає спеціальну компетенцію та повноваження, вступають у суспільно-правові відносини з питань побудови необхідних організаційно-управлінських, матеріально-технічних та інших умов ефективної та дієвої взаємодії органів і підрозділів СБУ з іншими правоохоронними органами.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) Уклад, і голов, ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпін: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
2. Прищак М.Д. Співвідношення явищ і понять «особистість» та «суб'єкт». Матеріали ІІІ науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця. 2023. 21-23 червня. URL: https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/37703/Особистість_та_субект.pdf
3. Пирожкова О.В. Система суб'єктів адміністративно-правового регулювання у сфері автомобілебудування : сучасний правовий аналіз. Держава і право : зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 42. К., 2008. С. 266-271.
4. Меліхова О.Ю. Організаційно-правові засади управління у сфері юридичної науки в Україні: дис... канд. юрид. наук : Запоріжжя. 2010. 230 с.
5. Орлова В.О. Суб'єкти державного управління (адміністративно-правовий аналіз): Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2014. Вип.27. Т.2. С. 165-168.
6. Кострубіцька О.Є. Адміністративна відповідальність за правопорушення в паливно-енергетичному комплексі України: автореф. дис... канд. юрид. наук : Київ: Київський національний університет внутрішніх справ. 2009. 20 с.
7. Пундор Ю. О. Історичний аспект формування категорії «суб'єкт права». Правничий вісник Університету «КРОК». 2011. Вип. 10. С. 24-30.

АНАЛІЗ ПОВНОВАЖЕНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Валерій Григорович ДМИТРЕНКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Національна гвардія України є важливим суб'єктом національної безпеки, і її роль в забезпеченні стабільності, правопорядку та захисту громадянського суспільства набуває особливої актуальності в умовах сучасних викликів, таких як військові дії та зростання терористичних загроз. Аналіз адміністративно-правових аспектів повноважень Національної гвардії дозволяє оцінити ефективність її діяльності, виокремити проблемні питання та визначити шляхи подальшого вдосконалення.

Національна гвардія України здійснює свою діяльність на підставі законодавства, яке визначає її правовий статус, основні завдання та функції. Одним із ключових нормативно-правових актів, що регулює діяльність Національної гвардії, є Закон України «Про Національну гвардію України», який встановлює, що ця структура є військовим формуванням з правоохоронними функціями, покликаним забезпечувати державну безпеку, громадський порядок, захист прав і свобод громадян, а також територіальну цілісність України. У цьому контексті Національна гвардія виступає не лише як суб'єкт оборонного сектору, а й як потужний інструмент забезпечення внутрішньої безпеки. Одним із ключових завдань Національної гвардії у сфері забезпечення національної безпеки є участь у відбитті збройної агресії проти України[1]. Це завдання є особливо важливим в умовах військової агресії, яку здійснює російська федерація проти України. Національна гвардія бере активну участь у військових операціях, виконуючи завдання з захисту територіальної цілісності та суверенітету держави. Крім того, до функцій Національної гвардії входить охорона важливих об'єктів критичної інфраструктури, забезпечення безпеки під час проведення масових заходів та охорона громадського порядку. Важливим аспектом діяльності Національної гвардії є забезпечення антитерористичної діяльності. У рамках своєї компетенції, підрозділи Національної гвардії виконують завдання з протидії терористичним актам, організовують та здійснюють заходи з охорони державних кордонів, а також забезпечують правопорядок в умовах надзвичайного стану[2]. Ці функції мають особливу значущість в умовах гібридної війни, коли загрози національній безпеці можуть виникати не лише ззовні, але й із середини держави. Не менш важливою є роль Національної гвардії в забезпеченні правопорядку в регіонах, де здійснюються операції Об'єднаних сил. В умовах активних бойових дій, Національна гвардія виконує функції підтримання правопорядку на тимчасово окупованих територіях, бере участь у проведенні спеціальних операцій з нейтралізації незаконних збройних формувань та забезпечує безпеку цивільного населення.

Особливо важливою є діяльність Національної гвардії щодо забезпечення захисту прав і свобод громадян, зокрема в контексті запобігання порушенням громадянських прав та свобод в умовах військового стану.

На нашу думку, адміністративно-правовий аспект діяльності Національної гвардії полягає у чіткому нормативно-правовому регулюванні її повноважень, яке включає питання управління, контролю та підпорядкованості цієї структури державним органам влади. Взаємодія Національної гвардії з іншими силовими структурами, зокрема Збройними силами України, поліцією, а також органами державної влади та місцевого самоврядування, забезпечується через координацію дій, спільне планування та реалізацію заходів у сфері національної безпеки.

Одним із проблемних аспектів діяльності Національної гвардії є питання взаємодії з іншими правоохоронними органами. В умовах військового стану, коли різні структури силового блоку працюють у складних умовах, постає проблема ефективної координації дій, розподілу повноважень та відповідальності за виконання конкретних завдань. Важливою є розробка механізмів, які б дозволили уникнути дублювання функцій, підвищити ефективність взаємодії між різними органами та забезпечити комплексний підхід до вирішення завдань національної безпеки[3]. Подальший розвиток адміністративно-правового регулювання повноважень Національної гвардії України передбачає вдосконалення законодавчої бази, спрямованої на підвищення ефективності її діяльності у сфері забезпечення національної безпеки. Зокрема, важливо удосконалити нормативно-правове регулювання взаємодії Національної гвардії з іншими державними органами та правоохоронними структурами, забезпечити належне фінансування її діяльності, а також розробити дієві механізми контролю за виконанням покладених на неї завдань.

На завершення, можна констатувати, що Національна гвардія України відіграє одну з ключових ролей у системі забезпечення національної безпеки держави. Її адміністративно-правовий статус та повноваження є важливим елементом системи національної безпеки, який потребує постійного вдосконалення у зв'язку з новими викликами та загрозами. Ефективне функціонування Національної гвардії залежить від чіткого нормативно-правового регулювання її діяльності, координації дій з іншими суб'єктами забезпечення національної безпеки та оперативного реагування на сучасні загрози.

Список використаних джерел:

1. Бугайчук К. А. Удосконалення правового регулювання діяльності Національної гвардії України щодо забезпечення публічного порядку та безпеки. *Eurasian scientific discussions: The 1st International scientific and practical conference (Barcelona, Spain, 13-15 February 2022)*. - Barcelona: Barca Academy Publishing. 2022. P. 563-569.
2. Горбач Д.О. Компетенція Національної гвардії України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 1. Т. 2. С. 132-136.
3. Морквін Д. А. До характеристики повноважень Національної гвардії України як суб'єкта правоохоронної діяльності. *Наше право*. 2018. № 1. С. 243-247.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ: ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАТОРСЬКИХ УМІНЬ

Віталій Анатолійович КОВАЛЕНКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Професійна підготовка майбутніх офіцерів поліції є одним з ключових елементів у забезпеченні ефективності їхньої службової діяльності, а педагогічні аспекти розвитку організаторських умінь виступають наріжним каменем у формуванні лідерських якостей та здатності координувати підлеглих у складних оперативних ситуаціях. Сучасна поліцейська освіта спрямована на те, щоб забезпечити майбутніх офіцерів навичками організації роботи підрозділів, розподілу обов'язків і забезпечення координації дій під час виконання службових завдань.

Одним із найважливіших педагогічних підходів, що використовується у професійній підготовці, є принцип діяльнісного навчання, який передбачає залучення курсантів до активної участі в навчальних ситуаціях, максимально наближених до реальних умов служби. Це дозволяє не лише передати теоретичні знання, але й розвивати критичне мислення та оперативну готовність до прийняття рішень. Впровадження симуляцій та навчальних тренувань на базі реальних кейсів є ефективним інструментом для формування організаторських умінь, які стають основою майбутньої діяльності офіцерів. Також важливим аспектом у розвитку організаторських умінь є інтеграція психологічних методів у навчальний процес. Офіцер поліції, крім виконання безпосередніх обов'язків з охорони правопорядку, повинен бути готовим до управління стресом у колективі, розв'язання конфліктних ситуацій та забезпечення морально-психологічної підтримки підлеглих[1]. Психологічна готовність до організаційної діяльності включає в себе навички мотивації та командування, а також вміння створювати сприятливий морально-психологічний клімат у колективі. Педагогічні підходи, що орієнтовані на розвиток цих аспектів, включають практичні завдання з лідерства, роботи в команді та групові проекти, що імітують реальні завдання поліцейської служби.

На нашу думку, у процесі професійної підготовки особлива увага приділяється розвитку стратегічного мислення та вмінню прогнозувати розвиток оперативної ситуації. Майбутні офіцери повинні не тільки виконувати оперативні завдання, але й уміти планувати та координувати дії своїх підлеглих, враховуючи всі можливі зміни в ситуації на місцях. Педагогічний аспект цієї підготовки включає в себе застосування таких методик, як моделювання стратегічних рішень, оцінка ризиків та управління ресурсами. Викладання цих навичок здійснюється через інтерактивні тренінги та ситуаційні моделювання, які дозволяють курсантам випробовувати свої вміння в умовах, максимально наближених до реальних.

Однією з провідних педагогічних методик є командне навчання, яке дозволяє формувати організаторські вміння через співпрацю та взаємодію в малих групах. Кожен курсант має можливість розвивати власні лідерські якості, поєднуючи їх із вмінням працювати в команді. Важливо, що це навчання включає не лише теоретичний матеріал, але й активну практику, де кожен курсант виконує роль керівника групи або підрозділу, що дозволяє їм відчувати відповідальність за організацію діяльності всієї команди[2]. Також варто зазначити, що одним з основних педагогічних інструментів, які використовуються для розвитку організаторських умінь, є проведення аналізу реальних випадків та помилок під час виконання службових обов'язків. Вивчення практичних кейсів із професійної діяльності допомагає курсантам краще усвідомлювати необхідність організації, планування та контролю за виконанням завдань, що є ключовими навичками для офіцерів поліції. Викладання цих дисциплін спирається на досвід професіоналів, які мають багаторічну практику у правоохоронній діяльності, що дозволяє студентам отримувати не лише теоретичні знання, але й практичні рекомендації щодо організації роботи підрозділів[3]. Іншим важливим аспектом у розвитку організаторських умінь є підвищення рівня комунікативних навичок. Офіцери поліції повинні бути здатними чітко й ефективно передавати інформацію як в межах свого підрозділу, так і під час взаємодії з іншими структурами та відомствами. З огляду на це, сучасні педагогічні підходи до підготовки майбутніх офіцерів поліції акцентують увагу на необхідності розвитку всебічних організаторських умінь, які охоплюють як управлінські, так і психологічні аспекти. Курсантів навчають працювати в умовах високого стресу, оперативно приймати рішення та координувати діяльність підлеглих, що є критично важливим для ефективного виконання поліцейських завдань у складних умовах. Водночас, важливою частиною навчального процесу є формування відповідального ставлення до організації праці та стратегічного планування, що дозволяє підвищувати загальний рівень професіоналізму майбутніх офіцерів.

Отже, розвиток організаторських умінь у майбутніх офіцерів поліції є комплексним процесом, що включає в себе як навчання лідерським якостям та управлінським навичкам, так і інтеграцію психологічних підходів, які сприяють формуванню здатності керувати колективом в умовах стресу та оперативної напруги..

Список використаних джерел:

1. Бобро Н. В. Соціальний капітал як інструмент професійної підготовки майбутніх офіцерів поліції. Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України. МВС України. Харків. 2019. С. 53-55.
2. Кудрявцева, Г. І. Критерії, показники та рівні сформованості професійної відповідальності майбутніх офіцерів Національної поліції. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2020. Вип. 76. С. 99-103. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.76.21>.
3. Сокурєнко В. В. Психологічні та педагогічні аспекти професійної підготовки майбутніх офіцерів поліції. Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України. МВС України. Харків. ХНУВС. 2021. С. 11-14.1

МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ПІДХОДИ У ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Володимир Анатолійович ЛИСЕНКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Корупція є складним та багатогранним явищем, яке має значний вплив на ключові суспільні процеси. Вона охоплює соціальні, економічні, політичні, правові, психологічні та моральні аспекти, має історичне коріння і глобальний характер, та вміло адаптується до змін у суспільстві, постійно змінюючи свої форми. В Україні проблема боротьби з корупцією залишається однією з найактуальніших. За останні роки було вжито низку організаційно-правових заходів у цьому напрямі, але процес ліквідації корупційних явищ йде повільно, а сама боротьба з корупцією часто має непослідовний, вибірковий і навіть показовий характер. З огляду на це, варто звернути увагу на досвід іноземних держав у сфері боротьби з корупцією.

Найбільш жорсткі заходи у цьому напрямі застосовуються в країнах Азії та Близького Сходу. У Китаї за хабарництво передбачено серйозні покарання, включно зі смертною карою, і за останні роки було страчено тисячі чиновників[1]. У Саудівській Аравії та Об'єднаних Арабських Еміратах чиновникам, спійманим на хабарі, відрубують руку[1]. У Сінгапурі введено принцип «презумпції корумпованості», згідно з яким чиновник вважається винним у корупції, доки не доведе свою невинуватість. Також, якщо було подано неправдиву заяву про корупційні діяння державного службовця, особі, що зробила таке повідомлення, загрожує рік ув'язнення або штраф у розмірі 10 тис. доларів США[2]. В Ізраїлі через високі соціальні гарантії для чиновників та жорстке покарання за корупцію (до 7 років позбавлення волі) низова корупція майже відсутня. Доведені до суду корупційні злочини в Ізраїлі становлять менше 5 %, однак участь у корупційному скандалі надзвичайно негативно впливає на репутацію особи[3]. З європейських країн найактивніше антикорупційні заходи впроваджуються в Грузії та Румунії. У Грузії застосовано «шокову терапію», яка охоплює лібералізацію економіки, значне скорочення державного апарату з підвищенням зарплат чиновникам і правоохоронцям, створення спеціальних «провокаторів», а також зміну суспільного ставлення до корупції[4]. У Румунії запроваджені найрадикальніші антикорупційні заходи серед країн ЄС, включаючи створення нових антикорупційних органів, використання агентів під прикриттям у випадках серйозних злочинів і цивільну конфіскацію майна, яке не підтверджене документально[4]. Успіхи Румунії в боротьбі з корупцією підтверджуються призначенням головного прокурора Національного антикорупційного управління на посаду Головного прокурора Європейської прокуратури у 2019 р.

Як свідчить аналіз, найбільш успішні у боротьбі з корупцією держави є тими, де впроваджені системні реформи, а не тільки суворі покарання. Наприклад, у міжнародному Індексі сприйняття корупції 2023 р. Грузія – 49-ше, Румунія – 63-ше, Україна – 104-те місце. Дослідники застерігають, що надмірні репресивні заходи можуть призвести до негативних наслідків, зокрема до підсилення правоохоронних органів, що можуть отримати необмежену владу у вирішенні, кого карати, а кого милувати, з усіма витікаючими з цього наслідками[4].

Боротьба з корупцією повинна бути стратегічно обґрунтованою і всебічною, враховуючи як національні особливості, так і міжнародний досвід. Необхідно розуміти, що корупція – це не просто правопорушення, яке можна усунути шляхом запровадження жорстких покарань. Це явище, яке пронизує всі рівні суспільства, впливаючи на економічні, політичні та соціальні інститути. Ефективна антикорупційна політика повинна включати комплекс заходів, спрямованих не тільки на покарання винних, але й на створення умов, за яких корупційні дії стануть не вигідними або неможливими. Економічний аспект боротьби з корупцією полягає у тому, щоб забезпечити прозорість економічних процесів і фінансових потоків. Це стосується як державних закупівель, так і управління бюджетом. Впровадження ефективних механізмів контролю та аудиту, публічність інформації про витрати державних коштів – усе це є ключовими інструментами для зниження рівня корупції в економічній сфері. Крім того, важливо створювати економічні стимули для доброчесної поведінки чиновників, підвищуючи рівень їхньої оплати праці та забезпечуючи належний соціальний захист. Політичний аспект передбачає необхідність створення правових механізмів, які б унеможливляли втручання корупційних елементів у прийняття політичних рішень. Демократичні інститути, такі як вільна преса, незалежна судова система та сильна громадянська позиція, відіграють важливу роль у цьому процесі. Важливо також зменшити концентрацію влади в руках окремих груп осіб та запровадити механізми ефективного парламентського та громадського контролю за діяльністю виконавчої влади. Психологічний аспект боротьби з корупцією не менш важливий. Тут слід акцентувати увагу на вихованні у суспільстві нетерпимості до будь-яких форм корупції. Формування нової суспільної свідомості, де корупційні дії вважаються не тільки протиправними, а й морально неприпустимими, має стати одним із ключових елементів антикорупційної стратегії. Освіта, інформаційні кампанії, приклади доброчесної поведінки громадських діячів і політиків – усе це сприяє створенню культури доброчесності. Правовий аспект полягає у вдосконаленні нормативно-правової бази, яка регулює антикорупційну діяльність. Це стосується як розробки нових законів, що дозволяють ефективніше виявляти та розслідувати корупційні злочини, так і запровадження дієвих механізмів реалізації вже існуючих норм. Важливим є створення спеціальних органів, які б відповідали за боротьбу з корупцією, а також забезпечення їхньої незалежності від політичного впливу. Іншим важливим напрямом є міжнародне співробітництво у сфері боротьби з корупцією. У глобалізованому світі корупційні схеми часто виходять за межі однієї країни, тому міжнародна співпраця є ключовою для протидії цим явищам. Ва-

жливо забезпечити обмін досвідом між державами, запроваджувати кращі світові практики та стандарти, а також співпрацювати у рамках міжнародних організацій для розслідування міжнародних корупційних злочинів. Також слід враховувати, що корупція має властивість швидко адаптуватися до змін у законодавстві та соціально-економічній ситуації. Тому антикорупційні заходи повинні бути динамічними та пристосованими до нових викликів. Регулярний моніторинг ситуації та швидка реакція на зміни – важливі складові успішної антикорупційної політики. Підсумовуючи, можна зробити висновок, що боротьба з корупцією вимагає комплексного підходу, заснованого на економічних, політичних, правових та психологічних заходах. Тільки скоординовані дії у всіх цих сферах, а також залучення кращого міжнародного досвіду, дозволять суттєво знизити рівень корупції в суспільстві і забезпечити сталий розвиток держави.

Список використаних джерел:

1. Клочко А. М. Міжнародний досвід діяльності правоохоронних органів у сфері протидії корупції. Протидія корупції: правове регулювання і практичний досвід. МВС України. Харків. ХНУВС. 2021. С. 20-22.
2. Корнієць П. Ю. Запобігання корупції та протидія корупції: проблеми нормативного використання і категоріального розуміння. Протидія корупції: правове регулювання і практичний досвід. МВС України. Харків. ХНУВС. 2022. С. 103-106.
3. Сокурєнко В. В. Протидія корупції в умовах війни: стратегічний підхід. Протидія корупції: правове регулювання і практичний досвід. МВС України. Харків. ХНУВС. 2022. С. 185-189.
4. Чорногор Н. С. Міжнародні практики протидії корупції. Протидія корупції: правове регулювання і практичний досвід. МВС України. Харків. ХНУВС. 2021. С. 136-138.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАПОБІГАННЯ ПОРУШЕННЯМ У БУДІВЕЛЬНІЙ ГАЛУЗІ: АНАЛІЗ ДІЮЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Ігор Володимирович ПІНТЕСКУЛ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво є серйозними правопорушеннями, які становлять загрозу для правової системи та земельного законодавства. Ці правопорушення часто виникають через порушення норм землекористування, будівельних стандартів, а також недотримання процедури отримання дозволів на будівництво. Процес порушення кримінальної справи з цього приводу має свої особливості, які обумовлені як правовими, так і фактичними аспектами. Важливо враховувати як специфіку земельного права, так і кримінального процесуального законодавства під час кваліфікації таких дій.

Основною проблемою у процесі порушення кримінальної справи щодо самовільного зайняття земельної ділянки є правова невизначеність у розмежуванні дій, які підлягають адміністративній або кримінальній відповідальності. Законодавство України передбачає адміністративну відповідальність за самовільне зайняття земельної ділянки відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення, однак у певних випадках ці дії можуть кваліфікуватися як кримінальний злочин, що потребує значно жорсткіших заходів правового реагування[1].

Самовільне будівництво, у свою чергу, також потребує детального правового аналізу. Основним питанням є встановлення факту правомірності або неправомірності дій суб'єкта, який здійснював будівельні роботи без належного дозволу. Особливо важливим є врахування впливу таких дій на оточуюче середовище, а також на можливі права інших осіб, що можуть бути порушені в результаті самовільного будівництва. Встановлення шкоди, завданої такими діями, є важливим елементом процесу доказування у кримінальних справах даного типу. Під час розслідування злочину, пов'язаного з самовільним зайняттям земельної ділянки або самовільним будівництвом, слідчі органи повинні звертати увагу на декілька ключових аспектів. По-перше, важливим є з'ясування правового статусу земельної ділянки, яка стала об'єктом правопорушення. Це може включати встановлення її власника, правомірності передачі земельних прав, а також наявності будь-яких спорів щодо даної земельної ділянки. По-друге, важливою є оцінка фактичних дій суб'єкта, зокрема, чи є вони навмисними або виконаними внаслідок необережності. По-третє, слід враховувати масштаб і характер будівельних робіт, що здійснюються на даній ділянці. Кримінальні справи щодо самовільного зайняття земельної ділянки часто ускладнюються через складність встановлення злочинного наміру особи, яка здійснила такі дії. Необхідно чітко довести, що суб'єкт усвідомлював неправомірність своїх

дій і навмисно пішов на порушення законодавства. Важливим елементом доказової бази є документи, що підтверджують право власності або користування земельною ділянкою. У разі відсутності таких документів або їх фальсифікації, це може свідчити про злочинні наміри суб'єкта[2].

Процес розслідування також може включати необхідність проведення низки експертиз, зокрема, земельної та будівельної експертиз, які мають на меті встановити фактичний стан земельної ділянки та будівельних робіт, що проводяться на ній. Експертні висновки допомагають встановити рівень шкоди, завданої діям, а також можливі порушення будівельних норм та стандартів. Особливістю порушення кримінальної справи про самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво є також необхідність оцінки впливу таких дій на державні та суспільні інтереси. Це може включати порушення екологічних стандартів, порушення прав інших землекористувачів або загрозу безпеці та здоров'ю громадян через неналежну якість будівельних робіт. У таких випадках правоохоронні органи зобов'язані діяти відповідно до національних стандартів і міжнародних зобов'язань України, які стосуються захисту прав на землю та безпеки будівництва.

Значна увага під час порушення кримінальної справи приділяється також судовій практиці. Суди в Україні неодноразово розглядали справи щодо самовільного зайняття земельних ділянок і самовільного будівництва, і на підставі цих рішень формується певна правова позиція, яка допомагає вирішувати подібні справи в майбутньому. Однак слід враховувати, що кожна справа має свої особливості, і тому важливо ретельно аналізувати всі обставини конкретного правопорушення[3]. Однією з головних проблем, що виникає в процесі порушення кримінальної справи, є недостатнє правове регулювання процедури повернення земельної ділянки в її первинний стан після завершення будівництва або припинення незаконних дій.

Отже, самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво є складними правовими питаннями, які вимагають ретельного підходу до їх розслідування та правової кваліфікації. Особливості порушення кримінальної справи з цього приводу обумовлені численними аспектами, що стосуються як земельного права, так і будівельних норм. У процесі розслідування цих правопорушень правоохоронні органи повинні зосереджувати увагу на детальному аналізі документів, що підтверджують право власності або користування земельною ділянкою, а також на вивченні законності дій суб'єктів, які здійснюють будівництво.

Список використаних джерел:

1. Невзоров І. А. Правова визначеність як юридична гарантія забезпечення прав людини. Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах війни та післявоєнний період. Львів. ЛьвДУВС. 2023. С. 132-135.
2. Орлов Ю. В. Правові наслідки вчинення окремих категорій кримінальних проступків в контексті перехідного правосуддя в Україні. *Європейські перспективи*. 2023. № 3. С. 191-198. DOI: <https://doi.org/10.32782/EP.2023.3.26>.
3. Савченко А. С. «Фактичне об'єднання» в контексті самочинного будівництва. *Проблеми цивільного права та процесу. МВС України*. Харків. ХНУВС. 2019. С. 194-196.

ДО ПИТАННЯ СУТНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Віталій Миколайович ЗАГИКА,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

З початком реформації сектору безпеки і оборони України все частіше на практичному та науковому рівнях виникає дискусія з приводу територіальної оборони. Наразі зміст даного терміну не має належної доктринальної визначеності та законодавчого виразу, через що правове регулювання територіальної оборони суттєво обмежено.

Слід відмітити, що термін «територіальна оборона» характеризується особливим змістовним навантаженням. З метою здійснення більш ґрунтовного аналізу категорії, що ним описується, доцільно виділити складові елементи зазначеного поняття. Термін можна умовно поділити на два окремі слова, кожне з яких має власний зміст, а саме: «територіальний» і «оборона». Останнє поняття часто ототожнюють або плутають із такими словами як «захист» та «охорона», що є, на наш погляд, грубою помилкою, адже змістовне навантаження усіх представлених слів є досить різним. Дійсно, з положень тлумачних словників сучасної української мови виходить, що останні два терміни мають схожу дефініцію. Зокрема, «захист», визначається як заступництво, охорона чи підтримка [1, с. 379]. Поняття «охорона», відповідно до Великого тлумачного словника сучасної української мови, вживається у значенні оберігати від небезпеки кого-, що-небудь, забезпечувати від загрози нападу, замаху; стояти на варті біля кого-, чого-небудь; вартувати, стерегти; забезпечувати, гарантувати недоторканність кого-, чого-небудь; оберігати від руйнування, знищення, завдання шкоди; захищати від чого-небудь, тощо [2, с. 870].

На думку Ю. П. Битяка, оборона України — це комплекс політичних, економічних, екологічних, воєнних, соціальних і правових заходів щодо забезпечення незалежності, територіальної цілісності, захисту інтересів держави і мирного життя народу України [3, с. 468].

Другою частиною терміну «територіальна оборона» виступає слово «територіальний», яке характеризується власним змістовним навантаженням. Відповідно до тлумачних словників, останнє пояснюється як зв'язок із певною територією або конкретним місцем [4, с. 86]. У правовому полі існує велика кількість інститутів та явищ, особливість яких підкреслено обмеженістю їх дії певною ділянкою місцевості. Сюди можна віднести такі терміни як «територіальна цілісність», «територіальна підсудність», «адміністративно-територіальна одиниця», тощо.

Зміст територіальної оборони також окреслював у своїх дослідженнях І. А. Райнін, який наголошує, що територіальна оборона є багатогранною, загальнодержавною системою воєнних, політичних, економічних і спеціальних заходів, які потребують правового регулювання, зокрема, щодо:

- визначення завдань територіальної оборони, у тому числі спеціальних;
- визначення організаційних основ територіальної оборони, заходів з підготовки та ведення територіальної оборони;
- визначення повноважень у сфері територіальної оборони органів управління територіальною обороною, інших органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій у визначеній сфері законодавчого регулювання;
- створення та визначення організаційно-правових основ сил резерву територіальної оборони, необхідних для виконання завдань територіальної оборони;
- фінансового та матеріально-технічного забезпечення територіальної оборони [5, с. 100].

Водночас згідно з базовим у досліджуваній сфері нормативно-правовим актом – Законом України «Про основи національного спротиву» територіальна оборона визначається як «система загальнодержавних, воєнних і спеціальних заходів, що здійснюються у мирний час та в особливий період з метою протидії воєнним загрозам, а також для надання допомоги у захисті населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій» [6].

Таким чином, територія виступає надзвичайно важливим фактором, що значною мірою обумовлює рівень та темпи розвитку як країни в цілому, так і її окремих регіонів, що, у свою чергу, впливає на благополуччя і стабільність держави, а також її світову конкурентоспроможність. Так, територіальна оборона як одна із сфер національного інтересу виступає системним елементом національної безпеки України.

Список використаних джерел:

1. Білодід І. Словник української мови: в 11 томах. Том 3. 1972. Київ: Наукова думка, 879 с.
2. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
3. Битяк Ю. П., Гаращук В. М., Дьяченко О. В. та ін. Адміністративне право України: підручник / за ред. Ю. П. Битяка. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 544 с.
4. Білодід І. Словник української мови: в 11 томах. Том 10. Київ: Наукова думка, 1979. 860 с.
5. Райнін І.А. Особливості територіальної оборони в умовах гібридної війни. *Європейські перспективи*. 2015. № 6. С. 99–102.
6. Про основи національного спротиву: Закон України від 16.07.2021 № 1702-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 41. Ст. 339.

ДО ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ У ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Олексій Олександрович ПОМАЗАН,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Дисципліна постає як один із ключових чинників забезпечення ефективного функціонування будь-якого органу державної влади, впливаючи на ефективність, послідовність та цілеспрямованість виконання завдань, які стоять перед органом державної влади. Державне бюро розслідувань у цьому контексті не є винятком, що насамперед обумовлено метою діяльності цього відомства, яка полягає у «встановленні справедливості у суспільстві шляхом незалежного, всебічного розслідування злочинів задля притягнення винних до відповідальності, незважаючи на їх посади, зв'язки та ресурси» [1]. А отже, від роботи цього відомства безпосередньо залежить не тільки стан дотримання принципів верховенства права та законності у суспільстві в цілому, а й в діяльності кожної окремої державної інституції незалежно від її цільового призначення.

Варто зазначити, що Державне бюро розслідувань є відносно молодим відомством у структурі органів державної влади, ідея створення якого існує протягом всієї історії незалежної України. Науковцями та практикуючими слідчими висловлювались пропозиції та висувалися проекти, які передбачали різні варіанти вирішення проблеми зміцнення статусу та гарантій діяльності слідчих: від створення єдиного Слідчого комітету при Міністерстві внутрішніх справ України до об'єднання всіх слідчих підрозділів у єдине відомство, яке пропонувалося назвати або слідчим комітетом, або державним агентством розслідувань. Безпосередньо рішення про створення Державного бюро розслідувань як окремого самостійного слідчого органу, зосередженого на розслідуванні резонансних та посадових злочинів (у різних його варіантах і назвах) отримує широку підтримку в 90-х рр. XX ст. Концепція Національного бюро розслідувань була відпрацьована групою вчених в 1997 р. [2, с. 114–117; 3, с. 207; 54].

На наш погляд, виключна важливість дисципліни в Державному бюро розслідувань пояснюється декількома чинниками правового статусу цього органу. Насамперед правоохоронною спрямованістю його роботи. Зазначений термін характеризує особливість ролі та місця відомства у системі державного апарату. На думку Ю. С. Шемшученка, правоохоронні органи – це органи, які наділені державною компетенцією щодо охорони громадських відносин, урегульованих правом [4, с. 513].

С. О. Островський зазначає, що правоохоронні органи – це державна установа, яка діє в системі органів публічної влади й виконує відповідно до правових приписів публічні функції (владні, організаційно-розпорядчі, контролюючо-перевірочні тощо) в різних сферах внутрішньої та зовнішньої діяльності держави, спрямовані на додержання та реалізацію прав і свобод

громадян, законності та правопорядку із додержанням встановлених законом правил і процедур відповідно до своєї компетенції [5].

Варто зауважити, що дисципліна – це міжгалузева категорія, не монополізована правом. Це слово і похідне від нього «дисциплінарний» походять від французького слова «discipline», що означає статут, порядок, правила поведінки, загальнообов'язкові для осіб, що утворюють будь-яке об'єднання, корпорацію, союз [6, с. 12].

Таким чином, у загальному розумінні дисципліна становить систему правил, норм, вимог та механізмів, які у своїй сукупності спрямовані на забезпечення внутрішнього порядку, послідовності та додержання необхідної поведінки й виконання обов'язків особою та/або певною групою осіб в межах конкретного правового, організаційного чи соціального середовища.

З огляду на зазначене вище забезпечення дисципліни в Державному бюро розслідувань становить систему правових та організаційних заходів, спрямованих на забезпечення внутрішнього порядку, послідовності виконання та додержання установлених вимог і правил поведінки посадовими особами цього відомства, що, у свою чергу, сприяє якісному та ефективному виконанню завдань і функцій, які стоять перед ними в процесі реалізації службової діяльності. А отже, забезпечення дисципліни в розрізі представленої проблематики передбачає: по-перше, розробку та прийняття норм, вимог і стандартів, яких мають дотримуватись посадові особи ДБР в процесі здійснення службової діяльності; по-друге, створення необхідних організаційних заходів для забезпечення та підтримки дисципліни, що, у свою чергу, включає: а) постійне професійне навчання та розвиток службовців; б) підвищення правової свідомості відповідних фахівців, що є превентивним засобом попередження вчинення ними правопорушень; в) розробку механізмів юридичної відповідальності за вчинення неправомірних дій.

Список використаних джерел:

1. Державне бюро розслідувань : сайт. URL: <https://dbr.gov.ua/khto-mi-i-yak-mi-grasuet>.
2. Антонов К. В. Тертишник В. М. Система слідчих органів України та проблеми вдосконалення їх діяльності. *Вісник АМСУ. Серія: «Право»*. 2014. № 2 (13). С. 121–125.
3. Микитюк С. В. Становлення Державного бюро розслідувань та проблеми його діяльності. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 5. С. 205–210.
4. Юридичний словник-довідник / за ред. Ю. С. Шемшученка. Київ, 1996. 696 с.
5. Островський С. О. Поняття та функції правоохоронних органів держави. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2017. Вип. 1(2). С. 46–49.
6. Коваленко К. В. Правове регулювання дисциплінарної відповідальності працівників органів внутрішніх справ : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2009. 207 с.

ПОНЯТТЯ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ, ПОЄДНАНИХ ІЗ ОТРИМАННЯМ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ

Ігор Дмитрович ГАВРИЛЮК,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Корупція є тим негативним феноменом, з яким постійно ведеться «боротьба» на державному та міжнародному рівнях. Зокрема, за вказані протиправні діяння передбачена кримінальна відповідальність. Крім того, постійно вдосконалюється механізм протидії корупційним проявам, в тому числі в частині визначення ефективних тактико-організаційних і методичних рекомендацій щодо виявлення, розслідування та профілактики корупційних кримінальних правопорушень, нейтралізації та подолання протидії їх досудовому розслідуванню. У цьому контексті важливим напрямом дослідження проблематики криміналістичного забезпечення розслідування корупційних кримінальних правопорушень узагалі та пов'язаних із отриманням неправомірної вигоди зокрема є визначення поняття таких протиправних діянь як об'єкту криміналістичних досліджень.

Очевидним і виправданим є визначення поняття корупційних злочинів, пов'язаних із отриманням неправомірної вигоди, у структурі криміналістичної методики як обов'язкової умови для формування відповідної криміналістичної характеристики. У цьому контексті слушним є твердження, що «з'ясування змісту і сутності корупції є надзвичайно важливими як у теоретичному, так і в практичному планах. З наукового погляду, важливість цього питання зумовлена тим, що воно є ключовим для будь-якого наукового дослідження проблем корупції <...> З'ясування сутності корупційних правопорушень є похідним для наукового пошуку, від його вирішення залежить постановка завдання дослідження, визначення його напрямку, предмета і мети, вибір методології. З'ясування сутності корупції, врешті-решт, зумовлює достовірність результатів наукового дослідження, оскільки неправильне сприйняття сутності корупції може призвести до вироблення хибних стратегії і тактики, визначення сил і засобів, рівня нормативно-правового та іншого забезпечення протидії корупційним правопорушенням» [1, с. 86–87].

Передусім необхідно проаналізувати нормативно-правові акти на предмет урегулювання ними законодавчого тлумачення поняття корупційних кримінальних правопорушень, у тому числі пов'язаного з отриманням неправомірної вигоди.

Сфера запобігання та боротьби з корупцією врегульована як на міжнародному, так і національному рівнях. З огляду на що варто приділити увагу аналізу положень нормативно-правових актів, а й міжнародних актів. Зокрема, в Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції наголошується, що «корупція вже не є локальною проблемою, а перетворилася на транснаціональне явище, яке впливає на суспільства й економіки всіх

країн, що зумовлює винятково важливе значення міжнародного співробітництва в галузі запобігання корупції та контролю за нею» [2]. Разом із тим у вказаному міжнародному акті не наводиться трактування ані поняття корупції, ані поняття корупційних кримінальних правопорушень. При цьому в главі III визначається необхідність на національному рівні передбачити кримінальну відповідальність за такі діяння як: «підкуп національних державних посадових осіб», «підкуп іноземних державних посадових осіб і посадових осіб міжурядових організацій», «розкрадання, неправомірне привласнення або інше нецільове використання майна державною посадовою особою», «зловживання впливом», «зловживання службовим становищем», «незаконне збагачення», «підкуп у приватному секторі», «розкрадання майна в приватному секторі», «відмивання доходів, здобутих злочинним шляхом», «приховування», «перешкоджання здійсненню правосуддя» [2].

Аналогічний підхід простежується і в Кримінальній конвенції про боротьбу з корупцією, в якій акцентовано увагу на «необхідності здійснювати у невідкладному порядку спільну кримінальну політику, спрямовану на захист суспільства від корупції, включаючи ухвалення відповідних нормативно-правових актів і вжиття превентивних заходів» [3]. Крім того, у вказаному міжнародному акті підкреслено, що на національному рівні необхідно вжити заходи для встановлення кримінальної відповідальності за такі діяння, як: «дача хабара національним державним посадовим особам», «одержання хабара національними державними посадовими особами», «хабарництво членів національних представницьких органів», «хабарництво іноземних державних посадових осіб», «хабарництво членів іноземних представницьких органів», «дача хабара у приватному секторі», «одержання хабара у приватному секторі», «хабарництво посадових осіб міжнародних організацій», «хабарництво членів міжнародних парламентських асамблей», «хабарництво суддів і посадових осіб міжнародних судів», «зловживання впливом», «відмивання доходів, отриманих від злочинів, пов'язаних із корупцією», «фінансові злочини» [3].

Щодо нормативного врегулювання терміну корупції та корупційного правопорушення, в тому числі кримінального, на національному рівні відзначимо, що у законі «Про запобігання корупції» закріплюється значення терміну «корупційне правопорушення» як «діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність» [4]. З наведеного помітно, що вказана дефініція є узагальненою для декількох галузей права, оскільки за таке правопорушення залежно від його складу може наступати один із різновидів юридичної відповідальності: кримінальна, цивільна, дисциплінарна. При цьому основними і водночас загальними ознаками всіх корупційних правопорушень, незалежно від їх видової приналежності, є те, що такі діяння містять «ознаки корупції» та вчиняються «особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування». Щодо ознак корупції, шляхом логічних операцій можна припустити, що законодавець відсилає до тлумачення терміну «корупція», яке наведене в абз. 7 ч. 1 ст. 1 закону «Про запобігання корупції». З аналізу наведеного положення очевидно, що озна-

ками корупції, які властиві корупційним правопорушенням, є: по-перше, використання «особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування», «наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей», по-друге, наявність мети, яка полягає в «одержанні неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб», по-третє, вчинення шляхом «обіцянки/пропозиції чи надання неправомірної вигоди особі, уповноваженій на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей» [4].

Окремі або, як їх можна назвати, спеціальні ознаки корупційних кримінальних правопорушень визначаються з урахуванням їх класифікації. Зокрема, у Кримінальному кодексі (далі – КК) України законодавець визначає корупційні кримінальні правопорушення шляхом наведення переліку статей Особливої частини КК України, в яких передбачені склади відповідних кримінальних правопорушень. При цьому з аналізу примітки до ст. 45 КК України помітно, що законодавець пропонує виокремлювати поряд із корупційними кримінальними правопорушеннями кримінальні правопорушення, пов'язані з корупцією.

Більш детально поняття й ознаки корупції та корупційних правопорушень, зокрема кримінальних, досліджуються на сторінках фахової наукової літератури. Зокрема, В.Г. Кундеус наголошує, що «однією із ознак корупції (корупційного правопорушення) визначених Законом є діяння у вигляді використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди». Разом із тим учений підкреслює, що визначене приміткою до ст. 45 КК України «формулювання вчинення кримінального правопорушення «шляхом зловживання службовим становищем», як за семантикою, так і за своїми кримінально-правовими ознаками не може вважатися тотожними встановленому Законом поняттю «використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей, з метою одержання неправомірної вигоди». По-друге, посилання на те, що передбачені ст. 191, 262, 308, 312, 313, 357, 410 КК правопорушення стають корупційними у випадку вчинення їх шляхом зловживання службовим становищем, з огляду на законодавче визначення Законом поняття корупції та корупційного правопорушення, не робить їх корупційними автоматично, оскільки ознаки корупції та корупційного правопорушення не вичерпуються тільки однією формою чи способом вчинення діяння» [5, с. 84–85].

Отже, корупційними злочинами, поєднаними із отриманням неправомірної вигоди, з криміналістичної точки зору є передбачені кримінальним законодавством діяння з ознаками корупції, які вчиняються службовою особою у спосіб, пов'язаний із використанням свого статусу та становища заради збагачення шляхом отримання неправомірної вигоди.

Список використаних джерел:

1. Левчук А.О. Поняття, сутність корупції та корупційних правопорушень. *Особливості застосування антикорупційного законодавства: від розслідування до вироку суду*: тези доп. учасників міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17 жовтня 2019 року). Харків: ХНУВС, 2019. С. 86–91.
2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: міжнародний документ, конвенція ООН від 31.10.2003. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 49. Стор. 2048.
3. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією: міжнародний документ, конвенція Ради Європи ETS 173 від 27.01.1999. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 47. Стор. 2028.
4. Про запобігання корупції: закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.
5. Кундеус В.Г. До питання віднесення кримінальних правопорушень, передбачених статтями 262, 308, 312, 313, 357, 410 КК України, до корупційних. *Особливості застосування антикорупційного законодавства: від розслідування до вироку суду*: тези доп. учасників міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17 жовтня 2019 року). Харків: ХНУВС, 2019. С. 83–86.

ТАКТИКА ДОПИТУ ПОТЕРПІЛОГО ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ДОМАГАНЬ ДИТИНИ ДЛЯ СЕКСУАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ

Юлія Григорівна ЯЦИК,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Жертвами домагання дитини для сексуальних цілей згідно зі ст. 156-1 КК України є: особи, які не досягла шістнадцятирічного віку, яким повнолітньою особою була зроблена пропозиція зустрічі з метою вчинення стосовно неї будь-яких дій сексуального характеру або розпусних дій, у разі якщо після такої пропозиції було вчинено хоча б одну дію, спрямовану на те, щоб така зустріч відбулася; неповнолітні особи, яким зроблена пропозиція зустрічі повнолітньою особою з метою втягнення її у виготовлення дитячої порнографії, якщо після такої пропозиції було вчинено хоча б одну дію, спрямовану на те, щоб така зустріч відбулася [1]. Відповідно потерпілими особами в кримінальному провадженні є малолітні або неповнолітні особи. З урахуванням указаної специфіки повинно плануватися, організовуватися та здійснюватися досудове розслідування домагання дитини для сексуальних цілей. При цьому вказана ознака впливає не тільки на процесуальний порядок здійснення досудового розслідування в цілому, а й на процесуальні та тактичні особливості проведення окремих процесуальних дій за участю малолітнього/неповнолітнього потерпілого.

Зокрема, однією з найбільш розповсюджених та інформативних слідчих (розшукових) дій під час розслідування досліджуваної категорії кримінальних правопорушень є допит. Указана процесуальна дія полягає в отриманні доказової інформації під час вербального контакту з особою-носієм цієї інформації. Тобто вказана слідча (розшукова) дія проводиться шляхом спілкування з допитуваною особою. Відповідно продуктивність, а значить і результативність допиту, в тому числі малолітнього/неповнолітнього потерпілого залежать від вміння налагоджувати контакт у ході бесіди, схиляння особи до співпраці, слухати та помічати важливе з-поміж великого потоку інформації, правильно формулювати та влучно ставити питання тощо. При цьому особлива увага повинна приділятися вивченню особи допитуваного й використання її рис під час планування та безпосереднього проведення допиту.

У контексті досліджуваного питання важливо заздалегідь поспілкуватися з потерпілим, в більшості випадків бажано за участю психолога та у неформальній обстановці, щоб з'ясувати:

- психотип особи, її емоційний і психологічний стан;
- рівень фізіологічного розвитку та відповідність йому рівня психологічного розвитку особи;
- бажання співпрацювати з органами досудового розслідування;
- усвідомлення жертвою характеру дій, учинених по відношенню до неї;

– наявність психологічного травмування, його ступінь і ризиків ретравматизації під час досудового розслідування, зокрема в ході проведення допиту тощо.

З метою забезпечення ефективності допиту потерпілого під час досудового розслідування домагання дитини для сексуальних цілей, а також недопущення повторної травматизації потерпілого в ході проведення такого допиту важливо водночас дотримуватися вимог кримінального процесуального законодавства та використовувати рекомендації стосовно вибору оптимальної методики допиту дітей. Так, відповідно до ст. ст. 223–227 КПК України: допит малолітнього/неповнолітнього потерпілого не може тривати більше 2 годин на день, при цьому не більше 1 години без перерви; потерпілій особі, яка не досягла 16-річного віку, роз'яснюється обов'язок про необхідність давання правдивих показань, не попереджуючи про кримінальну за завідомо неправдиві показання; допит малолітнього/неповнолітнього потерпілого проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря. При цьому важливо з'ясувати, чи участь законного представника не може завдати шкоди інтересам малолітнього/неповнолітнього потерпілого. Якщо наявні достатні підстави вважати, що законний представник діє не в інтересах малолітньої/неповнолітньої особи слідчому рекомендується ініціювати питання про обмеження участі законного представника у проведенні окремих процесуальних дій, зокрема допиту потерпілого, або усунення його від участі у кримінальному провадженні. У такому разі до кримінального провадження залучається інший законний представник [2].

Також під час допиту потерпілого при розслідуванні домагання дитини для сексуальних цілей важливо, поряд із вимогами кримінального процесуального законодавства, враховувати емоційно-психологічний станом особи внаслідок потрясіння, отриманого під час учинення протиправного діяння, ще й фізіологічних і психологічних особливостей розвитку особи на кожному з етапів її дорослішання [3, с. 367]. Зокрема, рекомендується під час проведення вказаного різновиду допиту використовувати методику «зеленої кімнати» чи модель Барнахуса.

Отже, допит потерпілого під час досудового розслідування домагання дитини для сексуальних цілей, хоча й є інформативною слідчою (розшуковою) дією, вирізняється трудомісткістю під час його підготовки та проведення. Ефективність цієї процесуальної дії полягає не тільки в отриманні максимально повних і детальних показань потерпілого в міру його обізнаності, а й недопущенні його ретравматизації. З огляду на що результативність досліджуваного різновиду допиту напряму залежить від одночасного дотримання вимог кримінального процесуального законодавства та використання криміналістичних рекомендацій стосовно вибору оптимальної методики допиту дітей (як-то методика «зеленої кімнати», модель Барнахуса).

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.
3. Пчеліна О.В., Іванова А.В. Особливості допиту неповнолітніх під час розслідування кримінальних правопорушень проти статеві свободи та статеві недоторканості особи. *Теоретико-прикладні проблеми кримінального процесу та криміналістики в умовах воєнного стану: тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кам'янець-Подільський, 24 листоп. 2023р.)* / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та безпека», ф-т № 1. Кам'янець-Подільський: ХНУВС, 2023. С. 367-371.

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ОЗНАК БЮДЖЕТНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Вячеслав Андрійович БАГАТИЙ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Вивчення доктринальних та фундаментальних джерел в галузі фінансового й бюджетного права дозволяє виділити ознаки, що притаманні бюджетним правовідносинам, зокрема:

1) для бюджетного права бюджетні відносини виступають в якості предмету правового регулювання;

2) бюджетні відносини виникають у межах особливого кола суб'єктів, які є більш вузьким порівняно з іншими видами фінансово-правових відносин, оскільки виключає учасників, відносини яких з бюджетом опосередковуються через податкові та інші види відносин (громадяни, підприємства та організації недержавної і немуніципальної форми власності). Особливістю також є те, що суб'єктами бюджетних правовідносин виступають держава в цілому, представницькі та виконавчі органи державної і місцевої влади [1; 2, с. 115; 3; 4, с. 117–118];

3) склад юридичних фактів, які є підставою виникнення, зміни і припинення бюджетних правовідносин. Так бюджетні правовідносини виникають не у зв'язку з волевиявленням сторін, як наприклад при укладенні договору, а внаслідок видання нормативно-правового акту, як правило імперативного характеру [5, с. 35];

4) бюджетним відносинам характерна періодичність та пов'язана з нею ознака тривалості. При цьому більшість авторів характеризуючи останню, чітко її не виділяють [6, с. 50]. Бюджетні правовідносини виникають, розвиваються і припиняються через певні періоди часу та пов'язані з актами про бюджет, тривалість яких обмежується термінами чинності цих актів (Закону про бюджет або рішення про місцеві бюджети), які збігаються з тривалістю бюджетного періоду та календарного року (з 1 січня по 31 грудня) [7, с. 254];

5) особливості бюджетних правовідносин зумовлюються їх функціональним призначенням. Місце бюджетних правовідносин у механізмі бюджетно-правового регулювання визначається функціями, на реалізацію яких вони спрямовані. У бюджетних правовідносинах, по-перше, визначається (окреслюється) коло осіб, на яких розповсюджується дія бюджетно-правових норм (індивідуалізуюча функція); по-друге, реалізується модель поведінки суб'єктів цих правовідносин (регулююча функція); по-третє, вони є умовою для можливого залучення спеціальних юридичних засобів забезпечення реалізації суб'єктивних бюджетних прав та обов'язків (забезпечувальна функція) [8, с. 57].

6) динамічність бюджетних правовідносин. Ця властивість прослідковуються у процесуальних діях суб'єктів досліджуваних відносин. Під час підготовки проектів актів про бюджети, їх розгляду, затвердження, вико-

нання та звітності про виконання утворюється безперервний ланцюг взаємопов'язаних бюджетних правовідносин, але при цьому відбувається і накладення та перетинання їх різних видів. Бюджетні правовідносини перебивають у постійному розвитку, можливість виникнення одних зумовлена виникненням та/або припиненням інших, таких, що передують їм у часі [8, с. 57];

7) деталізованість бюджетних правовідносин. Оскільки об'єктивно коштів на фінансування усіх потрібних видатків не вистачає і держава змушена фінансувати лише невідкладні потреби, тому виникає необхідність детальної регламентації прав та обов'язків усіх учасників бюджетного процесу для забезпечення ефективного, цільового й економного витрачання фінансових ресурсів і забезпечення їх постійного й планового надходження до бюджету певного рівня і, відповідно, порядку відпуску коштів та їх витрачання, встановленого в актах бюджетного законодавства [9, с. 119];

8) бюджетні правовідносини безпосередньо або опосередковано є грошовими відносинами, а конкретніше – організаційно-грошовими, тобто пов'язаними з організацією руху та власне рухом бюджетних коштів [10, с. 202];

9) шляхи вирішення спорів щодо захисту порушених прав суб'єктів бюджетних правовідносин носять позасудовий характер. Спори між суб'єктами бюджетних правовідносин вирішуються вищестоящим чи іншим органом управління, який є однією з сторін бюджетного правовідношення.

Наведенні систематизація підходів й визначення ознак на сучасному рівні є лише першими кроками для визначення поняття бюджетних правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Віхров О.П., Ніщимна С.О. Фінансове право : конспект лекцій / О. П. Віхров, С.О. Ніщимна. Чернігів: ЧДІЕУ. 2002. 280 с.
2. Воронова Л. К. Фінансове право України : підручник / Воронова Л. К. К. : Прецедент; Моя книга, 2006. 448 с.
3. Легкова М. Ф. Фінансове право: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2005. 119 с.
4. Орлюк О. П. Фінансове право : [навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів] / Орлюк О. П. К. : Юрінком Інтер, 2003. 528 с.
5. Бандурка О. О. Управління державною податковою службою в Україні: організаційно-правові аспекти : дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07. К., 2007. 499 с.
6. Легкова М. Ф. Фінансове право: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2005. 119 с.
7. Орлюк О. П. Фінансове право : [навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів] / Орлюк О. П. К. : Юрінком Інтер, 2003. 528 с.
8. Монаєнко А. О. Бюджетне право України: Навчальний посібник. Запоріжжя : КПУ, 2009. 412 с.
9. Орлюк О. П. Фінансове право. Академічний курс: [Підручник] / Орлюк О. П. К.: Юрінком Інтер, 2010. 808 с.
10. Ковальчук А. Т. Фінансове право України. Стан та перспективи розвитку. К.: Парламентське вид-во, 2007. 488 с.

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРИРОДУ ПРАВОВИХ АКСІОМ

Ігор Петрович ДРОГОРУБ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Незважаючи на те, що аксіома – це очевидна істина, яка не допускає виключень, в юридичній літературі існує широка палітра думок щодо розуміння суті зазначеного поняття. Дослідниця І. Зеленко зазначає, що правові аксіоми – це багатогранне складне явище правової дійсності, що відноситься до права, правосвідомості та правової науки, та є положеннями, що концентровано виражають соціально-правовий досвід і тому визначаються як істини, об'єктивна основа яких міститься у закономірностях, властивостях спеціально-юридичних принципах права і слугують для спрощення правового регулювання [1, с. 10]. Деякі науковці ототожнюють правові аксіоми з правовими звичаями [1, с. 10]. Водночас, відмінність аксіом від звичаїв полягає в тому, що аксіоми мають загальнолюдське (загальнодержавне) значення та визнання, тоді як звичаї мають локальний характер [1, с. 10]. Одночасно із цим зауважимо, що є правники, які взагалі заперечують існування у праві поняття «аксіома» [1, с. 10].

Як вказують В. Вовк та О. Волуйко, аксіомою визнається положення, яке приймається як незаперечна і неоспорювана істиною [2, с. 22]. А для переконливості ще й вказується, що це положення (аксіома) підтверджується багаторазовою досвідною перевіркою (тобто з позицій здорового глузду, коректно говорити про прийняття певних положень на віру, покладаючись на добросовісність його перевірки нашими попередниками) [2, с. 22]. Саме тому аксіоми не піддаються сумніву широким загалом науковців, більше того активно ними використовуються [2, с. 22]. Але історія розвитку науки свідчить про те, що «аксіоматичність» аксіом може бути сумнівною [2, с. 22].

В. Кройтор звертає увагу на те, що правовими аксіомами є положення юридичної науки, що формуються в результаті узагальнення багатовікового досвіду правового регулювання суспільних відносин. Їх можна розкрити не тільки як постулати правової науки, а і як норми права, закріплені в законодавстві [3, с. 47]. Одночасно із цим, існує дещо інший підхід щодо розуміння аксіом у праві, зокрема в цивільному процесуальному, відповідно до якого в аксіомах закріплюються оціночні формули поведінки суб'єктів цивільного процесу з погляду добра і зла, прийнятого в суспільстві поняття справедливості, аксіоми виражають моральні основи права, його загальнолюдський зміст [3, с. 47]. Крім того, аксіоми завжди суть основні логічні поняття, опосередковані найбільш загальні зв'язки і відносини [3, с. 47]. Необхідність їх дотримання є очевидною з погляду здорового глузду, принципів моралі та справедливості, саме тому вони не потребують особливих доказів [3, с. 47].

В. Яслик та І. Гатала вказують на те, що аксіоми у праві є концентрацією багатовікового правового досвіду, своєрідними стовпами, на які спираються юридична наука і практика. Це основні посилення юриспруденції, що виражають її правові цінності, які відрізняються стійкістю і довговічністю [4, с. 835]. Правові аксіоми визначаються як самоочевидні істини, які не вимагають доказів. Їх значення в тому, що вони відображають вже встановлені і достовірні знання. Це «прості юридичні думки емпіричного рівня, що склалися в результаті багатовікового досвіду соціальних відносин і взаємодії людини з довкіллям». Саме вони допомагають виходити з найбільш скрутних ситуацій і колізій [4, с. 835].

Л. Петрова наводить філософсько-методологічне визначення поняття «аксіома» [5, с. 223]. Вона вказує, що підставою кожної пізнавальної діяльності галузевих наук як при використанні індуктивного, так і дедуктивного метода є визнання аксіом, значення яких полягає у тому, що лише за допомогою них можливо довести щось про факти або з фактів, тобто отримати істину [5, с. 223]. В поняття аксіоми входить, як було вказано вище, її недоведеність. Дедуктивним шляхом довести аксіоми неможливо, бо вони утворюють підставу всякої дедукції і доведення їх зажадало б визнання ще більш загального, більш безпосереднього, тобто аксіом ще більш високого рівня [5, с. 223].

В. Сидоренко звертає увагу на те, що правові аксіоми мають велике значення для функціонування механізму правового регулювання [6, с. 44-45]. Вони є базовими положеннями, на яких ґрунтується право, і відображають загальноприйняті принципи, які не можуть бути заперечені. Правові аксіоми допомагають встановити стабільність правової системи [6, с. 44-45]. Це дає можливість забезпечити єдність права і знизити ризик виникнення юридично несприятливих наслідків [6, с. 44-45]. Вони відіграють значну роль в забезпеченні режиму законності, що виступає функціональним елементом механізму правового регулювання. Правові аксіоми є важливим інструментом для вирішення правових питань [6, с. 44-45]. Вони допомагають встановити загальноприйняті принципи, на основі яких можна приймати рішення в складних правових ситуаціях в процесі правозастосування. Правові аксіоми допомагають забезпечити захист прав людини і свобод [6, с. 44-45]. Вони є основою для створення законів, які захищають права людини та допомагають уникнути юридичної несправедливості, тим самим забезпечують розвиток різних сфер життєдіяльності відповідно до змін у суспільстві [6, с. 44-45]. Отже, правові аксіоми є специфічними різновидами юридичних правил (принципів), вироблених під час тривалого розвитку юридичної теорії та практики [6, с. 44-45]. Будучи результатом позитивного досвіду людства, вони відіграють важливу регулятивно-організуючу роль у сфері упорядкування суспільних відносин та мають велике значення для забезпечення дієвості механізму правового регулювання, шляхом визначення фундаментальних принципів, якими слід керуватися при розробці нових та удосконаленні існуючих правових регуляторів [6, с. 44-45]. Вони забезпечують основу для оцінки дієвості механізму правового регулювання, що відповідають потребам і цінностям конкретного суспільства [6, с. 44-45].

Таким чином, правові аксіоми доповнюють собою класичні норми права і служать важливим інструментальним засобом регулювання найбільш складних суспільних відносин, допомагають уникати скрутних ситуацій в правозастосуванні і юридичних колізій.

Список використаних джерел:

1. Зеленко І. П. Правові аксіоми: підходи до розуміння. Наукові записки. Серія: Право. 2020. Вип. 9. С. 8-12.
2. Вовк В. М. , Волуйко О. М. Аксіоматична природа правового знання. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Сер.: ПРАВО. 2022. Вип. 69. С. 20-24.
3. Кройтор В. А. Правові аксіоми в цивільному судочинстві. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2018. № 32. С. 47-51.
4. Яслик В. І. , Гатала І. Ю. Правові фікції в законодавстві: теоретико-прикладний аспект. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 11. С. 834-837.
5. Петрова Л. В. Методологія права. Книга для читання. Х.: 2004. 408 с.
6. Сидоренко В. В. Правові аксіоми в аспекті забезпечення дієвості механізму правового регулювання. Юридичний бюлетень. 2023. Вип. 28. С. 40-45.

ПРИНЦИПИ СУЧАСНОЇ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Руслан Володимирович ЗЕЛЕНІН,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

В теоретико-правовій науці питання щодо принципів правової політики має дискусійний та полемічний характер, адже на концептуальному рівні не напрацьовано єдині універсальні та устояні погляди із зазначеного питання. Це й обумовлює дослідження принципів правової політики.

В науковій літературі вказується про те, що принципи правової політики – це вихідні визначальні ідеї, установки, що становлять моральнісну та організаційну основу виникнення, розвитку і функціонування правової політики [1, с. 52]. Принципи правової політики також характеризуються як система основних та визначальних ідей, що зумовлюють загальні підходи громадянського суспільства та державної влади щодо стратегічно орієнтованої діяльності у сфері правового регулювання соціальних відносин [1, с. 52].

До системи принципів правової політики можна віднести тільки ті положення, в яких розкривається головне, суттєве, основне у її змісті [2, с. 6]. Наприклад, визначення стратегічних і тактичних напрямів і перспектив розвитку законодавства, форм і методів правового впливу тощо [2, с. 6]. З урахуванням викладеного до принципів правової політики можна віднести: 1) принцип пріоритету прав і свобод людини; 2) принцип законності; 3) принцип соціальної необхідності та наукової обґрунтованості; 4) принцип забезпечення пропорційного співвідношення інтересів особи, суспільства та держави; 5) гуманістична спрямованість та демократичний характер інструментарію [2, с. 6].

Своєю чергою, В. Тернавська пропонує дещо інший підхід до формування принципів правової політики. Вона вважає, що їй притаманні специфічні принципи, до числа яких належать:

Принцип реалістичності правової політики, котрий вимагає від суб'єктів правотворчості враховувати співрозмірність поставлених при формуванні правової політики цілей та наявних для їх досягнення засобів в умовах існуючого соціально-економічного стану суспільства, його національних, релігійних і культурних традицій, моральнісних цінностей тощо [1, с. 53].

Наукова обґрунтованість правової політики [1, с. 53]. Суть даного принципу полягає у тому, що суб'єкти правотворчості повинні враховувати під час формування основ правової політики сучасні досягнення науки задля усунення прогалин у праві, визначення оптимальних шляхів вирішення проблемних питань та створення в цілому ефективного механізму правового регулювання [1, с. 53]. Крім того, нормативно-правові акти повинні обов'язково проходити наукову експертизу, де пропозиції і рекомендації науковців мають належним чином бути враховані [1, с. 53].

Принцип прогнозування сприяє передбаченню можливих у перспективі варіантів розвитку юридичних ситуацій, оскільки будь-яка концепція правової політики повинна враховувати як поточний момент стану соціальної дійсності, так і його динаміку, тенденції і перспективи подальшого розвитку, своєчасно реагувати на можливі зміни [1, с. 54].

Принцип послідовності передбачає, що правова політика повинна проводитися на основі довготривалих програм розвитку держави і суспільства, які планомірно будуть реалізовуватися спільно органами держави та інститутами громадянського суспільства [1, с. 54].

Принцип системності означає, що різні форми реалізації правової політики – правотворчої, правозастосовної, правоінтерпретаційної, доктринальної тощо, повинні знаходитися у матриці єдиної політики і бути узгодженими між собою [1, с. 55].

Принцип відповідності правової політики міжнародним принципам і стандартам зумовлює необхідність врахування позитивного досвіду зарубіжного законодавства та рекомендацій міжнародних співтовариств щодо дотримання прав людини в країні та забезпечення гарантій їх реалізації при розробці нормативно-правових актів [1, с. 55].

На думку О. Шмоткіна, правова політика може досягти своєї мети ґрунтуючись на певних принципах, тобто фундаментальних основах її будування і функціонування. Кожен із підвидів правової політики має свої принципи, які повинні ґрунтуватися на таких принципах загальнодержавної правової політики: справедливість, гуманізм, демократизм, об'єктивність, адекватність, оптимальність, доцільність, системність, цілеспрямованість, науковість, послідовність, ресурсна забезпеченість. На цих принципах має формуватися стратегія і тактика правової політики держави

На наш погляд, підходи М. Почтового, В. Тернавської та О. Шмоткіна не суперечать один одному, лише доповнюють розвивають уявлення щодо сучасних принципів правової політики. Водночас, в контексті питання щодо принципів правової політики України необхідно загадати про Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, укладену 27.06.2014, де зазначається, що повага до демократичних принципів, прав людини та основоположних свобод, як визначено, зокрема, в Гельсінському заключному акті Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року та Паризькій хартії для нової Європи 1990 року, а також в інших відповідних документах щодо захисту прав людини, серед них Загальна декларація прав людини ООН 1948 року і Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, а також повага до принципу верховенства права повинні формувати основу внутрішньої та зовнішньої політики Сторін і є основними елементами цієї Угоди [4]. Забезпечення поваги до принципів суверенітету й територіальної цілісності, непорушності кордонів і незалежності, а також протидія розповсюдженню зброї масового знищення, пов'язаних з нею матеріалів та засобів їхньої доставки також є основними елементами цієї Угоди [4].

Список використаних джерел:

1. Тернавська В. М. Принципи сучасної правової політики України. Правова держава. 2018. № 32. С. 51-56.
2. Почтовий М. М. Принципи правової політики України. Право і безпека. 2009. № 5. С. 6-9.
3. Шмоткін О. В. Сутнісні елементи правової політики. Правова політика України: концептуальні засади та механізми формування : зб. матеріалів наук.-практ. конф. (Київ, 5 груд. 2012 р.) / за ред. О. М. Руднєвої, д. ю. н., проф. – К. : НІСД, 2013. С. 62-64.
4. Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, укладену 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

СУЧАСНІ НАУКОВІ УЯВЛЕННЯ ЩОДО ВИДІВ КОДИФІКАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА: ПЛЮРАЛЬНІСТЬ ПІДХОДІВ

Сергій Петрович РАЙЧЕНКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Дослідження видової різноманітності видів кодифікації законодавства обумовлюється чисельними науковими підходами та різноманітними критеріями, котрі потребують всебічного аналізу та узагальнення.

Зокрема, В. Антоненко пропонує наступні види кодифікації:

1. Мінімальна кодифікація, яка передбачає проведення інкорпорації зі збереженням змісту правових актів, оскільки інкорпорація полягає лише у зовнішній обробці законів, та все ж зумовлює і оновлення застарілих норм [1, с. 38]. Перевагою мінімальної кодифікації є досконаліша, доступніша та зручніша у використанні форма нормативних актів, що є результатом переробки законодавства [1, с. 38]. Значення такого виду кодифікації полягає у тому, що вона створює підґрунтя для проведення інших, більш поглиблених видів кодифікації, підсумовуючи при цьому попередню діяльність законодавця [1, с. 38]. Результатами інкорпоративної кодифікації є зібрання законів та звід законів [1, с. 38].

2. Медіальна кодифікація, у процесі якої вирішуються певні нові завдання, переглядаються уже вирішенні, але разом з тим зберігається і старе законодавство [1, с. 38]. Результатом такої діяльності є оновлення, нова редакція прийнятих раніше законодавчих актів, до яких внесені нові положення. На думку автора, це підготовчий етап для проведення кодифікації [1, с. 38].

3. Максимальна кодифікація – найдосконаліший вид кодифікації законодавства. Її сутність – створення систематизованих законодавчих збірників, при формуванні яких законодавець має можливість створення нових правових норм за змістом та формою [1, с. 38]. Від попередніх видів кодифікації цей вид відрізняється тим, що її результатом є виникнення нового законодавчого акту, який тісно пов'язаний з існуючим в певній сфері законодавством, але, разом з тим, замінює його собою [1, с. 38]. Результатом максимальної кодифікації, як правило, є кодекс [1, с. 38].

Такий критерій як обсяг кодифікації використовує І. Борщевський для виокремлення її видів. Дослідник наголошує на тому, що залежно від обсягу вирізняють три види кодифікації: загальна, галузева та спеціальна [2, с. 20].

Загальна кодифікація передбачає створення ряду кодифікованих актів в усіх галузях законодавства з наступним узгодженням системи таких актів шляхом прийняття «Кодексу кодексів» [2, с. 20].

Галузева кодифікація охоплює нормативно-правові акти окремої галузі або підгалузі законодавства. Значна частина галузей сучасного законодавства України кодифікована [2, с. 20].

Спеціальна кодифікація має на меті групування норм одного або декількох правових інститутів у межах окремої галузі або підгалузі законодавства [2, с. 20].

Майже аналогічну точку зору щодо видів кодифікації має Є. Гетьман, який вказує, що на підставі проведеного аналізу основних видів кодифікації законодавства названа послідовність їх проведення: галузева, спеціальна, міжгалузева й загальна. Своєю чергою, сьогоднішній день для України найбільш актуальними є галузева та спеціальна кодифікація законодавства [3, с. 100].

Л. Музика вважає, що кодифікація поділяється на види в залежності від:

- сфери дії акту (загальнодержавна, відомча, місцева) [4, с. 272];
- за предметом (галузева та комплексна) [4, с. 272];
- за об'ємом матеріалу (часткова, загальна та генеральна) [4, с. 272];
- за ступенем і характером переробки законодавства [4, с. 272];
- за формою кодифікованого акту (Конституція, Основи, Кодекс, Звід законів, Збірник, Систематичне зібрання, Правила, Устав, Положення, Регламент) [4, с. 272].

Також в науковій літературі в контексті видів кодексів та об'єктів кодифікації (за А. Ясіновською) виокремлюються наступні види кодифікації: (загальна, галузева, міжгалузева, спеціальна); за обсягом кодифікації - завершені, незавершені; за ступенем модернізації: (традиційні, новаційні); за предметом регулювання: (життєзабезпечення людини і суспільства, природоресурсні, правоохоронні, транспортні) [5, с. 62].

Аналіз сучасних науково-концептуальних підходів щодо видового розмаїття кодифікації законодавства засвідчує відсутність універсалізації підходів щодо форм кодифікації.

Список використаних джерел:

1. Антоненко В. О. Кодифікація як самостійна форма систематизації правових джерел. Форум права. 2009. № 3. С. 35-42.
2. Борщевський І. В. Теоретичні засади кодифікації законодавства. Вісник Одеського національного університету. 2007. Т. 12. Вип. 11. С. 16-21.
3. Гетьман Є. А. Кодифікація законодавства України: загальна характеристика, особливості, види : монографія / Є. А. Гетьман. Х. : Право, 2012. 192 с.
4. Музика Л. А. Окремі питання кодифікації: цивільно-правовий аспект. Наука і правоохорона. 2014. № 2 (24). С. 268-274.
5. Ясіновська А. Загальнотеоретична характеристика кодексів. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2012. Вип. 56. С. 59-64.

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ МЕЖІ ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКІВ ДІЇ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ: БАЛАНС МІЖ ДЕРЖАВНИМИ ІНТЕРЕСАМИ ТА ПРАВАМИ ОСОБИ

Олександр Сергійович ШАДРІН,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Конституційно-правові межі продовження строків дії запобіжних заходів становлять важливий аспект кримінального процесу, що викликає значний інтерес серед науковців та практиків. Це питання стосується пошуку балансу між забезпеченням правопорядку, державними інтересами та захистом прав і свобод людини. Запобіжні заходи, такі як тримання під вартою, обмежують свободу осіб, підозрюваних або обвинувачених у вчиненні злочину, і можуть мати суттєвий вплив на їх права, зокрема на право на свободу та особисту недоторканність.

Конституційні гарантії прав людини є основою для правових меж продовження строків дії запобіжних заходів. Основний закон України Конституція проголошує, що кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність. Це право може бути обмежене лише у випадках, передбачених законом, і лише за рішенням суду. Водночас важливо підкреслити, що будь-яке обмеження прав повинно бути пропорційним, обґрунтованим та необхідним в демократичному суспільстві. Однією з ключових проблем продовження строків дії запобіжних заходів є оцінка необхідності цього заходу на кожному етапі кримінального провадження. Суд, ухвалюючи рішення про продовження строку, повинен керуватися принципом пропорційності, враховуючи як інтереси держави у забезпеченні правосуддя, так і індивідуальні права підозрюваної або обвинуваченої особи. Продовження строків тримання під вартою не повинно бути автоматичним чи необґрунтованим, адже це може призвести до надмірного обмеження особистої свободи та порушення права на справедливий судовий розгляд.

На нашу думку, міжнародні стандарти, такі як Європейська конвенція з прав людини, встановлюють, що обмеження свободи допускається тільки у виняткових випадках, коли інші, менш обтяжливі заходи, є недостатніми для забезпечення правосуддя. Згідно з практикою Європейського суду з прав людини, держави мають обов'язок довести необхідність продовження тримання під вартою в кожному конкретному випадку, надаючи достатньо підстав для такого рішення. Важливу роль тут відіграє обґрунтованість ризиків, на які посилається сторона обвинувачення, зокрема ризик утечі, знищення доказів або повторення злочину. Крім того, українське законодавство встановлює певні часові межі для тримання під вартою під час досудового розслідування. Строки можуть бути продовжені, але лише за наявності вагомих підстав і з урахуванням інтересів правосуддя. Важливим є те, що кожне таке рішення повинно бути ретельно обґрунтоване судом, з

детальним аналізом усіх обставин справи, що виправдовують необхідність подальшого тримання особи під вартою.

Проблематика продовження строків дії запобіжних заходів також тісно пов'язана з правом на захист та справедливий суд. Учасники кримінального процесу повинні мати можливість оскаржувати рішення про продовження строків, а суд зобов'язаний розглядати такі скарги в найкоротший термін. Це питання стає ще більш актуальним в умовах військового стану, коли забезпечення національної безпеки може вступати в конфлікт з правами осіб, залучених до кримінального процесу. Тому конституційно-правові межі продовження строків тримання під вартою повинні бути чітко визначені, щоб уникнути зловживань та необґрунтованих обмежень прав людини. Баланс між державними інтересами та правами особи у питаннях продовження строків запобіжних заходів є ключовим елементом забезпечення справедливості в кримінальному процесі. Недостатньо обґрунтовані або надмірно тривалі строки тримання під вартою можуть негативно вплинути на довіру суспільства до правосуддя та порушити базові права людини. З іншого боку, недостатнє забезпечення інтересів правосуддя може призвести до втрати можливості ефективного розслідування та переслідування злочинців, що становить загрозу для суспільства та держави в цілому.

Отже, продовження строків дії запобіжних заходів має здійснюватися в умовах чітко визначених правових рамок, що забезпечують баланс між правами особи та державними інтересами. Судові органи повинні діяти відповідно до принципів законності, пропорційності та необхідності, оцінюючи кожен випадок продовження строків індивідуально, з урахуванням усіх обставин справи. Це дозволить уникнути зловживань та забезпечити належний рівень захисту прав людини в умовах кримінального провадження, а також гарантувати справедливий баланс між інтересами суспільства та держави.

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ: ПІДХОДИ ДО ЇЇ ФОРМУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Олег Станіславович ШКАРОВСЬКИЙ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Формування правової культури поліцейських є одним із ключових завдань сучасної системи підготовки правоохоронців, оскільки якість виконання службових обов'язків на пряму залежить від рівня професійної свідомості та відповідальності кожного поліцейського. Правова культура є важливим елементом особистісного розвитку правоохоронця, який не лише здійснює правозастосування, але й формує правове мислення, що відповідає стандартам державного управління і забезпечення правопорядку. Сучасні дослідження у сфері юридичної освіти свідчать, що формування правової культури має ґрунтуватися на інтегрованому підході, що включає як правову освіту, так і морально-етичне виховання.

Правова культура поліцейських — це не просто знання законів і норм, а глибоке розуміння механізмів їх застосування у повсякденній діяльності. Формування такої культури потребує як теоретичного засвоєння правових засад, так і практичного впровадження в реальні умови службової діяльності. Задля цього необхідно розробляти інноваційні методи професійної підготовки, які базуватимуться на критичному мисленні, самоконтролі, а також етичних стандартах поведінки. Сучасні підходи до правової освіти повинні поєднувати в собі як традиційні навчальні методи, так і новітні технології навчання, що дозволяють адаптувати навчальний процес до вимог сьогодення. Важливою складовою підготовки поліцейських є правова грамотність, яка передбачає не лише знання законодавчих актів, але й вміння правильно інтерпретувати та застосовувати їх у конкретних правових ситуаціях. Водночас, під час навчання необхідно акцентувати увагу на тому, що кожна правова норма має не тільки формальний характер, але й моральне значення[1]. Це підвищує особисту відповідальність правоохоронців за виконання своїх обов'язків і сприяє зміцненню довіри громадян до поліції.

На нашу думку, різні підходи до формування правової культури можна розглядати крізь призму інноваційних методик професійної підготовки. Одним із таких підходів є впровадження у навчальний процес елементів правового менторства, де досвідчені фахівці діляться практичними навичками із майбутніми правоохоронцями, допомагаючи їм розвивати вміння не лише застосовувати законодавство, але й працювати в умовах невизначеності, коли прийняття правових рішень вимагає швидкого реагування. Правове менторство сприяє формуванню ціннісного сприйняття правових норм і підвищенню рівня особистісної відповідальності за свої дії.

Ефективним способом розвитку правової культури є також залучення поліцейських до інтерактивних форм навчання, таких як моделювання правових ситуацій, участь у рольових іграх, а також аналіз реальних судо-

вих справ. Такі методи дозволяють краще зрозуміти специфіку правозастосування в різних ситуаціях та підвищити рівень професійної підготовки. Важливим аспектом тут є розуміння принципу верховенства права як основи правової культури, що має бути закладено на початкових етапах професійного навчання[2]. Не менш важливою складовою правової культури поліцейських є етична компонента, яка формує внутрішні переконання правоохоронців і їхню готовність діяти відповідно до принципів справедливості та правосуддя. Професійна етика поліцейського повинна поєднувати як правові знання, так і моральні цінності, що дозволяє забезпечити високу якість виконання службових обов'язків і зміцнити правопорядок у суспільстві. Інтеграція сучасних технологій у процес професійної підготовки також відіграє важливу роль у формуванні правової культури. Використання електронних платформ для дистанційного навчання, вебінарів, симуляторів правових процесів дозволяє майбутнім правоохоронцям глибше засвоїти правові норми і підготуватися до реальних викликів службової діяльності. Технології також допомагають здійснювати постійний контроль за рівнем правової культури, виявляючи слабкі місця в підготовці та своєчасно коригуючи освітній процес[3]. Однією з важливих задач правової освіти є виховання у поліцейських вміння мислити критично та приймати рішення, що базуються не лише на законодавчих нормах, але й на етичних стандартах. Це особливо важливо в умовах сучасних викликів, коли роль правоохоронних органів значно зростає в контексті забезпечення національної безпеки і громадського порядку. Тому формування правової культури поліцейських стає пріоритетним завданням для освітніх закладів, які займаються підготовкою кадрів для органів правопорядку.

Таким чином, правова культура поліцейських є комплексним явищем, яке охоплює різні аспекти правової освіти, етики, моральних цінностей та професійної відповідальності. Її формування у процесі професійної підготовки вимагає системного підходу, що включає не лише традиційні навчальні методи, але й інноваційні технології, які відповідають вимогам сучасного суспільства. Поліцейські, які мають високий рівень правової культури, здатні ефективно виконувати свої службові обов'язки, захищаючи права та свободи громадян, забезпечуючи правопорядок і справедливість у суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Дякова О. О. Формування правової культури працівників національної поліції України. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2016. № 2. С. 189-199.
2. Єльнікова Н. І. Мовностилові особливості правничих текстів. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави. МВС України. Вінниця. 2022. С. 216-218.
3. Хаврат О. О. Механізм протидії виникненню правового нігілізму у сфері правозастосовної діяльності Національної поліції України (теоретико - правовий аспект). Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків. 2018. 17 с.

ЦИФРОВІ МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ: ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ ВПРОВАДЖЕНЬ

Сергій Олегович ЩУР,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

В сучасному світі цифрові мультимедійні технології займають ключову роль у багатьох сферах життя, включаючи освіту та професійну підготовку майбутніх офіцерів. Особливо актуальним є впровадження цих технологій у навчальний процес військових підрозділів, таких як Національна гвардія України, де підвищення ефективності підготовки кадрів безпосередньо впливає на рівень національної безпеки та обороноздатності держави.

Застосування цифрових мультимедійних технологій у навчальному процесі Національної гвардії України має значні переваги. По-перше, ці технології сприяють більш інтерактивному та динамічному засвоєнню матеріалу. Мультимедійні навчальні платформи дозволяють використовувати відео, аудіо, анімації та симуляції, що дає можливість майбутнім офіцерам наочно відпрацювати складні тактичні та технічні навички в безпечному середовищі. Це особливо важливо в умовах, коли практичне відпрацювання можливе лише в обмежених ситуаціях або коли використання реального обладнання є занадто дорогим або небезпечним. Крім того, мультимедійні технології відкривають можливості для персоналізованого підходу до навчання. Майбутні офіцери можуть засвоювати матеріал у власному темпі, маючи доступ до індивідуалізованих тренінгів, тестів та навчальних курсів[1]. Це дозволяє підвищити ефективність засвоєння знань та практичних навичок, що безпосередньо відбивається на рівні готовності до виконання службових завдань. Також важливою перевагою цифрових мультимедійних технологій є можливість дистанційного навчання. Це особливо актуально в умовах пандемії, військових дій або інших кризових ситуацій, коли традиційні форми навчання можуть бути обмеженими або неможливими. Дистанційне навчання забезпечує безперервність освітнього процесу та підготовки кадрів, дозволяючи офіцерам здобувати необхідні знання незалежно від їх місцезнаходження.

Водночас, впровадження мультимедійних технологій у навчальний процес Національної гвардії України стикається з низкою викликів. Один з основних — це технічне забезпечення. Необхідність постійного оновлення обладнання, програмного забезпечення та інфраструктури створює додаткові фінансові та організаційні труднощі. Також вимагається наявність кваліфікованих викладачів та технічного персоналу, які можуть ефективно інтегрувати нові технології у навчальні програми. Іншим викликом є забезпечення безпеки інформації. Використання цифрових технологій у військовій сфері пов'язане з ризиками витоку конфіденційних даних та кібератак. Тому важливою складовою впровадження мультимедійних техноло-

гій є створення надійної системи кіберзахисту, яка гарантуватиме захист інформації під час навчального процесу. Немаловажним фактором є також психологічна готовність майбутніх офіцерів до використання нових технологій. Не всі військовослужбовці, особливо старші покоління, готові швидко адаптуватися до змін у навчальних методах[2]. Це потребує впровадження додаткових курсів з цифрової грамотності та поступової інтеграції мультимедійних технологій у традиційні форми навчання, що дозволить уникнути відторгнення нововведень з боку слухачів. Також слід враховувати, що не всі аспекти навчання можуть бути повністю замінені мультимедійними технологіями. Практичні навички, такі як фізична підготовка, керування транспортними засобами або робота зі зброєю, все ще потребують безпосереднього контакту та взаємодії з реальними об'єктами. Тому мультимедійні технології повинні розглядатися як додатковий інструмент, що підвищує ефективність навчання, а не замінює традиційні методи. Актуальність теми впровадження цифрових мультимедійних технологій у навчальний процес Національної гвардії України не викликає сумнівів, особливо в умовах стрімкого розвитку технологій та зміни вимог до професійної підготовки військовослужбовців. Важливо, щоб ці технології не тільки впроваджувалися, але й адаптувалися до потреб конкретних навчальних програм та завдань, що стоять перед військовими підрозділами в умовах сучасних викликів.

Отже, цифрові мультимедійні технології мають значний потенціал для підвищення якості навчання та підготовки майбутніх офіцерів Національної гвардії України. Водночас, для їх успішного впровадження необхідно враховувати як переваги, так і виклики, що виникають у процесі їх інтеграції у навчальні програми. Це дозволить забезпечити не тільки технічну, але й організаційну та психологічну готовність до використання нових технологій, що стане важливим кроком на шляху до створення сучасної, ефективної та висококваліфікованої армії.

Список використаних джерел:

1. Кальченко Т. М. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі іншомовної підготовки правоохоронців. *Colloquium-journal*. 2022. № 36(152). Р. 4-6. DOI: 10.24412/2520-6990-2022-36159-4-6.
2. Краснова Н. В. Використання мультимедійних презентацій POWER POINT на заняттях з іноземної мови у закладах вищої освіти Міністерства внутрішніх справ України. *Іншомовна підготовка працівників правоохоронних органів і сектору безпеки: Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. Ген. прокуратура України. Київ. 2019. С. 87-89.*

РОЗВИТОК УПРАВЛІНСЬКИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Юрій Васильович ЯКОВЛЄВ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Формування управлінської компетентності офіцерів поліції вимагає застосування цілісного та системного підходу в процесі їх професійної підготовки. Управлінська компетентність є фундаментальним елементом ефективного керівництва в правоохоронних структурах, що забезпечує реалізацію управлінських функцій та прийняття ефективних рішень у складних і динамічних умовах оперативної діяльності. Вона охоплює низку ключових компонентів, таких як лідерські здібності, стратегічне мислення, вміння керувати персоналом, адаптація до змін, комунікативні навички та прийняття обґрунтованих рішень. Ці компоненти формуються в результаті ґрунтовної фахової підготовки, орієнтованої на розвиток не лише теоретичних знань, а й практичних навичок, необхідних для ефективного управління.

Професійна підготовка офіцерів поліції має базуватися на інтеграції сучасних педагогічних методів, які спрямовані на розвиток управлінських компетенцій. Це передбачає застосування активних методів навчання, зокрема кейс-методів, симуляційних вправ, тренінгів на розвиток лідерства, моделювання управлінських ситуацій. Важливим елементом є навчання в реальних умовах, що дозволяє майбутнім офіцерам поліції не лише опанувати теоретичні засади управління, але й застосовувати їх на практиці, формуючи навички прийняття рішень у стресових і нестабільних умовах. Окрім того, особлива увага має бути приділена розвитку критичного мислення, яке сприяє аналізу ситуацій та прийняттю ефективних рішень. Педагогічні підходи до формування управлінської компетентності вимагають застосування індивідуалізованого підходу до кожного офіцера, з урахуванням його індивідуальних особливостей, рівня підготовки та досвіду. Це дозволяє створювати індивідуальні траєкторії розвитку, які спрямовані на максимально ефективне формування управлінських навичок. Використання адаптивних методик навчання, таких як наставництво, коучинг, проведення зворотного зв'язку та рефлексії, допомагає майбутнім офіцерам краще усвідомлювати свої сильні та слабкі сторони, що є необхідним для подальшого професійного зростання. Окрім того, важливою складовою процесу формування управлінських компетентностей є розвиток соціальних і комунікативних навичок, які забезпечують здатність ефективно взаємодіяти з підлеглими, колегами та вищим керівництвом. Ці навички є необхідними для створення позитивного морально-психологічного клімату в підрозділі, що, своєю чергою, впливає на підвищення продуктивності праці, зниження конфліктності та забезпечення високого рівня довіри всередині команди. Ефективна комунікація також є необхідною для організації взаємодії з іншими структурними підрозділами та зовнішніми партнерами.

Сучасні підходи до управлінської підготовки вимагають не лише розвитку теоретичних знань і навичок, але й вміння працювати в умовах невизначеності та ризику. Офіцери поліції повинні бути готовими до швидкої адаптації в умовах змін, що є особливо актуальним в умовах постійного оновлення законодавчої бази, змін у суспільно-політичній ситуації та зростання рівня злочинності. Управлінська компетентність офіцерів поліції включає не лише організаційні та лідерські здібності, але й вміння діяти в умовах кризи, вирішувати конфліктні ситуації та забезпечувати захист прав і свобод громадян. Підвищення кваліфікації офіцерів поліції є безперервним процесом, що потребує регулярного оновлення знань та вдосконалення навичок. У цьому контексті важливою є система перепідготовки кадрів, що передбачає регулярне проходження курсів підвищення кваліфікації, участь у тренінгах, семінарах, конференціях. Ці заходи дозволяють офіцерам постійно вдосконалювати свої професійні компетенції, залишатися в курсі сучасних тенденцій у сфері управління та правоохоронної діяльності, а також обмінюватися досвідом з колегами з інших правоохоронних структур та країн.

На завершення варто підкреслити, що формування управлінської компетентності є тривалим і складним процесом, який вимагає цілеспрямованої та системної роботи як на рівні підготовки майбутніх офіцерів, так і на рівні їх подальшого професійного розвитку. Це процес, який поєднує в собі різноманітні педагогічні, психологічні та організаційні методи, спрямовані на формування сучасного управлінця, здатного ефективно виконувати свої обов'язки у складних умовах оперативної діяльності.

ПОНЯТТЯ ВЗАЄМОДІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ

Олександр Олександрович ПРЯДКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Україна з 24.02.2022 року знаходиться в стані війни, що, своєю чергою, відобразилося на структурі кримінальної протиправної діяльності. Зокрема, в питому вагу в ній займають раніше не відомі нашій країні кримінальні правопорушення, а саме – воєнні злочини. Вказані протиправні діяння є складними за механізмом учинення. Крім того, на процес їх розслідування впливають такі фактори, як: відсутність практичного досвіду з виявлення, документування та розслідування названих кримінальних правопорушень у багатьох працівників органів досудового розслідування; регламентованість воєнних злочинів не тільки нормами національного кримінального законодавства, а й міжнародним гуманітарним правом; недостатня кількість методичних напрацювань щодо організації розслідування воєнних злочинів; необхідність постійної та належної співпраці працівників органів досудового розслідування, в тому числі різних відомств, між собою й іншими підрозділами та органами; здійснення в небезпечних для життя та здоров'я умовах і т. п. Тому важливим і актуальним убачається дослідження особливостей взаємодії під час розслідування воєнних злочинів, зокрема в частині визначення поняття такої співпраці.

Як указує з цього приводу К.О. Чаплинський, швидке розкриття й розслідування тяжких і особливо тяжких злочинів напряму залежить від належної взаємодії оперативних і слідчих підрозділів Національної поліції України у кримінальних провадженнях. Це дозволяє якісно спланувати проведення першочергових слідчих (розшукових) і процесуальних дій та оперативно-розшукових заходів. Зважаючи на це, розробка практичних рекомендацій щодо взаємодії слідчих і працівників оперативних підрозділів Національної поліції є, безумовно, одним із пріоритетних напрямків для досягнення мети кримінального провадження, особливо в умовах воєнного стану [1, с. 248].

Взаємодія під час розслідування кримінальних правопорушень, у тому числі воєнних злочинів, є однією з форм організації досудового розслідування. Вказана діяльність спрямована на консолідацію сил і засобів з метою оптимізації їх діяльності та забезпечення якомога швидшого досягнення внаслідок узгодженої діяльності спільної мети. Зокрема, під час здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень, у тому числі виокремленої категорії злочинів, загальною метою є вирішення завдань кримінального провадження, передбачених ст. 2 КПК України. При цьому вказана мета досягається шляхом вирішення проміжних, як їх ще прийнято називати в криміналістиці, тактичних завдань. Такі завдання, як приклад, можуть стосуватися встановлення певних обставин учинення криміна-

льного правопорушення, встановлення особи злочинця та/чи її співучасників, збирання достатньої доказової бази тощо.

Більше за все, очевидно, що органи досудового розслідування реалізують свої повноваження не ізольовано, а значить у своїй професійній діяльності пересікаються з іншими суб'єктами, які вирішують аналогічні чи суміжні завдання. Відповідно виникає необхідність організовувати всіма суб'єктами свою діяльність у такий спосіб, щоб не просто не заважати одне одному, а щоб навпаки – допомагати, полегшувати виконання поставлених завдань. Саме тому уповноважені суб'єкти навчилися співпрацювати, тим самим не тільки пришвидшуючи досягнення кінцевого результату, а й підвищуючи кількісно-якісні показники такої діяльності. Інструментом, за допомогою якого вдається підвищити ефективність і продуктивність досудового розслідування, в нашому випадку воєнних злочинів, є взаємодія.

У цьому контексті вбачається слушною позиція О.В. Пчеліної з приводу того, що взаємодія в рамках кримінального провадження дозволяє оптимізувати діяльність її суб'єктів, тим самим забезпечуючи ефективність досудового розслідування та судового розгляду загалом. Це один із методів протидії злочинності, котрий полягає в узгодженості та поєднанні в порядку та на основі закону зусиль декількох осіб, підрозділів, органів тощо заради забезпечення оптимізації досудового розслідування кримінальних правопорушень. Причому потрібно враховувати, що взаємодія зумовлюється потребою раціоналізації кримінального провадження [2, с. 172; 3, с. 384–385; 4, с. 108].

З огляду на вищенаведене вважаємо доречним і водночас необхідним з'ясувати, в чому полягає взаємодія під час розслідування воєнних злочинів.

Так, взаємодія не є новою категорією в криміналістичній і кримінальній процесуальній науці. Наприклад, О.Ф. Кобзар пропонує тлумачити взаємодію під час розслідування злочинів як спеціальну взаємодію. Свою позицію вчений обґрунтовує тим, що вказаний різновид взаємодії містить об'єднані однією метою спільні погоджені заходи, які мають значення для боротьби зі злочинністю, проведені декількома зацікавленими суб'єктами [5, с. 26]. Цікавим і лаконічним є трактування взаємодії під час розслідування кримінальних правопорушень, запропоноване В.О. Маляровою. Зокрема, вчена пропонує її розуміти як форму інтеграції спільних зусиль різних суб'єктів, узгоджену за метою, завданням, місцем та часом застосування [6, с. 262–265].

Разом із тим за допомогою аналізу сформованих наукових позицій щодо визначення основних ознак, структурних елементів і поняття взаємодії під час досудового розслідування кримінальних правопорушень можна помітити, що взаємодію прийнято трактувати у широкому та вузькому розуміннях. Приміром, авторський колектив монографічного дослідження «Взаємодія при розслідуванні економічних злочинів» у вузькому значенні взаємодію визначають як сумісну діяльність спеціалізованих суб'єктів, для яких є характерним виконання одних і тих же завдань, але з використанням різних засобів і методів, а у широкому значенні – сумісну діяльність правоохоронних органів і неспеціалізованих суб'єктів [7, с. 20–21].

Дещо інноваційною позицією до трактування взаємодії під час розслідування кримінальних правопорушень є виділення трьох підходів до визначення сутності такої взаємодії. Р.А. Степанюк виокремлює наступні підходи до розуміння взаємодії:

– у широкому сенсі, взаємодія розглядається стосовно сумісної діяльності всіх органів і посадових осіб, що здійснюють кримінальне судочинство;

– у вузькому розумінні, взаємодія розглядається як форма організації розслідування, а одним з її суб'єктів завжди виступає слідчий;

– комбінований підхід полягає у намаганні різнобічного розуміння взаємодії [8, с. 191–194].

Підсумовуючи вищезазначене, можна дійти висновку, що взаємодія під час розслідування воєнних злочинів – це форма організації узгодженої спільної діяльності між різними суб'єктами, спрямованої на вирішення єдиної цілі з метою оптимізації процесу досудового розслідування виокремленої категорії кримінальних правопорушень. При цьому основними ознаками, які визначають специфіку вказаної форми організації розслідування воєнних злочинів є: врегульованість на нормативно-правовому рівні; спільний характер дій; узгодженість; цілеспрямованість; різноманітність форм реалізації; суб'єктний склад. Окремо варто зазначити, що вказані ознаки взаємодію можуть уточнюватися залежно від її виду.

Список використаних джерел:

1. Чаплинський К.О. Проблемні питання взаємодії слідчих та оперативних підрозділів Національної поліції України під час розслідування кримінальних правопорушень. *Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка*. 2022. Вип. 4 (100). С. 247–258. DOI: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.100.247-258>.

2. Пчеліна О.В. Щодо поняття та сутності взаємодії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2015. № 1 (11). С. 167–172.

3. Пчеліна О.В. Теоретичні засади формування та реалізації методики розслідування злочинів у сфері службової діяльності: дис. ... д.ю.н.: 12.00.09. Харків, 2017. 568 с.

4. Пчеліна О.В. Взаємодія слідчого та інспекторів-криміналістів під час досудового розслідування кримінальних правопорушень. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»: збірник наукових праць*. 2020. Випуск 1. С. 107–111. DOI <https://doi.org/10.32837/chern.v0i1.59>.

5. Кобзар О.Ф. Взаємодія як вид соціальної діяльності в боротьбі зі злочинністю. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2011. № 3. С. 25–27.

6. Малярова В.О. Розслідування злочинів проти моральності у сфері статевих стосунків: теорія та практика: монографія / за ред. д-ра юрид. наук, чл.-кор. НАПрН України С.М. Гусарова. Харків: Діса плюс, 2013. 422 с.

7. Взаємодія при розслідуванні економічних злочинів: монографія / кол. авт.: А.Ф. Волобуєв та ін.; За заг. ред. д-ра юрид. наук, професора А.Ф. Волобуєва. Харків: «Курсор», 2009. 320 с.

8. Степанюк Р.А. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів, вчинених у бюджетній сфері України: монографія / за заг. ред. д-ра юрид. наук, професора А.Ф. Волобуєва. Харків: Вид-во ХНУВС, 2012. 382 с.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАХОДІВ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Дмитро Анатолійович ВЛАСЕНКО,

*здобувач Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0003-2672-8745>*

Зарубіжний досвід - це сукупність знань, практик, методів і технологій, накопичених у різних країнах світу, які можуть бути використані для вирішення певних завдань або проблем в іншій країні. Цей термін часто використовується в контексті аналізу та запозичення кращих практик з інших країн для застосування в національній економіці, освіті, медицині, управлінні та інших сферах. Основні аспекти зарубіжного досвіду включають міжнародний обмін знаннями, що може здійснюватися через конференції, семінари, стажування та інші форми співпраці між експертами різних країн. Зарубіжний досвід також передбачає адаптацію кращих практик, які вже довели свою ефективність в інших країнах, для вдосконалення національних політик і стратегій. Окрім успішних прикладів, корисним є й вивчення помилок інших країн, щоб запобігти аналогічним ситуаціям у своїй країні.

Також зарубіжний досвід часто включає в себе нові технології та інновації, які можуть бути впроваджені для підвищення ефективності виробництва, управління або надання послуг. Важливо враховувати правові та культурні аспекти, оскільки зарубіжний досвід повинен бути адаптований до національних умов, зокрема правових норм і культурних особливостей, щоб бути ефективним.

Аналіз зарубіжного досвіду також може сприяти розвитку міжнародної співпраці та налагодженню партнерських відносин між країнами. Це особливо актуально у глобалізованому світі, де вирішення багатьох проблем вимагає спільних зусиль і колективних дій. Обмін знаннями і досвідом між країнами може стати основою для нових ідей і підходів, що сприятимуть вирішенню глобальних викликів, таких як зміна клімату, боротьба з бідністю, забезпечення сталого розвитку та інші.

Аналіз зарубіжного досвіду впровадження правового режиму воєнного стану надає цінні приклади, які можуть бути корисними для України. У різних країнах існують різні підходи до введення воєнного стану залежно від національних особливостей, історичних обставин і правових традицій. Наприклад, у Сполучених Штатах механізм воєнного стану рідко застосовується на федеральному рівні, але більше відомий на рівні штатів під час кризових ситуацій. У США діють численні законодавчі акти, що регулюють порядок дій у разі надзвичайних ситуацій, як-от Закон про надзвичайні повноваження (War Powers Act) та Закон про інтернування під час Другої світової війни.

У США федеративний устрій забезпечує розподіл влади між федеральним урядом і окремими штатами. Це означає, що в умовах надзвичайного стану, включаючи воєнний стан, рішення можуть прийматися на рівні штатів, що має значний вплив на реалізацію заходів. Наприклад, під час Другої світової війни та після терористичних атак 11 вересня 2001 року штати мали можливість впроваджувати власні обмеження та заходи безпеки, які доповнювали федеральні рішення. Це дозволяє штату адаптувати заходи відповідно до специфічних умов і потреб, що підвищує гнучкість управління.

Франція має досвід введення надзвичайного стану, особливо у зв'язку з терористичними загрозами. Закон про надзвичайний стан 1955 року дозволяє уряду запроваджувати особливий режим, який включає розширені повноваження для правоохоронних органів, зокрема право проводити обшуки без судового ордеру, обмежувати свободу пересування та інші заходи [1].

Цей досвід може бути корисним для України, оскільки Франція демонструє, як можна інтегрувати заходи безпеки в рамках правового поля, не порушуючи демократичні принципи. Україна може розглянути можливість адаптації подібних положень для забезпечення швидкої реакції на надзвичайні ситуації, зокрема в умовах воєнного стану.

Ізраїль живе в умовах постійної загрози з боку сусідніх держав і терористичних організацій. У зв'язку з цим країна розробила складну систему правових заходів. У випадку надзвичайного стану Ізраїль може запровадити різні обмеження, такі як комендантська година, мобілізація резервістів та інші заходи. Для України корисним буде вивчення ізраїльського досвіду в частині інтеграції заходів забезпечення національної безпеки в повсякденне життя, зокрема створення правових механізмів, які дозволяють швидко адаптуватися до нових загроз [2, с. 325].

Польща як член НАТО має законодавство, яке регулює введення воєнного стану в умовах загрози національній безпеці. Закон про надзвичайний стан дозволяє уряду запроваджувати різні заходи, такі як обмеження свободи зібрань, цензура, посилення прикордонного контролю тощо. Цей досвід може бути використаний Україною, зокрема в частині інтеграції заходів національної безпеки з європейськими стандартами та принципами [3].

Велика Британія має унікальний досвід введення воєнного стану, зокрема під час Другої світової війни. Закони воєнного часу дозволили уряду здійснювати повний контроль над економікою, ресурсами та населенням для забезпечення перемоги у війні. Такі заходи включали цензуру, націоналізацію виробництва, мобілізацію населення та багато інших. Для України цей досвід може бути корисним у частині розробки механізмів мобілізації ресурсів і контролю над економікою в умовах тривалої війни або бойових дій.

Комунікація з громадськістю під час воєнного стану також є важливим аспектом. У Великій Британії значна увага приділяється інформуванню громадян за допомогою офіційних джерел, таких як урядові сайти та прес-конференції. Це допомагає уникнути паніки та забезпечити прозорість у вирішенні кризових ситуацій. Регулярні оновлення інформації сприяють

тому, щоб громадяни мали чітке уявлення про заходи, які вживаються, і могли планувати свої дії відповідно.

Таким чином, адаптація зарубіжного досвіду в Україні може значно підвищити ефективність реалізації заходів правового режиму воєнного стану, проте потребує ретельного аналізу та врахування національних особливостей. Впровадження кращих зарубіжних практик та їх адаптація до українських умов стане запорукою не лише підвищення обороноздатності країни, а й забезпечення правової та соціальної стабільності в умовах надзвичайних ситуацій.

Список використаних джерел:

1. Loi n 55-385 du 3 avril 1955 relative à l'état d'urgence. Dernière mise à jour des données de ce texte // Legifrance. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000695350>.
2. Терентьева А. Досвід держави Ізраїль щодо управління безпекою цивільного населення в умовах кризових ситуацій. *Науковий вісник: Державне управління*. 2023. № 2(14). С. 310-333.
3. Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej // ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20021561301>.

ПРИНЦИПИ ПРАВА, ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА ТА ПРИНЦИПИ ДОКТРИНИ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА: ДІАЛЕКТИКА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ

Марат Петрович КОВАЛЬ,

*канд. юрид. наук,
суддя П'ятого апеляційного
адміністративного суду,*

Сутність правових принципів детально розкрита у різних галузях права, як матеріального, так і процесуального. Більше того, значна частина цих принципів закріплена в позитивному праві, зокрема, у Конституції України та інших законах. Таке втілення правових принципів у нормативно-правових актах підтверджує їхню роль як фундаментальних засад регулювання суспільних відносин.

Враховуючи, що правова доктрина є багатоаспектною категорією, яка визначає напрями розвитку правової системи, неможливо абстрагуватися від аналізу її складових, зокрема, правових принципів. Останні, як фундаментальні засади права, відіграють визначальну роль у формуванні правової свідомості та правової культури суспільства.

Адміністративне судочинство займає значне місце в системі правосуддя, оскільки воно покликане забезпечити ефективний захист прав і свобод громадян у відносинах з органами державної влади. Застосування принципів адміністративного судочинства, закріплених у Кодексі адміністративного судочинства України, є обґрунтованим з огляду на специфіку адміністративно-правових відносин та необхідність досягнення балансу між приватними та публічними інтересами.

Додамо, що систематизація є невід'ємною частиною наукового пізнання, оскільки вона дозволяє виявити загальні закономірності та особливості досліджуваних явищ. У контексті адміністративного процесу систематизація правових принципів є актуальним завданням, оскільки сприяє глибшому розумінню їх ролі та місця в структурі доктрини адміністративного судочинства. Сучасні наукові дослідження в цій галузі спрямовані на розкриття сутності правових принципів та їх класифікацію.

Окремі аспекти реалізації деяких принципів адміністративного судочинства розглянули М. Бортник, К. Ізбаш, Н. Ільєва, Д. Коваль, Ю. Коломієць, В. Куля, Ж. Мельник-Томенко, У. Парпан, О. Скочиляс-Павлів та інші.

Правові принципи, як фундаментальні засади права, визначають сутність, структуру та завдання відповідної галузі правовідносин. У контексті адміністративного судочинства принципи права забезпечують реалізацію загальних правових цінностей та сприяють ефективному здійсненню правосуддя в адміністративній сфері [1, с. 180].

Враховуючи центральне місце конституційного права в правовій системі України, необхідно аналізувати питання здійснення правосуддя з ура-

хуванням універсальних принципів. Зокрема, в доктрині правосуддя, включаючи адміністративне судочинство, слід розрізняти принципи, що сприяють розвитку права (динамічні принципи), та принципи, що забезпечують його стабільність (статичні принципи) [2, с. 20-21].

У контексті подальшого формування громадянського суспільства в Україні та євроінтеграції актуальним є питання імплементації європейських стандартів у сфері судочинства. Це передбачає розробку та впровадження принципів, які сприяють розвитку правової держави. Серед таких принципів особливе місце належить принципу верховенства права, який є універсальним і має фундаментальне значення для будь-якої правової системи.

Принцип верховенства права є найбільш розробленим в судовій практиці та наукових дослідженнях конституціоналістів. Його структуру можна представити як сукупність таких складових, як принцип поділу державної влади, принцип народного суверенітету, принцип демократизму, принцип юридичної визначеності та принцип доступу до правосуддя [2, с. 127-146].

Ключовим аспектом розуміння принципів адміністративного судочинства є їхнє співвідношення з конституційними принципами. Зокрема, принцип відповідальності держави перед людиною передбачає особливий механізм доказування, який не вимагає встановлення вини державних органів або їхніх посадових осіб у традиційному кримінальному сенсі. Для притягнення до відповідальності достатньо встановити факт протиправності дій або бездіяльності [3, с. 60].

Таким чином, конституційні норми, які регулюють життя суспільства, реалізуються на практиці через принципи адміністративного судочинства. При цьому існує чіткий зв'язок між конституційними принципами та принципами адміністративного судочинства, який визначається міжнародними зобов'язаннями України, зокрема практикою Європейського суду з прав людини, що надає пріоритет захисту прав людини.

Комплексний підхід до характеристики системи принципів адміністративного судочинства передбачає врахування поліструктурності адміністративного процесу. Це означає, що крім загальних засад, які є універсальними для всіх видів адміністративних проваджень, існують також специфічні принципи, що визначаються особливостями конкретних категорій справ [4, с. 63].

Проведення подальших досліджень передбачає деталізацію ознак принципів, що регулюють адміністративні відносини, особливо ті, що тісно пов'язані з адміністративним судочинством. Серед таких ознак слід виділити: специфічну сферу регулятивного впливу, основоположний характер, системність, соціальну зумовленість та універсальність.

Водночас, відзначимо, що принципи доктрини адміністративного судочинства та принципи адміністративного судочинства, закріплені в законодавстві, становлять єдину систему, але водночас мають різні функціональні призначення. Принципи доктрини виконують теоретико-методологічну функцію, формуючи концептуальну основу адміністративного судочинства, тоді як принципи адміністративного судочинства закріплені в нормативно-правових актах і безпосередньо регулюють судовий процес.

Принципи доктрини адміністративного судочинства становлять систему фундаментальних положень, концептуальних ідей та теоретичних засад, які визначають сутність, зміст та функції адміністративного судочинства в національній правовій системі. Однак, питання системи принципів доктрини адміністративного судочинства потребують окремого системного дослідження.

Таким чином, необхідно розмежувати принципи права, принципи доктрини адміністративного судочинства та принципи адміністративного судочинства, взявши за основу сприйняття їх діалектичного взаємозв'язку.

Список використаних джерел:

1. Колеснікова М.В. Теоретико-правова характеристика основних принципів правосуддя, що враховуються під час оцінки роботи суду. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 178-180.
2. Андриц М.Р. Принципи права в рішеннях Конституційного Суду України. Дис. ... д-ра філ. [спец. 081 - Право]. Хмельницький, 2021. 221 с.
3. Бояринцева М. Принципи адміністративного судочинства в Україні. *National Law Journal: Theory and Practice*. 2019. August. С. 57-60.
4. Гончарук С.Т., Белкін А.П. Трансформація принципів адміністративного процесу в адміністративному судочинстві. *Юридичний вісник*. 2014. № 1(30). С. 62-67.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ТА ПОВНОВАЖЕНЬ КЕРІВНИКА ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ОРГАНУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА КОНТРОЛЮ

Юрій Миколайович КОНДРАЦЬКИЙ,

*здобувач Харківського національного
університету внутрішніх справ*
<https://orcid.org/0009-0002-1706-6156>

В рамках дослідження компетенції та повноважень керівника територіального органу Національної поліції спочатку варто сформулювати визначення даних понять «компетенція» та «повноваження», та встановити особливості їх розмежування, оскільки по своїй суті вони є досить близькими.

Так, категорію «компетенція» окремими науковцями розуміється в широкому та вузькому значенні. Одні науковці розуміють її як сукупність прав чи обов'язків, інші пов'язують це визначення із сукупністю функцій та повноважень у певних сферах, або визначають це поняття через функції, інші – через предмети відання та повноваження. Не дискутуючи щодо розуміння поняття «компетенція», зазначимо, що компетенція Національної поліції – це сукупність владних повноважень (прав та обов'язків), які покладені на поліцію згідно із законодавством, коло передбачених питань, які може вирішувати цей орган у визначених сферах з метою виконання відповідних завдань та функцій.

Компетенція Національної поліції визначена в законодавчих та в підзаконних нормативно-правових актах, основні з них такі: Закон України «Про Національну поліцію», Положення про Національну поліцію, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 877. Вищезазначені нормативно-правові акти регламентують загальні права та обов'язки, які має кожний поліцейський, місце Національної поліції в системі органів виконавчої влади, межі самостійності поліції як окремого центрального органу виконавчої влади [1].

«Компетенція» є більш широким поняттям ніж «повноваження», яке є її структурним елементом. Тому «повноваження поліції – це сукупність закріплених у законі прав та обов'язків, які встановлені для виконання конкретного завдання (напрямку діяльності) та/ або вчинення тих чи інших дій чи прийняття адміністративних (процесуальних тощо) рішень. А компетенція в свою чергу – це сукупність повноважень поліції (прав та обов'язків), гарантій їх здійснення, а також предметів відання, які зумовлюють та визначають ці повноваження [1]». Начальник територіального підрозділу поліції забезпечує реалізацію всіх наданих йому поліцейських повноважень в рамках його компетенції. Він займає особливо відповідальну посаду управлінсько-організаційного типу. До того ж на керівника покладено завдання з організації надання майже всіх існуючих поліцейських послуг, які передбачені законом України про «Національну поліцію», та входять до компетенції та сфери діяльності територіального підрозділу. В той же час, детальний та

вичерпний перелік поліцейських функцій визначено в статті 23 закону України «Про Національну поліцію» [2]. Окрім організації надання поліцейських послуг шляхом виконання функцій поліції компетенція керівника територіального органу Національної поліції України включає в себе значний перелік обов'язків, таких як здійснення розподілу наявних ресурсів, сил та засобів, організацію планування та реалізацію різного роду навчальних, оперативних, або іншого типу заходів, контроль за діяльністю підлеглих на предмет дотримання ними норм чинного законодавства, дисципліни та законності, а в разі необхідності керівник вносить правки і корективи в алгоритми їх службової діяльності, перебуває в постійній комунікації з вищим керівництвом, доповідає йому про результати роботи, організовує виконання його завдань, наказів, вказівок, взаємодіє з представниками місцевого самоврядування, організовує співпрацю органів державної влади з підпорядкованим підрозділом, комунікує з представниками громади і громадських формувань, налагоджує співпрацю з ними, що є вкрай важливим аспектом діяльності поліції, враховуючи сучасні тенденції і проєвропейську спрямованість триваючої реформи Національної поліції України.

В доктрині даної реформи правоохоронного органу пріоритетним напрямком діяльності закладено організацію взаємодії з громадськістю на засадах партнерства, за прикладом розвинених країн Європи та світу. Так, в ст. 11 законі України «Про Національну поліцію» проголошено, що «діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб. З метою визначення причин та/або умов учинення правопорушень планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад. Рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції [2]. Співпраця на засадах партнерства з громадськістю може бути реалізована шляхом участі її представників в слідчих діях, в ролі помічників, в спільних патрулюваннях та охороні публічного порядку, розшуку та затримання небезпечних злочинців, наданням важливих показів та свідчень, та також різного роду оперативної інформації, спільним забезпеченням публічної безпеки під час масових заходів. Водночас задля успішного досягнення необхідного рівня взаємодії з місцевим населенням керівник має вживати заходів спрямованих на встановлення постійного діалогу з громадою, організовувати різного роду заходи інформативного характеру, в тому числі спрямовані на підвищення правової обізнаності громадян, роз'яснюючи особливості законодавства в період воєнного стану, вирішувати проблемні питання, що турбують або навіть дошкуляють громаді, всіляко брати участь в її житті. Успішність цього напрямку діяльності формує обличчя підрозділу і самого керівника, створює репутацію, яка в подальшому буде працювати на нього, підвищуватиме рівень довіри та поглиблюватиме взаємодію з громадою.

Враховуючи серйозність викликів, що випали на долю українців саме в цей час, держава адаптує під зміни оточуючого середовища роботу органів державної влади і поліції в тому числі, яка відповідає як за збереження

порядку в середині країни, та протидію криміналітету, так з іншого боку багато поліцейських захищають Україну на фронті від зовнішнього ворога. З початку повномасштабного вторгнення повноваження поліції зазнали певного розширення, так, як це необхідно було для пристосування до небезпечної, динамічної, постійно мінливої і не передбачуваної ситуації. «Поліцейським дали право за письмовим запитом безоплатно одержувати від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб державної форми власності інформацію, необхідну для виконання визначених завдань та повноважень поліції, у тому числі стосовно військовополонених, у вигляді та у формі, що зазначені в такому запиті [3]. Суб'єкти, яким адресовано відповідний запит, зобов'язані протягом трьох днів, а в разі неможливості – не пізніше 10-денного строку з дня отримання запиту, надати відповідну інформацію або повідомити про причини, що перешкоджають її наданню [3]». Статтю 23 «Основні повноваження поліції» [2], доповнили пунктами 36-46, відповідно до яких поліція: «здійснює конвоювання осіб, затриманих за підозрою в учиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі, а також охороняє їх у залі суду; у випадках, передбачених законом, утримує в ізоляторах тимчасового тримання осіб, затриманих за вчинення кримінальних або адміністративних правопорушень, осіб, стосовно яких як запобіжний захід застосовано тримання під вартою, осіб, підданих адміністративному арешту, а також обвинувачених і засуджених; у межах визначеної законодавством компетенції здійснює розмінування, що має оперативний характер, у частині виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів, щодо яких є підстави вважати, що вони є предметами, знаряддями чи засобами вчинення адміністративних або кримінальних правопорушень; організовує роботу з надання, позбавлення та підтвердження допуску поліцейських до проведення спеціальних вибухотехнічних робіт; здійснює техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події, в тому числі пов'язаної з пожежами, та спеціальні вибухотехнічні роботи за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення підозрілих вибухонебезпечних предметів, загрозу вибуху; здійснює збирання біометричних даних осіб, у тому числі шляхом дактилоскопіювання, у випадках передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України; здійснює адміністративний нагляд відповідно до закону. [2]. Поліція тепер може використовувати інформацію, отриману за допомогою фото- і відеотехніки, технічних приладів та технічних засобів, що перебувають у чужому володінні. Вказаним нормативним актом також закріплено норму, що «під час дії воєнного стану, у разі необхідності відбиття нападу, що загрожує життю чи здоров'ю поліцейського або іншої особи, а також усунення небезпеки у стані крайньої необхідності або при затриманні особи, яка вчинила правопорушення та/або чинить опір поліцейському, поліцейський має право використати підручні засоби [2]. Крім того, під час дії воєнного стану поліцейський має право застосовувати заходи примусу, передбачені законом стосовно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, без врахування вимог та заборон, передбачених статтями 43, 45, 46 Закону України «Про Національну поліцію» [2; 4]. Більш широкий спектр повнова-

жень, обумовлений агресивною, небезпечною ситуацією довкола, та наявністю значущих викликів, автоматично накладає на керівника додаткову відповідальність за здійснення підлеглими їх службової діяльності відповідним чином. Законом передбачено дієві механізми управління органом поліції, саме тому керівник має широкий спектр повноважень, інструментів та механізмів реалізації своєї волі. Від того наскільки майстерно та ефективно він буде ними користуватися залежить успішність діяльності підлеглих.

Підсумовуючи варто зазначити, що серйозні виклики часто потребують не стандартних, подекуди інноваційних рішень. Оскільки компетенція і повноваження керівника органу поліції невпинно розширюються, так як це обумовлено ситуацією в країні, а навантаження на особовий склад збільшується, то діджиталізація службової діяльності поліції частково могла б компенсувати негативний вплив проблемних моментів сьогодення і допомогла б стабілізувати діяльність правоохоронного органу, надала багато нових інструментів реалізації керівнику його повноважень, широкий спектр яких передбачено в рамках чинного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Майоров В. В. До питання співвідношення понять «компетенція» та «повноваження» Національної поліції України. *Право та державне управління*. 2020. № 1. Том 1. С. 85-89.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 04.07.2015 № 850. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
3. Про доступ до публічної інформації: Законі України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>.
4. Актуальні законодавчі зміни до Закону України «Про Національну поліцію». URL: <https://univd.edu.ua/uk/news/12696>.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Володимир Алікович КРУЧЕК,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Правова культура є невід'ємною складовою професійної готовності поліцейських до виконання службових обов'язків, оскільки саме вона визначає рівень правосвідомості та правової поведінки кожного працівника поліції. Вона охоплює комплекс знань, умінь та навичок, які формують професійний світогляд і підходи до реалізації прав та обов'язків в умовах забезпечення правопорядку. Важливість правової культури у діяльності поліцейських підкреслюється тим, що від їхньої поведінки залежить рівень довіри громадськості до правоохоронних органів, а також ефективність боротьби з правопорушеннями та злочинністю.

Правова культура включає знання законів, розуміння принципів правопорядку та вміння застосовувати норми права у професійній діяльності. Вона формується на основі знання конституційних положень, норм адміністративного, кримінального та інших галузей права, що регулюють діяльність правоохоронних органів. Важливо, щоб поліцейські мали високий рівень правової культури, оскільки це дозволяє їм приймати обґрунтовані рішення у складних ситуаціях, забезпечувати дотримання законності та прав людини, а також запобігати конфліктам, які можуть виникати під час виконання службових обов'язків. Формування правової культури поліцейських є складним і тривалим процесом, що починається ще на етапі навчання у закладах вищої освіти, де вони отримують базові знання з правових дисциплін. У навчальних програмах важливо враховувати не лише теоретичні аспекти права, але й практичні завдання, що допомагають зрозуміти реальні виклики професії. Велика увага повинна приділятися вивченню етики та моральних норм, що регулюють поведінку поліцейського, адже правова культура не обмежується лише знанням законів, а включає також розуміння їхнього морального аспекту та відповідальності перед суспільством. На формування правової культури значний вплив мають не лише освітні установи, але й організаційне середовище, у якому поліцейські працюють. Важливим фактором є внутрішні політики і стандарти, що запроваджуються у правоохоронних органах, які сприяють або перешкоджають розвитку правосвідомості працівників. Керівництво відіграє ключову роль у цьому процесі, оскільки через систему нагляду і контролю забезпечує дотримання етичних та правових норм у повсякденній діяльності поліції. Для того, щоб правова культура була ефективним інструментом у роботі поліцейського, необхідно також створити умови для її розвитку, включаючи постійне підвищення кваліфікації та тренінги з актуальних питань законодавства та правозастосування. Особливу роль у правовій культурі поліцейських відіграє усвідомлення прав та обов'язків не лише перед законом, але

й перед громадою, яку вони покликані захищати. Саме це визначає рівень відповідальності та дисципліни у виконанні службових завдань, що є критичним для ефективної роботи правоохоронних органів. Знання прав і свобод громадян та вміння поважати їх забезпечують високу правову культуру, що сприяє підвищенню рівня довіри суспільства до поліції. Дотримання принципів гуманізму, недопущення дискримінації та застосування справедливих процедур під час правоохоронної діяльності є важливими складовими, що визначають етичну сторону правової культури.

В умовах сучасних викликів, зокрема збройного конфлікту та підвищення рівня злочинності, правова культура поліцейських має забезпечувати гнучкість і адаптивність до нових умов. Це означає, що поліцейські повинні бути готові швидко орієнтуватися в ситуаціях, що змінюються, застосовуючи правові норми для досягнення основної мети — захисту громадян та їхніх прав. Важливим є також розуміння міжнародних стандартів у сфері прав людини, оскільки це дозволяє правоохоронцям впроваджувати найкращі практики у своїй діяльності та запобігати порушенням прав і свобод. Правова культура виступає основою для формування високих професійних стандартів поведінки поліцейських. Вона також визначає рівень їхньої готовності до дій у надзвичайних ситуаціях, де знання правових норм і здатність до швидкої реакції є вирішальними. Це особливо важливо в контексті оперативного реагування на правопорушення, а також під час забезпечення громадського порядку та громадської безпеки. Ефективна професійна діяльність поліції безпосередньо залежить від того, наскільки працівники поліції усвідомлюють і дотримуються правових стандартів у своїй роботі. Низький рівень правової культури може призвести до порушень прав громадян та зниження рівня довіри до правоохоронної системи загалом. На сьогоднішній день актуальним є питання впровадження інноваційних методів навчання і тренінгів, які б сприяли підвищенню правової культури поліцейських. Сучасні технології, такі як електронні платформи навчання, дозволяють забезпечити доступ до актуальної інформації про зміни у законодавстві та міжнародні стандарти. Це особливо важливо в умовах швидкої змінності правового поля, де необхідність постійного оновлення знань стає ключовим аспектом професійної підготовки поліцейських. Також важливим є впровадження інтерактивних методів навчання, що дозволяють відпрацьовувати практичні навички у симульованих ситуаціях, максимально наближених до реальних. Окрім того, значущим є розвиток комунікативних навичок, що дозволяють поліцейським ефективно взаємодіяти з громадськістю. Високий рівень правової культури сприяє формуванню довіри між поліцією та громадянами, що є важливим для забезпечення правопорядку. Успішне комунікування з населенням, роз'яснення правових норм та процедури дій правоохоронців у різних ситуаціях сприяє уникненню конфліктів та непорозумінь. Повага до громадянських прав і свобод, розуміння їхніх потреб та проблем забезпечують довгострокову ефективність діяльності поліції.

На нашу думку, формування правової культури поліцейських має бути неперервним процесом, що охоплює не лише початкову професійну освіту, але й подальше вдосконалення під час служби. Для цього необхідні умови

для професійного розвитку, такі як доступ до спеціалізованої літератури, участь у наукових конференціях, обмін досвідом з колегами з інших країн. Це дозволяє не лише підвищувати кваліфікацію, але й збагачувати професійний досвід, що сприяє підвищенню загального рівня правової культури в органах правопорядку.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що правова культура є основою для формування професійної готовності поліцейських до виконання службових обов'язків. Вона включає знання правових норм, їх застосування на практиці, дотримання етичних стандартів та високий рівень правосвідомості. Для ефективного виконання службових обов'язків поліцейські повинні не лише знати законодавство, але й бути готовими діяти відповідно до принципів правопорядку, забезпечуючи права і свободи громадян. У сучасних умовах важливо розвивати правову культуру як через формальні освітні програми, так і через постійне професійне навчання, що забезпечить високий рівень підготовки поліцейських до виконання їхніх обов'язків на благо суспільства.

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ НАРКОТИКІВ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ СЛІДСТВА

Микита Олександрович ШПАК,

*оперуповноважений 4-го відділу
(протидії організованим злочинним групам
в органах державної влади) управління
стратегічних розслідувань в місті Києві*

Сучасні тенденції незаконного обігу наркотиків серед неповнолітніх відображають складну та багатогранну проблему, що вимагає уваги з боку правоохоронних органів, суспільства та освітніх інституцій. Однією з ключових рис сучасної ситуації є зростання популярності синтетичних наркотиків, які здатні викликати значні фізіологічні та психологічні зміни в організмі. Ці речовини нерідко відрізняються невисокою вартістю та простою доступу, що робить їх привабливими для молоді, яка шукає нові враження. Різноманітні нові психоактивні речовини, які не завжди вчасно підпадають під законодавче регулювання, швидко з'являються на ринку та легко поширюються серед підлітків.

Розвиток цифрових технологій сприяє тому, що інтернет став основним майданчиком для продажу наркотиків. Соціальні мережі, месенджери та даркнет використовуються для організації збуту, а також для прихованого спілкування між продавцями та покупцями. Цей процес ускладнює виявлення злочинних груп та індивідуальних порушників, адже правоохоронним органам необхідно вдаватися до сучасних методів цифрового моніторингу та аналізу. Анонімізація комунікацій та використання криптовалют для розрахунків значно ускладнюють виявлення джерел постачання та шляхів фінансування. Важливою тенденцією є залучення неповнолітніх у роль кур'єрів та посередників у розповсюдженні наркотичних речовин. Така участь обумовлена їхньою вразливістю, легковажністю та бажанням швидкого заробітку, що використовується дорослими організаторами злочинної діяльності[1]. Неповнолітні, які здійснюють збут або передачу наркотиків, часто не усвідомлюють усієї серйозності своїх дій, що вимагає спеціального підходу у профілактиці та попередженні залучення молоді до кримінальної діяльності. Зростає і рівень споживання нових видів наркотичних засобів, таких як електронні сигарети з додаванням психоактивних речовин та рідин. Це робить процес вживання більш прихованим, адже не завжди можна визначити, що в конкретній рідині містяться наркотичні речовини. Така форма споживання знижує ризик бути виявленим і стимулює подальше поширення наркотиків серед підлітків. Освітня та соціальна сфери також стикаються з новими викликами у боротьбі з незаконним обігом наркотиків серед неповнолітніх. Важливим аспектом залишається недостатня обізнаність підлітків про наслідки вживання наркотичних речовин для здоров'я, їхню відповідальність перед законом, а також про способи уникнення ризикових ситуацій. Зокрема, відсутність систематичної

превентивної роботи та навчальних програм з антинаркотичної пропаганди залишає молодь без необхідної інформації для ухвалення зважених рішень. На сучасному етапі також зростає кількість випадків вживання наркотиків у шкільних закладах, де молодь проводить значну частину свого часу. Такі випадки потребують тісної взаємодії між школами, батьками та правоохоронними органами для своєчасного виявлення та запобігання поширенню психоактивних речовин у цих закладах. Однак не всі навчальні установи мають необхідні ресурси та підготовлений персонал для здійснення такої діяльності.

На нашу думку, сучасні тенденції незаконного обігу наркотиків серед неповнолітніх характеризуються появою нових викликів, що пов'язані з цифровізацією та зміною характеру наркоринку. Ці тенденції вимагають комплексного підходу до протидії, який передбачає вдосконалення правових інструментів, залучення спеціалістів з інформаційних технологій до розслідування, а також активізацію превентивної роботи у навчальних закладах і на рівні сімей.

Розслідування злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків серед неповнолітніх, супроводжується низкою значних викликів, що ускладнюють роботу правоохоронних органів. Одним з основних аспектів є технологічні зміни, які сприяють масовому поширенню наркотиків через інтернет-платформи, соціальні мережі та даркнет. Це створює труднощі для слідства, оскільки вимагає використання новітніх інструментів для моніторингу та аналізу цифрового сліду. Злочинці, що діють у віртуальному просторі, використовують анонімні месенджери та криптовалюти, що дозволяє їм приховувати свою діяльність та уникати виявлення. Слідчим доводиться розробляти нові методи збору доказів у цифровому середовищі, що потребує спеціалізованих знань та технічного обладнання. Важливою проблемою є робота з неповнолітніми правопорушниками, які часто самі виступають жертвами залучення до наркоторгівлі. Слідство стикається з необхідністю збалансованого підходу, враховуючи вікові особливості та психологічний стан таких осіб. Це вимагає залучення психологів та соціальних працівників до процесу розслідування, а також тісної співпраці з освітніми установами та батьками. Водночас постає питання вибору правильної правової стратегії щодо залучення неповнолітніх до відповідальності, адже кожен випадок потребує індивідуального підходу з урахуванням соціальних та етичних аспектів. Суттєвий виклик для слідчих становить і необхідність боротьби з міжнародними каналами постачання наркотиків, оскільки багато наркотичних речовин потрапляють до країни через кордони[2]. Це вимагає активної співпраці з міжнародними правоохоронними органами, включаючи Інтерпол та Європол, для обміну інформацією та координації зусиль. Проте міжнародна співпраця може ускладнюватися через відмінності у законодавствах різних країн, що регулюють обіг наркотиків, та різні процедури взаємодії. Це потребує додаткового часу та ресурсів для узгодження дій, що може затримувати розслідування. Також до викликів слідства належить проблема забезпечення безпеки свідків та інформаторів, які часто бояться розкриття своєї особистості через можливі загрози з боку злочинців. Залучення таких осіб до співпраці зі слідством потребує забезпечення

їм належного захисту, що є непростим завданням в умовах швидкого розвитку інформаційних технологій, які дозволяють легко ідентифікувати інформаторів. Це створює додаткові перешкоди для збору достовірних свідчень та ефективного проведення слідчих дій[3].

Ми вважаємо, що відсутність систематичної підготовки слідчих до роботи з цифровими доказами та психологічної роботи з неповнолітніми обмежує їхню ефективність у розслідуванні таких справ. Для подолання цих викликів потрібні додаткові тренінги та спеціалізоване навчання, що дозволило б правоохоронцям впроваджувати сучасні методи роботи та забезпечувати високий рівень розкриття злочинів. Разом з цим важливо розвивати інфраструктуру для підтримки міжнародної співпраці та обміну інформацією, що дозволить краще координувати зусилля у боротьбі з незаконним обігом наркотиків серед молоді.

Підсумовуючи вище викладене, незаконний обіг наркотиків серед неповнолітніх є складним викликом для правоохоронних органів, який вимагає адаптації до нових тенденцій та розробки інноваційних методів протидії. Сучасні тенденції поширення наркотиків через цифрові канали та залучення неповнолітніх до наркоторгівлі ускладнюють розслідування таких злочинів. Для ефективної боротьби з цим явищем слід враховувати необхідність впровадження сучасних технологій моніторингу та аналізу, вдосконалення міжнародної співпраці та формування спеціалізованих програм роботи з неповнолітніми, що сприятиме зниженню рівня залучення молоді до наркотичної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Мітякін В. А. Виявлення органами досудового розслідування ознак незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів за допомогою мережі Інтернету. *Юридична наука*. 2020. № 8 (110). С. 208-213. DOI: <https://doi.org/10.32844/10.32844/2222-5374-2020-110-8.26>.

2. Мітякін В. А. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами при розслідуванні незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів за допомогою мережі Інтернет. *Юридична наука*. 2020. № 7 (109). С. 219-225. DOI: <https://doi.org/10.32844/10.32844/2222-5374-2020-109-7.28>.

3. Назаренко І. В. Алгоритмізація оперативно-профілактичної діяльності підрозділів кримінальної поліції щодо незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів в місцях, що призначені для проведення навчальних і культурних заходів. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*. Харків. 2020. С. 143 - 145.

**ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СТИМУЛІВ ДЛЯ ПРАЦІВНИКІВ
ПОЗА МЕЖАМИ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА**

Владислав Олегович МАЗУРОВ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Сучасні умови розвитку економіки вимагають від роботодавців активного застосування різноманітних механізмів стимулювання працівників, що виходять за межі традиційних норм трудового законодавства. Відсутність вичерпного регулювання таких стимулів створює можливості для формування нових соціально-економічних механізмів, спрямованих на підвищення продуктивності праці, мотивації та утримання кваліфікованих кадрів. Це питання особливо актуальне в умовах глобалізації, коли конкуренція за працівників посилюється, і з'являється потреба в додаткових формах мотивації.

Соціально-економічні стимули є важливим інструментом впливу на мотивацію працівників, який активно використовується як у рамках трудового законодавства, так і поза його межами. Вони охоплюють різноманітні заходи, спрямовані на підвищення зацікавленості персоналу у виконанні своїх професійних обов'язків та досягненні більш високих результатів. Основна мета соціально-економічних стимулів полягає у створенні таких умов праці та соціального середовища, які забезпечують комфорт та задоволення потреб працівників, сприяють розвитку їхньої професійної компетентності та особистісного потенціалу. З правової точки зору, соціально-економічні стимули можуть бути врегульовані як на рівні національного законодавства, так і на рівні внутрішніх нормативних актів конкретного підприємства. У рамках законодавчого поля такі стимули можуть реалізовуватись через надання додаткових соціальних виплат, матеріального забезпечення, бонусів за результативну працю та участь у соціальних програмах. Проте, для підприємств важливу роль відіграє можливість самостійно визначати форму та обсяг стимулів, виходячи з потреб колективу та фінансових можливостей. Важливим аспектом є також податкові стимули, що мотивують роботодавців впроваджувати програми соціальної підтримки, зокрема добровільного медичного страхування, допомоги на навчання або підтримки у кризових ситуаціях. Відсутність чітко визначених норм у законодавстві дозволяє роботодавцям розширювати діапазон можливих стимулів, формуючи індивідуальні підходи до кожного працівника. Водночас, важливо, щоб такі заходи відповідали загальним принципам правової рівності та недискримінації. Це передбачає розробку внутрішніх положень та колективних угод, у яких визначаються умови отримання та критерії надання соціально-економічних стимулів. Такий підхід сприяє забезпеченню прозорості в процесі стимулювання та зменшує ймовірність виникнення конфліктів.

На нашу думку, у міжнародній практиці соціально-економічні стимули часто регулюються за допомогою колективних договорів, що дозволяє гармонізувати інтереси роботодавців і працівників. Національні особливості кожної країни впливають на зміст таких угод, але принцип добровільності та соціального партнерства є спільним підходом до їх формування. Це створює умови для взаємодії між сторонами трудових відносин та пошуку оптимальних рішень, які сприяють зміцненню лояльності працівників та їх залученості до досягнення стратегічних цілей підприємства.

Впровадження соціально-економічних стимулів у практичну діяльність підприємств стає дедалі важливішим аспектом для підвищення мотивації та ефективності роботи працівників. Соціально-економічні стимули відіграють значну роль у створенні сприятливого робочого середовища, яке забезпечує не лише задоволення матеріальних потреб, а й формує відчуття підтримки та турботи з боку роботодавця. Такий підхід допомагає зменшити плинність кадрів, зміцнити лояльність та створити умови для довгострокової співпраці, що безпосередньо впливає на продуктивність праці. Серед основних практичних форм соціально-економічних стимулів можна виділити додаткові виплати, програми медичного страхування, забезпечення гнучкого графіка роботи, можливість віддаленої праці та підтримку професійного розвитку. Наприклад, надання працівникам доступу до безкоштовних або субсидованих освітніх програм сприяє підвищенню їхньої кваліфікації та розширенню професійних навичок, що позитивно позначається на продуктивності. Гнучкий графік роботи дозволяє працівникам краще балансувати робоче та особисте життя, що знижує рівень стресу та втоми, а отже, підвищує якість виконання ними своїх обов'язків. Практика впровадження програм добровільного медичного страхування також демонструє значний вплив на мотивацію працівників, оскільки вона забезпечує додатковий захист та підтримку в разі хвороб чи нещасних випадків. Це створює відчуття безпеки і впевненості у завтрашньому дні, що є важливим елементом довіри між працівником та роботодавцем. Крім того, такі програми можуть стати конкурентною перевагою на ринку праці, залучаючи фахівців з високим рівнем кваліфікації. Важливим аспектом є правильний підхід до реалізації соціально-економічних стимулів, що включає чітке визначення критеріїв для їх надання. Це дозволяє уникнути можливих конфліктів та несправедливих очікувань серед працівників. Використання інструментів соціального діалогу та колективних переговорів допомагає узгодити умови та обсяг стимулів, що робить процес їх впровадження більш прозорим та справедливим. Для досягнення максимального ефекту від стимулів, роботодавці повинні зважати на індивідуальні потреби та запити своїх працівників, що дозволяє створити індивідуалізовані мотиваційні програми.

Ми вважаємо, що досвід впровадження соціально-економічних стимулів у передових компаніях свідчить про зростання продуктивності праці, зниження показників невиходу на роботу та покращення загального морального клімату в колективі. Це, у свою чергу, сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства та його стабільному розвитку. Успішна реалізація соціально-економічних стимулів потребує комплексного підходу

та системного моніторингу їх ефективності, що дозволяє коригувати програми відповідно до змін у потребах колективу та зовнішніх умов.

Виявляється, що створення дієвих соціально-економічних стимулів може стати тією рушійною силою, яка забезпечить новий рівень взаємодії між роботодавцем та працівниками. Запровадження таких стимулів поза межами традиційного трудового законодавства відкриває можливості для гнучкішого підходу до мотивації персоналу, що здатен задовольнити їхні професійні та особисті потреби. Завдяки таким механізмам роботодавці можуть створювати позитивний імідж відповідальних та соціально орієнтованих компаній, що прагнуть підтримувати своїх працівників. Водночас важливо зберігати баланс між економічною доцільністю впровадження цих стимулів та дотриманням загальних правових принципів рівності та недискримінації. Соціально-економічні стимули мають потенціал стати не лише інструментом підвищення продуктивності, але й важливим чинником формування стійких трудових відносин, що базуються на взаємоповазі та довірі. Це підкреслює необхідність подальшого дослідження та вдосконалення правового регулювання у цій сфері, щоб створити сприятливе середовище для їх ефективного застосування та розвитку.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО НАГЛЯДУ ЗА ВЕДЕННЯМ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: АНАЛІЗ НОРМАТИВНОЇ БАЗИ

Володимир Євстахійович ЧЕРНЯВСЬКИЙ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Удосконалення системи адміністративного нагляду за веденням лісового господарства є важливою умовою для забезпечення сталого розвитку природних ресурсів України. Лісове господарство є ключовою галуззю, що відіграє суттєву роль у забезпеченні екологічної рівноваги та економічної стабільності. Однак сучасні виклики, пов'язані з незаконною вирубкою лісів, деградацією екосистем та зміною клімату, вимагають суттєвого вдосконалення нормативно-правового регулювання у цій сфері. Аналіз чинної нормативної бази та механізмів адміністративного нагляду дозволяє виявити недоліки та окреслити перспективи розвитку цієї галузі.

Адміністративний нагляд у сфері лісового господарства є складним процесом, що охоплює контроль за дотриманням законодавства, забезпечення збереження лісових ресурсів та управління їх використанням. Основними завданнями адміністративного нагляду є забезпечення раціонального використання лісових ресурсів, недопущення порушень у сфері лісокористування та сприяння розвитку екологічно орієнтованого ведення лісового господарства. Однак в умовах сталого розвитку особливе значення набуває питання адаптації наглядових заходів до вимог міжнародних стандартів та національних пріоритетів сталого розвитку. Аналіз чинної нормативної бази свідчить про наявність численних правових актів, що регулюють діяльність у сфері лісового господарства. Зокрема, ключовими є Лісовий кодекс України, закони "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про природно-заповідний фонд України", а також численні підзаконні акти, що встановлюють правила та процедури лісокористування. Незважаючи на значний обсяг правового регулювання, практика застосування цих норм виявляє низку проблем, серед яких невідповідність між положеннями різних нормативних актів, недостатня координація дій між органами влади та недосконалість механізмів контролю за виконанням вимог законодавства. Одним з ключових напрямків удосконалення системи адміністративного нагляду є гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами сталого розвитку. Впровадження принципів сталого розвитку у сферу лісового господарства передбачає баланс між економічними, соціальними та екологічними інтересами суспільства. Це включає розробку та реалізацію заходів, спрямованих на запобігання незаконній вирубці лісів, стимулювання сталого лісокористування та забезпечення прозорості у сфері управління лісовими ресурсами. У цьому контексті важливим є посилення ролі адміністративного нагляду як інструменту забезпе-

чення дотримання принципів сталого розвитку на всіх рівнях лісокористування.

Важливою складовою удосконалення нормативної бази є впровадження сучасних інформаційних технологій у процес здійснення адміністративного нагляду. Використання геоінформаційних систем (ГІС) та дистанційного зондування землі дозволяє забезпечити більш точний моніторинг стану лісів, оперативне виявлення порушень та ефективний контроль за виконанням лісових робіт. Це сприяє підвищенню прозорості та відповідальності суб'єктів лісокористування, що, в свою чергу, знижує ризик незаконної вирубки та інших порушень. Застосування таких технологій потребує внесення змін до чинної нормативної бази, що забезпечить правове підґрунтя для використання новітніх методів контролю у лісовому господарстві. Окрім того, варто звернути увагу на необхідність посилення адміністративної відповідальності за порушення у сфері лісового господарства. Чинна система адміністративних санкцій часто не є достатньо ефективною для запобігання правопорушенням, зокрема у випадках незаконної вирубки лісів та порушень у процесі відновлення лісових насаджень. Удосконалення нормативної бази у цьому напрямку може включати підвищення штрафів, розширення повноважень органів контролю та запровадження нових видів адміністративної відповідальності для порушників. Це дозволить створити більш дієвий механізм стримування порушень та сприяти збереженню лісових ресурсів. Також значну увагу слід приділити питанням координації діяльності різних органів влади, що беруть участь у здійсненні адміністративного нагляду за веденням лісового господарства. Серед основних органів, що здійснюють нагляд у цій сфері, є Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, Державне агентство лісових ресурсів та інші місцеві органи влади. Налагодження ефективної взаємодії між цими структурами є важливим аспектом забезпечення сталого управління лісовими ресурсами. Зокрема, це стосується обміну інформацією, проведення спільних інспекцій та розробки узгоджених підходів до вирішення проблем лісокористування. Залучення громадських організацій, науковців та місцевих громад до процесу моніторингу та контролю за станом лісів може сприяти більшій прозорості у цій сфері та підвищенню відповідальності органів влади. Відповідні зміни у законодавстві, що передбачають можливість участі громадських інспекторів та використання сучасних засобів комунікації для взаємодії з населенням, є важливим кроком у напрямку демократизації процесів управління природними ресурсами.

Отже, удосконалення системи адміністративного нагляду за веденням лісового господарства в умовах сталого розвитку вимагає комплексного підходу до аналізу та реформування нормативної бази. Це включає гармонізацію національного законодавства з міжнародними стандартами, впровадження новітніх інформаційних технологій, посилення адміністративної відповідальності, підвищення рівня координації між органами влади та залучення громадськості до процесу контролю. Реалізація таких заходів дозволить створити більш ефективну систему нагляду, що відповідатиме вимогам сталого розвитку та забезпечить збереження лісових ресурсів України для майбутніх поколінь.

РОЛЬ МІЖДЕРЖАВНИХ УГОД У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ТРУДОВИХ ПРАВ МІГРАНТІВ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Олег Євгенійович ЄЛЕЦЬКИЙ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Роль міждержавних угод у забезпеченні трудових прав мігрантів є надзвичайно важливою темою в сучасному глобалізованому світі. Зростання трудової міграції вимагає нових підходів до захисту прав працівників, які працюють за межами своїх країн. У цьому контексті міждержавні угоди відіграють ключову роль, адже вони створюють правові рамки, що регулюють трудові відносини між країнами та забезпечують захист прав мігрантів. Особливо важливим є порівняльний аналіз підходів європейських та пострадянських країн до цього питання, адже ці регіони мають різні правові традиції та історичні контексти.

Європейські країни, зокрема члени Європейського Союзу, мають розвинуту систему захисту прав трудових мігрантів. Основою цієї системи є загальноєвропейське законодавство, зокрема Директиви ЄС, які регулюють права працівників та забезпечують їх рівність незалежно від країни походження. Наприклад, Директива 2004/38/ЄС встановлює право громадян ЄС на вільний рух та працевлаштування у будь-якій країні-члені. Європейський суд з прав людини також має важливу роль у захисті трудових прав мігрантів, забезпечуючи виконання принципів рівності та недискримінації. Пострадянські країни мають інший підхід до регулювання трудових прав мігрантів, який часто базується на двосторонніх угодах між країнами. Ці угоди зазвичай визначають умови працевлаштування, соціального захисту та відповідальності роботодавців за порушення трудових прав мігрантів. Наприклад, між Україною та Польщею діє угода, яка регулює умови працевлаштування українських працівників у Польщі та передбачає певні гарантії щодо оплати праці та соціального захисту. Однак, така система має свої недоліки, зокрема залежність від політичної волі країн та нестабільність правового регулювання. Порівняльний аналіз підходів цих регіонів свідчить про важливість узгодження стандартів захисту трудових прав. Європейська модель забезпечує більшу інтеграцію та рівність, тоді як пострадянська модель часто базується на індивідуальних угодах, що можуть бути менш ефективними. Наприклад, у країнах ЄС трудові мігранти можуть розраховувати на захист з боку європейських інституцій, таких як Європейська комісія, яка контролює виконання трудового законодавства. У пострадянських країнах, однак, питання захисту мігрантів часто залишається у сфері внутрішньої політики, що призводить до різного рівня захисту залежно від країни.

Міжнародні організації, такі як Міжнародна організація праці (МОП), також відіграють важливу роль у гармонізації трудового законодавства та

захисту прав мігрантів. Вони розробляють рекомендації та стандарти, що мають на меті забезпечити рівність умов праці для всіх працівників, незалежно від їхнього походження. У цьому контексті важливим є вивчення досвіду європейських країн у впровадженні таких стандартів та можливості їх адаптації в пострадянських країнах. На практиці, однак, існують значні виклики у забезпеченні ефективного захисту прав мігрантів. Серед них можна виділити бюрократичні перепони, дискримінацію за національною ознакою, відсутність інформації про права та обов'язки, а також недостатню правову обізнаність самих мігрантів. У країнах ЄС значна увага приділяється створенню інформаційних центрів для мігрантів, де вони можуть отримати консультації щодо своїх прав та умов праці. Водночас, у пострадянських країнах така практика менш розвинена, що ускладнює доступ до правової допомоги для мігрантів. Сучасні тенденції вказують на необхідність вдосконалення системи міждержавних угод у сфері трудової міграції. Європейський досвід показує, що стандартизація та уніфікація законодавства сприяє більшій прозорості та передбачуваності для мігрантів. Пострадянські країни можуть скористатися цим досвідом для покращення умов праці своїх громадян за кордоном, зокрема через укладання багатосторонніх угод, які враховували б європейські стандарти захисту прав працівників. Це дозволить зменшити правові прогалини та підвищити рівень захисту трудових прав мігрантів. Одним із важливих напрямів співпраці між країнами є розробка спільних програм з підвищення кваліфікації для мігрантів, що сприятиме їхній інтеграції на ринку праці країни перебування. Наприклад, у рамках програм ЄС часто пропонуються курси з вивчення мови країни перебування та адаптації до місцевого законодавства. Такий підхід допомагає мігрантам швидше інтегруватися в нове середовище та зменшує ризик експлуатації з боку недобросовісних роботодавців.

На завершення, можна зазначити, що роль міждержавних угод у забезпеченні трудових прав мігрантів є незамінною, але їх ефективність залежить від рівня співпраці між країнами та впровадження міжнародних стандартів. Порівняльний аналіз підходів європейських та пострадянських країн дозволяє виявити сильні та слабкі сторони кожної моделі та пропонує шляхи для вдосконалення. Інтеграція європейського досвіду може сприяти створенню більш ефективної системи захисту прав мігрантів у пострадянських країнах, що, своєю чергою, сприятиме зміцненню соціальної стабільності та економічному зростанню в регіоні.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МЕДІАЦІЙНИХ ПРОЦЕДУР У ТРУДОВИХ СПОРАХ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Євген Вікторович ГОЛОВКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Правове регулювання медіаційних процедур у сфері трудових спорів в сучасних умовах відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності та зниженні конфліктності у відносинах між працівниками та роботодавцями. Зростання економічної невизначеності, соціально-політичні зміни та еволюція ринку праці сприяють збільшенню кількості трудових конфліктів, що підкреслює актуальність застосування медіації як альтернативного способу їх врегулювання. Однак, недосконалість нормативно-правового регулювання медіаційних процедур у цій сфері створює низку проблем, що потребують детального аналізу та пошуку шляхів вдосконалення.

Медіація у трудових спорах в Україні регулюється основними законодавчими актами, такими як Закон України «Про медіацію» та Кодекс законів про працю України. Ці нормативні документи визначають медіацію як добровільний та конфіденційний процес, що здійснюється за участю нейтральної особи — медіатора. Однак, відсутність чітко прописаних процедурних норм та механізмів впровадження медіації у сфері трудових відносин створює значні труднощі в їх практичному застосуванні. Невизначеність щодо послідовності та формату проведення медіаційних процедур ускладнює їх використання для ефективного розв'язання трудових спорів. Однією з ключових проблем є недостатня правова визначеність процесу медіації та відсутність детальних правил щодо взаємодії між сторонами спору та медіатором. Це часто призводить до неоднозначного тлумачення прав та обов'язків учасників медіації, що знижує рівень довіри до цього інструменту. Крім того, в умовах обмеженої правової бази сторони трудових відносин часто віддають перевагу судовим розглядам, оскільки вони більш звичні та зрозумілі, хоча й триваліші та витратніші. Іншою суттєвою проблемою є низький рівень підготовки медіаторів, які працюють у сфері трудових відносин. Недостатність спеціалізованих навчальних програм та відсутність єдиних стандартів для підготовки медіаторів ускладнюють формування кваліфікованих фахівців. Це негативно впливає на якість наданих медіаційних послуг та знижує довіру до них з боку працівників та роботодавців. Крім того, обмежена кількість фахівців із досвідом медіації у трудових спорах обмежує можливості ефективного впровадження цього механізму у практику трудових відносин. Для підвищення ефективності медіаційних процедур у трудових спорах та вдосконалення правового регулювання необхідно звернутися до міжнародного досвіду. Розробка спеціалізованих нормативно-правових актів, які б детально визначали порядок проведення медіації у трудових спорах, може сприяти більш чіткому розумінню цього процесу. Це дозволить встановити зрозумілі правила взаємодії між сторо-

нами та медіатором, забезпечуючи більш передбачуваний і прозорий процес. Одним з перспективних напрямків розвитку медіації є створення системи підготовки медіаторів із спеціалізацією у трудових спорах. Впровадження сертифікаційних курсів та навчальних програм, що забезпечують ґрунтовну підготовку медіаторів, сприятиме підвищенню рівня їхньої професійності. Поряд з цим, розробка стандартів професійної діяльності медіаторів у трудових спорах дозволить підвищити рівень якості медіаційних послуг та сформувати довіру до цього процесу з боку обох сторін конфлікту.

Важливим аспектом розвитку медіаційних процедур є створення стимулів для їх використання, зокрема через надання фінансових пільг для сторін, що обирають медіацію замість судового розгляду. Такі заходи можуть включати зменшення судових зборів або надання швидшого доступу до остаточного рішення у випадку успішного застосування медіаційних процедур. Це сприятиме поширенню практики медіації та зниженню навантаження на судову систему. Значну роль у забезпеченні доступності медіаційних процедур може відіграти держава, створюючи спеціалізовані центри медіації та надаючи безкоштовні або субсидовані послуги для учасників трудових відносин. Такий підхід дозволить охопити ширше коло працівників, особливо тих, хто не має достатніх фінансових можливостей для звернення до приватних медіаторів. Створення державної підтримки медіації сприятиме розширенню цього інституту та підвищенню його доступності.

Узагальнюючи, правове регулювання медіаційних процедур у трудових спорах потребує суттєвих змін для підвищення їхньої ефективності та доступності. Розробка чіткої нормативно-правової бази, впровадження програм підготовки медіаторів та створення стимулів для використання медіаційних процедур можуть значно покращити ситуацію у цій сфері. Інтеграція міжнародного досвіду та врахування специфіки національного ринку праці дозволять створити умови для ефективного використання медіації як інструменту мирного розв'язання трудових конфліктів, що, у свою чергу, сприятиме зміцненню соціального діалогу та стабільності у сфері трудових відносин.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ІНТЕРЕСІВ ПІДПРИЄМЦІВ У СУДОВОМУ ТА ДОСУДОВОМУ ПОРЯДКАХ

Юрій Васильович ГРИГОРЯК,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Адміністративно-правовий захист інтересів підприємців у судовому та досудовому порядку є важливою складовою сучасної правової системи України. Суттєва роль держави в регулюванні підприємницької діяльності полягає в захисті законних прав та інтересів суб'єктів господарювання, а також у забезпеченні умов для їх ефективної діяльності. Водночас, розвиток правової системи передбачає можливість забезпечення прав підприємців як у судовому, так і в досудовому порядку, що підкреслює необхідність аналізу сучасних тенденцій адміністративно-правового захисту інтересів підприємців.

Судовий захист інтересів підприємців у контексті адміністративного права ґрунтується на нормах Конституції України, адміністративного та господарського законодавства, які надають підприємцям право оскаржувати дії або рішення органів державної влади в судовому порядку. Основні аспекти захисту включають можливість звернення до суду для захисту своїх прав та інтересів у разі порушення, дискримінації або недотримання норм правового поля з боку державних органів. Важливу роль у цьому контексті відіграє адміністративне судочинство, яке спрямоване на врегулювання публічно-правових спорів, зокрема за участю суб'єктів підприємницької діяльності. У рамках судового порядку підприємці мають право на оскарження нормативно-правових актів, що стосуються їхньої діяльності, або адміністративних рішень, прийнятих щодо них органами державної влади. Серед ключових переваг судового захисту є можливість отримання обґрунтованого та незалежного рішення на основі чинного законодавства. Крім того, адміністративне судочинство забезпечує прозорість процесу розгляду справ, можливість перегляду рішень, ухвалених на нижчих рівнях, а також можливість застосування адміністративних санкцій щодо органів, які порушують права підприємців. Водночас, значним викликом для підприємців є тривалість судових процедур та складність правового регулювання, що може негативно впливати на їхню підприємницьку діяльність. Досудовий порядок захисту інтересів підприємців включає механізми медіації, переговорів, а також оскарження рішень органів влади у внутрішньому адміністративному порядку. Механізм медіації є одним із найефективніших способів вирішення спорів без звернення до суду, оскільки дозволяє зекономити час та ресурси як для підприємців, так і для державних органів. Медіація сприяє врегулюванню конфліктів на основі компромісу, що дозволяє сторонам досягти взаємовигідного рішення без необхідності тривалого судового процесу.

Адміністративне оскарження передбачає подання підприємцями скарг на дії чи рішення державних органів до вищих адміністративних інстанцій. Це дозволяє підприємцям звернутися до органу, що здійснює контроль за діяльністю іншого органу, з метою перегляду рішення, що порушує їхні права. Даний механізм є важливим інструментом для швидкого вирішення спорів, однак ефективність цього підходу залежить від об'єктивності та незалежності адміністративних органів, що можуть бути пов'язані з відповідними політичними або економічними інтересами. Важливо зазначити, що адміністративно-правовий захист інтересів підприємців у досудовому порядку часто є першочерговим кроком для підприємців, оскільки дозволяє вирішити конфлікти без необхідності залучення судової системи. Це знижує витрати на судовий процес та скорочує час вирішення спору. Однак, досудові процедури не завжди є ефективними через суб'єктивний фактор, відсутність чіткого регулювання, а також ризик затягування розгляду скарг на рівні адміністративних органів. Взаємодія судового та досудового порядків захисту інтересів підприємців є важливим аспектом для побудови ефектвної правової системи. Підприємці мають можливість поєднувати ці механізми для досягнення максимально ефективного результату. Наприклад, у разі незадовільного вирішення конфлікту в досудовому порядку, підприємці можуть звернутися до суду для захисту своїх прав. Водночас, досудові механізми можуть бути використані для підготовки до судового розгляду, наприклад, для збирання доказової бази або встановлення фактичних обставин справи. Особливої уваги заслуговує питання відповідальності державних органів за порушення прав підприємців. Неправомірні дії або рішення органів державної влади можуть призвести до значних економічних втрат для підприємців, що вимагає ефективних механізмів відшкодування шкоди. У цьому контексті важливим є впровадження інституту адміністративної відповідальності посадових осіб, які допускають порушення прав підприємців у процесі виконання своїх обов'язків. Це дозволить підвищити рівень правової захищеності підприємців та сприятиме зниженню рівня адміністративного тиску на бізнес.

У підсумку, адміністративно-правовий захист інтересів підприємців у судовому та досудовому порядках є комплексним процесом, що включає різні механізми та інструменти, які можуть бути застосовані для вирішення спорів та захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності. Важливими напрямками удосконалення цієї системи є спрощення процедур адміністративного оскарження, зменшення тривалості судових процесів, підвищення рівня правової культури державних службовців, а також посилення адміністративної відповідальності за порушення прав підприємців.

РОЛЬ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ У ЗДІЙСНЕННІ ЛІЦЕНЗІЙНОЇ ПОЛІТИКИ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Павло Ігорович ДМИТРЕНКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

В сучасному світі політика займає одне з найпочесніших місць, і ліцензійна політика не є винятком. Здійснення ліцензійної політики потребує комплексного підходу та координації з боку органів державної влади. Адміністративно-правовий аспект реалізації ліцензійної політики визначає порядок взаємодії між державними органами та суб'єктами господарювання, забезпечує правовий захист і рівноправний доступ до ринку. Особливо актуальним це питання стає в умовах реформування державного управління, коли ефективність та прозорість ліцензування впливає на розвиток економіки.

Роль органів державної влади у формуванні ліцензійної політики є ключовою складовою процесу державного управління, оскільки саме вони забезпечують регулювання діяльності суб'єктів господарювання. Ліцензійна політика визначає порядок та умови доступу до певних видів діяльності, що потребують контролю з боку держави з огляду на безпеку, захист громадського інтересу та належне функціонування ринку. Органи державної влади мають повноваження розробляти та впроваджувати нормативно-правові акти, що регламентують умови видачі, переоформлення та анулювання ліцензій. Цей процес включає встановлення чітких вимог, яким повинні відповідати суб'єкти господарювання, що бажають здійснювати ліцензовану діяльність, а також процедури подання та розгляду заявок на отримання ліцензій. Завдання органів державної влади полягає не лише у створенні правил, а й у забезпеченні їх реалізації через системний нагляд та контроль[1]. Це дає змогу вчасно виявляти порушення ліцензійних умов, що може негативно вплинути на безпеку послуг або товарів, які надаються споживачам. Державний контроль за діяльністю ліцензіатів передбачає перевірки, моніторинг дотримання законодавчих вимог та адміністративні заходи у разі виявлення порушень. Таким чином, органи державної влади виступають гарантом дотримання стандартів якості та забезпечення безпеки на ринку. Окрім того, вони сприяють створенню умов для рівноправної конкуренції серед суб'єктів господарювання, що є важливим чинником у розвитку економіки. Важливим аспектом діяльності органів державної влади у цій сфері є також підвищення прозорості процедур ліцензування. Це включає створення публічних реєстрів ліцензій, що дозволяють учасникам ринку та громадянам отримувати доступ до інформації про видані ліцензії, терміни їх дії та умови[2]. Такий підхід знижує рівень корупційних ризиків і забезпечує більшу довіру до системи ліцензування з боку бізнесу та суспільства. Одночасно, зростає роль цифрових технологій у процесах видачі ліцензій, що дозволяє автоматизувати окремі етапи та скоротити

час розгляду заявок. Впровадження електронного документообігу та створення спеціалізованих електронних платформ для подання заявок сприяє підвищенню ефективності роботи органів державної влади у цій сфері та спрощенню доступу до ліцензованих видів діяльності. З огляду на євроінтеграційний курс України, важливим є врахування кращих практик ліцензування, які застосовуються в країнах Європейського Союзу. Міжнародний досвід показує, що прозорі та доступні процедури отримання ліцензій сприяють розвитку малого та середнього бізнесу, створюють умови для залучення інвестицій та стимулюють економічне зростання. Для органів державної влади важливо адаптувати такі підходи до українських реалій, що дозволить підвищити конкурентоспроможність національної економіки та інтегрувати її до світових ринків. Сучасні виклики, зокрема, такі як цифровізація, потребують від органів державної влади швидкої адаптації та здатності впроваджувати новітні технології у процеси ліцензування, що значно покращує якість надання державних послуг. Формування ефективної ліцензійної політики є важливим елементом забезпечення стабільного економічного розвитку країни. У цьому процесі особлива роль належить органам державної влади, які не лише встановлюють правові основи для ведення ліцензійної діяльності, але й відповідають за створення належних умов для розвитку бізнесу, захисту прав споживачів та забезпечення справедливої конкуренції.

Контроль та нагляд за дотриманням ліцензійних вимог є важливою складовою державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання. Ці процеси спрямовані на забезпечення належної якості послуг та товарів, що пропонуються на ринку, а також на захист інтересів споживачів і суспільства в цілому. Державні органи, відповідальні за ліцензування, здійснюють перевірки суб'єктів, які мають ліцензії, з метою виявлення можливих порушень умов ліцензійної діяльності. Це дозволяє вчасно реагувати на недотримання встановлених вимог, що може мати негативний вплив на безпеку та якість товарів і послуг, що надаються споживачам.

Процедура контролю включає проведення планових та позапланових перевірок, моніторинг дотримання ліцензійних умов, а також аналіз звітності, що подається ліцензіатами. Особлива увага приділяється перевіркам у сферах, де порушення ліцензійних умов можуть становити загрозу здоров'ю та безпеці громадян, наприклад, у фармацевтиці, охороні здоров'я, будівництві та енергетиці. Важливою функцією нагляду є забезпечення правових підстав для втручання у діяльність ліцензіатів у випадках, коли вони не дотримуються встановлених стандартів[3]. Це може включати винесення попереджень, накладання штрафів, призупинення або анулювання ліцензії. Контрольні заходи не лише виявляють порушення, але й мають превентивний характер, спрямований на попередження можливих зловживань з боку суб'єктів господарювання. Зокрема, державні органи інформують ліцензіатів про зміни в законодавстві, надають консультації та рекомендації щодо усунення виявлених недоліків. Такий підхід дозволяє зменшити ризик порушень та сприяє підвищенню правової культури суб'єктів ринку. Крім того, важливу роль відіграє автоматизація процесів контролю, яка дозволяє здійснювати моніторинг у режимі реального часу, що значно

підвищує ефективність нагляду. Здійснення нагляду за дотриманням ліцензійних вимог також вимагає від органів державної влади забезпечення прозорості та доступності інформації про результати перевірок. Це дозволяє громадськості та учасникам ринку отримувати об'єктивну інформацію про діяльність ліцензіатів та рівень їх відповідності вимогам законодавства. Публічність результатів перевірок сприяє підвищенню довіри до державних інституцій та знижує корупційні ризики. Водночас суб'єкти господарювання отримують стимул дотримуватися встановлених правил, розуміючи, що їх діяльність перебуває під постійним наглядом і контролем. Ефективність контролю та нагляду значною мірою залежить від злагодженої роботи різних органів державної влади, які беруть участь у ліцензійному процесі. Співпраця між цими органами дозволяє здійснювати комплексний підхід до оцінки діяльності ліцензіатів та забезпечує дотримання стандартів якості. Зокрема, це стосується координації дій між центральними органами виконавчої влади, регіональними підрозділами та спеціалізованими інспекціями. Така взаємодія забезпечує швидке реагування на виявлені порушення та дає можливість застосовувати різноманітні правові інструменти для забезпечення дотримання ліцензійних вимог.

Отже, роль органів державної влади у здійсненні ліцензійної політики є ключовою для забезпечення належного функціонування ринку та захисту інтересів споживачів. Адміністративно-правові механізми, які використовуються в процесі ліцензування, забезпечують чітке регулювання та контроль за діяльністю ліцензіатів, що сприяє прозорості та доступності процедур. Однак, для подальшого розвитку ліцензійної політики необхідно вдосконалювати існуючі механізми, впроваджувати сучасні технології та враховувати міжнародний досвід, що дозволить створити сприятливі умови для розвитку бізнесу та підвищення конкурентоспроможності України на міжнародній арені.

Список використаних джерел:

1. Бортник С. М. До питання про особливості правового регулювання трудових правовідносин в умовах воєнного стану. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2022. № 2 (97). С. 106-117. DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2022.2.09>.
2. Загуменна Ю. О. Становлення та розвиток органів місцевого самоврядування в Україні (1991–2019 роки). *Право і безпека*. 2020. № 2 (77). С. 106-117. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2020.2.15>
3. Кириченко Ю. М. Юридична відповідальність органів місцевого самоврядування: багатоаспектність визначення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 158-162.

РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДЕРЖПРОДСПОЖИВСЛУЖБИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Владислав Ігорович ДМИТРЕНКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Реформування адміністративно-правового статусу Держпродспоживслужби є важливим процесом, який спрямований на вдосконалення функціонування цієї установи з метою забезпечення належного рівня захисту прав споживачів, а також безпеки харчових продуктів і сільськогосподарської продукції. Це питання є особливо актуальним в умовах динамічних змін в законодавстві України, інтеграційних процесів з Європейським Союзом, а також викликів, пов'язаних з воєнним станом та забезпеченням продовольчої безпеки.

Розвиток нормативної бази, оптимізація структури служби та впровадження новітніх технологій – все це формує основу для ефективного виконання Держпродспоживслужбою її функцій. Проте, на цьому шляху виникають численні виклики, які потребують детального аналізу та визначення перспектив розвитку. Одним із ключових аспектів реформування Держпродспоживслужби є необхідність адаптації її діяльності до сучасних реалій та міжнародних стандартів. У контексті євроінтеграції України, гармонізація національного законодавства з нормами ЄС є необхідною умовою для розвитку внутрішнього ринку та забезпечення конкурентоспроможності української продукції на європейському ринку. Для досягнення цієї мети важливо переглянути чинні нормативно-правові акти, що регулюють діяльність Держпродспоживслужби, зокрема, у сфері контролю якості та безпеки продукції. Це включає удосконалення процедур перевірок, запровадження системи оцінки ризиків, а також посилення контролю за дотриманням санітарних та фіто санітарних норм. Впровадження таких змін дозволить забезпечити високий рівень безпеки харчових продуктів на всіх етапах їх виробництва та обігу. Іншим важливим напрямом реформування є підвищення інституційної спроможності Держпродспоживслужби. Це питання включає покращення кадрового забезпечення, розширення можливостей професійного розвитку працівників, а також удосконалення внутрішніх процесів управління. Особливо важливою є підготовка спеціалістів, здатних ефективно працювати в умовах сучасних викликів, таких як цифровізація та автоматизація процесів. Розвиток професійної освіти та регулярне підвищення кваліфікації працівників сприятимуть підвищенню ефективності діяльності служби та забезпеченню її здатності оперативно реагувати на зміни у законодавстві та економічній ситуації в країні. Важливим елементом реформування є також оптимізація організаційної структури Держпродспоживслужби. Для підвищення ефективності її діяльності доцільно провести аналіз наявних структурних підрозділів та визначити мож-

ливості для їх об'єднання або реорганізації. Це дозволить уникнути дублювання функцій та підвищити прозорість роботи служби. У цьому контексті особливо актуальним є впровадження сучасних інформаційних систем, які дозволять автоматизувати процеси обробки інформації та забезпечити більш ефективне управління ресурсами. Окрім того, оптимізація організаційної структури може сприяти скороченню бюрократичних процедур, що, своєю чергою, покращить взаємодію Держпродспоживслужби з іншими державними органами та суб'єктами господарювання. Поряд з цим, впровадження цифрових технологій є важливою складовою реформування Держпродспоживслужби. Використання сучасних засобів зв'язку, інформаційних систем та автоматизованих баз даних дозволить значно підвищити швидкість обробки даних та ефективність контролю за якістю продукції. Застосування таких технологій може включати електронні платформи для взаємодії з виробниками та споживачами, що забезпечить прозорість процесів перевірок та підвищить довіру до діяльності служби. Однак, впровадження цифрових рішень вимагає значних фінансових інвестицій та відповідного рівня технічної підготовки персоналу, що створює додаткові виклики для реалізації цих заходів.

Важливим аспектом реформування є питання координації діяльності Держпродспоживслужби з іншими державними органами. Враховуючи, що Держпродспоживслужба здійснює контроль у сфері, яка безпосередньо впливає на здоров'я громадян та безпеку продуктів харчування, її взаємодія з органами охорони здоров'я, Міністерством аграрної політики та іншими структурами має бути ефективною та злагодженою. Це дозволить уникнути дублювання функцій та забезпечити комплексний підхід до контролю за якістю продукції. Окрім того, посилення співпраці з міжнародними організаціями дозволить отримати доступ до новітніх методик та стандартів, що використовуються у провідних країнах світу. Зокрема, участь у міжнародних програмах та обмінах досвідом з країнами ЄС може значно підвищити рівень підготовки працівників Держпродспоживслужби та сприяти впровадженню передових методів контролю. Це, у свою чергу, дозволить Україні гармонізувати свої підходи з міжнародними стандартами та забезпечити конкурентоспроможність своєї продукції на світовому ринку. Водночас, розвиток міжнародного співробітництва сприятиме підвищенню довіри до української продукції з боку закордонних партнерів, що є важливим в умовах економічної нестабільності та потреби у розширенні ринків збуту. Окрему увагу слід приділити питанням фінансування діяльності Держпродспоживслужби. У сучасних умовах, коли бюджетні ресурси обмежені, важливо знайти ефективні шляхи фінансування, що дозволить забезпечити належний рівень матеріально-технічного забезпечення. Одним із можливих варіантів є залучення додаткових коштів через співпрацю з міжнародними донорами та інвестиційними фондами. Такі проекти можуть включати підтримку у впровадженні новітніх технологій, проведення навчальних заходів для працівників, а також покращення інфраструктури служби. Це дозволить не лише підвищити ефективність роботи Держпродспоживслужби, але й забезпечити стійкий розвиток у довгостроковій перспективі. Серед інших можливостей фінансування варто розглянути розви-

ток платних послуг, які Держпродспоживслужба може надавати суб'єктам господарювання. Це може стосуватися надання консультацій, проведення додаткових експертиз та лабораторних досліджень на замовлення підприємств. Такий підхід дозволить не лише зменшити навантаження на державний бюджет, але й стимулювати розвиток сфери послуг, що надаються Держпродспоживслужбою. Проте, важливо забезпечити прозорість та недискримінаційність у наданні таких послуг, щоб уникнути можливих корупційних ризиків та забезпечити довіру з боку бізнесу та громадськості.

Підсумовуючи вище викладене можемо зробити висновок, реформування адміністративно-правового статусу Держпродспоживслужби є багатокомпонентним процесом, що включає модернізацію нормативної бази, оптимізацію організаційної структури, розвиток кадрового потенціалу та впровадження новітніх технологій. Вирішення цих завдань дозволить підвищити ефективність діяльності служби, забезпечити належний рівень захисту прав споживачів та безпеки продукції, а також сприятиме інтеграції України до європейської спільноти. Водночас, для успішної реалізації цих заходів важливо забезпечити належний рівень фінансування та створити умови для плідної співпраці з міжнародними партнерами. Перспективи розвитку Держпродспоживслужби залежать від здатності української влади адаптуватися до сучасних викликів та використовувати наявні можливості для розвитку цієї важливої державної інституції.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ У ГОСПОДАРЬКОМУ СЕКТОРІ

Артем Миколайович ЩЕГОЛЬ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Адміністративно-правові засоби забезпечення прозорості державного контролю у господарському секторі є важливою складовою механізму державного управління, спрямованого на забезпечення стабільного економічного розвитку та дотримання законодавчих норм. Прозорість державного контролю дозволяє створити сприятливе середовище для розвитку підприємництва, мінімізує корупційні ризики та підвищує довіру суспільства до дій державних органів. В умовах глобалізації та посилення конкуренції на ринках, забезпечення прозорості є ключовим чинником, що сприяє інтеграції національних економік у світовий економічний простір та підвищенню їх інвестиційної привабливості. Актуальність цієї теми обумовлена необхідністю вдосконалення механізмів державного контролю, які б забезпечували дотримання прав і законних інтересів суб'єктів господарювання, а також сприяли відкритості та підзвітності діяльності контролюючих органів. Наразі в Україні спостерігаються певні проблеми у сфері взаємодії між державою та бізнесом, пов'язані з відсутністю чітких критеріїв проведення перевірок, недоліками у нормативно-правовій базі, а також недостатньою автоматизацією процесів контролю[1]. Це створює ризики необґрунтованих втручань у господарську діяльність та викликає необхідність пошуку нових підходів до забезпечення прозорості у цій сфері.

Адміністративно-правові засоби забезпечення прозорості державного контролю у господарському секторі відіграють ключову роль у підтримці ефективного функціонування економіки та забезпеченні суспільної довіри до діяльності державних органів. Прозорість у цій сфері є важливою умовою для створення сприятливого середовища для підприємницької діяльності та інвестицій, а також для запобігання корупційним практикам, які можуть зашкодити стабільному розвитку економіки. Ці засоби включають у себе нормативно-правові акти, процедури, механізми взаємодії між державними органами та бізнесом, а також інструменти інформаційної відкритості, що дозволяють громадськості мати доступ до інформації про процеси державного контролю. Одним із основних принципів прозорості державного контролю є забезпечення доступу до інформації про діяльність органів державної влади, які здійснюють контрольні функції. Важливість цього принципу обумовлена необхідністю зменшення рівня адміністративного навантаження на суб'єктів господарювання та підвищення їхньої обізнаності про вимоги до діяльності у певній галузі. Відповідно до чинного законодавства, органи державного контролю зобов'язані надавати інформацію про порядок проведення перевірок, критерії відбору об'єктів контролю, а також про результати цих перевірок. Це сприяє формуванню довіри між

державою та бізнесом, знижуючи ризики невинуватеного втручання у господарську діяльність суб'єктів підприємництва. Суттєвим аспектом прозорості державного контролю є використання електронних систем для оприлюднення інформації. Сучасні інформаційні технології дозволяють автоматизувати процеси збору, обробки та оприлюднення даних, що підвищує ефективність роботи державних органів. Впровадження електронних реєстрів, баз даних та порталів, на яких розміщується інформація про плани та позапланові перевірки, дозволяє суб'єктам господарювання заздалегідь ознайомитися з вимогами до їх діяльності, підготуватися до перевірок, а також забезпечує можливість оперативного моніторингу дій державних органів[2]. Цей підхід також дозволяє громадськості та зацікавленим сторонам контролювати діяльність органів влади, що сприяє зменшенню корупційних ризиків. На рівні законодавства передбачено ряд нормативних актів, які регулюють питання прозорості державного контролю. Законодавство визначає механізми проведення перевірок, права та обов'язки державних органів, а також гарантії захисту прав суб'єктів господарювання. Одним із важливих напрямків є впровадження принципу обґрунтованості при проведенні перевірок, що передбачає обов'язковість обґрунтування підстав для проведення контрольних заходів та дотримання встановлених процедур. Це забезпечує можливість оскарження рішень державних органів у випадку, якщо підприємці вважають їх незаконними або необґрунтованими.

Адміністративно-правові механізми, спрямовані на забезпечення прозорості контролю, включають в себе також інструменти громадського контролю. Громадські організації та інші суб'єкти можуть брати участь у моніторингу діяльності органів державного контролю, вносити пропозиції щодо удосконалення процедур та контролювати виконання обов'язків державних органів у сфері дотримання прозорості. Такий підхід сприяє створенню ефективної системи зворотного зв'язку між державою та суспільством, підвищує відповідальність державних органів та зміцнює інститут громадянського суспільства. Однак, на практиці реалізація принципу прозорості стикається з низкою проблем. Серед них можна виділити недостатню технічну оснащеність державних органів, відсутність єдиних стандартів щодо надання інформації, а також недосконалість законодавчої бази у сфері контролю. Це ускладнює процеси автоматизації та електронізації, призводить до розбіжностей у трактуванні нормативних актів, а також до виникнення ситуацій, коли суб'єкти господарювання не мають можливості вчасно отримати інформацію, що їх стосується[3]. Усунення цих проблем вимагає проведення комплексної реформи системи державного контролю, спрямованої на підвищення ефективності діяльності державних органів та адаптацію міжнародного досвіду у сфері забезпечення прозорості.

Зокрема, важливо враховувати досвід інших країн у впровадженні електронних платформ для забезпечення прозорості державного контролю. Багато країн Європейського Союзу впровадили системи відкритих даних, які дозволяють будь-якому зацікавленому суб'єкту отримати доступ до інформації про діяльність органів влади, що здійснюють контрольні функції. Цей досвід може бути адаптований до українських реалій, з урахуванням

специфіки вітчизняного правового поля та особливостей організації контролю у господарському секторі. Міжнародна практика також демонструє, що важливим аспектом є створення незалежних контрольних органів, які забезпечують дотримання принципів прозорості та неупередженості у діяльності державних органів.

Отже, адміністративно-правові засоби забезпечення прозорості державного контролю у господарському секторі мають важливе значення для формування ефективної та відповідальної системи державного управління. Вони сприяють забезпеченню відкритості та підзвітності органів державного контролю, створенню сприятливих умов для розвитку підприємництва та зміцненню суспільної довіри до державних інституцій. Водночас, для повноцінної реалізації цих засобів необхідно здійснити комплексні реформи, спрямовані на усунення технічних та організаційних бар'єрів, а також на адаптацію найкращих світових практик у цій сфері. Це дозволить не лише підвищити ефективність діяльності державних органів, а й забезпечити дотримання прав суб'єктів господарювання, що є невід'ємною складовою демократичного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Остапенко І. О. Адміністративно-правове забезпечення зміцнення обороноздатності держави. *Актуальні проблеми правової науки і державотворення в Україні в контексті правової інтеграції*. МВС України. Суми. 2020. С. 127-129.
2. Панова О. О. Шляхи оптимізації кадрового забезпечення протидії торгівлі людьми. *Протидія кіберзагрозам та торгівлі людьми*. МВС України. Харків. ХНУВС. 2019. С. 289-291.
3. Сербина Н. В. Нагляд та контроль за дотриманням трудового законодавства у сфері недопущення дискримінації. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 6, т. 4. С. 79-82.

МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ЖЕРТВ МОБІНГУ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ: ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ТА ВИКЛИКИ

Олексій Сергійович БУКІН,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Психологічне благополуччя учнів та студентів є однією з основних умов успішного навчального процесу та розвитку молоді. Проте, у сучасних навчальних закладах проблема мобінгу — групового цькування, спрямованого проти окремої особи, стала серйозною загрозою для психічного здоров'я постраждалих. Жертви мобінгу стикаються не тільки з емоційними і соціальними труднощами, але і з порушенням своїх прав на безпечне освітнє середовище. Ця проблема вимагає ефективних методів психологічної підтримки та правових гарантій для захисту жертв мобінгу. Розглянемо ключові аспекти, методи підтримки та виклики, з якими стикаються як психологи, так і правозастосовні органи в контексті вирішення цієї проблеми.

Методи психологічної підтримки жертв мобінгу мають різноманітний характер, включаючи індивідуальне та групове консультування, арт-терапію, когнітивно-поведінкову терапію та розвиток соціальних навичок. Одним із найпоширеніших підходів є індивідуальне консультування, яке спрямоване на допомогу жертвам у подоланні стресу та підвищенні самооцінки. Важливою складовою є створення довірчої атмосфери, яка дозволяє потерпілим відкрито висловлювати свої почуття та емоції. Це допомагає не лише зменшити емоційне напруження, але й формує відчуття підтримки та розуміння з боку фахівця. Групове консультування, у свою чергу, надає можливість постраждалим обговорювати свої проблеми в колективі осіб, які мають подібний досвід[1]. Це сприяє формуванню відчуття приналежності та зменшує почуття ізоляції, яке часто супроводжує жертв мобінгу. Такі групи можуть бути організовані в навчальних закладах або у співпраці з неурядовими організаціями, які спеціалізуються на підтримці жертв насильства. Когнітивно-поведінкова терапія дозволяє жертвам мобінгу краще розуміти свої емоції та поведінкові реакції на цькування. Цей підхід сприяє зміні деструктивних установок та формуванню позитивних стратегій поведінки, що дозволяє постраждалим більш ефективно справлятися з психологічними наслідками мобінгу. Завдяки цьому методу жертви можуть навчитися краще контролювати свої емоції та уникати небажаних стресових ситуацій. Арт-терапія є ще одним ефективним методом, який допомагає жертвам мобінгу виразити свої переживання через творчість. Цей метод дозволяє знизити рівень тривожності та депресивних станів, а також розвивати навички самовираження. Малювання, музика та інші форми мистецтва сприяють відновленню психологічної рівноваги та розкриттю внутрішніх ресурсів особи, що допомагає у подоланні наслідків травматичного досвіду[2]. Важливим аспектом є правове забезпечення захисту жертв мобінгу.

В Україні існує низка нормативно-правових актів, що гарантують право на безпечне середовище для навчання та розвиток дітей та молоді. Одним із основних законодавчих актів є Закон України "Про освіту", який закріплює право на захист від будь-яких форм насильства в освітньому середовищі. Проте, проблема залишається у практичному впровадженні цих норм. Часто адміністрація навчальних закладів не має достатнього рівня підготовки для виявлення та попередження випадків мобінгу, що ускладнює своєчасне надання допомоги постраждалим. Одним із викликів у забезпеченні ефективного правового захисту є недостатня поінформованість батьків, педагогів та самих дітей про їхні права. Це створює передумови для безкарності агресорів та подальшого поширення мобінгу в освітньому середовищі. Важливою складовою є проведення інформаційно-просвітницької роботи серед учнів, викладачів та батьків, яка спрямована на підвищення обізнаності про проблему мобінгу та методи його подолання. Проблемою є також недосконалість механізмів взаємодії між освітніми закладами та органами влади, відповідальними за захист прав дітей. Наприклад, недостатнє співробітництво між навчальними закладами та поліцією у випадках мобінгу часто призводить до відсутності належного розгляду інцидентів і надання підтримки жертвам. Це вимагає розробки комплексних програм, що забезпечують інтеграцію психологічної та правової допомоги для жертв мобінгу. Для вирішення проблеми необхідно розробляти нові підходи до забезпечення психологічної підтримки та юридичного захисту жертв мобінгу. Це включає створення спеціалізованих центрів психологічної підтримки у навчальних закладах, де професійні психологи зможуть надавати допомогу на постійній основі. Такі центри можуть співпрацювати з державними та неурядовими організаціями для забезпечення комплексного підходу до вирішення проблеми мобінгу[3]. Водночас, необхідно посилити відповідальність адміністрації навчальних закладів за вчасне реагування на випадки мобінгу. Це можна досягти через введення додаткових освітніх програм для педагогів, що включають навчання методам ідентифікації та запобігання мобінгу. Залучення фахівців з юриспруденції до цих програм також може забезпечити більш глибоке розуміння правових аспектів захисту жертв. Залучення учнів до волонтерських проєктів з підтримки жертв мобінгу також є важливим кроком у подоланні цієї проблеми. Це допомагає створити культуру взаємної підтримки та поваги серед учнів, що сприяє зниженню рівня агресії та формуванню більш безпечного освітнього середовища. Участь у таких проєктах дозволяє молоді розвивати навички соціальної відповідальності та емпатії, що має позитивний вплив на загальний клімат у навчальних закладах.

Отже, для ефективної психологічної підтримки жертв мобінгу необхідно поєднувати різні методи терапевтичного впливу з комплексним правовим захистом та активною інформаційно-просвітницькою роботою. Тільки за умов тісної взаємодії між освітніми установами, державними органами та громадянським суспільством можливо забезпечити належний рівень підтримки для постраждалих та створити безпечне освітнє середовище для усіх учасників навчального процесу.

Список використаних джерел:

1. Макарова О. П. Проблема булінгу в сучасному суспільстві. Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України. МВС України. Харків. 2019. С. 285 — 288.
2. Макарова О. П. Теоретичні погляди вітчизняних науковців на вивчення професійної ідентичності. Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України. МВС України. Харків, 2019. С. 259 - 263.
3. Макарова О. П. Феномен ідентичності в міждисциплінарному вимірі. Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України. МВС України. Харків. 2018. С. 251-253.

ПІДСТАВИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Роман Іллів ЛОГІН,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Під час досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень часто виникають ситуації, коли потрібно застосувати запобіжні заходи задля створення сприятливих для вирішення завдань кримінального провадження умов, недопущення/припинення протидії досудовому розслідуванню та забезпечення дієвості кримінального провадження. Проте, враховуючи те, що запобіжні заходи є заходами кримінального процесуального примусу та пов'язані з обмеженням прав і свобод людини, процедура їх застосування повинна бути чітко регламентованою. Тому підстави та умови застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні, в тому числі під час досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень, повинні бути чітко регламентовані кримінальним процесуальним законодавством. У такому разі суб'єкти, уповноважені їх застосовувати, будуть розуміти алгоритм своїх дій, що, своєю чергою, зменшить вірогідність і кількість випадків допущення порушень під час застосування запобіжних заходів, а значить і порушень прав і свобод людини в результаті неправомірних дій уповноважених суб'єктів. Крім того, зрозумілість і однозначність тлумачення положень кримінального процесуального законодавства у частині визначення підстав і процесуального порядку застосування запобіжних заходів є гарантією забезпечення захисту учасниками кримінального провадження своїх прав, свобод і законних інтересів.

Підстави застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень є категоріями, які потребують комплексного використання під час прийняття рішення про можливість і необхідність їх застосування в конкретному кримінальному провадженні. Зокрема, в ст. 177 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України законодавець розглядає підстави застосування запобіжних заходів із метою такого застосування. У ч. 1 цієї статті вказується, що «метою застосування запобіжного заходу є забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків, а також запобігання спробам: 1) переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду; 2) знищити, сховати або спотворити будь-яку із речей чи документів, які мають істотне значення для встановлення обставин кримінального правопорушення; 3) незаконно впливати на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, спеціаліста у цьому ж кримінальному провадженні; 4) перешкоджати кримінальному провадженню іншим чином; 5) вчинити інше кримінальне правопорушення чи продовжити кримінальне правопорушення, у якому підозрюється,

обвинувачується» [1]. Тобто мета застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні в цілому та під час досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень зокрема полягає як у забезпеченні виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків, так і в запобіганні спробам можливої неправомірної поведінки підозрюваного, обвинуваченого під час кримінального провадження [2, с. 112].

Разом із тим у ч. 2 ст. 177 КПК України законодавець визначає підставу застосування запобіжного заходу в кримінальному провадженні. Вона включає в себе два компонента, які не є взаємовиключними, а навпаки – доповнюють один одного. Це, по-перше, «наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення», та, по-друге, «наявність ризиків, які дають достатні підстави слідчому судді, суду вважати, що підозрюваний, обвинувачений, засуджений може здійснити дії», передбачені ч. 1 ст. 177 КПК України [1]. Іншими словами, «під підставами обрання запобіжних заходів слід розуміти два види фактичних даних (доказів): докази, що встановлюють факт настання минулої події, і докази, що встановлюють можливість настання майбутньої події. До першої групи підстав відносяться докази, що підтверджують вчинення злочину і ступінь небезпеки особи, яка його вчинила. До другої – докази, що доводять можливість підозрюваного ухилятися від слідства і суду та відбування покарання, можливість перешкоджання розслідуванню чи вчинення нових протиправних дій» [2, с. 117].

Проте більш детальний аналіз положень КПК України, які регламентують підстави та процесуальний порядок застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні, дозволяє дійти висновку, що варто розрізняти правову та процесуальну підставу застосовування запобіжних заходів. У першому випадку мова йде про підстави, за наявності яких уповноважені суб'єкти вправі ініціювати питання про застосування запобіжного заходу. Вказані підстави зазначені в ч. 2 ст. 177 КПК України. У другому випадку мова йде про судові рішення, на підставі якого по відношенню до підозрюваного, обвинуваченого застосовується запобіжний захід. Процесуальна підстава застосування запобіжного заходу визначена в ч. 4 ст. 176 КПК України. Згідно з цією процесуальною нормою «запобіжні заходи застосовуються: під час досудового розслідування та до початку підготовчого судового засідання – слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором, або за клопотанням прокурора, а під час судового провадження – судом за клопотанням прокурора» [1].

Отже, з наведеного помітно, що правовою підставою застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень є наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою корупційного кримінального правопорушення та ризиків, які дають достатні підстави слідчому судді вважати, що підозрюваний може не виконувати покладені на нього процесуальні обов'язки та спробувати переховуватися від органів досудового розслідування, вчинити дії зі знищення, псування доказової інформації, незаконного впливу на інших учасників кримінального провадження чи в інший спосіб перешкоджати кримінальному прова-

дження, продовжити кримінальну протиправну діяльність. Процесуальною підставою застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування досліджуваної категорії кримінальних правопорушень є ухвала слідчого судді за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором, чи прокурора. При цьому, якщо корупційне кримінальне правопорушення віднесене до підсудності Вищого антикорупційного суду (далі – ВАКС), процесуальною підставою застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування таких правопорушень є ухвала слідчого судді ВАКС за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (далі – САП), чи за клопотанням прокурора САП.

Окремо наголосимо, що застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень можливе лише за наявності правової та процесуальної підстав. Наявність тільки правової підстави дозволяє слідчому, прокуророві ініціювати питання про застосування запобіжного заходу. Разом із тим запобіжний захід не може застосовуватися за відсутності процесуальної підстави – відповідної ухвали слідчого судді, суду. Тому можна дійти висновку, що наявність правової підстави наділяє правом ініціювати застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні, а застосування таких заходів можливе тільки за наявності правової та процесуальної підстав.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 № 4651–VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.
2. Фоміна Т.Г. Застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні: проблеми теорії та практики: монографія / наук. ред. О.О. Юхно. Харків: Панов, 2020. 576 с.

ВНУТРІШНЬО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ В ПОДАТКОВІЙ СФЕРІ

Артем Олександрович СНЕЖКО,

*аспірант Науково-дослідного
інституту публічного права*

В сучасній Україні податкові органи є поліфункціональним державним органом, який виконує різноманітні завдання не тільки в аспекті податкового контролю. Значну частину діяльності зазначених відомств пов'язано із організаційно-управлінськими питаннями їх поточної діяльності та виконанням визначеного законодавством обсягу роботи, що здійснюється, у тому числі, за рахунок надання внутрішньо-організаційних адміністративних процедур.

Першою з цієї групи є адміністративна процедура оскарження рішень податкових органів. Відповідно до ПКУ, оскарження рішень контролюючих органів – це оскарження платником податку податкового повідомлення – рішення про визначення сум грошового зобов'язання платника податків або будь-якого рішення контролюючого органу в порядку і строки, які встановлені Кодексом за процедурами адміністративного оскарження, або в судовому порядку. Так, згідно з положеннями статті 56 ПКУ у разі якщо платник податків вважає, що контролюючий орган неправильно визначив суму грошового зобов'язання або прийняв будь-яке інше рішення, що суперечить законодавству або виходить за межі повноважень контролюючого органу, встановлених Кодексом або іншими законами України, такий платник має право звернутися із скаргою про перегляд цього рішення до контролюючого органу вищого рівня. Скарга подається до контролюючого органу вищого рівня у письмовій або електронній формі засобами електронного зв'язку (за потреби - з належним чином засвідченими копіями документів, розрахунками та доказами, які платник податків вважає за потрібне надати) протягом 10 робочих днів, що настають за днем отримання платником податків податкового повідомлення-рішення або іншого рішення контролюючого органу, що оскаржується [1].

До внутрішньо-організаційних адміністративних процедур також відносяться податкові консультації. Це унікальна процедурна діяльність за своїми ознаками, порядком здійснення та наслідками. Вона суттєво відрізняється від інших різновидів, передусім, метою проведення. Так, якщо більшість адміністративних процедур спрямовано на отримання якогось конкретизованого юридично значимого результату, що веде до зміни, припинення або породження нових суспільно-правових відносин, то ключовою ціллю проведення податкових консультацій є набуття науково та законодавчо обґрунтованої інформації, щодо роботи тих чи інших механізмів та інститутів податкової системи. Адміністративну процедуру податкової консультації передбачено Главою 3 ПКУ згідно з положеннями якої, за зверненням платників податків у паперовій або електронній формі контролюючий

орган, надає їм безоплатно індивідуальні податкові консультації з питань практичного застосування окремих норм податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на такий контролюючий орган, протягом 25 календарних днів, що настають за днем отримання такого звернення даним контролюючим органом [1].

Окрему підгрупу внутрішньо-організаційних адміністративних процедур складають квазі-процедури пов'язані із організаційно-кадровими процесами в податкових органах. Сюди, зокрема, відноситься процедура прийняття на державну службу в органи та підрозділи ДПС. Відповідно до статті 22 Закону України «Про державну службу», з метою добору осіб, здатних професійно виконувати посадові обов'язки, проводиться конкурс на зайняття посади державної служби. Конкурс проводиться: 1) на зайняття вакантної посади державної служби; 2) на посаду на період заміщення тимчасово відсутнього державного службовця, за яким зберігається посада державної служби; 3) на посади державної служби, що займають особи, припинення державної служби яких має відбутися відповідно до пункту 7 частини першої статті 83 Закону (у разі виходу державного службовця на пенсію або досягнення ним 65-річного віку, якщо інше не передбачено законом); 4) на посади державної служби категорії «А», що займають особи, у яких спливає строк призначення. На посади державної служби, пов'язані з питаннями державної таємниці, мобілізаційної підготовки, оборони та національної безпеки, може проводитися закритий конкурс. Конкурс проводиться комісіями, до складу яких можуть залучатися представники громадських об'єднань. За рішенням Комісії або конкурсної комісії для проведення оцінки відповідності професійних компетентностей кандидата встановленим вимогам до її роботи можуть залучатися державні службовці, у тому числі з інших державних органів, науковці та експерти у відповідній сфері. Рішенням Комісії або конкурсної комісії визначаються кандидатури на зайняття посад державної служби, які набрали найбільшу загальну кількість балів за результатами складання загального рейтингу кандидатів (не більше трьох на одну посаду), для вибору суб'єктом призначення або керівником державної служби переможця конкурсу [2].

До системи квазі-адміністративних також відноситься процедура пов'язана із процесом службової кар'єри державних службовців податкових органів, через оцінювання результатів службової діяльності. Відповідно до статті 44 Закону України «Про державну службу» від 10.12.2015 №889-VIII результати службової діяльності державних службовців щороку підлягають оцінюванню для визначення якості виконання поставлених завдань, а також з метою прийняття рішення щодо преміювання, планування їхньої кар'єри. Оцінювання результатів службової діяльності проводиться на підставі показників результативності, ефективності та якості, визначених з урахуванням посадових обов'язків державного службовця, а також дотримання ним правил етичної поведінки та вимог законодавства у сфері запобігання корупції, виконання індивідуальної програми професійного розвитку, а також показників, визначених у контракті про проходження державної служби (у разі укладення). Державного службовця ознайомлюють з результатами оцінювання його службової діяльності під підпис протягом

трьох календарних днів після проведення оцінювання. Висновок щодо результатів оцінювання службової діяльності затверджується наказом (розпорядженням) суб'єкта призначення. За результатами оцінювання службової діяльності державного службовця йому виставляється негативна, позитивна або відмінна оцінка з її обґрунтуванням. У разі отримання державним службовцем негативної оцінки за результатами оцінювання службової діяльності такий державний службовець звільняється із служби [2].

Проведений науковий огляд показує досить складну структуру внутрішньо-організаційних адміністративних процедур в податковій сфері. До їх переліку включено адміністративну процедуру оскарження рішень податкових органів; податкові консультації; квазі-процедури пов'язані із організаційно-кадровими процесами в податкових органах (прийняттям на державну службу в органи та підрозділи ДПС, оцінкою ефективності діяльності податківців). Реалізація наведених процедур забезпечує правильну та ефективну організацію роботи податкових органів, а також забезпечення всебічної реалізації прав фізичних та юридичних осіб в податково-фінансових правовідносинах.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України: кодекс від 02.12.2010 №2755-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. №13. Ст.556.
2. Про державну службу: закон від 10.12.2015 №889-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. №4. Ст.43.
3. Бойко І. В., Зима О. Т., Соловйова О. М. Адміністративна процедура : конспект лекцій. за ред І. В. Бойко. Харків : Право, 2017. 132 с.
4. Золотухіна Л. О. Захист публічного інтересу у адміністративному порядку: перспективи удосконалення чинного законодавства України. Право і суспільство. 2019. № 4. С. 185-191.
5. Макачук В.В. Поняття контрольно-наглядових процедур правоохоронних органів при реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. №11. С.463-465.
6. Бортник Н., Єсімов С. Процесуальна діяльність Національної поліції під час реалізації контрольно-наглядової функції. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2020. №4(28). С.177-184.
7. Маркова О.О. Адміністративна процедура контролю (нагляду). Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2021. №49. С.64-68.

ПРАВОВІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Катерина Юріївна БАЙЦУР,

*фахівець факультету № 3
Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Міжнародне співробітництво у сфері професійної підготовки поліцейських є важливим чинником зміцнення правоохоронних систем і підвищення ефективності діяльності поліції. В умовах глобалізації та зростання міжнародних загроз, таких як тероризм, кіберзлочинність та організована злочинність, країни стикаються з необхідністю обміну досвідом та кращими практиками у підготовці поліцейських кадрів. Для України цей аспект є особливо актуальним в умовах війни, коли ефективно правоохоронне забезпечення потребує якісної підготовки поліцейських та інтеграції міжнародних стандартів у навчальний процес.

Міжнародне співробітництво у сфері професійної підготовки поліцейських є важливим елементом у розвитку ефективної та сучасної правоохоронної системи. Одним із ключових аспектів цього процесу є створення та функціонування міжнародних правових механізмів, які забезпечують координацію та співпрацю між країнами. Такі механізми дозволяють забезпечити єдність підходів у підготовці поліцейських кадрів, що є важливим для протидії транснаціональним загрозам, зокрема тероризму, організованій злочинності та кіберзлочинності. На міжнародному рівні співробітництво у цій сфері здійснюється в межах багатосторонніх та двосторонніх угод, а також через участь у програмах, що регулюються міжнародними організаціями, такими як ООН, Європейський Союз, Інтерпол, Європол та інші. Зокрема, Резолюція Генеральної Асамблеї ООН щодо підвищення якості підготовки поліцейських під час боротьби з тероризмом стала важливим міжнародним правовим документом, що визначає необхідність спільних тренувань та програм обміну між країнами-учасниками. Це дозволяє інтегрувати найкращі практики в національні системи підготовки правоохоронців. Європейський Союз також активно впроваджує програми співпраці, спрямовані на гармонізацію підготовки поліцейських кадрів серед країн-членів. Важливим елементом у цьому контексті є робота таких установ, як Європейський поліцейський коледж (CEPOL), який забезпечує проведення міжнародних навчальних курсів, семінарів та обмін досвідом між країнами ЄС. Крім того, правова рамка Європолу сприяє оперативній співпраці у сфері підготовки правоохоронців через забезпечення навчання та тренінгів з урахуванням спільних стандартів безпеки та правопорядку[1]. Це дозволяє учасникам міжнародної спільноти швидко реагувати на нові загрози, що виникають у сфері правоохоронної діяльності. Важливу роль у правових механізмах співпраці відіграють двосторонні угоди, що укладаються між

державами, зокрема у рамках спільних тренувальних програм або місій з підтримання миру. Такі угоди регламентують юридичні аспекти спільної підготовки кадрів, включаючи питання правового статусу учасників навчальних місій, їхніх повноважень та обов'язків. Завдяки цим механізмам, поліцейські мають можливість не лише підвищувати свій професійний рівень, а й набувати навичок для роботи у мультикультурному середовищі, що є критично важливим під час міжнародних місій з підтримання миру. Однією з ключових переваг міжнародного правового співробітництва є доступ до сучасних методик підготовки та технологій, що використовуються в інших країнах. Це дозволяє національним системам навчання поліцейських бути гнучкими та швидко адаптуватися до нових викликів, таких як кіберзлочинність або гібридні загрози. Наприклад, Інтерпол регулярно проводить спільні тренінги з питань кібербезпеки для поліцейських з різних країн, що дозволяє правоохоронцям отримувати найактуальніші знання у цій сфері. Крім того, важливим правовим механізмом є участь у міжнародних миротворчих місіях, де поліцейські з різних країн мають змогу працювати спільно у кризових ситуаціях. Це не лише сприяє обміну досвідом, але й дозволяє правоохоронцям краще розуміти специфіку роботи в умовах військових конфліктів або громадських заворушень. Участь у таких місіях також вимагає чіткого правового регулювання, включаючи питання юрисдикції та підзвітності поліцейських у різних країнах.

На нашу думку, міжнародні правові механізми співробітництва у сфері підготовки поліцейських є складною, але вкрай необхідною системою, яка сприяє підвищенню ефективності правоохоронних органів та зміцненню глобальної безпеки. Співпраця на основі міжнародного права дозволяє країнам створювати спільні стандарти підготовки, що відповідають сучасним викликам, та забезпечує ефективний обмін досвідом між державами. Для України ці механізми відкривають широкі можливості для інтеграції у світову систему підготовки правоохоронців, що є критично важливим у контексті сучасних загроз безпеці.

Міжнародна співпраця у сфері професійної підготовки поліцейських є важливим інструментом у забезпеченні ефективного функціонування правоохоронних органів у глобальному контексті. Досвід багатьох країн показує, що інтеграція міжнародних стандартів та практик у навчальний процес правоохоронців позитивно впливає на їх професіоналізм, підвищуючи здатність ефективно реагувати на нові виклики. Участь у міжнародних програмах дозволяє правоохоронцям не лише отримувати нові знання, але й впроваджувати інноваційні методи та підходи у щоденну діяльність. Одним із найяскравіших прикладів міжнародної співпраці є програми Європейського Союзу, зокрема Erasmus+, яка передбачає обмін досвідом між навчальними закладами правоохоронної спрямованості. Учасники таких програм мають можливість навчатися за кордоном, знайомитися з новітніми підходами до підготовки кадрів та залучатися до тренінгів, які відповідають сучасним викликам безпеки. Це включає як практичні заняття, так і теоретичні аспекти, що сприяють глибшому розумінню міжнародних стандартів поліцейської діяльності. Завдяки такому обміну, правоохоронні органи країн-членів ЄС створюють єдину правову культуру, яка дозволяє

ефективно координувати дії у спільних операціях, таких як боротьба з транснаціональною злочинністю. Країни Північної Європи, зокрема Швеція та Норвегія, активно впроваджують спільні програми навчання правоохоронців у рамках регіонального співробітництва. Ці країни створюють умови для регулярного обміну викладачами та курсантами між поліцейськими академіями, що сприяє уніфікації підходів до підготовки кадрів. Особлива увага приділяється таким аспектам, як робота з населенням у кризових ситуаціях, забезпечення правопорядку під час масових заворушень та реагування на терористичні загрози. Цей досвід має важливе значення для України, яка стикається з подібними викликами в умовах військового конфлікту та соціальних потрясінь. Інший приклад успішної міжнародної співпраці можна побачити у досвіді США, де багато країн світу беруть участь у навчальних програмах, організованих ФБР та іншими федеральними правоохоронними органами. У рамках цих програм поліцейські з різних країн проходять підготовку за спеціалізованими напрямками, зокрема у боротьбі з організованою злочинністю, кіберзлочинністю, тероризмом та торгівлею людьми. Крім того, Сполучені Штати активно співпрацюють з країнами Східної Європи, надаючи технічну допомогу та проводячи тренінги для підвищення рівня професійної підготовки поліцейських. Такі програми є надзвичайно корисними для країн, що знаходяться на етапі реформування правоохоронної системи, адже дозволяють швидко адаптувати міжнародний досвід до національних потреб[2]. Досвід спільної підготовки у рамках миротворчих місій ООН також заслуговує на увагу. Правоохоронці з різних країн беруть участь у місіях, спрямованих на підтримання миру та стабільності у конфліктних регіонах. Учасники таких місій здобувають неоціненний досвід роботи у мультикультурному середовищі, де важливо дотримуватися прав людини та водночас забезпечувати безпеку населення. Українські поліцейські, які брали участь у місіях ООН, мають змогу передати свої знання та навички своїм колегам, що сприяє розвитку національної системи підготовки. Окрім того, важливим аспектом міжнародної співпраці є використання сучасних технологій та інноваційних методів навчання, які впроваджуються через спільні програми. Наприклад, використання віртуальних навчальних платформ дозволяє поліцейським проходити синхронне навчання, що особливо актуально в умовах військового стану в Україні[3]. Це забезпечує безперервність навчального процесу і дозволяє правоохоронцям отримувати необхідні знання та навички незалежно від географічного розташування.

Ми вважаємо, що міжнародний досвід свідчить про те, що спільні тренінги та програми з обміну є важливим інструментом для підвищення професійної компетентності правоохоронців. Для України цей досвід є надзвичайно актуальним, оскільки країна перебуває у процесі реформування правоохоронної системи. Інтеграція міжнародних стандартів у національну систему підготовки дозволить створити конкурентоспроможну та професійну поліцію, здатну ефективно діяти як на національному, так і на міжнародному рівні.

Отже, правові основи міжнародного співробітництва у сфері професійної підготовки поліцейських відіграють вирішальну роль у підвищенні

ефективності правоохоронних органів України. Співпраця з міжнародними організаціями, участь у глобальних програмах обміну та інтеграція сучасних стандартів сприяють зміцненню професійної компетенції українських поліцейських. Використання передового досвіду інших країн дозволяє адаптувати нові методики навчання до національних реалій та забезпечує більш ефективну підготовку до вирішення сучасних загроз. Перспективи для України полягають у подальшому розширенні міжнародної співпраці, запровадженні інноваційних навчальних технологій та посиленні участі у миротворчих та безпекових ініціативах. Це дозволить не лише вдосконалити систему підготовки кадрів, але й зробити вагомий внесок у глобальну безпеку та стабільність.

Список використаних джерел:

1. Гончарук, В. В. Особливості формування професійних цінностей і мотивів у здобувачів вищої освіти. Наукові інновації та передові технології. 2022. № 4(6). С. 58-70. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-4\(6\)-58-70](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-4(6)-58-70).
2. Сокурєнко В. В. Переваги використання інформаційних технологій освіти в підготовці фахівців. Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України. МВС України. Харків. ХНУВС. 2022. С. 20-22.
3. Шаповал В. М. Філософська освіта в системі підготовки працівників правоохоронних органів України. Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану. МВС України. Харків. ХНУВС. 2022. С. 332-334.

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ НА ЗАХИСТ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Михайло Михайлович БІДНАРЧУК,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Воєнний стан, який був введений у зв'язку з збройною агресією проти України, суттєво вплинув на функціонування правової системи країни. Одним із найбільш чутливих аспектів правової сфери під час воєнного стану є забезпечення права на захист. Це право є фундаментальним принципом будь-якої демократичної держави, що гарантує кожній особі можливість захищати свої права та інтереси у суді. Проте, в умовах воєнного стану, де функціонування державних органів стикається з обмеженнями та викликами, механізми забезпечення права на захист піддаються значному тиску.

Воєнний стан, введений у зв'язку із збройними конфліктами або військовою агресією, створює серйозні виклики для системи правосуддя, зокрема у сфері забезпечення права на захист. Одним з основних викликів є обмеження доступу до правової допомоги для осіб, які опинилися під підозрою або обвинуваченням у кримінальних провадженнях. Під час воєнного стану зростає ймовірність порушення прав людини через зменшення можливостей ефективного захисту. Система правосуддя зазнає значного тиску через військові дії, обмеження пересування, пошкодження інфраструктури та перебої в роботі судових органів. Це суттєво ускладнює доступ адвокатів до своїх клієнтів і забезпечення належного захисту прав у судових провадженнях. Окрім фізичних обмежень, введення воєнного стану часто супроводжується тимчасовими змінами у законодавстві, які можуть впливати на процес розслідування кримінальних правопорушень та судочинство загалом. Можливе скорочення строків процесуальних дій або зміни в порядку проведення судових засідань, що знижує можливість якісного захисту. Військові реалії вимагають оперативних рішень, однак це може призвести до поспішних або неякісних рішень у кримінальних справах, що ставить під загрозу принцип верховенства права. Значну роль відіграє й психологічний фактор. Адвокати, які працюють у зонах бойових дій, стикаються з додатковим стресом та ризиками для власного життя, що впливає на їхню професійну діяльність. В умовах воєнного стану захист клієнтів вимагає не лише юридичної компетенції, але й здатності працювати в екстремальних умовах. Це посилює тиск на адвокатську спільноту, зокрема в регіонах, де відбуваються активні бойові дії. Ще однією проблемою є обмеження можливостей щодо збору доказів. Військові конфлікти часто унеможливають доступ до ключових свідків або матеріальних доказів, що суттєво ускладнює доведення невинуватості підозрюваних осіб або спростування обвинувачень. Втрата доказової бази через руйнування або недоступність місця злочину значно підриває можливості ефективного захисту. Важливою

складовою залишається питання забезпечення прав людини під час військових дій. Незважаючи на те, що держава вживає заходів для захисту національної безпеки, необхідно зберігати баланс між інтересами держави та правами підозрюваних або обвинувачених осіб. Порушення цього балансу може призвести до неправомірного обмеження прав на захист, що суперечить міжнародним стандартам правосуддя.

Ми вважаємо, що забезпечення права на захист під час воєнного стану є складним процесом, що вимагає адаптації правової системи до нових умов, збереження прав людини та належного виконання правових норм навіть в екстремальних ситуаціях.

Перспективи вдосконалення механізмів захисту під час воєнного стану безпосередньо пов'язані із необхідністю модернізації правової системи та застосування новітніх технологій для забезпечення ефективного доступу до правосуддя. Важливим напрямом є використання електронних комунікаційних платформ для проведення судових засідань та комунікації між адвокатами й їхніми клієнтами. В умовах, коли фізичний доступ до судів може бути обмеженим через бойові дії або військові операції, такі технології як відеоконференції, електронний документообіг та цифрові підписи стають життєво необхідними для забезпечення неперервності правових процедур. Важливою перспективою є також розширення можливостей дистанційної правової допомоги, яка дозволяє адвокатам забезпечувати захист своїх клієнтів, навіть перебуваючи на відстані. Це може включати створення онлайн-платформ для надання консультацій, збору документів і ведення комунікацій, що забезпечить оперативність реагування та зменшить ризик порушення прав людини під час воєнного стану. Крім того, необхідно переглянути законодавчу базу для адаптації процесуальних норм до умов воєнного стану. Це стосується не лише прискорення процедур, але й забезпечення гарантій дотримання прав підозрюваних та обвинувачених осіб. Зокрема, важливо розробити механізми, які дозволяють забезпечити безперервність захисту навіть у ситуаціях, коли фізична присутність адвоката неможлива через бойові дії. Одним із можливих рішень є запровадження тимчасових законодавчих положень, які надаватимуть адвокатам спеціальні повноваження для представництва клієнтів дистанційно в умовах надзвичайних обставин. Це також може передбачати захист адвокатської таємниці при використанні електронних комунікацій, а також захист персональних даних клієнтів у цих умовах. Ще однією перспективою є зміцнення міжнародної співпраці у сфері правового захисту. Україна може звертатися до міжнародних правозахисних організацій та правових інституцій для отримання допомоги у формуванні та вдосконаленні механізмів захисту прав людини в умовах війни. Це може включати як технічну допомогу, так і обмін досвідом із країнами, які мають подібний досвід ведення правової діяльності в умовах конфліктів. Також важливим є залучення міжнародних правозахисних організацій для моніторингу дотримання прав людини, що сприятиме більшій прозорості та підзвітності дій державних органів. Удосконалення системи професійної підготовки адвокатів для роботи в екстремальних умовах також є важливою складовою. Адвокати, які працюють у зонах бойових дій або на тимчасово окупованих територіях,

повинні мати спеціальні знання та навички для забезпечення правової допомоги в таких складних умовах. Це може включати тренінги з управління стресом, роботу з військовими трибуналами, а також знання з міжнародного гуманітарного права, яке регулює питання захисту прав під час збройних конфліктів.

На нашу думку, вдосконалення механізмів захисту під час воєнного стану потребує комплексного підходу, що поєднує правову, технологічну та міжнародну складові. Використання сучасних технологій, реформування законодавчої бази та залучення міжнародного досвіду дозволить забезпечити ефективний захист прав людини навіть у найскладніших умовах воєнних конфліктів.

Отже, воєнний стан створює суттєві виклики для забезпечення права на захист, впливаючи на доступ до правової допомоги, можливість проведення судових процесів та збирання доказів. Обмеження пересування, небезпека для адвокатів та складності у доступі до правосуддя значно ускладнюють реалізацію цього фундаментального права. Однак, сучасні технології, міжнародна співпраця та адаптація законодавства до умов війни відкривають перспективи для вдосконалення механізмів захисту. Важливим завданням залишається збереження балансу між державними інтересами та правами людини, що потребує інноваційних підходів і реформ.

ЕЛЕКТРОННІ АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦТВА: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ВИКЛИКИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Олександр Васильович БАЛДУХА,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Електронні адміністративні послуги у сфері підприємництва є однією з найважливіших складових сучасного державного управління. Держава все частіше використовує цифрові технології для спрощення взаємодії з підприємцями, підвищення прозорості та ефективності процесів. Перехід до електронного врядування став важливим кроком у цифровізації адміністративних послуг, що дає змогу скоротити час і витрати як для державних органів, так і для бізнесу. Проте, попри очевидні переваги, правове регулювання цієї сфери залишається недосконалим, а процес цифровізації зустрічає низку викликів, пов'язаних з правовою невизначеністю, питаннями безпеки та захисту даних.

Правове регулювання електронних адміністративних послуг у сфері підприємництва є ключовим елементом формування сучасної системи державного управління. Ці послуги надають підприємцям можливість отримувати необхідні документи та дозволи, взаємодіяти з державними органами та подавати звітність через цифрові платформи. Законодавче забезпечення таких послуг спрямоване на створення прозорих, ефективних і доступних механізмів, що допомагають зменшити адміністративний тиск на бізнес, знизити корупційні ризики та спростити процедури. Основними нормативними актами, що регулюють надання електронних адміністративних послуг, є закони України «Про адміністративні послуги», «Про електронні документи та електронний документообіг», а також ряд підзаконних актів, які визначають порядок функціонування електронних платформ і сервісів. Важливу роль у правовому регулюванні відіграє забезпечення законодавчого підґрунтя для функціонування електронного підпису, який є обов'язковою складовою електронного документообігу. Електронний підпис дозволяє підтвердити справжність документів та особистість підприємця, що сприяє підвищенню рівня довіри до електронних адміністративних послуг. Іншою важливою складовою є створення єдиного державного порталу адміністративних послуг, який виступає централізованим ресурсом для надання доступу до різних видів послуг. Цей портал об'єднує в собі можливість реєстрації підприємницької діяльності, отримання ліцензій, дозволів, довідок тощо. Законодавство також передбачає інтеграцію цього порталу з іншими державними електронними системами, що дозволяє забезпечити комплексне обслуговування підприємців на одному ресурсі. Правове регулювання електронних адміністративних послуг у сфері підприємництва також включає заходи з захисту персональних даних користувачів. У зв'язку з цим важливе місце займає Закон України «Про захист персональних да-

них», який визначає порядок обробки та зберігання інформації, що надається підприємцями під час отримання адміністративних послуг. Дотримання цих вимог забезпечує безпеку і конфіденційність даних, що є важливим фактором для довіри з боку підприємців до електронних сервісів. Попри значний прогрес у впровадженні електронних адміністративних послуг, залишається низка викликів, пов'язаних з правовим регулюванням цієї сфери. Одним із таких викликів є необхідність адаптації національного законодавства до швидко змінюваних технологій і міжнародних стандартів у сфері електронного урядування. Це вимагає регулярного перегляду нормативної бази та її вдосконалення відповідно до сучасних вимог. Держава повинна забезпечити створення чітких правових механізмів для інтеграції нових технологій, таких як блокчейн, штучний інтелект та автоматизація адміністративних процесів.

Отже, правове регулювання електронних адміністративних послуг у сфері підприємництва є важливим аспектом для ефективного функціонування сучасної економіки. Воно спрямоване на створення зручних, швидких та безпечних механізмів взаємодії підприємців з державними органами. Проте розвиток цифрових технологій вимагає постійного оновлення законодавства та вдосконалення правових норм, що дозволить забезпечити відповідність сучасним потребам бізнесу та держави.

Цифровізація адміністративних послуг у сфері підприємництва відкриває нові можливості для підвищення ефективності державного управління та взаємодії з бізнесом, однак цей процес супроводжується значними викликами. Одним із ключових викликів є забезпечення безпеки персональних даних та інформації, яка передається і зберігається під час надання електронних послуг. Захист від кібератак, несанкціонованого доступу та зловживань стає критично важливим у контексті розвитку електронного врядування. Підприємці, передаючи свої дані через цифрові платформи, потребують гарантій безпеки, і держава повинна забезпечити надійні правові та технічні механізми для захисту цих даних. Наступним викликом є цифрова нерівність, яка полягає у неоднакових можливостях доступу до цифрових послуг залежно від регіону або рівня цифрової грамотності. У віддалених або сільських районах інфраструктура може бути недостатньо розвинутою, що ускладнює отримання адміністративних послуг в електронній формі. Це створює додаткові бар'єри для підприємців, які не мають стабільного доступу до інтернету або не володіють необхідними навичками для роботи з цифровими платформами. Для вирішення цієї проблеми необхідно покращувати доступ до інтернету та проводити навчальні програми для підвищення цифрової грамотності населення. Ще одним важливим викликом є технічна інтеграція різних державних електронних систем. Наразі багато цифрових платформ та сервісів функціонують автономно, що створює труднощі для підприємців, які змушені використовувати різні ресурси для отримання послуг. Відсутність єдиного технічного стандарту для інтеграції систем призводить до дублювання процедур та збільшення часу на отримання адміністративних послуг. Для подолання цього виклику необхідно забезпечити розробку єдиного технічного середовища, яке дозволить безперешкодно взаємодіяти між різними електронними сервісами та плат-

формами. Окрім цього, важливим аспектом є правова невизначеність, що супроводжує процес цифровізації адміністративних послуг. Закони та нормативні акти часто не встигають за швидкими темпами розвитку технологій, що створює правові прогалини у питаннях регулювання електронного документообігу, цифрових підписів та інших аспектів електронного врядування. Це викликає складнощі у правозастосуванні та може призвести до непорозумінь між підприємцями та державними органами. Для подолання цих проблем важливо своєчасно оновлювати нормативно-правову базу та забезпечувати її відповідність новим технологічним реаліям.

На нашу думку, цифровізація адміністративних послуг у сфері підприємництва супроводжується багатьма викликами, серед яких захист даних, цифрова нерівність, технічна інтеграція систем та правова невизначеність. Вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу, що включає як правові, так і технічні заходи. Успішна цифровізація адміністративних послуг може значно полегшити ведення бізнесу, але для цього потрібні зусилля з боку держави щодо забезпечення належної безпеки, доступності та ефективності цифрових платформ.

Підсумовуючи, правове регулювання електронних адміністративних послуг у сфері підприємництва є важливим аспектом для ефективного функціонування сучасної економіки. Воно спрямоване на створення зручних, швидких та безпечних механізмів взаємодії підприємців з державними органами. Проте розвиток цифрових технологій вимагає постійного оновлення законодавства та вдосконалення правових норм, що дозволить забезпечити відповідність сучасним потребам бізнесу та держави.

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПОШУКУ ТА ФІКСАЦІЇ КОМП'ЮТЕРНИХ ДАНИХ

Сергій Олександрович КОЛОМІЙЦЕВ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Криміналістичні технології - це методи та засоби, що використовуються для виявлення, вилучення, аналізу та збереження комп'ютерних даних у рамках кримінальних проваджень. Пошук комп'ютерних даних включає виявлення інформації на цифрових носіях, їх вилучення, зберігання та подальший аналіз.

Технології включають методи вилучення даних із фізичних носіїв (жорсткі диски, SSD), аналіз мережевого трафіку, дослідження хмарних сховищ, відновлення видалених даних та роботу з шифрованими даними. Важливим є розуміння файлових систем (NTFS, FAT32, EXT4) для вилучення та аналізу даних, включаючи приховані або видалені файли.

Серед програм для відновлення видалених файлів з жорстких дисків, флеш-накопичувачів, карт пам'яті та інших носіїв даних, найкраще себе зарекомендували : Recuva, R-Studio, TestDisk, EaseUS Data Recovery Wizard.

Нерідко правопорушники знищують компрометуючу їх комп'ютерну інформацію. Для виявлення комп'ютерних даних та відстеження взаємодії між системами використовуються програми для захоплення та фіксації даних мережевої активності. Один із найкращих інструментів для таких дій - Wireshark. Це аналізатор мережевого трафіку, який дозволяє фіксувати й аналізувати мережеві пакети в реальному часі. Він широко використовується для виявлення загроз, пошуку помилок у мережі та збору доказів у кримінальних розслідуваннях. Інші інструменти для подібних завдань: tcpdump та PRTG Network Monitor.

До цифрових носіїв, які можуть містити важливу для розслідування інформацію, відносяться також і мобільні пристрої. Один із найпотужніших інструментів для криміналістичного аналізу мобільних пристроїв - Cellebrite UFED. Цей пристрій використовується для вилучення даних з телефонів, планшетів, SIM-карт, включаючи видалені повідомлення, контакти, історію дзвінків тощо. Альтернативні варіанти - це програми: Oxugen Forensic Detective, Magnet AXIOM, MOBILedit Forensic.

При фіксації комп'ютерних даних важливо забезпечити їх цілісність і захист від змін, щоб уникнути спотворення доказів у ході розслідування. Для цього доцільно використовувати пристрій під назвою EPOS WriteProtector.

РОЛЬ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ У РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Андрій Анатолійович ЛИМАНЮК,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Роль органів виконавчої влади у реалізації державної політики економічної безпеки під час воєнного стану є ключовим фактором, який забезпечує функціонування держави в умовах загроз національній безпеці. У сучасних умовах військових дій, економічна безпека є одним з найважливіших аспектів стабільності держави, оскільки вона безпосередньо впливає на здатність країни протистояти агресії, забезпечувати стійкість економічних процесів і мінімізувати негативні наслідки для населення.

Адміністративно-правовий механізм реалізації економічної безпеки в умовах воєнного стану базується на низці нормативних актів, які визначають повноваження та обов'язки органів виконавчої влади. Зокрема, законодавство про воєнний стан встановлює спеціальні режими функціонування економіки, які дають можливість державі контролювати критично важливі галузі, забезпечувати належне функціонування підприємств оборонного комплексу, зберігати макроекономічну стабільність та захищати національні економічні інтереси. Важливим аспектом є те, що в умовах воєнного стану органи виконавчої влади набувають розширених повноважень для оперативного реагування на економічні загрози. Це може включати запровадження державного контролю над виробництвом і розподілом стратегічних ресурсів, обмеження на вивіз капіталу, заморожування цін на товари першої необхідності та інші заходи, спрямовані на збереження економічної стабільності. При цьому важливо дотримуватися правових норм і процедур, щоб не порушувати прав і свобод громадян та суб'єктів господарювання. Органи виконавчої влади в умовах воєнного стану також відіграють значну роль у координації діяльності підприємств, які виконують замовлення для потреб оборони. Адміністративно-правовий режим дозволяє державі швидко переорієнтувати економічні ресурси на пріоритетні напрями, такі як виробництво зброї, військової техніки, забезпечення енергетичної та продовольчої безпеки. Органи виконавчої влади мають забезпечити належне фінансування та матеріально-технічне забезпечення цих підприємств, а також контролювати їх діяльність для запобігання корупції та нецільового використання ресурсів. Однією з ключових задач органів виконавчої влади є забезпечення функціонування фінансової системи країни під час воєнного стану. У цьому контексті важливим є контроль над банківською системою, забезпечення стабільності національної валюти та регулювання інфляційних процесів. Уряди країн, які перебувають в стані війни, часто вдаються до запровадження екстрених фінансових заходів, таких як мобілізація внутрішніх резервів, залучення міжнародної фінансової допомоги,

зниження відсоткових ставок для підтримки економічної активності та інші заходи, спрямовані на збереження стабільності економіки. На додаток до фінансових питань, органи виконавчої влади повинні займатися питаннями соціального забезпечення населення, особливо вразливих категорій, таких як військові, ветерани, переселенці та сім'ї, які втратили годувальників. Уряд зобов'язаний забезпечити соціальні гарантії, зокрема виплати пенсій, допомоги, а також створення умов для швидкого працевлаштування переселенців. Державна підтримка повинна бути спрямована на забезпечення мінімальних соціальних стандартів та запобігання соціальним вибухам. Особливу увагу слід приділити діяльності органів виконавчої влади у сфері митного та податкового регулювання під час воєнного стану. В умовах воєнного часу митні органи повинні контролювати експорт стратегічних товарів і запобігати контрабанді, яка може поставити під загрозу економічну безпеку країни. Податкові органи, зі свого боку, повинні забезпечити стабільне надходження податків до державного бюджету, з одного боку, а з іншого – створювати сприятливі умови для бізнесу, який підтримує економіку в складних умовах.

Органи виконавчої влади також відповідають за проведення адміністративно-правових заходів, спрямованих на боротьбу з корупцією, яка в умовах війни може значно підірвати довіру до державних інститутів та ефективність виконання економічних завдань. Важливими є дії щодо підвищення прозорості діяльності державних структур, забезпечення належного контролю за розподілом бюджетних коштів, спрямованих на оборону та відбудову критичної інфраструктури. Одним з важливих аспектів є міжвідомча координація дій різних органів виконавчої влади під час реалізації політики економічної безпеки. Це включає тісну взаємодію між міністерствами, державними агентствами та іншими відомствами, які відповідають за різні сектори економіки. Така координація дозволяє швидко приймати важливі рішення, ефективно розподіляти ресурси та уникати дублювання функцій. В умовах воєнного стану міжнародна співпраця набуває особливого значення. Органи виконавчої влади відіграють ключову роль у залученні міжнародної допомоги та укладанні угод з міжнародними організаціями та іншими державами щодо фінансової, гуманітарної та військової підтримки. Крім того, важливо забезпечити відповідність національних заходів економічної безпеки міжнародним стандартам та зобов'язанням, що дає можливість країні залишатися надійним партнером у глобальній системі безпеки.

Отже, роль органів виконавчої влади у реалізації державної політики економічної безпеки під час воєнного стану є вирішальною для забезпечення стійкості економіки та захисту національних інтересів. Адміністративно-правові механізми, що використовуються у цьому процесі, повинні бути ефективними та відповідати викликам часу, забезпечуючи швидке реагування на загрози та забезпечуючи функціонування всіх критично важливих секторів економіки.

РОЛЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОЗОРОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ У ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Катерина Вячеславівна КОРЕНЕВА,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Прозорість діяльності органів прокуратури є важливою складовою ефективною протидії корупції в Україні. В умовах сучасного суспільства забезпечення відкритості та підзвітності правоохоронних органів, зокрема прокуратури, є необхідною умовою для підвищення довіри громадян до державних інституцій. Адміністративно-правовий механізм відіграє ключову роль у забезпеченні цієї прозорості, адже через нього встановлюються чіткі правові рамки для контролю за діяльністю прокуратури. Зокрема, такий механізм дозволяє формувати стратегії запобігання корупції, забезпечувати належну звітність та мінімізувати можливості зловживань. Це особливо важливо в контексті реформування органів прокуратури України, що спрямоване на подолання внутрішньої корупції та підвищення їх ефективності.

Адміністративно-правовий механізм є основою для забезпечення прозорості діяльності органів прокуратури. Його значення полягає в створенні правових норм, які регулюють взаємодію прокуратури з суспільством та іншими державними органами, що дозволяє контролювати їхню роботу і зменшувати ризики корупційних зловживань. Система адміністративно-правових заходів включає нормативні акти, які встановлюють чіткі правила щодо доступу до інформації про діяльність прокуратури, звітність про її роботу та механізми контролю за дотриманням закону. Зазначені механізми дають можливість суспільству здійснювати нагляд за діями прокуратури, що в свою чергу знижує ймовірність зловживання службовим становищем і сприяє збереженню довіри громадськості до цієї інституції. Одним з ключових аспектів забезпечення прозорості є публічний доступ до інформації про роботу прокуратури. Законодавчі норми передбачають обов'язок прокуратури регулярно оприлюднювати звіти про свою діяльність, що надає суспільству змогу оцінити ефективність виконання її повноважень. Це також стосується інформації про результати розслідувань, заходи запобігання корупції та інші важливі аспекти діяльності. Такі заходи сприяють відкритості роботи прокуратури, що є важливим елементом у формуванні позитивного іміджу державних органів та зниженні рівня недовіри з боку громадян[1]. Не менш важливим є адміністративний контроль за діяльністю органів прокуратури. Внутрішній та зовнішній контроль дозволяють забезпечити дотримання законодавчих вимог, виявлення можливих порушень і оперативне реагування на них. Ефективна система контролю сприяє створенню прозорих умов для функціонування прокуратури, що є важливою складовою у боротьбі з корупцією. Завдяки адміністративно-

правовим механізмам контроль здійснюється на всіх рівнях — від місцевого до центрального, що дозволяє знизити ризик корупційних проявів у діяльності прокурорів. Крім того, важливу роль відіграє міжнародний досвід, який Україна може використовувати для вдосконалення власних механізмів забезпечення прозорості. Впровадження кращих світових практик дозволяє підвищити ефективність контролю за роботою органів прокуратури та забезпечити відповідність національних стандартів міжнародним вимогам. Міжнародні організації також надають допомогу у розвитку інституційних механізмів, що сприяють підвищенню рівня прозорості та підзвітності прокуратури перед суспільством. Це особливо актуально в умовах реформування правоохоронної системи України, коли потреба у зміцненні довіри до державних інституцій є критично важливою.

На нашу думку, адміністративно-правовий механізм є ефективним інструментом забезпечення прозорості діяльності органів прокуратури, що сприяє зміцненню правової системи, підвищенню довіри суспільства та зниженню рівня корупції.

Протидія корупції в органах прокуратури є одним з найважливіших завдань державної політики, адже від прозорості і підзвітності цього органу значною мірою залежить ефективність правоохоронної системи загалом. Адміністративно-правовий механізм, що регулює антикорупційну діяльність прокуратури, постійно стикається з викликами, які зумовлюють потребу в його вдосконаленні. Однією з ключових проблем є відсутність належного контролю за дотриманням антикорупційних норм і процедур, що може призводити до недостатньої ефективності внутрішнього нагляду за діяльністю прокурорів. Це сприяє появі корупційних ризиків і послаблює механізми запобігання зловживанням. Ще одним викликом є обмеженість доступу до інформації про діяльність органів прокуратури для громадськості та незалежних органів контролю. Хоча законодавство передбачає певні заходи для забезпечення відкритості, їх практичне впровадження часто супроводжується бюрократичними перепонами, які заважають своєчасному наданню інформації. Така закритість підриває можливості для ефективного моніторингу та оцінки дій прокуратури, що, у свою чергу, створює умови для корупційних зловживань. Таким чином, один із головних напрямів вдосконалення адміністративно-правового механізму полягає у розширенні доступу громадськості до інформації про діяльність прокуратури, що дозволить підвищити рівень прозорості та підзвітності[2]. Також викликом є недостатня інтеграція сучасних технологій у процеси контролю та нагляду за діяльністю прокуратури. Використання цифрових інструментів для збору та аналізу інформації про корупційні ризики може значно підвищити ефективність антикорупційної роботи. Однак впровадження таких технологій у діяльність прокуратури потребує значних фінансових і кадрових ресурсів, а також відповідного законодавчого регулювання. Відсутність чітких правових рамок для використання новітніх технологій у цьому контексті є одним з основних чинників, що гальмує прогрес у боротьбі з корупцією в органах прокуратури. Перспективи вдосконалення адміністративно-правового механізму передбачають комплексний підхід до реформування як законодавчих, так і процедурних аспектів. Одним із можливих шляхів є

посилення міжнародного співробітництва з метою імплементації кращих світових практик у сфері боротьби з корупцією. Це може включати розширення участі України у міжнародних антикорупційних ініціативах, обмін досвідом з іншими країнами, що мають успішний досвід у забезпеченні прозорості діяльності правоохоронних органів. Окрім того, важливо забезпечити підготовку працівників прокуратури на основі сучасних антикорупційних стандартів та розширення внутрішнього контролю за їх діяльністю. Ще одним перспективним напрямом є вдосконалення системи внутрішнього контролю в органах прокуратури. Це може включати розробку нових методик для оцінки корупційних ризиків, що дозволять швидко реагувати на можливі порушення, а також створення інструментів для стимулювання прозорості у процесах ухвалення рішень[3]. Таким чином, реформи повинні бути спрямовані на покращення внутрішньої відповідальності прокурорів та їхню відкритість перед суспільством, що сприятиме зниженню корупційних ризиків та підвищенню ефективності роботи прокуратури загалом.

Ми вважаємо, що виклики в адміністративно-правовому механізмі протидії корупції в органах прокуратури значною мірою зумовлені недосконалістю існуючих процедур та браком ефективних засобів контролю. Водночас перспектива вдосконалення цього механізму полягає у впровадженні кращих практик, посиленні співпраці з міжнародними організаціями, впровадженні цифрових інструментів для моніторингу та контролю, а також у реформуванні системи внутрішнього контролю прокуратури.

Отже, адміністративно-правовий механізм відіграє важливу роль у забезпеченні прозорості діяльності органів прокуратури у протидії корупції. Наявність чітких процедур внутрішнього контролю, звітності та доступу до публічних даних дозволяє підвищити рівень довіри до прокуратури та зменшити корупційні ризики. Водночас для ефективної протидії корупції потрібне подальше вдосконалення існуючих механізмів, особливо в аспектах моніторингу, залучення громадськості та впровадження сучасних технологій. Важливо продовжувати реформування законодавства та адміністративних процедур, щоб забезпечити максимальну відкритість та підзвітність органів прокуратури.

Список використаних джерел:

- 1.Г аряєва Г. М. Тінізація економіки як фундаментальна складова корупції в Україні. Злочинність і протидія їй в умовах сингулярності: тенденції та інновації. МВС України. Харків. ХНУВС. 2021. С. 48-50.
2. Парфентій А. А. Корупція як загроза економічній безпеці України. Актуальні питання забезпечення фінансової безпеки держави в умовах глобалізації. МВС України. Харків. ХНУВС. 2022. С. 192-196.
3. Сокурєнко В. В. Політична корупція як виклик майбутньому української державності. Протидія корупції: правове регулювання і практичний досвід. МВС України. Харків. ХНУВС. 2022. С. 17-20.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ЧИННИК СТИМУЛЮВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ КУРСАНТІВ У ЗАКЛАДАХ МВС

Олег Володимирович ЯМНИЧ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується швидкими темпами цифровізації, які трансформують різні сфери діяльності, зокрема освітню. Для закладів Міністерства внутрішніх справ (МВС) України, де готують кадри для забезпечення правопорядку, цифровізація стає ключовим інструментом для підвищення ефективності навчального процесу та розвитку професійних якостей курсантів. Особливо важливою є роль цифрових технологій у стимулюванні самостійності здобувачів освіти, яка є невід'ємною складовою професійної підготовки майбутніх поліцейських.

Цифровізація освітнього середовища в закладах МВС є важливим напрямом модернізації освітнього процесу, що відповідає викликам сучасного суспільства. Інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у навчальну діяльність сприяє підвищенню якості підготовки курсантів та формуванню у них необхідних професійних компетенцій. У цьому контексті цифровізація відкриває нові можливості для персоналізації навчання, створення інтерактивних методик та стимулювання самостійності здобувачів освіти. Ключовою складовою цифровізації є використання електронних освітніх платформ, які надають доступ до інтегрованих навчальних матеріалів і забезпечують можливість дистанційного навчання. Такі платформи, як Moodle та Google Classroom, дозволяють створювати електронні курси, проводити тестування, обговорення, зберігати навчальні ресурси, а також організовувати зворотний зв'язок між викладачами та курсантами. Для здобувачів освіти ці технології стають потужним інструментом самостійного оволодіння матеріалом, оскільки вони можуть вибирати зручний час і темп навчання, що стимулює їх до відповідального ставлення до навчального процесу. Особливе місце в цифровізації займають симулятори, які моделюють практичні ситуації, з якими стикаються правоохоронці в реальному житті. Такі технології дозволяють курсантам імітувати виконання службових завдань у віртуальному середовищі, приймати оперативні рішення, аналізувати їх наслідки та вдосконалювати навички. Наприклад, цифрові тренажери для управління кризовими ситуаціями допомагають здобувачам освіти не лише зрозуміти складність реальних подій, а й самостійно шукати оптимальні шляхи їх вирішення, що сприяє розвитку відповідальності, аналітичного мислення та вміння працювати в команді. Цифровізація також відкриває перспективи використання адаптивних навчальних систем, які підлаштовуються під індивідуальні потреби кожного курсанта. Такі системи аналізують рівень знань, визначають прогалини у навчанні та пропонують відповідні завдання для їх усунення. Це сприяє ефективному засвоєнню матеріалу, а також формує вміння самостійно органі-

зовувати свій навчальний процес. Використання інтерактивних завдань, таких як кейс-методи або віртуальні ігри, допомагає курсантам розвивати не лише професійні, а й соціальні компетенції, зокрема комунікативні навички та здатність працювати під тиском.

На нашу думку, цифровізація освітнього середовища створює умови для інтеграції теоретичних знань із практичними навичками, стимулює самостійність курсантів та сприяє формуванню професійних компетенцій, необхідних для виконання обов'язків у правоохоронній сфері. Це стратегічний напрям, що дозволяє підвищити ефективність підготовки майбутніх фахівців, адаптуючи їх до сучасних реалій професійної діяльності.

Цифрові технології відкривають широкі можливості для стимулювання самостійності курсантів, що є ключовим фактором у підготовці до майбутньої професійної діяльності. Інноваційні підходи, засновані на використанні цифрових інструментів, дозволяють створювати освітнє середовище, яке сприяє розвитку ініціативності, критичного мислення та здатності до прийняття рішень в умовах невизначеності. Персоналізовані освітні траєкторії, які стають доступними завдяки цифровим платформам, забезпечують індивідуальний підхід до кожного курсанта. Ці технології дозволяють аналізувати прогрес здобувачів освіти, виявляти їхні сильні та слабкі сторони, адаптувати навчальні завдання до їхніх потреб, стимулюючи самостійне опрацювання матеріалів. Інтерактивні навчальні формати, такі як веб-квести, онлайн-тренажери та симуляційні моделі, створюють умови для залучення курсантів у процес навчання, надаючи можливість практично застосовувати здобуті знання. Наприклад, симулятори моделюють реальні ситуації, з якими правоохоронці можуть стикнутися у своїй діяльності, що спонукає курсантів до прийняття рішень і аналізу їхніх наслідків. Це не лише підвищує їхню практичну готовність, а й формує відповідальність за власні дії, що є важливим компонентом самостійності. Цифрові інструменти, такі як інтерактивні тести та завдання з автоматизованим оцінюванням, сприяють формуванню навичок самоаналізу. Зворотний зв'язок, що надається системою одразу після виконання завдань, дозволяє курсанту оцінювати власний прогрес, виявляти прогалини у знаннях та самостійно працювати над їхнім усуненням. Такий підхід розвиває дисциплінованість та стимулює до вдосконалення. Проектна діяльність з використанням цифрових технологій також сприяє розвитку самостійності. Участь у створенні спільних проєктів, аналіз інформації, її критичне осмислення та представлення результатів допомагають курсантам формувати навички планування, організації роботи та міжособистісної взаємодії. Такі активності розвивають як індивідуальні, так і командні якості, що є необхідними для ефективної роботи в правоохоронних органах. Цифровізація освітнього середовища також стимулює комунікативну активність курсантів. Онлайн-дискусії, форуми та відеоконференції створюють простір для обміну думками, аргументування власної позиції та конструктивного діалогу. Участь у таких заходах розвиває впевненість у собі, а також вміння висловлювати ідеї та працювати в команді. Це важливо не лише для навчання, а й для подальшої професійної діяльності, де комунікативні навички відіграють важливу роль. Цифрові технології, таким чином, створюють сприятливе се-

редовище для розвитку самостійності курсантів. Вони дозволяють перейти від традиційного навчання до інтерактивного, адаптивного та орієнтованого на здобувача освіти підходу, який розвиває не лише професійні компетенції, а й особистісні якості, необхідні для ефективного виконання обов'язків у правоохоронній сфері.

Отже, цифровізація освітнього середовища у закладах МВС є потужним чинником стимулювання самостійності курсантів. Інтеграція сучасних технологій у навчальний процес створює умови для розвитку аналітичного мислення, критичних навичок та здатності до самостійного прийняття рішень. Електронні платформи, цифрові симулятори, адаптивні системи навчання та інтерактивні завдання формують у курсантів відповідальне ставлення до процесу навчання, забезпечують мотивацію до постійного вдосконалення. Подальші дослідження в цьому напрямі мають на меті виявити оптимальні підходи до використання цифрових інструментів, які сприятимуть ефективній підготовці майбутніх правоохоронців.

РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА ПРО БІРЖОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Олексій Геннадійович БАРИШЕВ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Євроінтеграційний курс України зумовив необхідність адаптації національного законодавства до стандартів Європейського Союзу (ЄС). У сфері біржової діяльності ця адаптація є надзвичайно важливою для забезпечення прозорості, конкурентоздатності та інтеграції України у світові фінансові ринки. Біржова діяльність відіграє ключову роль у функціонуванні економіки, забезпечуючи механізми ціноутворення, доступ до капіталу та хеджування ризиків. Однак нормативно-правова база цієї сфери в Україні потребує подальшого вдосконалення для відповідності сучасним міжнародним стандартам.

Законодавче регулювання біржової діяльності в Україні розпочалося у період становлення ринкової економіки після проголошення незалежності. Першим важливим кроком стало ухвалення постанови Кабінету Міністрів України "Про заснування товарних бірж" у 1991 році, що започаткувало правові основи для функціонування біржових відносин. Цей документ визначав загальні правила створення товарних бірж, їх організаційно-правову форму та принципи роботи, забезпечуючи перехід від централізованої планової економіки до ринкових механізмів. Значним етапом у розвитку правового регулювання біржової діяльності стало прийняття Закону України "Про товарну біржу" у 1993 році. Він систематизував законодавчу базу, окреслив функції бірж, порядок їх діяльності та права учасників торгів. Цей законодавчий акт закріпив концепцію біржі як незалежного суб'єкта, що сприяє прозорій організації торгівлі та ефективному ціноутворенню. Поворотним моментом у розвитку біржового законодавства стало підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом у 2014 році. Україна взяла на себе зобов'язання адаптувати національне законодавство до стандартів ЄС, включаючи положення, що регулюють фінансові ринки. Це вимагало інтеграції директив і регламентів, таких як Регламент ЄС № 648/2012 (EMIR) та Директива MiFID II, які визначають правила роботи фінансових установ, біржових механізмів та захисту інвесторів. З метою виконання взятих зобов'язань у 2020 році було прийнято Закон України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки". Цей нормативний акт запровадив сучасні стандарти регулювання ринків капіталу, зокрема вдосконалив механізми управління ризиками, забезпечив вимоги до прозорості операцій та розширив інструментарій для учасників ринку. Закон враховував передові підходи до управління біржовими процесами та створював основу для інтеграції України у європейський фінансовий простір.

Гармонізація законодавства України у сфері біржової діяльності з європейськими стандартами є важливим етапом у євроінтеграційному про-

цесі, однак її реалізація супроводжується численними труднощами. Однією з ключових проблем є недосконалість національної правової бази, яка залишається фрагментованою та недостатньо адаптованою до вимог ЄС. Це ускладнює імплементацію норм, які регулюють фінансові ринки, і створює перешкоди для інтеграції України до європейської економічної спільноти. Окрім цього, наявний низький рівень цифровізації біржових процесів обмежує можливості автоматизації торгів, що є важливим аспектом відповідності сучасним міжнародним стандартам. Серйозним викликом є також недостатня стандартизація фінансових інструментів відповідно до європейських норм. Невирішеними залишаються питання щодо прозорості біржової діяльності та захисту інтересів інвесторів, зокрема механізми попередження маніпуляцій цінами. Ситуацію ускладнює слабка координація між державними установами, учасниками ринку та регуляторними органами, що уповільнює впровадження необхідних реформ. Ці обставини також створюють ризики правової невизначеності для іноземних інвесторів, які шукають стабільних і передбачуваних умов для ведення бізнесу. Перспективи гармонізації законодавства про біржову діяльність з нормами ЄС є багатообіцяючими. Впровадження Регламенту про фінансові інструменти (MiFIR) та Регламенту про зловживання на ринку (MAR) дозволить Україні значно покращити механізми регулювання біржової торгівлі. Зокрема, такі заходи сприятимуть підвищенню прозорості ринку, зниженню ризиків для учасників торгів і створенню більш надійних умов для залучення інвестицій. Особливо важливим є розвиток сучасних цифрових платформ для торгівлі, які відповідатимуть стандартам Європейського ринку цифрових фінансових послуг. Використання інноваційних технологій, таких як блокчейн, може стати ключовим інструментом забезпечення достовірності даних і зниження ризиків шахрайства.

Ми вважаємо, що впровадження сучасних європейських практик сприятиме інтеграції українських біржових інституцій у глобальні ринки капіталу, зміцнюючи довіру до них серед міжнародних партнерів. Це створить необхідні передумови для покращення конкурентоспроможності національної економіки, забезпечивши стабільний розвиток ринків капіталу. Таким чином, комплексний підхід до гармонізації законодавства, заснований на міжнародних стандартах, дозволить Україні забезпечити якісний прорив у сфері біржової діяльності.

Отже, євроінтеграція України створює вагомі можливості для вдосконалення законодавства про біржову діяльність. Основними завданнями залишаються гармонізація нормативно-правової бази з європейськими стандартами, підвищення прозорості біржової торгівлі та інтеграція в міжнародні фінансові ринки. Попри існуючі проблеми, адаптація законодавства є перспективним напрямом розвитку, що сприятиме економічному зростанню та залученню іноземних інвестицій. Успішна реалізація євроінтеграційних зобов'язань вимагатиме злагодженої співпраці між державою, бізнесом і громадянським суспільством.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ЗБЕРІГАННЯ ТОВАРІВ: ПРАВОВІ ТА ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОГОВОРУ ЗБЕРІГАННЯ

Остап Васильович ГЛУШКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

В умовах глобалізації та розвитку цифрових технологій логістика та організація зберігання товарів стали ключовими аспектами для забезпечення ефективності бізнес-процесів. Договір зберігання виступає одним із найважливіших інструментів у системі цивільно-правового регулювання цих відносин, що визначає зобов'язання сторін і забезпечує безпеку товарів. Проте інновації в технологіях, такі як автоматизація складів, використання блокчейн-технологій для відстеження процесів, а також розвиток смарт-контрактів, спричинили потребу адаптувати правові аспекти договору зберігання до сучасних викликів.

Сучасні інновації у сфері зберігання товарів формують нові стандарти ефективності, безпеки та точності управління логістичними процесами. Технологічний розвиток спрямований на підвищення автоматизації, покращення моніторингу умов зберігання, забезпечення прозорості операцій та передбачуваності управління ресурсами. Удосконалення складських операцій стало можливим завдяки використанню роботизованих систем, які виконують завдання з транспортування, сортування та складування вантажів. Ці системи працюють за програмованими алгоритмами, що дозволяє мінімізувати вплив людського фактора, забезпечуючи високу точність виконання операцій та зменшуючи ризик помилок. Роботизовані рішення прискорюють обробку замовлень та оптимізують простір, що використовується для зберігання. Велике значення для сучасного управління складами мають розумні сенсори, які дають змогу в режимі реального часу стежити за станом товарів та умовами їхнього зберігання. Такі пристрої, інтегровані у систему управління, забезпечують своєчасне виявлення порушень, зокрема змін температури, вологості або інших параметрів, що можуть вплинути на якість продукції. Автоматизовані сповіщення дозволяють оперативно реагувати на відхилення, уникаючи псування товарів та фінансових втрат. Значною інновацією є впровадження технологій, що забезпечують збереження даних про переміщення та зберігання товарів у незмінному вигляді. Це допомагає створювати прозорі механізми взаємодії між сторонами та гарантувати точність даних про кожен етап логістичного процесу. Інтелектуальні механізми управління договорами автоматизують виконання обов'язків та підвищують рівень довіри, адже їхні дії базуються на чітко визначених умовах, виключаючи можливість маніпуляцій.

На нашу думку, аналіз інформації про потоки товарів і умови їх зберігання дозволяє підприємствам точніше планувати операції, оптимізувати витрати на складські приміщення та передбачати зміни попиту. Завдяки прогнозуванню стає можливим своєчасне коригування запасів, що дозво-

ляє уникати дефіциту чи надлишків товарів. Такий підхід сприяє ефективнішому використанню ресурсів і покращує якість обслуговування клієнтів.

Розвиток сучасних технологій ставить нові виклики перед правовим регулюванням договірних відносин у сфері зберігання товарів. Традиційні підходи до регулювання зобов'язань між сторонами не завжди враховують специфіку інноваційних інструментів та технологій, що активно використовуються в логістичних процесах. Для забезпечення ефективного функціонування договірних відносин необхідно адаптувати законодавчі норми до нових умов. Особливої уваги потребує регулювання відповідальності за збитки, спричинені технічними збоями, порушенням алгоритмів автоматизованих систем або несанкціонованим доступом до інформаційних ресурсів. Цифрові форми договорів та електронний документообіг стають звичним явищем у діловій практиці. Вони забезпечують швидке та ефективне укладання угод, зменшуючи витрати часу та ресурсів. Проте електронні договори породжують нові виклики у сфері доказування, зокрема щодо автентичності та юридичної сили цифрових документів. У випадку спорів сторони мають мати змогу надати докази, що відповідають сучасним стандартам зберігання та безпеки електронної інформації. Інтелектуальні системи управління зобов'язаннями також змінюють формат договірних відносин. Програмовані алгоритми виконання умов договору, що діють автономно, спрощують взаємодію між сторонами, але водночас створюють юридичну невизначеність. Виникає питання про природу таких механізмів, адже вони не завжди чітко підпадають під визначення традиційного договору. Важливо визначити межі відповідальності сторін за наслідки виконання автоматизованих операцій, а також врахувати питання юрисдикції у випадках, коли конфлікт пов'язаний із міжнародними угодами. Захист інформації є критично важливим у сучасних умовах. Використання технологій, що забезпечують відстеження руху товарів та моніторинг умов їх зберігання, призводить до накопичення великого обсягу персональних та комерційних даних. Ці дані потребують надійного захисту від несанкціонованого доступу та кіберзагроз. Законодавчі акти мають забезпечувати безпечне використання інформації, яка обробляється в рамках договірних відносин, а також встановлювати чіткі вимоги до її зберігання. Важливою є адаптація нормативно-правової бази до сучасних умов, щоб гарантувати баланс між технологічним прогресом та правовим захистом учасників договірних відносин.

Отже, розвиток технологій значно змінює підходи до зберігання товарів і функціонування договорів зберігання. Інновації, такі як блокчейн, IoT і штучний інтелект, дозволяють підвищити ефективність і безпеку зберігання, але водночас створюють нові виклики для правового регулювання. Адаптація законодавства до сучасних реалій є необхідною умовою для забезпечення балансу між технологічним прогресом і юридичним захистом сторін договору. Правова доктрина має враховувати нові форми договірних відносин, особливості цифровізації та загрози кібербезпеки. Це дозволить створити сучасну і стабільну правову основу для інновацій у сфері зберігання товарів.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДКРИТОСТІ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Ігор Миколайович ЩЕГОЛЬ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Забезпечення відкритості інформації є одним із ключових завдань сучасного державного управління. Відкритість сприяє підвищенню довіри громадян до державних органів, забезпечує їх право на інформацію та підвищує ефективність роботи адміністративних інституцій. У цьому контексті діяльність Державної податкової служби України (ДПС) набуває особливого значення, адже її прозорість впливає на формування податкової культури, боротьбу з ухиленням від сплати податків та створення сприятливого бізнес-середовища.

Нормативно-правова база, яка забезпечує відкритість інформації про діяльність Державної податкової служби України, охоплює широкий спектр законодавчих актів, спрямованих на реалізацію принципу прозорості державного управління. Основою цього регулювання є Конституція України, яка у статті 34 гарантує право кожної особи на вільний доступ до інформації, що зберігається органами державної влади. Ця норма закріплює фундаментальне право громадян на інформування, створюючи передумови для формування відповідальних та підзвітних адміністративних структур. Закон України "Про доступ до публічної інформації" є ключовим документом, який визначає механізми реалізації зазначеного права. Він встановлює вимоги до органів влади щодо надання інформації на запити громадян, публікації відкритих даних та забезпечення прозорості у прийнятті управлінських рішень. Зокрема, закон передбачає, що інформація, яка стосується суспільно важливих питань, має бути відкритою, крім випадків, коли вона віднесена до категорії обмеженого доступу через законодавчо обґрунтовані підстави, такі як захист конфіденційності чи національної безпеки. Особливе місце у забезпеченні відкритості інформації займає Податковий кодекс України, який встановлює обов'язки Державної податкової служби щодо інформування платників податків. Кодекс передбачає, що податкові органи зобов'язані роз'яснювати зміни у податковому законодавстві, надавати доступ до інформації про виконання бюджету, а також забезпечувати прозорість у процедурах адміністрування податків. Це включає публікацію звітів, аналізів та статистичних даних, які дозволяють громадянам і підприємствам краще розуміти механізми функціонування податкової системи. Додаткові нормативні акти, прийняті Державною податковою службою, регламентують порядок обробки запитів на інформацію, включаючи визначення термінів для їх розгляду, порядок опрацювання персональних даних, а також процедури публікації відкритих даних на офіційних ресурсах. Наприклад, постанови Кабінету Міністрів України деталізують, які саме

дані підлягають обов'язковій публікації у форматі відкритих даних, забезпечуючи їх доступність для використання громадянами, бізнесом та дослідницькими організаціями.

На нашу думку, у цьому контексті відкритість інформації про діяльність ДПС є інструментом підвищення довіри громадськості до податкових органів, стимулювання добровільного виконання податкових зобов'язань та запобігання корупційним ризикам. Нормативна база створює чіткий регламент дій для забезпечення доступу до інформації, проте її ефективна реалізація залежить від якості впровадження адміністративно-правових механізмів, дотримання стандартів прозорості та належного фінансування інформаційних ініціатив.

Адміністративно-правові механізми забезпечення прозорості діяльності Державної податкової служби України є важливим інструментом розвитку відкритого державного управління. Одним із найефективніших підходів у цьому контексті є впровадження концепції відкритих даних, що передбачає вільний доступ громадян до інформації, яка створюється або зберігається державними органами. Постанова Кабінету Міністрів України № 835, яка визначає порядок оприлюднення наборів даних у відкритому форматі, забезпечує громадськості можливість отримувати важливу інформацію про діяльність Державної податкової служби. Відкриті дані дозволяють здійснювати громадський контроль, аналізувати фінансові показники та відстежувати зміни у податковій політиці, що сприяє підвищенню довіри до роботи податкових органів. Інноваційні електронні сервіси, такі як "Електронний кабінет платника податків", стали одним із найважливіших механізмів забезпечення прозорості. Цей сервіс надає громадянам і бізнесу можливість оперативно отримувати необхідну інформацію про свої податкові зобов'язання, взаємодіяти з податковими органами в онлайн-режимі, подавати звітність і запити без необхідності відвідування податкових установ. Така діджиталізація не лише підвищує ефективність надання послуг, але й значно зменшує ризики корупційних дій, адже скорочується кількість безпосередніх контактів між платниками податків і посадовцями. Комунікація з громадськістю є ще одним важливим механізмом, що сприяє прозорості діяльності Державної податкової служби. Регулярні пресконференції, семінари та громадські обговорення дозволяють інформувати населення про зміни в податковій системі, нові сервіси та законодавчі ініціативи. Залучення громадян до процесу прийняття рішень сприяє формуванню відкритого діалогу між владою та суспільством, а також створює можливості для врахування потреб і пропозицій платників податків. Попри значний прогрес у впровадженні адміністративно-правових механізмів прозорості, існує ряд викликів, які необхідно подолати. Однією з проблем є складність технічної адаптації інформаційних систем, яка потребує значних ресурсів і експертного супроводу. Крім того, актуальним залишається питання забезпечення захисту персональних даних та уникнення витоків конфіденційної інформації, що може завдати шкоди громадянам і бізнесу. Також важливим є системне оновлення нормативно-правової бази для врахування динамічних змін у сфері інформаційних технологій і міжнародних стандартів відкритості.

В цілому, адміністративно-правові механізми забезпечення прозорості діяльності Державної податкової служби України є основою для розвитку ефективної, підзвітної та сучасної податкової системи. Їх подальше вдосконалення потребує скоординованих дій на рівні державної політики, інвестицій у нові технології та активного залучення громадян до процесів управління.

Отже, адміністративно-правові підходи до забезпечення відкритості інформації про діяльність Державної податкової служби України є важливим інструментом підвищення довіри громадян до держави. Вони ґрунтуються на принципах прозорості, доступності та публічності, закріплених у законодавстві України. Попри існування певних проблем, впровадження сучасних інформаційних технологій, активна комунікація з громадськістю та вдосконалення нормативної бази сприяють створенню ефективної системи відкритості. У перспективі необхідно продовжувати модернізацію електронних сервісів, забезпечувати належне фінансування інформаційних ініціатив та посилювати контроль за дотриманням стандартів прозорості.

ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ТА ОБМЕЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАХИСНИКА НА ЕТАПІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ ЕКСПЕРИМЕНТІВ

Роман Владиславович УХОВ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Забезпечення правової рівноваги між завданнями досудового розслідування та правами учасників кримінального процесу є ключовим аспектом ефективного функціонування правосуддя. Захисник відіграє особливу роль у забезпеченні прав підозрюваного чи обвинуваченого, зокрема на етапі проведення слідчих дій. Слідчий експеримент, як одна з важливих форм перевірки доказів, передбачає особливі умови реалізації правових гарантій для сторін процесу.

Слідчий експеримент, як процесуальна дія, спрямована на перевірку і відтворення обставин події для з'ясування істини у кримінальному провадженні, вимагає особливого правового підходу до забезпечення участі всіх сторін. Захисник відіграє важливу роль у цьому процесі, оскільки його діяльність забезпечує дотримання прав підозрюваного чи обвинуваченого, що є одним із основних принципів кримінального процесуального законодавства. Однією з ключових правових гарантій участі захисника є його право бути присутнім під час проведення слідчого експерименту. Це передбачає можливість безпосереднього спостереження за діями слідчого, процесом фіксації результатів і дотриманням установленого порядку проведення слідчих дій. Присутність захисника сприяє запобіганню можливим порушенням прав підозрюваного, забезпечуючи прозорість процедури. Важливою складовою правового забезпечення діяльності захисника є доступ до матеріалів кримінального провадження, які стали підставою для проведення слідчого експерименту. Це дозволяє захиснику не лише підготуватися до участі в процесі, але й оцінити обґрунтованість рішень слідчого, що забезпечує можливість критичного аналізу їх правомірності та доцільності. Такий доступ сприяє формуванню стратегій захисту, які відповідають інтересам підзахисного. Захисник також має право заявляти клопотання, що є ефективним інструментом для впливу на процесуальні дії. У межах слідчого експерименту це може стосуватися уточнення умов його проведення, залучення експертів чи свідків, відтворення додаткових обставин або запиту про зміну способу фіксації результатів. Реалізація цього права дозволяє забезпечити об'єктивність і повноту слідчих дій, враховуючи інтереси підзахисного. У разі виявлення порушень під час проведення слідчого експерименту, захисник має право ініціювати процедуру оскарження дій чи рішень слідчого. Це може бути реалізовано через заявлення скарги до прокурора або суду відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу. Такий механізм є важливим елементом гарантування правової рівноваги, адже він забезпечує можливість оперативного реагування на процесуальні порушення.

На нашу думку, участь захисника у проведенні слідчих експериментів охоплює широкий спектр правових можливостей, які спрямовані на захист інтересів підозрюваного чи обвинуваченого, контроль за дотриманням законності та запобігання можливим зловживанням з боку слідчих органів. Ці гарантії не лише закріплені у кримінальному процесуальному законодавстві, але й слугують ефективним засобом забезпечення справедливості у кримінальному процесі.

Діяльність захисника на етапі проведення слідчих експериментів нерідко супроводжується обмеженнями, які впливають на можливість реалізації його повноважень у повному обсязі. Одним із ключових обмежень є відсутність права впливати на порядок чи спосіб проведення слідчого експерименту. Слідчий має виключну компетенцію визначати, як саме будуть здійснюватися ці дії, що може залишити без уваги певні аспекти, важливі для захисту. Це створює ризик обмеженого врахування позиції захисника у контексті встановлення обставин справи. Ще одним суттєвим обмеженням є ризик неналежного фіксування результатів слідчого експерименту. У випадку недотримання чітких процедур фіксації або технічних помилок можливе викривлення даних, що впливають на хід кримінального провадження. Захисник, хоча і має право бути присутнім, не завжди здатен запобігти цьому, особливо коли процедура фіксації повністю контролюється слідчим. Обмеження у часі також створюють перешкоди для діяльності захисника. Повідомлення про проведення слідчого експерименту може надійти із запізненням або у такий термін, що не залишає достатнього часу для підготовки. У таких випадках захисник опиняється в ситуації, коли повноцінний аналіз матеріалів чи формування додаткових клопотань стає практично неможливим, що знижує ефективність його участі у процесі. Додатковою проблемою є можливість обмеження доступу захисника до необхідних експертів. Слідчий може вважати клопотання про залучення альтернативних експертів недоцільним, посилаючись на вже проведені дослідження чи достатність існуючих доказів. У таких умовах захисник не завжди може забезпечити альтернативний аналіз доказів, що позбавляє підзахисного права на рівноправний розгляд позицій сторін.

Ми вважаємо, що діяльність захисника під час проведення слідчих експериментів хоча й забезпечується певними правовими гарантіями, проте нерідко стикається з низкою обмежень, які ускладнюють реалізацію його функцій. Ці обмеження потребують не лише критичного аналізу, але й перегляду законодавчих та практичних підходів з метою забезпечення реальної рівності сторін у кримінальному провадженні.

Підсумовуючи викладене, можемо зазначити, що діяльність захисника на етапі проведення слідчих експериментів є важливим інструментом забезпечення дотримання прав підозрюваного чи обвинуваченого, а також гарантій справедливого судового розгляду. Правові норми, що регулюють участь захисника, спрямовані на створення умов для прозорості процесу, контролю за діями слідчих органів та дотримання процедурних стандартів. Водночас обмеження, з якими стикається захисник, зокрема відсутність можливості впливу на порядок проведення експерименту, ризики неналежної фіксації результатів, недостатній час для підготовки або обмежений

доступ до експертів, створюють перешкоди для повноцінної реалізації його функцій. Для усунення таких недоліків необхідно вдосконалювати нормативну базу, забезпечуючи більшу процесуальну рівновагу між сторонами та підвищуючи гарантії дотримання прав підозрюваних і обвинувачених. Це сприятиме підвищенню ефективності кримінального провадження та зміцненню принципу верховенства права.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ АЗАРТНИХ ІГОР В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Сергій Вікторович ЄФРЕМОВ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Легалізація азартних ігор в Україні у 2020 році відкрила новий етап у розвитку цієї галузі, поставивши перед державою завдання створення ефективної регуляторної системи. Ліцензування діяльності у сфері азартних ігор стало ключовим механізмом, спрямованим на забезпечення контролю, поповнення державного бюджету та захисту громадян від негативних наслідків гральної залежності. Однак, сучасна правова база стикається з низкою викликів, зокрема проблемами уніфікації законодавства, прозорості процесу ліцензування та ефективного нагляду за діяльністю операторів.

Легалізація азартних ігор в Україні у 2020 році стала важливим кроком у напрямку врегулювання цієї сфери, яка раніше знаходилася в умовах правового вакууму. Прийняття Закону України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» №768-IX заклало основу для створення легального ринку грального бізнесу, що має значний економічний потенціал. Законодавство визначило ключові принципи організації діяльності, зокрема вимоги до отримання ліцензій, регулювання взаємодії між державою та операторами, а також захист прав споживачів. Крім того, було створено Комісію з регулювання азартних ігор та лотерей (КРАІЛ), яка відповідає за видачу ліцензій, нагляд за дотриманням норм законодавства та контроль за діяльністю суб'єктів у цій сфері. Процедура ліцензування стала ключовим інструментом регулювання грального бізнесу. Оператори, які бажають вести діяльність на території України, повинні отримати відповідну ліцензію на конкретний вид азартних ігор. Законодавство передбачає можливість організації таких ігор, як наземні казино, букмекерські пункти, зали ігрових автоматів та онлайн-гемблінг. Особливої уваги заслуговує процедура сплати ліцензійного збору, який є значним фінансовим внеском до державного бюджету. Попри позитивний вплив на наповнення скарбниці, система ліцензування стикається з низкою викликів, що потребують вирішення[1]. Однією з найактуальніших проблем є непрозорість процедури ліцензування. Відсутність чітких критеріїв для оцінювання заявників та недосконалість механізмів перевірки викликають сумніви щодо об'єктивності прийнятих рішень. Крім того, інформація про процес видачі ліцензій часто є закритою, що створює ризики для виникнення корупційних схем. Це негативно впливає на довіру громадськості до державних органів та створює нерівні умови для учасників ринку. Ще одним суттєвим викликом є неузгодженість нормативно-правових актів, що регулюють діяльність у сфері азартних ігор. Часті зміни в законодавстві та відсутність уніфікації правових норм ускладнюють їх

застосування на практиці. Така ситуація створює правову невизначеність як для операторів, так і для регуляторних органів. Результатом стають складнощі у реалізації законодавчих вимог та можливість для зловживань. Особливу увагу варто приділити проблемі нелегального грального бізнесу, яка не зникла навіть після легалізації. Нелегальні оператори продовжують функціонувати без належних дозволів, уникаючи сплати податків та інших обов'язкових платежів. Це не лише завдає економічних збитків державі, а й створює ризики для споживачів, які не захищені від недобросовісних дій таких компаній. Поширення нелегальної діяльності свідчить про недостатність контролю та потребу у вдосконаленні механізмів виявлення порушень.

На нашу думку, сучасна система ліцензування у сфері азартних ігор в Україні має як позитивні аспекти, так і значні проблеми, що потребують вирішення. Запровадження чітких критеріїв та прозорих процедур, посилення контролю за виконанням законодавчих вимог і боротьба з нелегальною діяльністю є пріоритетними завданнями для розвитку легального ринку грального бізнесу.

Ліцензування діяльності у сфері азартних ігор в Україні стикається з низкою викликів, що потребують ефективних рішень для забезпечення сталого розвитку галузі. Одним із ключових аспектів, які потребують вдосконалення, є прозорість процесу ліцензування. На сьогодні багато процедур є закритими для громадськості, що породжує недовіру до регуляторних органів та створює ризики корупційних зловживань. Вирішенням цієї проблеми може стати впровадження єдиної електронної платформи, яка забезпечить можливість подання заявок, моніторингу їх розгляду та перевірки статусу ліцензій[2]. Такий підхід підвищить відкритість процесів та сприятиме формуванню довіри до регулятора з боку як бізнесу, так і суспільства. Не менш важливим є питання контролю за діяльністю операторів, які отримали ліцензії. Ефективний нагляд передбачає посилення ролі Комісії з регулювання азартних ігор та лотерей, яка має отримати додаткові повноваження для здійснення перевірок, моніторингу фінансових операцій та виявлення порушень. Запровадження автоматизованих систем, що дозволяють контролювати фінансові потоки у сфері азартних ігор, може стати дієвим інструментом у боротьбі з ухиленням від сплати податків та інших зловживань. Такі технологічні рішення, крім того, сприятимуть боротьбі з відмиванням грошей та забезпечуватимуть прозорість роботи операторів. Захист прав споживачів також залишається актуальним напрямом вдосконалення регулювання. Ігрова залежність, що є однією з головних соціальних проблем, пов'язаних з азартними іграми, вимагає розробки національних програм профілактики. Особливо важливими є заходи, спрямовані на інформування громадян про ризики гральної залежності, а також створення механізмів підтримки для осіб, які бажають обмежити власну участь в азартних іграх. Важливим кроком може стати створення спеціалізованої платформи, де гравці зможуть самостійно подавати заявки на обмеження доступу до азартних ігор.

Міжнародний досвід також може стати цінним джерелом для вдосконалення правового регулювання в Україні. Багато країн уже розробили

стандарти, спрямовані на запобігання відмиванню грошей через азартні ігри, забезпечення кібербезпеки та захист прав споживачів. Запровадження подібних практик дозволить покращити якість регулювання та адаптувати його до сучасних викликів, що виникають у сфері глобалізації та цифровізації[3]. Ще одним важливим аспектом є боротьба з нелегальними операторами, які продовжують функціонувати попри наявність правового регулювання. Їхня діяльність завдає значної шкоди державі, позбавляючи бюджет надходжень, і створює ризики для споживачів, які залишаються незахищеними. Для посилення боротьби з нелегальним ринком необхідно запровадити суворі санкції, що будуть ефективно застосовуватися до порушників. Водночас важливо вдосконалити механізми виявлення нелегальної діяльності, залучаючи до цього процесу сучасні технології та розширюючи співпрацю з правоохоронними органами.

Ми вважаємо, що вдосконалення системи ліцензування азартних ігор вимагає комплексного підходу, який охоплюватиме як технічні, так і правові аспекти. Поєднання прозорих процедур, технологічних інновацій, захисту прав споживачів і міжнародного співробітництва дозволить створити ефективну модель регулювання, яка буде відповідати сучасним стандартам і потребам суспільства.

Отже, ліцензування діяльності у сфері азартних ігор є важливим елементом правового регулювання, спрямованим на створення прозорого та контрольованого ринку. Сучасні виклики, пов'язані з процесом ліцензування, вимагають системних змін, спрямованих на підвищення прозорості, вдосконалення нагляду та захист прав споживачів. Удосконалення правового регулювання в цій сфері не лише сприятиме наповненню бюджету, але й забезпечить баланс між економічними інтересами держави та соціальною відповідальністю перед громадянами.

Список використаних джерел:

1. Зозуля І. В. Повноваження Комісії з регулювання азартних ігор та лотерей. Форум Права. 2021. № 5 (70). С. 29-46. Режим доступу: http://forumprava.pp.ua/files/029-046-2021-5-FP-Zozulia,Profatilo_6.pdf.
2. Профатіло К. В. Правові засади призначення на посади Голови та членів Комісії з регулювання азартних ігор та лотерей. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Право. 2022. Вип. 70. С. 346-352. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.70.55>.
3. Профатіло К. В. Принципи організації та діяльності Комісії з регулювання азартних ігор та лотерей. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2021. Вип. 53. С. 50-54. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.53.10>.

РОЛЬ ПРИНЦИПУ ЗМАГАЛЬНОСТІ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОСТУПУ ДО ПРАВОСУДДЯ В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Вадим Олександрович РУСНАК,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Реформування цивільного судочинства в Україні є одним із ключових напрямів адаптації національної правової системи до сучасних стандартів демократичного суспільства. Однією з основних засад ефективного функціонування судової системи є принцип змагальності, який забезпечує рівність сторін у процесі та створює умови для об'єктивного й неупередженого розгляду справ. Впровадження цього принципу в умовах реформування цивільного судочинства має значний вплив на якість правосуддя, забезпечення прав людини і громадянина, а також зміцнення довіри до судової влади.

Принцип змагальності у цивільному судочинстві виступає важливою гарантією дотримання прав сторін і забезпечення об'єктивності судового розгляду. Його ключовий зміст полягає у створенні умов, за яких кожна сторона має можливість активно відстоювати свою позицію, надавати докази, спростовувати аргументи опонента та впливати на формування переконань суду щодо обставин справи. У такому підході суд виконує функцію незалежного арбітра, який вирішує спір виключно на основі представлених сторонами доказів, без втручання в процес їхнього збирання. Це підкреслює рівноправність учасників процесу та виключає будь-які форми упередженості або дискримінації. На міжнародному рівні принцип змагальності закріплений у низці правових документів, серед яких важливе місце займає Європейська конвенція з прав людини. У статті 6 цієї Конвенції визначається право кожної особи на справедливий судовий розгляд, що передбачає рівні можливості сторін у представленні своїх аргументів та доказів. Такий підхід відповідає основним стандартам верховенства права, забезпечуючи ефективність судового захисту. В українському законодавстві цей принцип набув особливого значення після ухвалення нового Цивільного процесуального кодексу України. Норми Кодексу чітко регламентують процесуальні права сторін, забезпечуючи їхню рівноправність у доступі до правосуддя та обов'язок доведення обставин, на які вони посилаються. Однак реалізація цих положень на практиці стикається з рядом проблем. До ключових викликів належать перевантаженість судів, нестача кваліфікованих кадрів, а також технічні та організаційні труднощі, які обмежують ефективність судового процесу[1]. Важливим аспектом забезпечення змагальності є формування належної правової культури як серед правників, так і серед учасників процесу. Сторони повинні не лише розуміти свої права та обов'язки, але й використовувати доступні їм механізми для належного обґрунтування своїх позицій. Водночас суди повинні забезпечувати до-

тримання процесуального порядку, створюючи рівні умови для всіх учасників розгляду.

На нашу думку, інтеграція принципу змагальності в українське судочинство вимагає постійного вдосконалення правової бази, врахування міжнародного досвіду та вирішення інституційних проблем, які заважають ефективній реалізації цього принципу. Лише за умови системного підходу можливе досягнення високих стандартів правосуддя, які відповідатимуть як національним, так і міжнародним зобов'язанням України.

Ефективна реалізація принципу змагальності у цивільному судочинстві можлива лише за умови впровадження дієвих механізмів, які забезпечують баланс процесуальних прав сторін та сприяють об'єктивному розгляду справ. Одним із ключових механізмів є чітке визначення функціональних ролей учасників процесу. Суд, залишаючись нейтральною стороною, має гарантувати дотримання принципу рівності, створюючи умови для того, щоб кожна сторона мала можливість представити свої докази та позицію. Це включає надання рівного доступу до матеріалів справи, належний розгляд усіх представлених доказів і забезпечення належного обґрунтування прийнятих рішень[2]. Сучасні реформи судової системи значною мірою спрямовані на цифровізацію судочинства, що значно підвищує доступність правосуддя для громадян. Запровадження електронного суду створює умови для оперативного подання процесуальних документів, участі у засіданнях через відеоконференцзв'язок та доступу до матеріалів справи у цифровому форматі. Це особливо важливо для забезпечення змагальності в умовах, коли фізична присутність у суді може бути обмежена. Електронні засоби комунікації значно спрощують процес доведення позиції, дозволяючи сторонам більш ефективно використовувати доступні інструменти для захисту своїх інтересів. Важливим аспектом є вдосконалення правил доказування, які визначають обов'язки сторін у наданні доказів та їх оцінці судом[3]. Законодавчі ініціативи у цій сфері спрямовані на підвищення прозорості судових процесів і прогнозованості рішень. Наприклад, чітка регламентація строків подання доказів та їх допустимості зменшує ризики зловживань процесуальними правами. Крім того, обов'язок доводити обставини, на які сторона посилається, стимулює учасників до активнішої участі у процесі та ретельної підготовки до судового розгляду. Особливе місце у забезпеченні реалізації принципу змагальності займає адвокатура. Роль адвоката полягає у професійному супроводі сторони в процесі, формуванні доказової бази, чіткому формулюванні позиції та правових аргументів. Якість правової допомоги безпосередньо впливає на результативність судового розгляду, тому вдосконалення системи підготовки адвокатів, підвищення їхньої кваліфікації та відповідальності є важливими завданнями реформ. Водночас професійна етика адвокатів і прозорість їхньої діяльності сприяють підвищенню довіри до судової системи загалом.

Ми вважаємо, комплексний підхід до реформування цивільного судочинства, зокрема забезпечення технологічних, організаційних та законодавчих змін, є основою для ефективної реалізації принципу змагальності. Вирішення цих питань дозволить не лише забезпечити справедливий судовий

розгляд, а й підвищити загальний рівень довіри громадян до судової влади та правової системи держави.

Підсумовуючи вище вказане можемо зробити висновок, що реалізація принципу змагальності у контексті реформування цивільного судочинства є складним, але необхідним процесом, який сприяє підвищенню ефективності правосуддя та зміцненню демократичних засад суспільства. Основними механізмами забезпечення змагальності є чітке визначення процесуальних ролей сторін і суду, використання сучасних технологій, вдосконалення системи доказування та посилення ролі адвокатури. Успішна імплементація цих механізмів можлива лише за умови системного підходу до реформування судової системи, врахування міжнародного досвіду та забезпечення належного фінансування й кадрового забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Бортнік О. Г. Легітимні очікування в цивільному судочинстві: традиційне праворозуміння та синергетичний підхід. *Право і безпека*. 2021. № 3 (82). С. 70-76.
2. Кройтор В. А. Сутність принципу верховенства права при здійсненні правосуддя в цивільних справах. *Проблеми цивільного права та процесу*. МВС України. Харків. ХНУВС. 2022. С. 56-60.
3. Яцина В. Б. Сутність принципу судового керівництва у цивільному судочинстві. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2021. Вип. 54, т. 2. С. 39-45

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ У МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОЇ РОБОТИ З ПІДЛІТКАМИ З ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ

Роман Віталійович ЗУБЧЕНКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Сучасне суспільство стикається з численними соціальними та психологічними викликами, серед яких проблема девіантної поведінки підлітків займає чільне місце. Робота психологів із такою категорією клієнтів вимагає високого рівня професійної підготовки та емоційної стійкості. Підлітки з девіантною поведінкою демонструють специфічні потреби в увазі, підтримці та корекції поведінки. Це зумовлює необхідність формування у майбутніх психологів здатності до ефективного управління власними емоціями, збереження спокою у стресових ситуаціях та створення сприятливого терапевтичного середовища. У статті розглянуто концептуальні засади формування емоційної стійкості у студентів психологічних спеціальностей, а також їхнє практичне застосування у роботі з підлітками з девіантною поведінкою.

Емоційна стійкість є однією з ключових характеристик, необхідних для професійної діяльності психологів, особливо у роботі з підлітками, які демонструють девіантну поведінку. Ця якість включає здатність до регуляції емоцій, збереження психоемоційної рівноваги в умовах підвищеного стресу та швидке відновлення після психологічних навантажень. У роботі з підлітками, які стикаються з труднощами адаптації, проблемами у соціальному середовищі та внутрішніми конфліктами, емоційна стійкість стає важливим фактором ефективної комунікації та терапевтичного впливу. Девіантна поведінка підлітків нерідко є результатом дії комплексу факторів, серед яких виділяються несприятливі умови виховання, конфлікти в родині, психотравмуючий досвід, а також особливості особистісного розвитку. У такій ситуації психолог повинен не лише адекватно реагувати на провокаційну чи агресивну поведінку, а й зберігати власний внутрішній баланс, забезпечуючи спокійне та підтримувальне середовище для роботи з підлітком. Відсутність емоційної стійкості у психолога може призводити до зниження ефективності професійної діяльності, емоційного вигорання та втрати здатності до емпатії, яка є основою для побудови довірливих відносин із клієнтом. Для формування емоційної стійкості у майбутніх психологів важливо використовувати системний підхід, який поєднує теоретичне навчання та практичні методи. Одним із таких методів є впровадження спеціальних тренінгових програм, спрямованих на розвиток стресостійкості. Учасники таких тренінгів отримують можливість засвоїти ефективні техніки управління емоціями, наприклад, дихальні практики, техніки м'язової релаксації та методики подолання стресу. Практичні вправи дозволяють студентам навчитися не лише розпізнавати власні реакції на стресові ситуації,

але й формувати стратегії для їх конструктивного подолання. Значну роль у підготовці майбутніх психологів відіграють когнітивно-поведінкові техніки, які допомагають усвідомити власні мисленнєві моделі та їхній вплив на емоційний стан. Застосування цих технік дозволяє студентам навчитися переосмислювати негативні установки, замінюючи їх на конструктивні, що сприяє зниженню рівня тривожності та підвищенню самоконтролю. Крім того, у процесі підготовки важливо приділяти увагу розвитку навичок самоаналізу та рефлексії. Регулярна робота над усвідомленням власних емоційних станів і поведінкових реакцій сприяє формуванню більш глибокого розуміння себе, що є основою для ефективної взаємодії з клієнтами.

У контексті роботи з підлітками з девіантною поведінкою емоційна стійкість психолога є необхідною умовою для створення безпечного та сприятливого середовища, в якому клієнт може відчувати підтримку та прийняття. Завдяки системній роботі над формуванням цієї якості у студентів психологічних спеціальностей, стає можливим підготувати професійно компетентних фахівців, здатних ефективно працювати з підлітками, які мають складнощі у соціальній адаптації та поведінкові порушення.

Підготовка майбутніх психологів до роботи з підлітками з девіантною поведінкою є складним і багатограним процесом, який потребує системного підходу та інтеграції теоретичних і практичних знань. Одним із ключових завдань цього процесу є формування у студентів здатності до встановлення довірливих стосунків із клієнтами, аналізу особливостей їхньої поведінки та впровадження ефективних корекційних стратегій. Для досягнення цих цілей використовуються різні практичні методи, спрямовані на розвиток професійно значущих навичок. Одним із найефективніших підходів є впровадження психотренінгів і моделювання кризових ситуацій, які можуть виникати в роботі з підлітками. Під час таких занять студенти отримують можливість практикувати реагування на агресивну або байдужу поведінку, формувати адекватні стратегії взаємодії та відпрацьовувати навички ефективного управління емоціями. Цей метод дозволяє створити безпечне середовище для експериментування, у якому майбутні психологи можуть навчатися на власних помилках без шкоди для клієнтів. Ще одним важливим аспектом є розвиток емоційного інтелекту, який включає здатність розпізнавати та розуміти емоції інших людей, а також ефективно керувати власними емоційними станами. Заняття, спрямовані на розвиток емпатії, допомагають студентам навчитися враховувати почуття та потреби підлітків, які часто мають труднощі у вираженні своїх переживань. Підвищення рівня емоційного інтелекту сприяє створенню довірливого клімату, необхідного для продуктивної психологічної роботи. Менторство та супервізія є невід'ємними компонентами професійної підготовки. Робота під керівництвом досвідчених фахівців дозволяє студентам отримати цінний зворотний зв'язок, аналізувати власні дії та покращувати навички управління емоціями у складних ситуаціях. Така взаємодія також забезпечує підтримку студентів у періоди професійної невпевненості, що є важливим для їхнього професійного становлення. Особливе місце в підготовці майбутніх психологів займає використання методів арт-терапії. Творчі техніки, такі як малювання, музика або драматерапія, допомагають знизити рівень емо-

ційного напруження як у самих підлітків, так і у психологів, які працюють із ними. Це сприяє покращенню якості взаємодії, адже творчий підхід дозволяє підліткам легше виражати свої переживання та емоції, що робить процес психологічної корекції більш ефективним. Важливим елементом підготовки є систематичне оцінювання готовності студентів до роботи з підлітками. Такий підхід дозволяє виявити слабкі місця в професійній підготовці та своєчасно внести корективи в навчальні програми. Регулярний моніторинг допомагає підвищити якість навчального процесу та забезпечити адаптацію підготовки до реальних умов професійної діяльності.

Ми вважаємо, що ефективна підготовка майбутніх психологів до роботи з підлітками з девіантною поведінкою потребує впровадження інтерактивних методів навчання, які поєднують теоретичні знання із практичними навичками. Такий підхід сприяє розвитку емоційної стійкості, самоконтролю та емпатії, що є необхідними для роботи з підлітками, які мають складнощі у соціальній адаптації. Розвиток цих якостей допомагає майбутнім фахівцям не лише впевнено вирішувати професійні завдання, але й зберігати психологічне здоров'я у процесі своєї діяльності.

ВЗАЄМОДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ВІЙСЬКОВИМИ АДМІНІСТРАЦІЯМИ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Артем Валерійович НОВІКОВ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Сучасні виклики, зокрема повномасштабна війна, що триває в Україні, потребують високої ефективності державного управління та координації між різними органами влади. В умовах воєнного стану взаємодія Національної поліції України (далі — НПУ) із військовими адміністраціями (далі — ВА) набуває особливої важливості. Ця взаємодія спрямована на забезпечення правопорядку, громадської безпеки, а також на оперативне реагування на загрози. Відповідність такої співпраці нормам адміністративного права потребує ретельного аналізу.

Взаємодія Національної поліції України з військовими адміністраціями базується на чітких правових засадах, що визначають діяльність кожного з цих органів. Основним нормативно-правовим підґрунтям для такої співпраці є Конституція України, яка гарантує права і свободи громадян навіть в умовах воєнного стану, Закон України "Про Національну поліцію", що регламентує завдання поліції у сфері громадської безпеки, та Закон України "Про правовий режим воєнного стану", який визначає функції та компетенції військових адміністрацій. Крім того, правові основи взаємодії уточнюються численними підзаконними актами, спрямованими на регулювання специфіки функціонування органів влади в кризових умовах. Створення військових адміністрацій має на меті забезпечення оборони держави, підтримання правопорядку та організацію життєдіяльності у регіонах, де діють обмеження прав і свобод громадян. Ці завдання тісно пов'язані з функціями Національної поліції, яка виконує роль гаранта громадської безпеки та правопорядку[1]. Співпраця між цими органами спрямована на вирішення конкретних завдань, таких як охорона об'єктів критичної інфраструктури, забезпечення громадського порядку в умовах обмежень комендантської години, а також участь у спільних заходах із запобігання надзвичайним ситуаціям. Під час воєнного стану поліція підпорядковується військовим адміністраціям у питаннях, що стосуються національної безпеки та оборони. Це включає координацію дій для підтримання правопорядку, участь у забезпеченні громадської безпеки в умовах криз, а також виконання інших завдань, що мають стратегічне значення. Разом з тим, поліція зберігає функціональну незалежність у питаннях захисту прав і свобод громадян, що забезпечує збереження балансу між військовим управлінням та цивільним правовим порядком. Такий підхід дозволяє уникнути конфлікту компетенцій та забезпечує ефективну роботу обох інституцій в умовах підвищених ризиків.

На нашу думку, правове підґрунтя взаємодії Національної поліції України з військовими адміністраціями забезпечує законність, чіткість розпо-

ділу повноважень і ефективність виконання поставлених завдань у кризових умовах.

Практична взаємодія Національної поліції України з військовими адміністраціями визначається необхідністю оперативного реагування на виклики, що виникають в умовах воєнного стану[2]. Ця співпраця відзначається динамічністю та адаптивністю до конкретних загроз безпеці, що охоплюють широкий спектр завдань. Одним із ключових елементів взаємодії є обмін інформацією. Це включає постійне оновлення даних щодо потенційних загроз, моніторинг переміщення осіб, транспортних засобів та аналіз ризиків, що виникають у зоні відповідальності. Такий обмін дозволяє своєчасно виявляти і нейтралізувати небезпеки, забезпечуючи громадську безпеку та стабільність. Іншим важливим аспектом є спільна участь у спеціальних заходах. Поліція та військові адміністрації тісно співпрацюють у питаннях організації та реалізації операцій із забезпечення правопорядку, евакуації населення із зон активних бойових дій, а також у боротьбі з диверсійно-розвідувальними групами. Спільні дії дозволяють ефективніше використовувати наявні ресурси і гарантувати безпеку громадян в екстремальних умовах. У надзвичайних ситуаціях, таких як обстріли, теракти або природні катаклізми, координована взаємодія обох структур забезпечує швидке реагування та організовану допомогу постраждалим. Попри прогрес у цих сферах, існують проблеми, які гальмують ефективність співпраці. Одна з основних — це недоліки в нормативно-правовій базі. Законодавчі акти не завжди чітко визначають межі повноважень обох інституцій, що може призводити до дублювання функцій або конфліктів у процесі прийняття рішень[3]. Також залишається актуальною проблема недостатнього матеріально-технічного забезпечення. У складних умовах війни ресурси часто є обмеженими, що впливає на можливість виконання завдань. Крім того, труднощі виникають і в організації комунікації, оскільки у певних ситуаціях швидкість та узгодженість дій є критично важливими, але іноді ускладнюються через технічні чи організаційні перешкоди.

Ми вважаємо, що для вирішення цих викликів необхідно провести комплексні заходи. Серед першочергових завдань — вдосконалення нормативно-правового регулювання, яке має забезпечити чітке розмежування функцій та сфер відповідальності. Важливим є також підвищення рівня технічної оснащеності поліції та військових адміністрацій, включно із забезпеченням сучасними засобами зв'язку та спеціальним обладнанням. Крім того, інтеграція цифрових технологій в обмін інформацією дозволить зробити цей процес швидшим і більш надійним. Здійснення цих кроків стане запорукою підвищення ефективності взаємодії та посилення безпеки в умовах воєнного стану.

Підсумовуючи вище викладене, можна стверджувати, що взаємодія Національної поліції України з військовими адміністраціями є невід'ємною складовою ефективного функціонування державного апарату в умовах воєнного стану. Така співпраця спрямована на підтримання правопорядку, забезпечення громадської безпеки та виконання завдань, пов'язаних із національною безпекою. Правове підґрунтя для цієї взаємодії створює необхідну нормативну базу, однак у практичній площині виникають певні ви-

клики, які потребують подальшого вдосконалення. Основними напрямками покращення є чітке розмежування повноважень між поліцією та адміністраціями, удосконалення комунікаційних механізмів і підвищення ресурсного забезпечення. Особливого значення набуває використання сучасних технологій для оперативного обміну інформацією та координації дій у кризових ситуаціях. Водночас збереження автономності Національної поліції у сфері забезпечення прав і свобод громадян сприяє дотриманню балансу між військовим управлінням та цивільним контролем. Ефективність взаємодії визначається не лише нормативною базою, але й здатністю до адаптації у швидко змінюваних умовах, що підкреслює важливість комплексного підходу до вирішення наявних проблем. Удосконалення цього напрямку сприятиме не лише забезпеченню безпеки в умовах воєнного стану, але й зміцненню системи державного управління загалом.

Список використаних джерел:

1. Власенко Д. А. Сутність та особливості воєнного стану як об'єкта адміністративно-правового регулювання. *Наше право*. 2022. № 3. С. 260-265. DOI: <https://doi.org/10.32782/NP.2022.3.39>.
2. Клочко А. М. Взаємодія Національної поліції із громадськістю та органами державної влади: міжнародний досвід. *Проблеми сучасної поліцейстики*. Харків. 2022. С. 49 - 51.
3. Комзюк А. В. Форми взаємодії національної поліції з громадськістю у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2020. № 3 (90). С. 132-143. DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2020.3.14>.

ВПЛИВ ПРИНЦИПУ СПРАВЕДЛИВОСТІ НА ФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Роман Володимирович КОРЧЕНЮК,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Справедливість є фундаментальним принципом, на якому базується система кримінального правосуддя демократичної держави. Забезпечення цього принципу вимагає розробки ефективних гарантій, які сприяють дотриманню прав і свобод кожної особи, незалежно від її процесуального статусу. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вдосконалення механізмів реалізації принципу справедливості, особливо в умовах сучасних викликів, таких як зміни законодавства, війна, високий рівень злочинності та еволюція суспільних очікувань щодо прозорості судових процесів.

Принцип справедливості є фундаментальним положенням, яке пронизує всю систему права та визначає її демократичний характер. Цей принцип спрямований на забезпечення балансу між правами, обов'язками та інтересами всіх учасників кримінального процесу, надаючи їм рівні можливості для реалізації своїх прав і захисту законних інтересів. На міжнародному рівні справедливість закріплена у ключових нормативно-правових актах, таких як Загальна декларація прав людини, яка гарантує право кожної особи на незалежний і неупереджений судовий розгляд, та Європейська конвенція з прав людини, що наголошує на необхідності дотримання стандартів справедливості під час провадження у кримінальних справах.

Українська правова система також надає принципу справедливості особливого значення, закріплюючи його у Конституції України та Кримінальному процесуальному кодексі. Законодавство передбачає гарантії, що забезпечують право кожної особи на об'єктивний розгляд її справи, незалежно від процесуального статусу чи інших обставин. Це включає дотримання презумпції невинуватості, яка покладає обов'язок доведення вини на сторону обвинувачення, та забезпечення права на правову допомогу, що дозволяє особам скористатися професійною підтримкою адвокатів у процесі захисту. Однією з головних складових забезпечення принципу справедливості є рівність усіх сторін перед законом та судом, що проявляється в неупередженості органів правосуддя під час розгляду справ. Процедурні норми спрямовані на те, щоб жодна сторона не мала необґрунтованих переваг, а також гарантують, що всі дії в рамках кримінального провадження здійснюються у встановлених межах закону. Крім того, важливою гарантією виступає недопущення дискримінації, яке забезпечує рівний захист прав кожної особи незалежно від її соціального, етнічного чи економічного становища. Ефективна діяльність адвокатури, прокуратури та судових органів відіграє ключову роль у реалізації цього принципу. Їхній професіоналізм, неупередженість та дотримання етичних норм є визначальними для досягнення справедливості у кожному конкретному випадку. Водночас, важливо

забезпечувати прозорість та підзвітність цих органів, щоб уникнути ризику зловживань і втрати довіри з боку суспільства. Таким чином, принцип справедливості є не лише правовою, а й соціальною категорією, яка вимагає системного підходу до її забезпечення на всіх рівнях правової системи.

Практична реалізація гарантій справедливості у кримінальному правосудді вимагає використання комплексного підходу, який поєднує внутрішній контроль за дотриманням процесуальних норм із зовнішнім моніторингом з боку громадськості та незалежних організацій. Одним із найефективніших механізмів є запровадження прозорих процедур, які унеможливають свавілля або упередженість у діях правоохоронців, прокурорів та суддів. Це досягається через регулярний аудит діяльності органів правосуддя, обов'язкове документування усіх процесуальних дій, а також активну участь адвокатів у забезпеченні прав осіб, які залучені до кримінального провадження. Використання сучасних інформаційних технологій відіграє важливу роль у реалізації принципу справедливості. Електронне судочинство, автоматизовані системи розподілу справ між суддями, онлайн-трансляції судових засідань — усі ці інструменти сприяють підвищенню прозорості та доступності кримінального процесу. Громадськість отримує можливість спостерігати за ходом розгляду справ у режимі реального часу, що створює додаткові гарантії неупередженості та об'єктивності судових органів. Такий підхід також мінімізує вплив людського фактору, що є важливим для запобігання корупції або порушенням процесуальних норм. Ключовим аспектом є підвищення професійної підготовки співробітників органів правопорядку. Навчання сучасним методикам розслідування, правозахисним стандартам і психологічним аспектам роботи з потерпілими та обвинуваченими є необхідним для забезпечення високої якості виконання службових обов'язків. Удосконалення системи атестації працівників та впровадження практики регулярних тренінгів дозволяють зміцнити професійний рівень правоохоронців та суддів, знижуючи ризик порушення прав учасників процесу. Особливу увагу слід приділити розвитку інститутів альтернативного вирішення спорів, таких як медіація, яка є важливим механізмом для зниження соціальної напруги та забезпечення досягнення компромісу між сторонами. Такий підхід не лише зменшує навантаження на судову систему, але й сприяє більш швидкому та гнучкому вирішенню конфліктів, що відповідає принципу справедливості. Запровадження чітких механізмів дисциплінарної відповідальності для працівників правосуддя та забезпечення реального доступу до правової допомоги також є важливими кроками у напрямку реалізації гарантій справедливості. Без дієвого контролю за дотриманням етичних стандартів та процедурних норм досягнення справедливості стає неможливим. Таким чином, лише комплексний підхід, що охоплює внутрішні й зовнішні механізми, розвиток технологій, підвищення професійного рівня співробітників і впровадження альтернативних способів вирішення спорів, може гарантувати ефективну реалізацію принципу справедливості у кримінальному правосудді.

МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ КРИТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ДЕРЖАВИ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Богдан Олександрович МЕЛЬНИК,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Критична інформаційна інфраструктура (КІІ) є важливим елементом забезпечення національної безпеки. У кризових умовах, таких як військові конфлікти, терористичні акти чи техногенні катастрофи, ефективний захист КІІ стає одним із першочергових завдань держави. З огляду на глобалізацію кіберзагроз та їхню еволюцію, адміністративно-правові механізми відіграють вирішальну роль у створенні надійної системи захисту.

Захист критичної інформаційної інфраструктури є ключовим елементом забезпечення національної безпеки, який охоплює широкий спектр організаційних, технічних і правових заходів. У сучасних умовах, коли інформаційні технології стали основою функціонування більшості галузей, надійний захист таких об'єктів набуває особливого значення. До критичної інформаційної інфраструктури належать об'єкти, від функціонування яких залежить стабільність економіки, енергетичної сфери, транспорту, зв'язку, систем охорони здоров'я та інших важливих секторів держави. Це визначено як на національному рівні, зокрема в Законі України "Про основні засади забезпечення кібербезпеки України", так і в міжнародних нормативних актах. У кризових умовах, які можуть включати військові дії, терористичні загрози чи техногенні катастрофи, загрози для критичної інформаційної інфраструктури значно зростають. Серед ключових викликів виділяють кібератаки, втручання в системи управління, а також фізичні загрози для об'єктів, які забезпечують інформаційну безпеку. У таких умовах адміністративно-правові механізми захисту стають інструментом першої необхідності. Вони включають регламентацію діяльності суб'єктів, які забезпечують функціонування критичної інформаційної інфраструктури, а також координацію дій між органами державної влади та приватним сектором.

Нормативно-правове регулювання є основою для ефективного захисту критичних об'єктів. Впровадження відповідних законодавчих актів, які визначають порядок функціонування, контроль та відповідальність у цій сфері, дозволяє створити міцний правовий фундамент для забезпечення кібербезпеки. Зокрема, в Україні це включає визначення обов'язків власників та операторів критичної інформаційної інфраструктури, встановлення вимог до технічного захисту даних, а також впровадження заходів для попередження, виявлення та реагування на інциденти. Важливою складовою адміністративно-правового захисту є контроль і нагляд з боку уповноважених державних органів. Це забезпечує дотримання суб'єктами господарювання встановлених норм і стандартів. Зокрема, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України виконує функції моні-

торингу, аналізу та забезпечення кіберзахисту, впроваджуючи сучасні технологічні рішення. Окрім цього, органи виконавчої влади розробляють нормативно-правові акти, спрямовані на удосконалення захисту об'єктів критичної інформаційної інфраструктури, а також здійснюють навчання та тренінги для суб'єктів, що забезпечують їхню роботу. Міжнародна співпраця в цій сфері також є невід'ємною складовою ефективного захисту. Обмін досвідом, використання кращих світових практик і впровадження міжнародних стандартів дозволяють забезпечити високий рівень безпеки. Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як НАТО, ЄС та ООН, що сприяє адаптації найновіших методик і технологій для захисту критичної інформаційної інфраструктури.

Таким чином, теоретико-правові засади захисту критичної інформаційної інфраструктури базуються на поєднанні нормативно-правового регулювання, адміністративного контролю, сучасних технологічних рішень і міжнародної співпраці. Ця комплексність є ключовою для створення ефективного системи захисту, здатної адаптуватися до змінних умов і забезпечувати безпеку критичних об'єктів навіть у найскладніших кризових ситуаціях.

Особливості реалізації адміністративно-правових механізмів захисту критичної інформаційної інфраструктури в кризових умовах полягають у швидкій адаптації до нових загроз та умов, що виникають через зовнішні чи внутрішні фактори. Кризові ситуації, як-от військові конфлікти, природні катаклізми чи масові кібератаки, вимагають негайного реагування для запобігання масштабним наслідкам. У таких обставинах держава повинна діяти за допомогою спеціально створених механізмів, спрямованих на забезпечення безперервного функціонування критичної інформаційної інфраструктури. В умовах кризи першочергову роль відіграють спеціалізовані органи, створені для моніторингу та нейтралізації кіберзагроз. В Україні таким органом є CERT-UA, який виконує функції виявлення, аналізу та запобігання кібератакам. Активізація його роботи в критичних ситуаціях дозволяє швидко ідентифікувати загрози, зокрема ті, що спрямовані на об'єкти енергетики, транспорту чи фінансової інфраструктури. Окрім оперативного реагування, організація також розробляє рекомендації для суб'єктів критичної інформаційної інфраструктури, що сприяє підвищенню їхньої готовності до можливих інцидентів. Кризові умови передбачають застосування спеціальних адміністративних процедур, які впроваджуються через рішення уряду або відповідних органів виконавчої влади. Такі заходи можуть включати обов'язкові перевірки систем захисту, введення тимчасових обмежень доступу до певних ресурсів або вимогу підвищення рівня захисту інформаційних систем. Ці процедури розробляються з урахуванням специфіки кризової ситуації, що забезпечує їхню ефективність. Наприклад, під час загострення військових дій можуть бути запроваджені додаткові перевірки каналів комунікації, аби уникнути витоку критично важливої інформації. Одним із ключових аспектів у кризових умовах є налагодження інформаційної взаємодії між державними структурами, приватними суб'єктами критичної інфраструктури та міжнародними партнерами. Обмін інформацією про можливі загрози та вразливості дозволяє своєчасно

запобігти значним збиткам. Інтеграція України у глобальну систему кібербезпеки сприяє отриманню передових інструментів і технологій, що допомагають мінімізувати наслідки кризових подій. Посилення адміністративної відповідальності за порушення встановлених норм і стандартів у сфері захисту критичної інформаційної інфраструктури є важливим елементом у кризовий період. Штрафи, призупинення діяльності або інші санкції стимулюють суб'єктів господарювання дотримуватися нормативних вимог. В умовах кризи такі заходи дозволяють підтримувати належний рівень кіберзахисту навіть у складних умовах. Для підвищення готовності адміністративних структур і суб'єктів критичної інфраструктури до дій у кризових ситуаціях необхідно регулярно проводити тренування та симуляції. Такі заходи дозволяють перевірити ефективність існуючих механізмів захисту, виявити слабкі місця та вдосконалити процес реагування. На практиці це реалізується через моделювання різних сценаріїв криз, включаючи масові кібератаки, фізичні загрози чи комбіновані інциденти, що ускладнюють захист об'єктів.

Ми вважаємо, що у кризових умовах головним завданням держави залишається забезпечення безперебійного функціонування критичної інформаційної інфраструктури. Це можливо лише за умови застосування ефективних адміністративно-правових механізмів, які враховують специфіку та масштаби кожної окремої кризи.

Підсумовуючи вище викладене можемо зробити висновок, що у кризових умовах захист критичної інформаційної інфраструктури є пріоритетним завданням для держави. Ефективність адміністративно-правових механізмів залежить від їхньої адаптивності, оперативності та комплексності. Важливим є не лише створення нормативно-правової бази, але й її дієве впровадження, що передбачає належний адміністративний контроль, посилення відповідальності за порушення та розширення міжнародного співробітництва. Удосконалення механізмів адміністративно-правового захисту КІІ потребує системного підходу, включаючи впровадження новітніх технологій, підвищення кваліфікації персоналу та забезпечення координації між усіма суб'єктами процесу. Лише за таких умов можна гарантувати належний рівень захищеності КІІ в умовах криз та загроз.

СУТНІСТЬ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВБИВСТВ ЗАРУЧНИКА АБО ВИКРАДЕНОЇ ЛЮДИНИ

Анастасія Володимирівна НЕСТЕРЕНКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Категорія «криміналістична характеристика» протягом багатьох десятиліть викликає жваві дискусії серед наукової спільноти. Більше за все, не дивлячись на те, що вказана категорія не є новою для криміналістичної науки, суперечки навколо неї точаться й сьогодні. Відсутність єдності в підходах до визначення сутності, ознак і змістовного наповнення криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень тільки наголошує на необхідності більш детального наукового дискурсу для пошуку спільних точок зору та усунення різнотлумачень. Бо, як відомо, неврегульованість і невизначеність категоріально-понятійного апарату завжди призводить до різної практики застосування як окремих правових норм, так і сформованих криміналістичною наукою рекомендацій.

Відповідно відсутність однаковості в розумінні поняття та змісту криміналістичної характеристики призведе до різноманітного її представлення в структурі окремих криміналістичних методик. Крім того, це призведе до різного використання відомостей про елементи криміналістичної характеристики як під час формування відповідних криміналістичних рекомендацій, так і планування, організації та здійснення досудового розслідування конкретного кримінального правопорушення. За такої ситуації дуже високою є вірогідність нівелювання категорія «криміналістична характеристика» та знецінення її значення. При цьому це призводить до ризиків підміни дійсно важливого та прикладного інструменту «криміналістичної характеристики» до суто теоретичного, псевдо інструменту. Така вірогідність, знову ж таки, обумовлена не самою природою криміналістичної характеристики, а неправильними трактуваннями та відповідно формуванням криміналістичних характеристик окремими вченими всупереч усталеним правилам і засадам формування окремої криміналістичної методики. Адже, як відомо, теоретичні та праксеологічні засади формування та реалізації методики повинні пронизувати як усю методику як «єдиний організм», так і всі її складові елементи. Бо без останніх цей організм не може правильно функціонувати.

У контексті вищезазначеного вважаємо за необхідне з'ясувати сутність, ознаки та значення криміналістичної характеристики вбивств заручника або викраденої людини. Задля цього спочатку варто проаналізувати сформовані наукові підходи до тлумачення криміналістичної характеристики та визначення її ролі, зокрема через призму місця в структурі криміналістичної методики.

Так, О.Н. Колесниченко, В.О. Коновалова під криміналістичною характеристикою пропонують розуміти систему інформації про ознаки злочинів

даного виду, що мають криміналістичне значення, відзначають закономірні зв'язки між ними і слугують побудові версій для вирішення конкретних завдань розслідування [1, с. 16]. В.П. Сабадаш, М.О. Ларкін теж є прихильниками визначення криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень як системи. При цьому вони уточнюють, що вказана система є типовою та інформаційною. Крім того, науковці не наводять перелік елементів цієї характеристики, а тільки обмежуються вказівкою на те, що вона містить дані про ключові елементи механізму злочинної поведінки та слугує основою для планування розслідування і висування слідчих версій [2, с. 153]. З таким підходом варто погодитися, оскільки не доречно в загальній дефініції наводити перелік її елементів, адже такий перелік буде варіюватися для кожного різновиду кримінальних правопорушень. Також слід указати на позицію Є.Д. Лук'янчикова стосовно дефініювання криміналістичної характеристики за допомогою виокремлення її основних ознак:

- є системою тільки криміналістично значимих відомостей про ознаки злочину, а не будь-яких однакових для усіх видів злочинів;

- відомості про ознаки елементів злочину підлягають опису на якісно-кількісному рівні з визначенням кореляційних залежностей між ними, що підвищує практичне значення даної категорії криміналістики [3, с. 108; 4].

Ще одним поширеним підходом до тлумачення криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень є її визначення як моделі. Наприклад, В.А. Журавель розглядає криміналістичну характеристику злочинів як багатогранну категорію, визначаючи її як теоретичну концепцію, складову окремої криміналістичної методики, інформаційну модель, в якій відбиваються якісно-кількісні показники ретроспективної спрямованості про типові ознаки, тобто ті, що притаманні даному масиву злочинів, і специфічні, котрі дозволяють відокремити його від інших груп злочинів [5, с. 206–207; 6, с. 156]. Через призму моделювання криміналістичну характеристику розглядає А.В. Старушкевич. На його думку, остання є «певним чином упорядкованою сукупністю (моделлю системи) даних (відомостей) про криміналістично значимі ознаки злочинів» [7, с. 6–13].

Нам імпонує позиція О.В. Пчеліної, яка, не заперечуючи прикладний характер криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень, указує на те, що вона «є результатом наукової діяльності з аналізу й узагальнення матеріалів кримінального провадження стосовно окремих категорій злочинів. При цьому, цей продукт повинен містити відомості про характерні ознаки цих злочинів та їх взаємозалежність і взаємообумовленість» [8, с. 185].

Разом із тим зазначимо, що, на наш погляд, наведені вище наукові погляди не суперечать одне одному, а навпаки – доповнюють. Тому вважаємо, що неправильно стверджувати, що вказані наукові підходи є взаємовиключними.

Отже, під криміналістичною характеристикою вбивств заручника або викраденої людини пропонуємо розуміти інформаційну модель, яка представлена системою відомостей про закономірності в механізмі вчинення вказаного різновиду кримінальних правопорушень, яка дозволяє визначити оптимальну стратегію їх досудового розслідування з метою вирішення

стратегічних і проміжних ситуативно зумовлених тактичних завдань на кожному з етапів розслідування.

Список використаних джерел:

1. Колесниченко О.Н., Коновалова В.О. Криміналістична характеристика злочинів: навч. посіб. Харків: Юрид. ін-т, 1985. 92 с.
2. Сабадаш В.П., Ларкін М.О. Криміналістика: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2013. 228 с.
3. Лук'янчиков Є. Щодо поняття криміналістичної характеристики злочинів. *Історико-правовий часопис*. 2013. № 2. С. 107–113.
4. Лук'янчиков Б.Є., Лук'янчиков Є.Д. Побудова характеристик злочину. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2013. № 2 (8). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2013/n2/13lberphz.pdf>.
5. Журавель В.А. Криміналістична характеристика злочинів: проблеми формування та застосування. *Вісник академії правових наук України*. 2008. № 4 (55). С. 202–213.
6. Журавель В.А. Криміналістичні методики: сучасні наукові концепції: монографія. Харків: Вид. агенція «Апостіль», 2012. 304 с.
7. Старушкевич А.В. Криміналістична характеристика злочинів: навчальний посібник. Київ: НВТ «Правник» - НАВСУ, 1997. 41 с.
8. Пчеліна О.В. Теоретичні засади формування та реалізації методики розслідування злочинів у сфері службової діяльності: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2017. 571 с.

ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ ІНТЕГРАЦІЇ BLOCKCHAIN У СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Тарас Романович ЗАЙКА,

*аспірант відділу організації
освітньої-наукової підготовки
Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Технологія Blockchain, яка виникла як інноваційна платформа для забезпечення надійності транзакцій у фінансовій сфері, поступово проникає у різні сектори економіки та державного управління. Її ключові переваги — прозорість, незмінність даних та високий рівень безпеки — викликають інтерес з боку органів публічної влади, особливо у контексті вдосконалення електронного документообігу. Водночас, впровадження Blockchain у державні системи вимагає ретельного аналізу правових аспектів, зокрема щодо захисту персональних даних, електронних доказів та нормативного регулювання нових технологій.

Інтеграція технології Blockchain у системи електронного документообігу органів публічної влади пов'язана з низкою нормативно-правових викликів, які необхідно враховувати для забезпечення її ефективного та правомірного використання. Одним із головних бар'єрів є відсутність комплексного законодавчого регулювання, яке б охоплювало особливості роботи з розподіленими реєстрами. У багатьох державах, включаючи Україну, чинні нормативні акти не враховують специфіку Blockchain, а наявні регулювання в галузі електронного документообігу, цифрових підписів чи захисту даних лише частково охоплюють потреби нової технології. Особливої уваги потребує питання незмінності даних, яке є ключовим елементом роботи Blockchain. Ця властивість, що забезпечує прозорість і достовірність інформації, може вступати в конфлікт із вимогами міжнародних та національних нормативних актів. Наприклад, європейський Загальний регламент про захист даних (GDPR) містить норму про "право на забуття", яке передбачає можливість видалення персональних даних на вимогу суб'єкта. У випадку Blockchain реалізація цього права є надзвичайно складною або навіть неможливою через технічну архітектуру технології. Це створює правову колізію, яка вимагає адаптації існуючого законодавства до технологічних реалій або розробки альтернативних механізмів забезпечення приватності. Іншою значною проблемою є правовий статус електронних документів, що зберігаються в блокчейні. Для того щоб документи, зафіксовані в децентралізованому реєстрі, мали юридичну силу, необхідно створити нормативні вимоги до їх форми, способів верифікації та використання у правовідносинах. Такі зміни потребують детального аналізу та внесення коректив до існуючих стандартів електронного документообігу, щоб уникнути суперечностей між нормативними вимогами та технічними особливостями Blockchain. Ще одним викликом є регулювання публічного доступу до да-

них у системах, побудованих на технології Blockchain. Органи публічної влади повинні забезпечувати баланс між відкритістю інформації для громадян і конфіденційністю персональних даних, яка гарантована правовими нормами. Для цього необхідно розробити механізми обмеження доступу до чутливих даних без порушення принципу прозорості, що є основоположним для публічного управління. Ця задача є особливо актуальною у контексті зростання обсягів персональних даних, які обробляються органами державної влади.

На нашу думку, ефективна інтеграція Blockchain у публічне управління можлива лише за умов вирішення існуючих правових колізій, що виникають у процесі впровадження цієї технології. Для цього необхідно не лише вдосконалити чинне законодавство, а й розробити нові підходи до нормативного регулювання, які відповідатимуть як технічним особливостям Blockchain, так і потребам суспільства.

Інтеграція технології Blockchain у документообіг органів публічної влади є перспективним напрямом, що здатен трансформувати підходи до управління інформацією та забезпечення прозорості. Водночас, ефективне впровадження цієї технології вимагає ретельного правового опрацювання і створення нормативної бази, яка враховуватиме специфічні особливості розподілених реєстрів. Основним завданням є розробка законодавчих актів, які регламентуватимуть технічні та юридичні аспекти використання Blockchain у державному секторі. Ці акти повинні встановлювати вимоги до технічної архітектури, яка забезпечить сумісність Blockchain з існуючими державними інформаційними системами. Це необхідно для створення єдиного інформаційного простору, де всі реєстри та бази даних можуть ефективно взаємодіяти. Особливої уваги заслуговує питання безпеки даних, адже Blockchain має значний потенціал у захисті інформації від несанкціонованого втручання чи втрати. Регулювання має включати стандарти кіберзахисту, протоколи автентифікації та забезпечення конфіденційності даних. Водночас необхідно визначити чіткі процедури для перевірки та підтвердження юридичної сили електронних доказів, які зберігаються у Blockchain. У цьому контексті важливо, щоб судові інституції мали правову основу для прийняття записів у розподілених реєстрах як доказів, що потребує змін у цивільному та кримінальному процесуальному законодавстві. Практичне використання Blockchain у державних системах вже демонструє свою ефективність у країнах, які впроваджують цю технологію для вдосконалення адміністративних процесів. Наприклад, у сфері реєстрації актів цивільного стану Blockchain забезпечує збереження достовірних записів, які не можуть бути змінені без відповідного підтвердження. У земельному кадастрі ця технологія дозволяє уникнути конфліктів щодо прав власності, оскільки всі транзакції фіксуються і залишаються доступними для перевірки. Виборчий процес також може отримати значні переваги завдяки Blockchain, оскільки забезпечується прозорість голосування і унеможливується фальсифікація результатів. Для успішного впровадження Blockchain важливо адаптувати процедури діловодства, щоб забезпечити юридичну значущість електронних записів. Це вимагає перегляду підходів до оформлення документів, а також створення системи сертифікації, яка

гарантуватиме автентичність записів у Blockchain. Визнання таких записів юридично значущими сприятиме широкому використанню цієї технології у публічному управлінні. Одночасно необхідно продовжувати розвивати національні стандарти електронного урядування, що забезпечать єдність правового поля і технічної бази для державних органів.

Ми вважаємо, що забезпечення правової визначеності та впровадження нових нормативних механізмів дозволить органам публічної влади максимально ефективно використовувати переваги Blockchain. Це сприятиме підвищенню довіри громадян до публічного управління, оптимізації державних процесів і покращенню якості надання адміністративних послуг.

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ:
ПЕРСПЕКТИВИ ГАРМОНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО
ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА**

Андрій Миколайович КУРИЛО,

*аспірант відділу організації
освітньої-наукової підготовки
Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Сталий розвиток – це один із ключових принципів сучасного розвитку суспільства, який спрямований на забезпечення гармонійного співіснування економіки, соціального добробуту та збереження природного середовища. У контексті глобалізації національні правові системи стикаються з необхідністю адаптації до міжнародних стандартів сталого розвитку, серед яких європейське право займає провідну роль. Це породжує виклики гармонізації правового регулювання, зокрема в країнах, що прагнуть інтеграції до Європейського Союзу.

Європейський Союз демонструє системний і багатогранний підхід до правового регулювання сталого розвитку, який ґрунтується на поєднанні стратегічного планування та нормативного забезпечення. Ключовими документами, які формують основу цієї політики, є Договір про функціонування Європейського Союзу, що закладає фундаментальні принципи екологічної стійкості, і Європейський "Зелений курс", спрямований на досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. Також значну роль відіграє інтеграція Цілей сталого розвитку ООН у європейське законодавство, що забезпечує міжнаціональну узгодженість дій. Регулювання в межах ЄС має на меті включення екологічних стандартів до всіх аспектів суспільного життя, починаючи від промисловості й транспорту та закінчуючи сільським господарством і урбаністикою. Важливим компонентом є система директив і регламентів, які охоплюють такі ключові напрями, як збереження природних ресурсів, енергоефективність, стимулювання використання відновлюваних джерел енергії та забезпечення ефективного управління відходами. Ці акти не лише визначають мінімальні стандарти, але й створюють механізми контролю за їх виконанням, що сприяє досягненню конкретних результатів. Особливістю підходу ЄС є його акцент на поєднанні екологічної політики з економічними стимулами. Наприклад, впровадження "пакету клімату та енергетики" спрямоване на скорочення викидів парникових газів, збільшення частки енергії з відновлюваних джерел та покращення енергозбереження. Водночас ці заходи супроводжуються програмами фінансової підтримки, зокрема через фонд справедливому переходу та інструменти для розвитку інноваційних технологій. Такий підхід стимулює підприємства впроваджувати сучасні технології, які відповідають вимогам екологічної стійкості. Європейське законодавство також приділяє значну увагу інтеграції екологічних стандартів у міжнародну співпрацю. Від країн-

партнерів, які прагнуть до інтеграції в європейський економічний простір, вимагається адаптація національних норм до стандартів ЄС. Це включає не лише внесення змін у законодавство, але й реформування адміністративних структур, що відповідають за реалізацію екологічної політики.

На нашу думку, європейська модель правового регулювання сталого розвитку є прикладом для наслідування, оскільки забезпечує баланс між економічними потребами, соціальними пріоритетами та збереженням довкілля. Однак її впровадження вимагає від держав адаптації на рівні правової бази, економічних стратегій та інституційного забезпечення, що ставить перед країнами-партнерами низку викликів.

Україна, на шляху інтеграції до Європейського Союзу, стикається з численними викликами у сфері гармонізації національного законодавства з нормами ЄС, спрямованими на сталий розвиток. Основною проблемою є необхідність створення цілісної системи правового регулювання, яка б відповідала європейським стандартам, зокрема в екологічній та економічній сферах. Проте відсутність комплексного підходу та недостатнє фінансування реформ суттєво ускладнюють цей процес. Одним із найважливіших напрямів є адаптація екологічного законодавства до європейських директив, особливо в управлінні відходами. Європейські стандарти передбачають значно вищий рівень контролю за утилізацією та переробкою відходів, стимулювання ринку вторинних ресурсів і впровадження систем розширеної відповідальності виробників. Натомість в Україні ця сфера перебуває на стадії розвитку, що вимагає змін у нормативній базі, створення інфраструктури для переробки та ефективного моніторингу. Сфера відновлюваної енергетики також залишається однією з найскладніших для впровадження європейських вимог. Попри наявність національних програм і стратегій, реальний стан виконання цілей щодо збільшення частки відновлюваних джерел енергії демонструє значний розрив із заявленими амбіціями. Основними перепонами є відсутність належних фінансових стимулів, складність доступу до інвестицій та недостатній рівень технологічної розвиненості у цій галузі. Ще одним викликом залишається запровадження механізмів фінансового забезпечення екологічних реформ, які відповідають європейським практикам. У країнах ЄС широко використовуються "зелені" податки, субсидії та спеціальні фонди для підтримки інновацій у сфері сталого розвитку. В Україні ці інструменти лише починають формуватися, що вимагає розробки чіткої правової бази та залучення міжнародної технічної допомоги. Також важливим є забезпечення прозорості в управлінні фінансами, оскільки довіра інвесторів є критичним фактором для залучення ресурсів. Загальна слабкість інституційного забезпечення сталого розвитку додає складнощів у впровадженні європейських стандартів. Розподіл повноважень між органами влади, відсутність дієвих механізмів контролю та недостатній рівень координації дій значно уповільнюють процес гармонізації. Важливим аспектом є також низький рівень обізнаності населення щодо цілей сталого розвитку, що знижує підтримку реформ на місцевому рівні.

Ми вважаємо, що гармонізація національного права із законодавством ЄС у сфері сталого розвитку потребує не лише масштабних правових змін,

але й формування нової управлінської культури, яка б орієнтувалася на довгострокові перспективи. Водночас успішне вирішення цих викликів може стати рушієм для структурних змін в економіці, створення нових робочих місць та залучення значних інвестицій, спрямованих на забезпечення сталого майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Григор'єва В. В. Вплив євроінтеграційних процесів на розвиток приватних відносин в Україні. Права людини: методологічний, гносеологічний та онтологічний аспекти. Дніпро. ДДУВС. 2021. 156 с.

2. Григор'єва В. В. Нормативно-правове забезпечення реалізації структурних реформ сталого розвитку. Сучасні тенденції соціально-економічного розвитку: національний та регіональний аспект: монографія. Донецький держ. ун-т управління. Кривий Ріг: Вид. Р. А. Козлов. 2020. Розд. 2.2. С. 104-118.

3. Сидорова Е.О. Державна політика України в гуманітарній сфері: адміністративно-правові засади формування та реалізації. Монографія. Дніпро. Видавець Біла К.О., 2022. 468 с.

АДМІНІСТРАТИВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Андрій Ігорович ЗІГАНШИН,

*аспірант відділу організації
освітньої-наукової підготовки
Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Громадські об'єднання відіграють важливу роль у розбудові демократичного суспільства, слугуючи механізмом захисту прав громадян, поширення цінностей та участі у процесі прийняття рішень. Однак, їх діяльність нерідко стає об'єктом адміністративного контролю, що є необхідним інструментом для забезпечення відповідності діяльності цих об'єднань законодавчим вимогам. Проте надмірний контроль або недостатня чіткість правових норм можуть обмежувати свободу асоціацій і суперечити основним принципам демократії.

Адміністративний контроль за діяльністю громадських об'єднань є важливим аспектом правового регулювання, однак у цій сфері існує чимало проблем, які ускладнюють функціонування таких об'єднань і створюють загрозу для демократичних принципів. Однією з основних проблем є неузгодженість чинного законодавства. Регулювання діяльності громадських об'єднань в Україні містить значні прогалини, які спричиняють відсутність чітких стандартів для здійснення адміністративного контролю. Законодавчі норми, що стосуються підстав для перевірок, санкцій чи обмежень діяльності, часто сформульовані нечітко, що відкриває можливості для суб'єктивного трактування з боку контролюючих органів [1]. Це може призводити до неправомірного втручання у діяльність об'єднань, обмеження їхньої свободи або навіть до припинення їхньої роботи на сумнівних підставах. Ще однією проблемою є надмірність адміністративного впливу на громадські об'єднання, що нерідко проявляється у формі надмірної бюрократизації процедур контролю. Це може включати часті перевірки, вимоги надання детальних звітів або інші форми тиску, які вимагають значних ресурсів від організацій. Така ситуація особливо гостро відчувається у випадках, коли діяльність об'єднання зосереджена на вирішенні соціально важливих або політично чутливих питань. Нерідко контроль використовується як засіб для обмеження їхнього впливу або для створення перешкод у реалізації запланованих проєктів. У підсумку, громадські об'єднання змушені витрачати більше часу та зусиль на виконання адміністративних вимог, ніж на виконання своїх статутних цілей. Окремою проблемою є відсутність ефективних механізмів оскарження дій або рішень адміністративних органів [2]. Система захисту прав громадських об'єднань у випадках, коли їхні права порушуються через надмірний або неправомірний контроль, є недостатньо розвиненою. Процедури оскарження часто затягуються, а судові розгляди не завжди забезпечують об'єктивний розгляд справи через вплив

бюрократичних бар'єрів або недостатню незалежність судових органів. Як наслідок, об'єднання опиняються у становищі, коли їх права обмежуються, а реальних механізмів відновлення справедливості немає. Такий стан речей потребує негайного вирішення для забезпечення балансу між необхідністю контролю та гарантіями свободи діяльності громадських об'єднань.

Перспективи вдосконалення адміністративного контролю за діяльністю громадських об'єднань пов'язані з необхідністю створення ефективної системи, яка поєднує дотримання законності з повагою до прав і свобод асоціацій. Важливим напрямком у цьому процесі є гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами. Зокрема, важливо забезпечити відповідність нормативних актів таким документам, як Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод [3]. Це потребує чіткого формулювання правових норм, які регулюють підстави, порядок і межі адміністративного втручання. Такий підхід дозволить уникнути суб'єктивного тлумачення законів і зменшить ризики зловживань з боку контролюючих органів. Іншим важливим кроком є впровадження прозорих процедур здійснення адміністративного контролю. Це передбачає відкритість процесів перевірок, залучення незалежних експертів і представників громадськості до оцінки дій адміністративних органів. Наприклад, створення спеціальних комісій, які б аналізували правомірність дій щодо громадських об'єднань, сприяло б підвищенню довіри до адміністративного апарату. Такий підхід забезпечує більшу прозорість і дозволяє знизити ризик політичного або адміністративного тиску на громадські організації. Стимулювання саморегуляції громадських об'єднань також може стати ефективним інструментом вдосконалення системи контролю [4]. Установлення чітких стандартів етичної поведінки, проведення внутрішніх аудитів і прозоре звітування сприяють формуванню відповідального підходу до своєї діяльності серед самих об'єднань. Це дозволяє знизити потребу в державному контролі, оскільки саморегуляція стає ефективним механізмом забезпечення законності та прозорості.

На нашу думку, особливої уваги потребує розробка дієвого механізму захисту прав громадських об'єднань у разі неправомірного втручання в їхню діяльність. Для цього необхідно забезпечити доступність і ефективність судового розгляду справ, пов'язаних із адміністративним контролем. Чітке регулювання процедури оскарження дій державних органів дозволить громадським об'єднанням захищати свої права в умовах справедливого і прозорого судового процесу. Це сприятиме формуванню балансу між адміністративним впливом і свободою асоціацій, що є необхідною умовою для розвитку демократичного суспільства.

Отже, адміністративний контроль за діяльністю громадських об'єднань є необхідним елементом правової системи для забезпечення їх відповідності законодавчим вимогам. Водночас існуючі проблеми, такі як надмірність впливу, правова неузгодженість та відсутність механізмів оскарження, вимагають негайного вирішення. Перспективи вдосконалення адміністративного контролю лежать у напрямку гармонізації законодавства, впровадження прозорих процедур та розробки ефективних механізмів судового захисту. Лише збалансований підхід до регулювання може гарантувати

збереження демократичних цінностей і розвиток громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Ільницький О. М. Методологія дослідження адміністративно-правових засад діяльності громадських об'єднань в Україні. Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу в умовах воєнного стану. МВС України. Харків. ХНУВС. 2022. С. 201-203.
2. Ільницький О. М. Сучасне бачення поняття громадського об'єднання із урахуванням його основних ознак. Право.ua. 2022. № 4. С. 50-54. DOI: 10.32782/LAW.UA.2022.4.8.
3. Новіченко А.О. Актуальні питання участі громадян в охороні громадського порядку. Право.ua. 2022. № 3. С. 174-181. DOI: <https://doi.org/10.32782/LAW.UA>.
4. Пістренко Н. С. Сучасні практики громадської активності і самоорганізації. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави. МВС України. МОН України. Харків. ХНУВС. 2021. С. 299-300.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ПРАВ ГРОМАДЯН У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Юрій Вікторович КУРІЛКІН,

*аспірант відділу організації
освітньої-наукової підготовки
Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Органи місцевого самоврядування відіграють ключову роль у забезпеченні прав і свобод громадян на місцевому рівні. У демократичних державах ці інституції покликані реалізовувати публічні функції, забезпечуючи захист інтересів громади та окремих її представників. Водночас їхня діяльність регулюється системою адміністративно-правових норм, які забезпечують ефективність виконання поставлених завдань і гарантують дотримання принципів законності.

Місцеве самоврядування є однією з базових складових публічної влади, яка реалізує як самостійні, так і делеговані державою функції та повноваження. Його значення зумовлюється необхідністю вирішення питань місцевого значення, забезпечення сталого розвитку громад, задоволення потреб населення та ефективної організації життя на локальному рівні. Для досягнення цих цілей діяльність органів місцевого самоврядування потребує чіткої регламентації та управлінської прозорості, що забезпечується через адміністративно-правове регулювання. Ця сфера врегульована низкою нормативно-правових актів, серед яких Конституція України, Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні", закони та підзаконні акти, які визначають повноваження, принципи функціонування, механізми взаємодії органів місцевого самоврядування з іншими суб'єктами права та порядок захисту прав громадян. Конституція України закріплює основоположні принципи місцевого самоврядування, зокрема його автономність, незалежність від державних органів у межах своїх повноважень, підконтрольність і підзвітність громаді [1]. Законодавство визначає, що органи місцевого самоврядування мають право ухвалювати рішення, які стосуються місцевого розвитку, соціального забезпечення, охорони громадського порядку, благоустрою територій тощо.

Адміністративно-правові механізми є ключовим елементом забезпечення ефективності місцевого самоврядування. Вони включають процедури, інструменти та заходи, спрямовані на забезпечення правового порядку в діяльності органів місцевої влади та взаємодії з громадянами. Важливою складовою такого регулювання є норми адміністративного права, що регулюють відносини між громадянами та місцевими органами влади. Це дозволяє гарантувати дотримання прав і свобод кожної особи, забезпечуючи справедливість, прозорість і передбачуваність у відносинах. Одним із важливих напрямів адміністративно-правового регулювання є встановлення механізмів адміністративного контролю та нагляду за діяльністю органів

місцевого самоврядування. Такий контроль здійснюється як із боку держави, так і самих громадян. Він сприяє дотриманню законності під час ухвалення рішень, забезпечує можливість оскарження неправомірних дій або бездіяльності посадових осіб. Водночас ефективний контроль дозволяє запобігати зловживанням владою, корупції та іншим негативним явищам, що можуть виникати у процесі реалізації повноважень. Ще одним важливим аспектом адміністративно-правового регулювання є встановлення чітких процедур взаємодії громадян із органами місцевого самоврядування. Це охоплює подання скарг, заяв і пропозицій, отримання адміністративних послуг, участь у громадських слуханнях та інших формах громадського діалогу. Такі процедури дозволяють громадянам брати активну участь у вирішенні місцевих питань, контролювати діяльність влади та впливати на прийняття рішень, які стосуються їхніх інтересів. Прозорість є одним із найважливіших принципів у діяльності органів місцевого самоврядування. Відкритість інформації про їхню діяльність, доступність даних про ухвалені рішення, публічне обговорення проєктів і програм сприяють формуванню довіри громадян до влади та підвищенню їхньої правової культури. Органи місцевого самоврядування зобов'язані забезпечувати доступ до інформації відповідно до чинного законодавства, розробляти і впроваджувати механізми для забезпечення участі громади в управлінні.

Ми притримуємося позиції, що адміністративно-правове регулювання діяльності органів місцевого самоврядування є складною, багатогранною системою, яка охоплює правове забезпечення, адміністративний контроль, прозорість і взаємодію з громадянами. Ці механізми забезпечують баланс між автономією місцевих громад і реалізацією державних функцій, сприяють захисту прав громадян і підвищують ефективність управління. Однак для досягнення максимальної ефективності потрібне постійне вдосконалення законодавчої бази, впровадження сучасних технологій управління та розвиток механізмів громадської участі.

Захист прав громадян є одним із найважливіших аспектів діяльності органів місцевого самоврядування, адже саме ці органи знаходяться найближче до громади та відповідають за створення умов для реалізації основоположних прав і свобод людини на місцевому рівні. Основними завданнями місцевого самоврядування в цьому контексті є забезпечення доступу до послуг, розгляд звернень і скарг громадян, створення механізмів громадської участі у прийнятті рішень та реагування на порушення їхніх прав [2]. Однією з ключових функцій органів місцевого самоврядування у сфері захисту прав є адміністративна юрисдикція. Вона передбачає надання органам місцевого самоврядування повноважень вирішувати спори, що виникають у їхній компетенції, реагувати на скарги громадян, проводити розслідування щодо порушення прав, а також приймати рішення, спрямовані на відновлення справедливості. Такі повноваження дають можливість оперативно вирішувати питання, що виникають у громаді, та забезпечувати правовий порядок у межах відповідної території. Зокрема, органи місцевого самоврядування мають можливість реагувати на порушення правил благоустрою, незаконне використання землі чи інші адміністративні правопорушення, які безпосередньо стосуються громади. Важливою

складовою діяльності органів місцевого самоврядування є надання адміністративних послуг, які охоплюють широкий спектр дій, спрямованих на забезпечення прав і законних інтересів громадян. Ці послуги включають реєстрацію актів цивільного стану, оформлення документів соціального характеру, видачу довідок і дозволів, надання субсидій тощо. Якість надання цих послуг безпосередньо впливає на довіру громадян до місцевої влади та сприйняття її ефективності. Використання сучасних технологій, спрощення процедур і запровадження електронних сервісів сприяє підвищенню прозорості та доступності послуг для всіх громадян, незалежно від їхнього соціального чи економічного статусу. Окремо слід наголосити на важливості механізмів громадської участі в діяльності органів місцевого самоврядування. Забезпечення доступу громадян до процесу прийняття рішень є важливою гарантією демократичного розвитку громади. Громадські слухання, місцеві референдуми, подання електронних петицій, участь у роботі консультативно-дорадчих органів – усі ці інструменти дозволяють громадянам активно впливати на формування місцевої політики, висловлювати свої потреби та бачення, а також контролювати дії органів влади. Це створює передумови для більш справедливого та ефективного вирішення питань місцевого значення, забезпечуючи водночас дотримання прав кожного члена громади. Захист прав громадян у діяльності органів місцевого самоврядування нерозривно пов'язаний із питанням доступу до правосуддя [3]. Громадяни мають право оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність органів місцевого самоврядування в адміністративному чи судовому порядку. Цей механізм є необхідним для відновлення порушених прав та усунення наслідків таких порушень. Проте його ефективність залежить від доступності правової допомоги, швидкості розгляду справ і якості судового захисту. У цьому контексті важливо забезпечити громадянам доступ до інформації про їхні права, процедури подання скарг та способи правового захисту. Незважаючи на досягнення у створенні правових механізмів захисту громадян, існує низка проблем, які стримують ефективність цієї діяльності. Однією з головних проблем є недостатнє фінансування органів місцевого самоврядування, що обмежує їхні можливості у реалізації необхідних заходів для забезпечення прав громадян. Крім того, низька якість надання адміністративних послуг, зокрема через відсутність кваліфікованих кадрів або застарілу інфраструктуру, залишається актуальним викликом. Іншою важливою проблемою є недостатня ефективність адміністративного контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування, що може призводити до порушення прав громадян через зловживання владою або недоліки в управлінні.

Ми вважаємо, що захист прав громадян у контексті діяльності органів місцевого самоврядування є складним, але важливим завданням, яке вимагає постійного вдосконалення правових механізмів, підвищення рівня прозорості й участі громадян, а також розвитку інституційної спроможності місцевих органів влади. Лише за таких умов можливо забезпечити ефективну реалізацію прав і свобод громадян, зміцнити довіру до місцевого самоврядування та сприяти сталому розвитку громад.

Можемо стверджувати, що адміністративно-правові засади захисту прав громадян у діяльності органів місцевого самоврядування є ключовим елементом забезпечення ефективного управління на місцевому рівні. Вони спрямовані на створення умов для реалізації прав кожного члена громади, зміцнення довіри до органів влади та формування демократичних принципів управління. Забезпечення прозорості, якісного надання адміністративних послуг і належного реагування на порушення прав громадян є основою для розвитку правової держави. Однак досягнення повної ефективності цих засад потребує вдосконалення законодавства, посилення контролю та залучення громадян до управлінських процесів.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко Л. А. Сучасний стан забезпечення прав та свобод людини та громадянина в Україні. *Правова наука і державотворення в Україні в контексті правової інтеграції*. МВС України. Суми. Видав. дім «Ельдорадо». 2021. С. 18-20.
2. Губська К. С. Захист прав людини та інформованність про обмеження в умовах пандемії. *Права людини в Україні: минуле, сьогодення, майбутнє*. Наук.-дослід. ін-т публ. політики і соц. наук. Харків. 2021. С. 85-86.
3. Юртаєва К. В. Трансформація механізму захисту прав людини у цифрову еру. *Права людини в Україні: минуле, сьогодення, майбутнє*. Наук.-дослід. ін-т публ. політики і соц. наук. Харків. 2021. С. 70-72.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУРАХ: ДОСВІД ЄС ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Ігор Володимирович ШВЕДЧЕНКО,

*аспірант відділу організації
освітньої-наукової підготовки
Харківського національного
університету внутрішніх справ*

У сучасному світі інформаційні технології (ІТ) стали одним із ключових чинників розвитку державних систем управління. Їх використання в адміністративних процедурах сприяє підвищенню прозорості, ефективності та доступності послуг для громадян. У Європейському Союзі (ЄС) впровадження цифрових рішень у сфері державного управління є важливим елементом єдиної політики е-урядування. Україна, як країна з європейськими прагненнями, активно інтегрує досвід ЄС у свої адміністративні процедури.

Європейський Союз приділяє значну увагу впровадженню інформаційних технологій у сфері державного управління, сприяючи підвищенню ефективності адміністративних процедур. Одним із пріоритетів ЄС є розвиток електронного урядування, яке дозволяє спростити взаємодію між громадянами, бізнесом та органами влади за допомогою цифрових платформ. У межах ініціативи "Цифровий єдиний ринок" Європейський Союз запроваджує інструменти, які забезпечують безпечну та інтегровану цифрову екосистему, покращуючи доступність державних послуг. Однією з ключових складових цього процесу є створення єдиних платформ для надання адміністративних послуг. Наприклад, портал "Your Europe" забезпечує громадян та підприємства зручним доступом до інформації про адміністративні процедури у всіх країнах-членах ЄС. Це знижує бар'єри для мобільності населення та сприяє економічній інтеграції. Важливим аспектом є запровадження електронної ідентифікації та довірчих послуг відповідно до регламенту eIDAS. Завдяки цьому громадяни можуть використовувати цифрові підписи та засоби ідентифікації у різних країнах ЄС, що забезпечує оперативність і зручність адміністративних процесів. Іншим важливим напрямом є інтеграція цифрових реєстрів, що дозволяє автоматизувати обмін інформацією між державними установами. Такі реєстри значно скорочують час, необхідний для отримання довідок або інших документів, і мінімізують можливість помилок через людський фактор. Мобільні додатки також відіграють важливу роль у цифровізації адміністративних процедур. Наприклад, в Естонії громадяни можуть подавати податкові декларації, реєструвати підприємства або отримувати інші послуги через спеціальні додатки на своїх смартфонах, що підвищує зручність і доступність.

Ми вважаємо, що значний внесок у цифровізацію адміністративних процедур робить Загальний регламент захисту даних (GDPR), який встано-

влює чіткі стандарти щодо збереження та обробки персональної інформації. Це забезпечує високий рівень довіри громадян до цифрових послуг, оскільки їх дані захищені від несанкціонованого доступу. У підсумку, Європейський Союз демонструє системний підхід до цифровізації державного управління, створюючи умови для підвищення ефективності, прозорості та інтегрованості адміністративних процедур.

Україна активно інтегрує європейський досвід у сфері цифровізації адміністративних процедур, що стало очевидним завдяки запуску порталу "Дія". Ця платформа забезпечує доступ громадян до широкого спектра державних послуг, інтегрованих із багатьма національними реєстрами. Проте адаптація європейських практик у контексті України супроводжується як значними можливостями, так і численними викликами, які потребують системного підходу до їх подолання. Одним із важливих напрямків є гармонізація з європейськими стандартами, зокрема імплементація регламенту eIDAS. Це дозволить громадянам України користуватися цифровими ідентифікаційними засобами не лише всередині країни, але й у країнах ЄС. Така інтеграція сприятиме посиленню взаємодії між українськими та європейськими адміністративними системами, створюючи єдине цифрове середовище для обміну даними та послугами. Водночас це вимагає внесення змін до національного законодавства та технічної інфраструктури. Портал "Дія" став важливим прикладом цифрової трансформації адміністративних послуг, проте він потребує подальшого розвитку. Розширення функціоналу, зокрема додавання нових послуг та вдосконалення алгоритмів роботи, є пріоритетним завданням. Не менш важливим є підвищення надійності платформи, щоб забезпечити безперебійну роботу навіть за умов підвищеного навантаження чи можливих кібератак. Особливу увагу слід приділяти підготовці кадрів. Для ефективного впровадження цифрових технологій необхідно підвищувати рівень цифрової грамотності працівників державного сектору. Розробка навчальних програм та залучення фахівців із цифровізації сприятимуть формуванню компетентної команди, здатної забезпечити стає функціонування цифрових рішень. Фінансове забезпечення залишається ще одним викликом, оскільки цифровізація адміністративних процедур вимагає значних інвестицій у розробку, впровадження та обслуговування технологій. Міжнародна допомога, зокрема підтримка від ЄС та інших партнерів, відіграє ключову роль у реалізації таких проєктів. Крім того, слід спрямовувати наявні ресурси на модернізацію технічної бази, забезпечуючи її відповідність сучасним вимогам. Безпека даних є критично важливим аспектом, особливо в умовах воєнного стану. Захист персональної інформації, збереження конфіденційності та запобігання несанкціонованому доступу до реєстрів стають пріоритетними завданнями. Запровадження сучасних засобів шифрування та багаторівневих систем аутентифікації сприяє підвищенню довіри громадян до цифрових сервісів.

Україна вже досягла значних успіхів у впровадженні електронних послуг, таких як цифровий паспорт, електронний підпис та мобільний ID. Ці інструменти стали невід'ємною частиною життя багатьох громадян, надаючи можливість отримувати послуги швидко та зручно. Проте для подальшого розвитку необхідно забезпечити комплексний підхід до цифровізації,

враховуючи технічні, правові та організаційні аспекти. Це дозволить Україні не лише наблизитися до європейських стандартів, але й стати прикладом успішної інтеграції цифрових рішень у державне управління.

Отже, використання інформаційних технологій у адміністративних процедурах є стратегічним напрямом для модернізації державного управління. Європейський досвід демонструє, що цифровізація підвищує прозорість, ефективність та довіру до органів влади. Україна, інтегруючи ці практики, має значний потенціал для поліпшення якості надання послуг. Проте необхідно враховувати локальні виклики, забезпечуючи гармонізацію законодавства, зміцнення технічної бази та підготовку фахівців. Адаптація європейських стандартів цифровізації стане основою для посилення інтеграції України до європейського спільного простору.

МЕТА ЛІЦЕНЗУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Олександр Володимирович БЕРЕЖНИЙ,

*аспірант кафедри права
ПВНЗ «Європейський університет»
<https://orcid.org/0009-0007-0167-4559>*

Як відомо, в наукових дослідженнях терміни, що використовуються не лише у науково-термінологічному обігу, але й в законодавстві, визначаються науковцями та дослідниками, орієнтуючись на їх легальні дефініції. У зв'язку із цим, цілком закономірним є й те, що критичний аналіз наявної наукової літератури, де дається визначення поняття «ліцензування господарської діяльності», показує: подібно до підходів, які застосовувалися у різні періоди суб'єктами правотворчої діяльності, це поняття вітчизняними науковцями визначається в межах надмірно формалізованого та сутнісно-змістовного підходів (тобто, так само, як і в різні період це поняття визначалось суб'єктами нормотворчої діяльності).

При цьому, аналізуючи чинне законодавство, а також критично аналізуючи теоретичні та практичні аспекти вияву ліцензування господарської діяльності, можемо дійти висновку, що для ліцензування господарської діяльності типовим є наступне: по-перше, воно є органічним елементом правопорядку, що має юридичне значення (наслідки); по-друге, характеризується наявністю мети; по-третє, у практичному вияві є багатоаспектним правовим явищем. Тобто, задля того, щоби в подальшому сформулювати універсальне та актуальне визначення поняття «ліцензування господарської діяльності» необхідно спершу встановити мету ліцензування, як цілісного явища, що ми спробуємо здійснити у рамках цієї наукової розвідки.

Враховуючи зазначене насамперед наголосимо на тому, що ліцензування господарською діяльністю не є самоціллю, а є діяльністю (процесом), яке спрямоване на досягнення конкретної мети та виконання обумовлених цією метою завдань (загалом вони можуть відрізнятися, залежно від сфери застосування). Загалом, слід зазначити, що з багатоаспектності розуміння ліцензування спостерігається також і різноманітність підходів до інтерпретації самої мети ліцензування. Зокрема, Н.О. Густера та Ю.М. Павлюченко «мета ліцензування полягає в захисті інтересів споживачів, суспільства і держави в цілому» [1, с. 8]. У свою чергу О.О. Андрєєва [2, с. 125], В.Г. Чорна [3, с. 39], А.Т.О. Юсіфлі [4, с. 117] та О.В. Яценко [5, с. 315-316], дослівно використовуючи одне й те ж саме тлумачення мети ліцензування, зводять її до: по-перше, забезпечення єдиної державної політики в означеній сфері; по-друге, до захисту ключових економічних і соціальних інтересів громадян. Натомість Ю.Є. Шарило, О.С. Поплавська та В.В. Герасимчук вважають, то мета ліцензування полягає в регулювання діяльності у сфері провадження відповідного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, шляхом впровадження процедури ліцензування у загальне тло законодавства країни щодо означеного виду господарської діяльності, спи-

раючись на досвід правового регулювання ліцензування в інших державах [6, с. 89]. В свою чергу А.Р. Шимко вказує на те, що мета ліцензування в дійсності постає у встановленні «особливого державного контролю за здійсненням таких видів діяльності, які мають певні особливості, що пов'язані з реалізацією найбільш важливих публічних інтересів» [7, с. 183]. При цьому Н.В. Мукан зауважує, що метою ліцензування є запевнення громадськості в тому, що особа, якій відповідним суб'єктом владних повноважень надано ліцензію, не заподіюватиме шкоди суспільству в процесі провадження господарської діяльності [8, с. 52].

Таким чином, ліцензування господарської діяльності: по-перше, має багатоцільовий характер, адже в об'єктивації ліцензування повинні враховуватись різні інтереси та вимоги, пов'язані з цією процедурою; по-друге, є багатофункціональним явищем. Відтак, як можемо помітити, одні дослідники розглядають ліцензування як засіб захисту інтересів громадян, суспільства та держави; інші бачать у ньому інструмент реалізації державної політики у конкретній сфері; треті акцентують увагу на його ролі як особливої форми державного контролю над діяльністю, що пов'язується із публічними інтересами. Важливо відзначити, що вказані аспекти осмислення мети ліцензування не суперечать одна одній, а скоріше взаємно доповнюють, розкриваючи різні аспекти однієї і тієї ж правової та управлінської практики, що має юридичне та економічне значення. У зв'язку із вказаним, мету ліцензування слід розглядати комплексно, поєднуючи ключові аспекти інтерпретації цієї мети, виділені різними дослідниками.

Виходячи із викладеного, доходимо думки, що метою ліцензування господарської діяльності є встановлення та підтримання правового режиму, спрямованого на забезпечення єдиної державної політики у відповідній сфері, що при цьому включає захист основних економічних і соціальних інтересів громадян, суспільства та держави у цілому, а також реалізацію ефективного державного контролю за діяльністю, що потребує особливого державного регулювання через свою важливість для соціально-економічного добробуту та безпеки суспільства. У цьому контексті ліцензування, зокрема, цілісно сприяє забезпеченню справедливої конкуренції на ринку, захисту прав споживачів та мінімізації можливих ризиків, пов'язаних із веденням відповідної господарської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Густера Н.О., Павлюченко Ю.М. Законодавче визначення ліцензування господарської діяльності та надання інформації про отримані ліцензії. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2018. Т. 2, № 10. С. 6-11.
2. Андреева О.О. Ліцензування як засіб адміністративно-правового регулювання в галузі літакобудування. *Право і суспільство*. 2011. № 6. С. 124-128.
3. Чорна В.Г. Ліцензування як адміністративно-правовий засіб регулювання позашкільної освіти в Україні. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2011. № 2. С. 38-43.
4. Чорна В.Г., Юсіфлі А.Т.О. Ліцензування як адміністративно-правовий засіб регулювання у сфері позашкільної освіти України. *Вісник Запорізького національного університету. Серія: Юридичні науки*. 2014. № 2. С. 115-120.

5. Яценко О.В. Історичний розвиток інституту ліцензування. *Митна справа*. 2013. № 5 (89), Ч. 2, Кн. 1. С. 315-320.
6. Шарило Ю.Є., Поплавська О.С., Герасимчук В.В. Ліцензування як дієвий засіб моніторингу діяльності у сфері аквакультури. *Водні біоресурси та аквакультура*. 2021. № 2 (10). С. 89-104. doi:10.32851/wba.2021.2.8.
7. Шимко А.Р. Публічні інтереси у сфері ліцензування господарських операцій із металобрухтом. *Вісник Національного університету Юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Серія: Економічна теорія та право*. 2014. № 4. С. 180-190.
8. Мукан Н.В. Неперервна педагогічна освіта вчителів загальноосвітніх шкіл: професійне становлення та розвиток (на матеріалах Великої Британії, Канади, США). Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2010. 283 с.

ЗАКОННІСТЬ, ЯК КЛЮЧОВИЙ ПРИНЦИП ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ ВІЙСЬКОВОЮ СЛУЖБОЮ ПРАВОПОРЯДКУ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Віктор Миколайович ПЛАХТІЙ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Застосування заходів адміністративного примусу Військовою службою правопорядку у Збройних Силах України є складним та багатоаспектним явищем, в основі якого лежить система відправних начал, вихідних ідей, тобто принципів. Перелік останніх є досить широким за своїм переліком та змістом. Втім, ключове місце серед них, як вбачається, належить засадам законності.

Т.М. Смазна підкреслює, що принцип законності безпосередньо пов'язаний з принципом верховенства права та з нього постає, а також базується на положеннях Конституції України, відповідно до яких Україна є суверенною й незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень і в спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Змістом законності є верховенство закону, рівність суб'єктів права перед законом, з іншого боку постає принцип діяльності, компетенції, прав і обов'язків суб'єктів публічної адміністрації та їх посадових осіб на підставі закону, і разом з тим можливість особи захистити суб'єктивні права та інтереси [1, с.78].

На думку В. Петренка, принцип законності означає, що застосування уповноваженими на те органами і посадовими особами заходів адміністративного впливу провадиться в межах їх компетенції, у точній відповідності з законодавством. Дотримання вимог законності забезпечується систематичним контролем з боку вищестоящих органів і посадових осіб, прокурорським наглядом та іншими встановленими законодавством способами [2].

Подібні погляди висловлює й Р.С. Мельник, який вважає, що законність – це принцип, обов'язкова вимога, метод, режим і стан неухильного дотримання, виконання і застосування законів та заснованих на них інших правових актів усіма учасниками суспільних відносин у всіх сферах суспільного життя. Закріплену законодавством вимогу дотримуватися правових приписів, яка звернена до усіх суб'єктів суспільних відносин, необхідно вважати принципом. Прояв законності у конкретній поведінці (діяльності суб'єктів) стає методом і станом їх діяльності. Елементом режиму суспільної діяльності законність буде тоді, коли більшість учасників суспільних відносин дотримують, виконують і правильно застосовують правові приписи [3, с. 66].

Більш широкі погляди стосовно сутності дотримання принципу законності під час застосування заходів адміністративного примусу висловлює

О.М. Миргородська, що проявляється: по-перше, у правозахисній ролі законності, як стримуючого чинника можливих порушень з боку державних органів та їх посадових осіб, охороні прав людини та громадянина в діяльності суб'єктів адміністративної юрисдикції; по-друге, у вимогах неухильного дотримання вимог КУпАП, законів та актів підзаконної нормотворчості усіма суб'єктами адміністративної юрисдикції, які виражають волю народу, пред'являються до всіх без винятку посадових осіб, уповноважених до застосування заходів адміністративного примусу; по-третє, у здійсненні владних державницьких функцій на основі точного і безумовного виконання законів, при суворому дотриманні посадовими особами суб'єктів адміністративної юрисдикції прав і свобод громадян; по-четверте, у здійсненні публічного контролю за дотриманням уповноваженими суб'єктами адміністративної юрисдикції вимог законності застосування заходів примусу; по-п'яте, виділенні типових порушень законності за: а) суб'єктами застосування примусових заходів; б) видами заходів адміністративного примусу (заходи адміністративного попередження, адміністративного припинення та адміністративної відповідальності, заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення); в) за сферою застосування [4, с. 449]. Отже, погоджуючись з цим, доцільно зазначити, що принцип законності, в широкому розумінні, означає дотримання всіх вимог законодавства стосовно відповідності компетенції суб'єкта, підстав, умов, порядку та меж застосування заходів адміністративного примусу. Так, законодавчо встановлено, що Служба правопорядку має право застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і вогнепальну зброю у випадках і в порядку, передбачених Законом «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» та іншими законами України. Також встановлено певний порядок впровадження таких заходів, загальною основою якого є те, що застосуванню фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї повинно передувати попередження про намір їх використання, якщо є така можливість. Без попередження фізичний вплив, спеціальні засоби і зброя можуть застосовуватися лише в разі виникнення безпосередньої загрози життю або здоров'ю військовослужбовців чи інших осіб [5].

Таким чином, проведений аналіз дає змогу констатувати, що принцип законності застосування заходів адміністративного примусу Військовою службою правопорядку у Збройних Силах України є ключовою засадою здійснення відповідної діяльності, адже він передбачає необхідність неухильного дотримання положень чинного законодавства, яке регулює суспільні відносини у досліджуваній сфері суспільного життя. А відтак, саме принцип законності становить основу для формування та реалізації всіх інших, як загальноправових, так і спеціальних принципів застосування заходів адміністративного примусу Військовою службою правопорядку у Збройних Силах України.

Список використаних джерел:

1. Смазна Т. М. Значення принципів адміністративного права у захисті прав законом в інтересах особи. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку*

держави : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 27 листоп. 2020 р.). – Харків, 2020. С. 77-79

2. Петренко В. Поняття, принципи та правове регулювання адміністративної відповідальності. URL: <https://lh.pl.court.gov.ua/sud1617/pres-centr/news/183673/>

3. Мельник Р.С. Забезпечення законності застосування заходів адміністративного примусу, не пов'язаних з відповідальністю. Дис канд юрид наук 12.00.07. Харків. 2002. 211 с.

4. Миргородська О.М. Дотримання принципу законності під час застосування заходів адміністративного примусу: сутність та характерні особливості. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. №2. 2023. С. 445-451

5. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України. Закон України від 7 березня 2002 року № 3099-III. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3099-14/conv#n8>

ЩОДО ОКРЕМИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ УКРАЇНИ ЗАХОДІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Олександр Анатолійович ПРИСЯЖНЮК,

*канд. юрид. наук, докторант Харківського
національного університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0000-3178-6809>*

Основне призначення держави як політичного механізму функціонування суспільства полягає у реалізації таких дій, які за своєю специфікою не можуть бути здійснені іншими соціально – політичними утвореннями.

В умовах повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України особливої актуальності набуває обороноздатність країни, створення логістичних ланцюгів, боротьба зі стихійними лихами, підтримання громадського порядку та публічної безпеки, профілактику та протидію протиправним діям різного характеру, що у своїй сукупності можуть призвести до громадянського протиборства та соціальних потрясінь. Вказані виклики повинні вирішуватися, в першу чергу, методами, які вкладаються у правову парадигму держави (встановлення порядку організації і діяльності партій, громадських організацій, розпуск антиконституційних організацій за рішеннями суду тощо), у той же час можуть бути застосовані і інші види засобів реагування.

Держава, уповноважені нею органи, мають право застосовувати легалізований примус від імені всього суспільства, створюючи вплив на його членів встановленим ними правилам, навіть у тому разі коли їх переконання не є тотожними. Задля цього використовується державна влада, апарат держави. Легалізація примусу з боку держави здійснюється відповідно до правових норм, які встановлюються самою ж державою, але які, як передбачається, виражають інтереси всього суспільства і схвалені ним. Право є не тільки засобом легалізації примусової діяльності держави, але й, як правило, засобом її легітимізації. Однак для виконання останньої ролі саме право має бути легітимним в уявленнях населення, відповідати загальнолюдським цінностям, включеним до сучасних демократичних конституцій.

Необхідно підкреслити, що застосування адміністративного примусу є не тільки важливим напрямком адміністративної правоохоронної діяльності відповідних державних органів, а ще й ключовим критерієм реалізації ними правоохоронної функції держави в цілому.

Слід погодитись з Комзюком А.Т., який цілком справедливо вказує на те, що, незважаючи на широкий спектр використання заходів адміністративного примусу, нонсенсом є те, що на сьогоднішній день в законодавстві України відсутнє легальне визначення поняття «адміністративний примус», натомість у низці нормативно-правових актів згадується дефініція «адміністративний вплив». Намагаючись дотримуватися єдності юридичної термінології, науковець зауважував, що поняття «адміністративний вплив» не є

цілком тотожним до поняття «адміністративний примус», адже поняття «адміністративний вплив» включає в себе не тільки здійснення примусових заходів, а й застосування заходів переконання [1, с. 23].

Узагальнюючи вищевикреслені наукові підходи до визначення дефініції «адміністративний примус» слід констатувати, що це, як уявляється, застосування уповноваженими державою правоохоронними органами до об'єктів, які не знаходяться у призмі їх підпорядкування, незалежно від волі і бажання останніх, регламентованих нормами адміністративного права, заходів впливу морального, майнового, особистісного та іншого характеру з метою охорони суспільних відносин, що виникають у сфері публічного адміністрування, шляхом запобігання і припинення правопорушень, а також притягнення до відповідальності винних осіб за їх вчинення.

Зовнішніми формами прояву адміністративного примусу виступають його заходи. Підкреслимо, що розбудова класифікаційної піраміди заходів адміністративного примусу вже тривалий час знаходиться у дискусійному колі вчених – адміністративістів, але і досі науковці не дійшли до консенсусу у цьому питанні. Сьогодні прийнято їх розподіляти наступним чином:

1) адміністративно – запобіжні заходи (перевірка документів; поверхнева перевірка; зупинення транспортного засобу; обмеження доступу на визначену територію; проникнення до житла чи іншого володіння особи; перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ; застосування технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису; поліцейське піклування);

2) заходи адміністративного припинення (обмеження пересування особи чи транспортного засобу або фактичного володіння річчю (доставлення порушника, адміністративне затримання, вилучення речей і документів, тимчасове вилучення посвідчення водія, тимчасове затримання транспортних засобів, відсторонення осіб від керування транспортними засобами); закриття об'єктів дозвільної системи; заходи фізичного впливу; застосування спеціальних засобів; застосування вогнепальної зброї);

3) адміністративно – юрисдикційні заходи або адміністративні стягнення (у позасудовому порядку правоохоронні органи мають право застосовувати лише такі адміністративні стягнення як попередження та штраф).

На сьогоднішній день подібними повноваженнями володіють органи і підрозділи Національної поліції України, Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національної гвардії України, Бюро економічної безпеки, Національного антикорупційного бюро України, Державної прикордонної служби України, Державної кримінально – виконавчої служби тощо.

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України в нашій державі було введено режим військового стану. Вказане особливий правовий стан вніс значні корективи у функціонування майже всіх державних органів, установ та організацій, особливо вони торкнулися діяльності правоохоронних органів, у тому числі під час застосування адміністративно – запобіжних заходів та заходів адміністративного припинення. Так нормами ч. 11 ст. 35 ЗУ «Про Національну поліцію» було введено додаткову

підставу зупинення транспортного засобу – якщо наявна інформація, яка свідчить про те, що водій або пасажир транспортного засобу є особою, яка самовільно залишила місце для утримання військовополонених [2].

Для виконання своїх повноважень поліцейські отримали додаткові спеціальні засоби, такі, як засоби та/або пристрої, призначені для виявлення, припинення порушень порядку та правил використання повітряного простору України експлуатантами безпілотних повітряних суден, у тому числі для перехоплення сигналів дистанційного керування, пошкодження чи знищення таких суден та/або складових частин безпілотних авіаційних систем відповідно до частини четвертої статті 42 ЗУ «Про Національну поліцію» [2].

Щодо застосування вогнепальної зброї під час дії режиму воєнного стану, відповідні зміни були внесені до частини четвертої статті 46 ЗУ «Про Національну поліцію», згідно з якими поліцейські мають право для примусового припинення польоту безпілотного повітряного судна, якщо є обґрунтовані підстави вважати, що таке судно використовується для вчинення правопорушення або становить загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського, шляхом пошкодження чи знищення безпілотного повітряного судна та/або складових частин безпіотної авіаційної системи, а також, відповідно до статті 42 ЗУ «Про Національну поліцію», застосовувати заходи примусу відносно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України без урахування законних обмежень та вимог щодо застосування фізичної сили, зброї тощо [12; 2].

Підбиваючи підсумки дослідження слід констатувати, що адміністративний примус за своєю суттю є реалізацією уповноваженими державою правоохоронними органами до об'єктів, які не знаходяться у їх підпорядкування, незалежно від волі і бажання останніх, регламентованих нормами адміністративного права, заходів впливу морального, майнового, особистісного та іншого характеру з метою охорони суспільних відносин, що виникають у сфері публічного адміністрування, шляхом запобігання і припинення правопорушень, а також притягнення до відповідальності винних осіб за їх вчинення.

При цьому головною відмінністю заходів адміністративного примусу від інших видів державного примусу, які завжди є реакцією на протиправні діяння, вбачається їх превентивний характер, вони часто застосовуються для профілактики та недопущення скоєння правопорушень, а також для встановлення правопорядку за різних надзвичайних обставин.

У той же час слід зауважити, що правовий режим військового стану вніс значні корективи у порядок застосування таких заходів адміністративного примусу як адміністративно – запобіжні заходи та заходи адміністративного припинення, а саме законодавець значно розширив перелік спеціальних засобів, що використовуються правоохоронними органами під час виконання бойових завдань, запровадив додаткову підставу зупинення транспортного засобу, уточнив умови застосування вогнепальної зброї, що має суттєвий вплив на функціонування вказаних вище державних інституцій у особливий період.

Список використаних джерел:

1. Комзюк А.Т. Адміністративний примус в правоохоронній діяльності міліції в Україні [Текст] : дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Національний ун-т внутрішніх справ. Х., 2002. 408 с.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/58019>.
3. Клейман М.Ю. Особливості адміністративно-правового регулювання застосування адміністративного примусу в діяльності національної поліції в умовах воєнного стану. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: матеріали XI Міжнародної науково-практичної онлайн - конференції, м. Одеса, 24 жовтня 2024 р. Одеса : ОДУВС, 2024. С. 72-74

**АКТУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ СУБ'ЄКТІВ КОНТРОЛЮ
ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ,
ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ
АВТОМОБІЛЬНИМ ТРАНСПОРТОМ**

Павло Миколайович ХОРОБРИХ,

здобувач Науково-дослідного
інституту публічного права
<https://orcid.org/0009-0000-0879-4122>

Система суб'єктів контролю за діяльністю суб'єктів господарювання, що здійснюють перевезення пасажирів автомобільним транспортом в Україні, є ключовою ланкою забезпечення ефективного функціонування транспортної сфери та дотримання інтересів суспільства та держави. Злагоджена діяльність таких суб'єктів сприяє зниженню ризиків аварій і покращенню загальної безпеки транспортних послуг. Це включає регулярну перевірку технічного стану транспортних засобів, кваліфікації, а також режиму праці та відпочинку водіїв. Принциповість, професіоналізм та нульова толерантність до корупції уповноважених суб'єктів гарантує, що перевізники виконують ці вимоги, зменшуючи ризики для здоров'я та життя пасажирів [1, с. 35].

Щодо окремих особливостей системи суб'єктів контролю за діяльністю суб'єктів господарювання, що здійснюють перевезення пасажирів автомобільним транспортом в Україні, то варто зазначити, що така система є необхідною для виконання міжнародних зобов'язань України. Оскільки Україна активно інтегрується в європейські структури, гармонізація її транспортного законодавства та підходів до функціонування контролюючих суб'єктів із законодавством ЄС є важливим кроком для ефективної співпраці. Врахування європейських стандартів дозволяє Україні не лише виконувати зобов'язання щодо інтеграції в європейське співтовариство, а й покращувати якість і безпеку перевезень на внутрішньому ринку. Зокрема, стандарти ЄС містять жорсткі вимоги до технічного стану транспорту, охорони праці водіїв і обслуговування пасажирів, що також сприяє економічному розвитку країни в довгостроковій перспективі [2, с. 369].

Ще однією фундаментальною особливістю є розмежування обов'язків між різними органами державної влади, зокрема Міністерством розвитку громад та територій України, Державною службою України з безпеки на транспорті, Національною поліцією України тощо. Кожен із цих суб'єктів виконує визначені законодавством функції, спрямовані на забезпечення ефективного контролю. Міністерство розвитку громад та територій України займається розробкою політик і стандартів у сфері транспорту, Державна служба України з безпеки на транспорті здійснює контроль за дотриманням стандартів безпеки перевізниками, а Національна поліція України забезпечує контроль за дотриманням правил дорожнього руху. Таке чітке розподілення функцій між різними суб'єктами забезпечує належний рівень конт-

ролю, підвищуючи безпеку та ефективність пасажирських перевезень автомобільним транспортом в Україні [3, с. 10].

Координація між суб'єктами контролю є однією з важливих особливостей, що сприяє ефективності контролю, адже узгодженість у діях допомагає уникати дублювання функцій і зайвого бюрократичного навантаження як на суб'єкти контролю, так і на перевізників. Наприклад, спільні перевірки транспортних засобів, проведення комплексних інспекцій або спільне розроблення проєктів нормативно-правових актів дозволяють органам державної влади взаємодіяти ефективніше.

Не можна оминати увагою і таку особливість, як спільний контроль декількох уповноважених суб'єктів за дотриманням соціальних гарантій водіїв, які працюють у сфері пасажирських перевезень. Робота водія пов'язана з високою відповідальністю і стресовим навантаженням, що зобов'язує перевізників дотримуватися трудових норм, встановлювати належний графік роботи та відпочинку водіїв і безпечні умови праці. Такий підхід допомагає не лише захищати права водіїв, а й забезпечувати загальну безпеку пасажирів, адже втомлений водій - це потенційний ризик на дорозі.

Також не менш важливою особливістю функціонування системи суб'єктів контролю є впровадження інноваційних технологій. Наприклад, використання GPS-трекерів і цифрових систем моніторингу дає можливість у реальному часі відстежувати маршрути та режим роботи водіїв, а також збирати інформацію про технічний стан транспортних засобів. Це допомагає органам контролю оперативно реагувати на можливі порушення, покращуючи рівень обслуговування пасажирів. Крім того, запровадження таких технологій сприяє прозорості діяльності перевізників, а також зменшує корупційні ризики.

Таким чином, система суб'єктів контролю сприяє забезпеченню законності, прозорості та ефективності у різних сферах діяльності – від публічного управління до підприємництва та громадської діяльності. Система суб'єктів контролю за діяльністю суб'єктів господарювання, що здійснюють перевезення пасажирів автомобільним транспортом в Україні, функціонує завдяки узгодженій взаємодії усіх залучених суб'єктів, які діють на основі визначених принципів і правових норм, створюючи злагоджений механізм контролю для підтримки стабільності й розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Давідіч Ю. О. Конспект лекцій з дисципліни «Ефективність транспорту» (для магістрів усіх форм навчання спеціальності 275 Транспортні технології) / Ю. О. Давідіч, Г. І. Фалецька, М. В. Ольхова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 74 с.
2. Нормативно-правове забезпечення стратегічного курсу України на європейську та євроатлантичну інтеграцію: навчальний посібник-хрестоматія: У 2 частинах /Уклад. і коментар: І. В. Артёмов, Д. В. Вітер, Л. І. Загайнова, О. М. Казакевич, О. М. Руденко. Ужгород: Ліра, 2007. Ч. I. 452 с.
3. Батиргареева В. С. Дорожній рух у прифронтовому регіоні: виклики воєнного стану. *Безпека дорожнього руху в умовах воєнного стану: матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції (в авторській редакції)*, (м. Кривий Ріг, 27 травня 2022 року). Кривий Ріг, 2022. С. 8-11.

УДК 349.3

ЗАРОДЖЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ КОНЦЕПЦІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Володимир Дмитрович БЕЛОУСОВ,

канд. юрид. наук

Розвиток правового регулювання соціальної безпеки держави тісно пов'язаний із становленням концепції громадянського суспільства. Історія свідчить, що перші спроби організації нормативно-правового забезпечення соціальної безпеки мали місце вже в стародавніх суспільствах, де колективне благо превалювало над індивідуальними правами. Так, спершу слід зауважити, що від самого початку людської цивілізації, в додержавних умовах, обшинні утворення функціонували на основі пріоритету колективного добробуту. Тобто, перші примітивні суспільства (групи людей, котрі проживали в додержавних умовах суспільного буття), а також стародавні суспільства (цивілізації Месопотамії, Стародавнього Єгипту, долини Інду та доколумбової Америки) функціонували за обшинними принципами (навколо родинних, племінних або обшинних утворень), виходячи з пріоритету колективного добробуту над правами індивіда-члена відповідного суспільства. Поряд із тим, зі становленням громадянського суспільства (також, разом із його зміцненням під впливом демократизації суспільства) колективне благо все більше збалансовувалось потребами забезпечення блага людини в державі чи в окремому місті держави. Отже, в таких умовах права та свободи індивідумів визначались роллю, яку вони відігравали у виживанні та функціонуванні відповідної спільноти людей.

При цьому перші рудиментарні форми громадянського суспільства можна спостерігати вже у стародавніх суспільствах. Наприклад, в Стародавній Греції поліси характеризувались активною громадською діяльністю, адже громадяни брали участь у публічних дебатах і прийнятті публічно значимих рішень. Демократія у грецьких полісах, а особливо в Афінах, була прикладом громадянського суспільства, де участь в управлінні державою мала важливе значення [1, с. 486]. У свою чергу в Стародавньому Римі *civitas* об'єднувало римських громадян, які брали участь у публічних дебатах і виборах магістратів, що свідчить про те, що елементи громадянського суспільства вже тоді відігравали важливу роль у регулюванні соціальних відносин [2, с. 812-813]. Аналогічні процеси можна спостерігати і на історичних територіях України. Віче, як форма народовладдя, було типовим для різних спільнот Київської Русі, що засвідчує той факт, що вже на той час існували елементи громадянського суспільства, що забезпечувало цілісність і розвиток земель-полісів, зокрема й в соціальній сфері.

Загалом, зародження правового режиму соціальної безпеки населення прослідковується у 911 і 945 роках, коли київські князі Олег та Ігор приймали акти, спрямовані на порятунок полонених та їх повернення на батьківщину [3, с. 68]. Ці акти можна вважати першими спробами регулювання

соціального захисту громадян, які потрапили у складні життєві обставини, а отже – й важливим елементом соціальної безпеки держави. Натомість у Стародавніх Афінах існував так званий «теоретичний фонд», з якого субсидувалися квитки в театр для тих, хто не міг їх купити самостійно. Більш того, цей фонд також використовувався для підтримки найбільш соціально вразливих афінян [4, с. 225-226], що свідчить про те, що очевидні елементи становлення правового режиму соціальної безпеки існували вже почали формуватися з IV ст. до н.е. та набули більш помітних рис у XII ст. [5, с. 117-118], адже в цей період соціальні питання розвитку держави все частіше ставали предметом публічної дискусії, яка могла завершуватись прийняттям відповідного рішення, що мало нормативне значення.

Таким чином, можемо зауважити, що зародження правового регулювання соціальної безпеки держави тісно пов'язане з розвитком громадянського суспільства. Хоча елементи соціального захисту існували вже у стародавніх суспільствах, систематичне правове регулювання з'явилося значно пізніше. Основою для цього стали процеси демократизації та формування громадянського суспільства, що сприяли еволюції концепцій соціальної солідарності та відповідальності держави перед своїми громадянами. У цілому, громадянське суспільство відіграло ключову роль у формуванні механізмів соціального захисту, забезпечувало стабільність та добробут суспільства, допомагаючи найвразливішим його членам.

Список використаних джерел:

1. Cammack D. Deliberation in Ancient Greek Assemblies. *Classical Philology*. 2020. Vol. 115 (3). P. 486-522. doi:10.1086/709197.
2. Pérez-Díaz V. Civil society: A multi-layered concept. *Current Sociology Review*. 2014. Vol. 62(6). P. 812-830. doi:10.1177/0011392114533115.
3. Яковлєва Г.О. Характеристика основних етапів становлення та розвитку сфери соціального забезпечення. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. Вип. 3(9), Т. 3. С. 68-72.
4. Loomis W.T. Wages, Welfare Costs and Inflation in Classical Athens. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1998. 403 p. doi:10.3998/mpub.14999.
5. Різун Н.Т. Ранньодержавні інститути скандинавів і слов'ян у VIII–XII ст.: «тінг» і «віче»: дис. ... д-ра філос.: 032. Львів, 2022. 211 с.

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Сергій Валентинович ВІЛКОВ,

канд. юрид. наук,
Науково-дослідний інститут
публічного права, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0003-0328-9957>

Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 року вперше в історії незалежної України було визначено самоврядну модель функціонування адвокатури. Як наголошується у пояснювальній записці до наведеного Закону, необхідність реформування інституту адвокатури відповідно до загальновизнаних міжнародних демократичних стандартів була зумовлена не лише практичною необхідністю здійснення таких кроків всередині держави, а й потребою виконання Україною міжнародних зобов'язань [1], зокрема перед Радою Європи, взятих при вступі ще у 1995 році. Мова йде про захист статусу правничої професії законом та заснування професійної асоціації адвокатів (підпункт IX пункту 11 Висновку № 190(1995) Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо вступу України до Ради Європи від 26 вересня 1995 року [2]). Про необхідність реалізації цих положень послідовно наголошувалося також у резолюціях Парламентської Асамблеї Ради Європи: «Виконання Україною своїх обов'язків та зобов'язань» від 29 вересня 2003 року (Резолюція 1346 (2003) Парламентської Асамблеї Ради Європи [3]), «Функціонування демократичних інституцій в Україні» від 4 жовтня 2010 року (Резолюція 1755 (2010) Парламентської Асамблеї Ради Європи [4]).

Але власне в чому ж полягає особлива вагомість функціонування адвокатського самоврядування в будь-якому розвиненому демократичному суспільстві, про що так послідовно і неодноразово наголошувалося в резолюціях Парламентської Асамблеї Ради Європи в контексті європейського вибору України?

Слід зауважити, що на рівні профільного Закону законодавець надав досить загальне визначення адвокатського самоврядування як гарантованого державою права адвокатів самостійно вирішувати питання організації та діяльності адвокатури в порядку, встановленому Законом (п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [5]). В контексті наведеного слід погодитися із Василенко М., що сформоване в законі визначення охоплює переважно організаційну функцію самоврядування [6, с. 170], обходячи при цьому інші функції, та й власне концептуальні роль і значення самоврядної моделі функціонування адвокатури в контексті трансформації вектору ціннісних орієнтирів та пріоритетів України у напрямку утвердження усталеної системи цінностей на яких побудований Європейський Союз та весь цивілізований світ.

Слід також погодитися з Вільчик Т., що діяльність адвокатури має бути незалежною не лише від держави, а й від самого громадянського суспільст-

ва. Адвокатура може стати на захист інтересів як держави, так і громадянського суспільства. Адвокатура з огляду на її історичне місце в суспільстві і державі як правозахисний інститут здатна здійснювати професійно-правовий контроль за дотриманням конституційних прав і свобод громадян та організацій у відносинах з чиновниками, що зумовлено в першу чергу її самоврядністю, заснованою на її економічній незалежності від держави [7, с. 75].

Слушною в контексті наведеного є також позиція Крижанівського А., який відзначає, що безпосередньо правовий статус адвокатури передбачає усвідомлення необхідності консолідації адвокатської спільноти для оперативного, соціально необхідного впливу на державні правоохоронні інститути і, передусім на правову політику держави в цілому [8, с. 36-37].

На думку Бакаянної Н., адвокатське самоврядування відіграє важливу роль у запобіганні незаконному впливу на адвокатів під час здійснення професійної діяльності, а також забезпечує оптимальне управління в системі адвокатури. Вчена зазначає, що адвокатське самоврядування є проявом демократії в адвокатурі та механізмом, який гарантує адвокатам високий рівень незалежності та автономії у виконанні їхніх професійних обов'язків. Це також дозволяє адвокатам бути ефективними захисниками прав і інтересів своїх клієнтів без недопустимого впливу з боку інших заінтересованих сторін [9].

Губрієнко Н. в свою чергу звертає увагу, що відповідно до світового досвіду підтримка інституту саморегулювання адвокатської діяльності полягає у демократичному та виваженому підході держави до питань організації адвокатури та її професійної діяльності, суб'єкти яких не потребують регламентованого контролю з боку державних органів та здатні утворювати професійні об'єднання, які, реалізуючи делеговані державою функції, сприяють професійному розвитку галузі та суспільству в цілому [10].

Слід також звернути увагу, що на відміну від визначення адвокатського самоврядування в п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», в якому здебільшого акцентується увага на суто внутрішньо-організаційному аспекті самоврядності, одним із перших завдань адвокатського самоврядування, визначених ст. 44 Закону є саме «забезпечення незалежності адвокатів, захист від втручання у здійснення адвокатської діяльності».

Серед інших завдань адвокатського самоврядування, передбачених ст. 44 Закону визначено також: 1) підтримання високого професійного рівня адвокатів; 2) утворення та забезпечення діяльності кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури; 3) створення сприятливих умов для здійснення адвокатської діяльності; 4) забезпечення відкритості інформації про адвокатуру та адвокатську діяльність; 5) забезпечення ведення Єдиного реєстру адвокатів України; 6) участь у формуванні Вищої ради правосуддя у порядку, визначеному законом [5].

Концептуально метою адвокатського самоврядування є не просто вирішення внутрішніх організаційно-функціональних питань адвокатського корпусу, а створення таких оптимальних умов організації та діяльності, за яких інститут адвокатури здатен в повній мірі реалізувати свої соціальну

роль і призначення, функціонувати у найбільш раціональний спосіб для ефективної реалізації покладених на нього завдань, які відповідають за-свідченим Україною спільним цінностям, на яких побудований Європейський Союз, таким як: повага до людської гідності, свобода, демократія, рівність, правовладдя та дотримання людських прав.

Отже, самоврядність адвокатури виступає важливим елементом інституційної складової механізму забезпечення й реалізації української «формули» правовладдя, закріпленої в Конституції України, відповідно до якої верховенство права не лише декларується, але й діє в практичній площині, а відтак виступає її невідокремленим, безпосередньо практикореалізаційним компонентом.

Список використаних джерел:

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 28 квітня 2012 року. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=10424&skl=7.
2. Висновок № 190 (1995) Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо заявки України на вступ до Ради Європи/ Страсбург, 26 вересня 1995 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_590#Text.
3. Резолюція 1346 (2003) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Виконання обов'язків та зобов'язань Україною». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_608#Text.
4. Резолюція 1755 (2010) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Функціонування демократичних інституцій в Україні». Ухвалена у Страсбурзі 4 жовтня 2010 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a19#Text.
5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 27. ст. 282.
6. Василенко М.Є. Поняття та особливості правового статусу органів адвокатського самоврядування. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2023. № 3(30). С. 170-176.
7. Вільчик Т. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України: дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2016. 490 с.
8. Крижанівський А. Правозахисна діяльність адвоката як фактор правопорядку. *Адвокат*. 2007. № 11-12. С. 36-38.
9. Бакаянова Н. Функціональні та організаційні основи адвокатури України: дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.10. Одеса, 2017. 487 с.
10. Губрієнко Н. Саморегулювання адвокатської діяльності. *Юридична Газета online*. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/samoregulyuvannya-advokatskoyi-diyalnosti.html>

ІДЕНТИФІКАЦІЯ НАПРЯМІВ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЗАКОННОСТІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ НОРМАТИВНОГО-ПРАВОВОГО ЗАКРІПЛЕННЯ

Олександр Олександрович ВОЛОДІН,

*здобувач Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Адміністративно-правова проблематика діяльності Департаменту внутрішньої безпеки Національної поліції України на сьогоднішній день досліджена недостатньо глибоко й комплексно. Частково це пояснюється оновленням чинного положення про ДВБ НПУ, остання редакція якого була здійснена в другій половині 2019 року, тобто всього лише близько 5-ти років тому. Іншою причиною є початок повномасштабної російської воєнної агресії проти України, яка продовжила собою тривалий період гібридної війни, й не могла не відобразитись на правовій дійсності України та змісті діяльності відповідних національних служб.

На необхідність співробітництва й взаємодії підрозділів внутрішньої безпеки Національної поліції з іншими суб'єктами забезпечення дисципліни та законності вказує чинний Закон України «Про Національну поліцію». Наприклад, такі його статті як: стаття 4 «Міжнародне співробітництво поліції»; стаття 5 «Взаємодія поліції з органами державної влади та органами місцевого самоврядування»; стаття 11 «Взаємодія з населенням на засадах партнерства»; стаття 23 «Основні повноваження поліції»; стаття 25 «Повноваження поліції у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення»; стаття 88 «Взаємодія між керівниками територіальних органів поліції та представниками органів місцевого самоврядування»; стаття 89 «Спільні проекти з громадськістю»; стаття 100 «Призначення і виплата одноразової грошової допомоги» тощо [1]. Звернемо увагу на те, що деякі з перелічених статей названого Закону чітко ідентифікують зміст та напрямки взаємодії, а інші, для їх розуміння, потребують більш ретельного вивчення відповідних норм. Втім для виявлення особливостей взаємодії ДВБ НПУ з будь-якими іншими суб'єктами правильніше буде спиратись передусім на зміст названого нами вище Положення, ніж безпосередньо на Закон, у якому ідеться про поліцію в цілому.

В той же час, «Положення про Департамент внутрішньої безпеки Національної поліції України» складається з таких розділів як: «І. Загальні положення»; «ІІ. Основні завдання ДВБ»; «ІІІ. Функції ДВБ»; «ІV. Права ДВБ»; «V. Організація діяльності ДВБ» [2]. Отже, структура цього нормативно-правового акту (принаймні на рівні назв його розділів) сама по собі ніяк не розкриває зміст напрямів взаємодії підрозділів внутрішньої безпеки Національної поліції з іншими суб'єктами забезпечення дисципліни та законності.

Все зазначене є підставою стверджувати, що: по-перше, взаємодія підрозділів внутрішньої безпеки Національної поліції України з іншими суб'єктами забезпечення дисципліни та законності є важливою й невід'ємною складовою діяльності означених підрозділів від самого початку їх створення; по-друге, зміст вказаної взаємодії визначається нормами законодавства й впливає передусім з функціональних завдань суб'єктів, які належать до підрозділів внутрішньої безпеки. При цьому, історичний розвиток підрозділів внутрішньої безпеки свідчить не лише про їх поступові структурні трансформації, але й про деякі змістовні зміни в спрямуванні діяльності, що не могло не позначитись й на взаємодії ДВБ НПУ з іншими суб'єктами забезпечення дисципліни та законності; по-третє, структура чинного «Положення про Департамент внутрішньої безпеки Національної поліції України» не містить в собі структурних розділів документу, які були б виключно й безпосередньо присвячені визначенню взаємодії означеного суб'єкта з іншими особами, структурами та інституціями. Таким чином, подальше дослідження буде потребувати докладного аналізу змісту, як названого Положення, так і інших актів національного законодавства.

Враховуючи викладене, виникає потреба з'ясувати особливості взаємодії підрозділів внутрішньої безпеки Національної поліції України з різними суб'єктами забезпечення дисципліни та законності. При цьому, особливу увагу варто зосередити на ідентифікації напрямків зазначеної взаємодії через призму нормативного-правового закріплення.

Так, наприклад, в липні 2022-го року (через декілька місяців після початку повномасштабного російського вторгнення) Українське національне інформаційне агентство «Укрінформ» у інтерв'ю з Першим заступник Міністра внутрішніх справ України Є. Сніним дізналося про ситуацію про боротьбу із колаборантами в органах внутрішніх справ. Перший заступник Міністра повідомив, що: в «2014 році ми стикнулися з тим, що під контроль росії чи то так званої ДНР/ЛНР переходили цілі гарнізони як міліціонерів, так і пожежників. Сьогодні (в час після початку повномасштабного російського нападу), на щастя, ми спостерігаємо відносно незначну кількість тих, хто спокусився працювати на стороні ворога. Ми дійсно нарахували не більше декількох сотень зрадників (у) понад 130-тисячному колективі Національної поліції України. (Втім) ми активно працюємо спільно з Державним бюро розслідувань з тим, щоб забезпечити притягнення до кримінальної відповідальності всіх і кожного, хто став на бік колаборантства, всіх хто зрадив присязі або допустив злочинну недбалість» [3]. Відповідна робота вочевидь не може здійснюватися ефективно без залучення й підрозділів внутрішньої безпеки НПУ. Доречи, саме на це в грудні 2022 року в інтерв'ю РБК-Україна вказує й тодішній Голова Національної поліції України І. Клименко. Посадовець зазначає, що: деякі з (поліціантів, хто) знайшов в собі сили і можливості вийти з тимчасово окупованої території, були перевірені Службою безпеки і Департаментом внутрішньої безпеки, в тому числі з використанням Поліграфу» [4].

Не дивлячись на те, що достатнє законодавче підґрунтя для протидії колабораційній діяльності остаточно було унормоване напочатку березня 2022 року (з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких за-

конодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність», від 03.03.2022 року № 2108-IX), службовці підрозділів внутрішньої безпеки НПУ вже були підготовлені до здійснення відповідних організаційних та процесуальних дій. Так, за повідомленням офіційного сайту Міністерства внутрішніх справ України: «оперативники ДВБ НПУ з першого дня війни проводять роботу з виявлення та притягнення до відповідальності осіб, які перейшли на бік країни-агресора для добровільного несення служби у незаконних правоохоронних відомствах окупаційної влади. З 24 лютого 2022 року за матеріалами внутрішньої безпеки поліції органами досудового розслідування порушено майже 500 кримінальних проваджень, зібрано докази протиправної діяльності та повідомлено про підозру за фактами державної зради та колабораційної діяльності більше ніж 370 особам (ці відомості наведені станом на 23.11.2022 року, отже, насправді реальні сучасні показники більші за зазначені). На телефон гарячої лінії Департаменту щоденно надходять сотні повідомлень про ймовірних зрадників із деокупованих та окупованих територій. Кожне звернення опрацьовується, а інформація ретельно перевіряється» [5].

Разом із розбудовою нових напрямів роботи та врегулюванням необхідних для цього норм законодавства, трансформацій зазнає й правова основа діяльності самої Національної поліції України. Із всього викладеного витікає, що з моменту початку повномасштабного російського воєнного нападу змін зазнало не лише чинне законодавство, яким врегульовується діяльність ДВБ НПУ, але й трансформувались реальні повсякденні завдання підрозділів внутрішньої безпеки.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII (із змінами). Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#top>.
2. Положення про Департамент внутрішньої безпеки Національної поліції України, затверджене Наказом Національної поліції України від 09.11.2015 р. № 83 (у редакції Наказу Національної поліції України від 31.07.2019 р. № 765). URL: https://media-www.npu.gov.ua/npu-pre-prod/sites/1/Docs/Zapobigannia_korupcii/Departament_vnutrisnoi_bezbeky/Polojenya_DVB_.pdf.
3. Укрінформ (сайт Українського національного інформаційного агентства), «Євгеній Єнін, перший заступник міністра внутрішніх справ України: Є спроби постачати недоброякісну амуніцію, але ж йдеться про життя наших захисників. В.Голод; 17.07.2022 р.». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3530972-evgenij-enin-persij-zastupnik-ministra-vnutrisnih-sprav-ukraini.html>.
4. РБК-Україна (Український портал новин), «Ігор Клименко: В Україні більше темряви, але й більше поліцейських на вулицях. Ю.Акімова; 13.12.2022 р.». URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/igor-klimenko-zaraz-ukrayini-bilshe-temryavi-1670509562.html>.
5. Міністерство внутрішніх справ України (Офіційний сайт МВС України), «Департамент внутрішньої безпеки Нацполіції запускає чат-бот для отримання інформації про зрадників і колаборантів». URL: <https://mvs.gov.ua/uk/news/departament-vnutrisnoyi-bezpeki-nacpoliciyi-zapuskaje-cat-bot-dlia-otrimannia-informaciyi-pro-zradnikov-i-kolaborantiv>.

ВПЛИВ КОРУПЦІЇ ЗА СТАН ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ

Ірина Миколаївна ПОПОВИЧ,

*кандидат юридичних наук, провідний
науковий співробітник Національного
наукового центру «Інститут судових
експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»
Міністерства юстиції України
<https://orcid.org/0000-0001-9329-5378>*

Корупційні прояви в системі судів України, нажаль, залишаються вагомим негативним фактором, який впливає на стан законності під час здійснення правосуддя. Я.І. Скоромний підкреслює той факт, що судова влада, як одна із трьох гілок влади, наділена повноваженнями у боротьбі з корупцією шляхом здійснення правосуддя. Проте корупція вразила і судову гілку влади, тому питання боротьби з корупцією стосується і боротьби з нею в судовій владі. Однією з передумов, першопричин виникнення корупції як у судовій владі, так і в системі державного управління, є корупційні ризики, що виникають через неналежний рівень правового регулювання державної служби [1, с. 187].

На погляд С.В. Гладія, корупція в судовій владі може бути визначена як використання суддями та посадовими особами, що здійснюють адміністративне управління, судовими органами статусу своїх організаційних та владних повноважень у супереч встановленим Конституцією України та законодавством норм їх функціонування. Судова корупція носить специфічний характер, оскільки у випадку отримання неправомірної вигоди в обмін на використання своїх владних повноважень суддя виносить рішення або вирок від імені держави, таким чином корупціонер фактично прикривається нормою права. Ще однією з особливостей корупції в судових органах є її латентний характер. Практично виключається ситуація, коли суддя особисто натякає на необхідність пропозиції йому якоїсь неправомірної вигоди, а тим більше особисто отримує її від безпосередньо зацікавленої особи. Інша риса судової корупції – її корпоративність, якою можна пояснити відсутність кримінальних справ, порушених за фактами корупції в судах [2, с. 148]. Тож проблема корупції має достатньо широкий та глибинний характер, що істотно впливає на стан законності під час здійснення правосуддя.

Більш широко, ніж попередній автор, корупцію у судовій владі розглядає В. Дженнет, на думку якої корупція – це вияв неналежної поведінки у судових установах, наприклад, у судах, офісах судової адміністрації і в органах самоврядування судової системи, а також неналежна поведінка зовнішніх політичних діячів, приватних осіб чи представників громадянського суспільства, які намагаються неналежно чи незаконно вплинути на прийняття суддівських рішень. Коли судова влада погано працює через внутрі-

пні слабкі місця чи зовнішній тиск, громадянам не забезпечується здійснення правосуддя і верховенство права опиняється під загрозою, а це може призвести до нестабільності чи навіть серйозного конфлікту у суспільстві. При цьому авторка справедливо наголошує на тому, що неналежна поведінка і корупція у судовій владі – це не лише поведінка, за яку передбачено кримінальну відповідальність [3, с. 10]. Так згідно ст. 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» в описі неналежної суддівської поведінки, за яку передбачено дисциплінарну відповідальність, до такої поведінки віднесено випадки: незаконної відмови в доступі до правосуддя (у тому числі незаконна відмова в розгляді по суті позовної заяви, апеляційної, касаційної скарги тощо) або інше істотне порушення норм процесуального права під час здійснення правосуддя, що унеможливило реалізацію учасниками судового процесу наданих їм процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків або призвело до порушення правил щодо юрисдикції або складу суду; незазначення в судовому рішенні мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору; порушення засад гласності і відкритості судового процесу; порушення засад рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості; безпідставне затягування або невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом, зволікання з виготовленням вмотивованого судового рішення, несвоєчасне надання суддею копії судового рішення для її внесення до Єдиного державного реєстру судових рішень; допущення суддею поведінки, що порочить звання судді або підриває авторитет правосуддя, зокрема в питаннях моралі, чесності, непідкупності, відповідності способу життя судді його статусу, дотримання інших норм суддівської етики та стандартів поведінки, які забезпечують суспільну довіру до суду, прояв неповаги до інших суддів, адвокатів, експертів, свідків чи інших учасників судового процесу; умисне або внаслідок грубої недбалості допущення суддею, який брав участь в ухваленні судового рішення, порушення прав людини і основоположних свобод або інше грубе порушення закону, що призвело до істотних негативних наслідків тощо [4]. При цьому В. Дженнет зазначає, що неналежна поведінка суддів часто уможливляється поганими чи нечіткими законами і положеннями, які регулюють судові процедури і суддівську поведінку [3, с. 10].

Під час засідання 4 серпня 2023 року Пленум Верховного Суду затвердив висновок щодо проектів Законів України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо посилення відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення у сфері правосуддя» від 29 червня 2023 року № 9438 та від 14 липня 2023 року №9438-1. Як підкреслив голова Верховного Суду С.І. Кравченко, загалом посилення кримінальної відповідальності за деякі злочинні прояви разом із криміналізацією окремих діянь є одним із векторів динаміки законодавства України про кримінальну відповідальність. Однак ключова закономірність кримінально-правової політики полягає в тому, що саме по собі посилення кримінальної відповідальності не може вважатися достатнім засобом

протидії вчиненню кримінальних правопорушень, у тому числі корупційних [5].

Представники Національної Асоціації адвокатів України вважають, що ідея посилення відповідальності за корупцію у сфері правосуддя позбавлена сенсу. Кримінальний кодекс України вже передбачає достатньо суворі санкції. Тож слід забезпечувати невідворотність покарання. На сьогодні Кримінальний кодекс передбачає достатньо суворі санкції для осіб, які вчиняють корупційні діяння у сфері правосуддя як у санкціях відповідних статей Особливої частини КК, так і в положеннях про форми реалізації кримінальної відповідальності. Ідеться, зокрема, про встановлені законодавчі заборони на пом'якшення покарання та звільнення від покарання для осіб, які вчинили корупційні правопорушення. Крім того, вчинення таких діянь в умовах воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій, є обставиною, що обтяжує покарання відповідно до п. 11 ч. 1 ст. 67 КК. Врахування судами цієї обставини при призначенні покарання за корупційні діяння у сфері правосуддя здатне наблизити призначене особі покарання до максимуму відповідної статті Особливої частини КК [6]. Відтак, посилення кримінальної відповідальності суддів за корупційні правопорушення як засіб підвищення рівня законності під час реалізації правосуддя залишається недостатньо підтриманим як серед самих суддів, так і серед інших суб'єктів, що приймають участь у його відправленні.

Отже, нажаль, сьогодні корупція залишається вагомим викликом для забезпечення законності під час здійснення правосуддя в Україні. Вона підриває основоположні принципи судочинства, зокрема законності, верховенства права, неупередженості, справедливості, рівності, тощо. Коли судові рішення ухвалюються не на основі закону, а під впливом корупційних чинників, відбувається викривлення правосуддя, що призводить до безкарності злочинців та порушення прав інших учасників процесу. Це в свою чергу руйнує довіру громадян до судової влади і сприяє поширенню правового нігілізму.

Список використаних джерел:

1. Скоромний Я. І. Особливості протидії корупції в судовій системі України. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. Вип. 27. 2020. С. 184-188
2. Гладій С.В. До питання запобігання корупції в судовій сфері. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. Вип. 28. Т. 3. 2014. С. 147-150
3. Дженнет В. Корупційні ризики останніх реформ у судовій системі України. Кемонікс Інтернешнл Інк. 2017. 50 с.
4. Про судоустрій і статус суддів. Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
5. Кравченко С.І. Посилення відповідальності за корупційні злочини у сфері правосуддя: Пленум ВС звернувся до Ради. *Юридична Газета*. (04.08.2023) URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/posilennya-vidpovidalnosti-za-korupciyni-zlochiny-u-sferi-pravosuddya-plenum-vs-zvernuvsya-do-radi.html>
6. Боротьба з корупцією у сфері правосуддя: слід виконувати закон, а не посилювати відповідальність. *Національна Асоціація Адвокатів України*. URL: <https://unba.org.ua/news/8196-borot-ba-z-korupciyeu-u-sferi-pravosuddya-slid-vikonuvati-zakon-a-ne-posilyuvati-vidpovidal-nist.html>

ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО РОЗВИТКУ І ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ

Дмитро Михайлович ОЛІЙНИК,

*аспірант Київського університету
інтелектуальної власності та права
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

Принципи адміністративно-правового забезпечення державної політики щодо розвитку та функціонування ринку віртуальних активів в Україні являють собою ціннісно-нормативні орієнтири публічного адміністрування, що відображають гармонійний баланс між інноваційним розвитком цифрової економіки та захистом суспільних інтересів у сфері економіки зокрема та національної безпеки в цілому. Відповідні основоположні ідеї втілюють концептуальну волю правової та демократичної держави й суспільства щодо організації та подальшої об'єктивації публічно-владного впливу таким чином, щоб віртуальні активи та їх оборот на ринку розвивалися відповідно до чинного правопорядку, з повагою до людської гідності, свободи економічної діяльності, а також на основі справедливості. Ця роль розглядуваних принципів стає можливою з огляду на те, що вони своїм змістом охоплюють вимоги, які встановлюють чіткі орієнтири того, як суспільство повинно поєднувати визначати основний набір ціннісних установок (право, справедливість, рівність, свобода, безпека) із мінливою обстановкою технологічного розвитку, щоб забезпечити сталий розвиток і динамізм ринку віртуальних активів в контексті цілей сталого розвитку України, як невіддільної частини міжнародного співтовариства.

Враховуючи викладене та підходи юристів-адміністративістів до тлумачення змісту принципів [див., напр.: 1, с. 217; 2, с. 61-78; 3, с. 38-64] та ринку віртуальних актів [див., напр.: 4; 5], доходимо думки, що *принципами адміністративно-правового забезпечення державної політики щодо розвитку та функціонування ринку віртуальних активів в Україні є закріплені в законодавстві та правозастосовчій практиці, комплексними та фундаментальними керівними і засадничими ідеями права, які регулюють діяльність органів публічної служби, їх посадових осіб та інших уповноважених суб'єктів, спрямовану на розробку, впровадження, контроль (нагляд) і вдосконалення заходів публічного адміністрування в сфері ринку віртуальних активів в рамках існуючих адміністративно-правових процедур і діючих механізмів здійснення публічного адміністрування. Таким чином, можемо дійти висновку, що ці принципи виражаються в наборі вимог (вказівок) для органів публічної влади (посадових осіб), які служать орієнтиром і критерієм оцінки законності (правомірності) та доцільності прийнятих адміністративно-правових рішень у сфері розвитку та функціонування ринку віртуальних активів в Україні.*

Аналізуючи актуальну структуру принципів адміністративно-правового забезпечення державної політики щодо розвитку та функціонування ринку віртуальних активів, можна дійти висновку, що вона охоплює три групи таких фундаментальних засад. *Перша* група включає загально-правові принципи, які забезпечують охоплення адміністративно-правового забезпечення державної політики у відповідній сфері загальною системою правопорядку. До цих засадничих ідей належать принципи верховенства права, законності, людиноцентризму, рівності та справедливості. *Другу* групу становлять галузеві принципи, що визначають специфіку врахування засад адміністративного права, а також норм адміністративного законодавства в межах досліджуваного напряму управлінської діяльності. До таких принципів належать публічність, прозорість, субординація, ієрархічність, пріоритетний захист публічного інтересу, дієвість, адаптивність та процедурна визначеність. *Третя* група досліджуваних засадничих ідей представлена інституційними принципами, що враховують основні особливості державної політики щодо розвитку та функціонування ринку віртуальних активів. Серед них ключове значення мають принципи технологічної нейтральності, узгодженості з міжнародно-правовими стандартами регулювання ринку віртуальних активів, багаторівневого партнерства, попередження порушення стандартів безпеки та стимулювання інновацій.

Відтак, підводячи підсумок викладеному зазначимо, що забезпечення державної політики щодо розвитку і функціонування ринку віртуальних активів в Україні – це важлива управлінська діяльність органів публічної служби, яка в силу вимог ч. 2 ст. 19 Основного Закону України повинна узгоджуватись із нормами чинного законодавства, а відтак – й відповідних принципів права. При цьому, слід мати на увазі, що принципи адміністративно-правового забезпечення державної політики щодо розвитку та функціонування ринку віртуальних активів в Україні на сьогоднішній день являють собою комплекс ціннісно-нормативних і процедурних керівних засад, які визначають характер взаємодії держави (органів публічної служби, їх посадових осіб) та учасників ринку віртуальних активів. У цьому контексті слід зазначити і те, що хоча питання адміністративно-правового забезпечення державної політики щодо розвитку та функціонування ринку віртуальних активів було порушено в Україні порівняно недавно, наразі у теоретичній площині можливо не лише концептуалізувати сутнісний зміст принципів такого адміністративно-правового забезпечення, але й також визначити їх багаторівневу структуру. При цьому, осмислюючи цю структуру розглядуваних засадничих ідей, можемо помітити, що вона відображає базові вимоги до управлінської діяльності в правовій державі (верховенство права, законність, рівність, людиноцентризм, справедливість, прозорість, пріоритет публічних інтересів та ін.), а також й спеціальні умови здійснення такої діяльності держави (транскордонність, технологічна нейтральність, необхідність узгодженості з міжнародно-правовим режимом забезпечення ринку віртуальних активів та ін.).

Список використаних джерел:

1. Калюжна Є.С. Джерела адміністративного права: пропедевтичний аспект. *Нове українське право*. 2021. № 4. С. 213-218. doi:10.51989/NUL.2021.4.32.
2. Невядовський В.О. Адміністративно-правові засади здійснення контролю за якістю вищої освіти в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Суми, 2021. 403 с.
3. Шарая А.А. Принципи адміністративно-процедурного права: питання теорії та практики: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2020. 460 с.
4. Davydova I., Zhurylo S., Tserkovna O., Herasymchuk L. Virtual Assets as the Newest Object of Property Rights. *International Journal of Computer Science & Network Security*. 2022. Vol. 22 (5). P. 115-120. doi:10.22937/IJCSNS.2022.22.5.17.
5. Hrytsai S. The place of virtual assets in the structure of digital financial technology. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2022. Vol. 1 (3). P. 34-48. doi:10.46299/j.isjmef.20220103.3.

ФОРМИ І МЕТОДИ ПРОТИДІЇ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

В'ячеслав Віталійович ДАВИДЕНКО,

*канд. юрид. наук, доцент кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0001-4091-3248>*

Неоголошена рф війна проти України і як наслідок проголошений 24 лютого 2022 року воєнний стан, значно позначилися на кримінально-правовій статистиці злочинності в державі, а особливо на кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

Лише за 10 місяців 2023 року у провадженнях Національної поліції України перебувало 39 124 досліджуваного виду кримінальних правопорушень, з них: особливо тяжких - 2 245, тяжких - 14 806, нетяжких - 4 600, кримінальних проступків - 17 472. А саме: вонтрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів (ст. 305 КК) - 145; використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів (ст. 306 КК) - 56; незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307 КК) - 14 302; викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 308 КК) - 1 333; незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту (ст. 309 КК) - 20 155; посів або вирощування снотворного маку чи конопель (ст. 310 КК) - 334; незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів (ст. 311 КК) - 343; викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 312 КК) - 0; викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин, або їх аналогів чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням (ст. 313 КК) - 107; незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 314 КК) - 6; схилення до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 315 КК) - 15; незаконне публічне вживання наркотичних засобів (ст. 316 КК) - 3; організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи ви-

готовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 317 КК) - 461; незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів (ст. 318 КК) - 255; незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин (ст. 319 КК) – 383; порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 320 КК) - 67; незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів (ст. 321 КК) - 399; фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів (ст. 321-1) - 26; порушення встановленого порядку доклінічного вивчення, клінічних випробувань і державної реєстрації лікарських засобів (ст. 321-2 КК) – 5; незаконна організація або утримання місць для вживання одурманюючих засобів (ст. 322 КК) – 0; спонукання неповнолітніх до застосування допінгу (ст. 323 КК) – 0; схилення неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів (ст. 324 КК) – 0; порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням (ст. 325 КК) – 24; порушення правил поводження з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами (ст. 326 КК) – 0; заготівля, перероблення або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції (ст. 327 КК) – 0.

Аналіз форм діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів дає можливість визначити, що основними ознаками форм діяльності Національної поліції України є зовнішнє відображення дій органів Національної поліції України; реалізація в межах встановленої Законом компетенції; закріпленість у нормативно-правових актах; спрямованість на попередження і усунення негативних чинників, що ускладнюють їх реалізацію.

Під форми діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів нами запропоновано розуміти зовнішнє вираження дій Національної поліції України, в межах своєї компетенції з питань реалізації завдань і функцій в галузі обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, спрямованих на попередження і усунення негативних чинників, що ускладнюють їх реалізацію.

Що стосується методів діяльності Національної поліції України, щодо протидії наркозлочинності в умовах воєнного стану в Україні то варто відмітити, що останні втілюються в конкретних прийомах і способах діяльності уповноважених органів, відображають, насамперед, її змістовну сторону. Від цих методів та їх правильного застосування безпосередньо залежить виконання органами Національної поліції України поставлених завдань в галузі протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [1, с.44].

Аналіз методів діяльності Національної поліції України щодо протидії наркозлочинності в умовах воєнного стану в Україні дає можливість дійти наступних висновків:

По-перше: методи діяльності поліції щодо протидії незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів являють собою сукупність засобів, способів, прийомів, за допомогою яких органи Національної поліції України, в межах своєї компетенції, цілеспрямовано впливають на підконтрольні об'єкти у зазначеній сфері з метою найбільш ефективного запобігання, припинення та обмеження юридичними та фізичними особами незаконного поводження з наркотичними засобами, психотропними речовинами і прекурсорами [2, с. 248].

По-друге: до основних видів методів діяльності Національної поліції України щодо протидії наркозлочинності в умовах воєнного стану в Україні належать: 1) загальні: переконання, примус; 2) спеціальні: заохочення, адміністративні, організаційні, економічні, психологічні та технічні.

По-третє: кожен метод діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів в умовах воєнного стану в Україні має свої межі, і в цих межах він повинен бути застосований, але важливо не протиставляти методи, охарактеризовані вище, а застосовувати їх комплексно, вибірково, відповідно до обставин та характеру ситуації.

Список використаних джерел:

1. Shkuta, O., Karbovskiy, D., Pushkina, O., Potip, M., Varhuliak, O. Object and Subject of State Control in the Sphere of Legal Turnover of Narcotic Drugs, Psychotropic Substances and their Precursors in Ukraine: Administrative, Criminal and Civil-Legal Journal of Drug and Alcohol Research, 2023, 12(7), P. 236-255 <https://www.ashdin.com/abstract/object-and-subject-of-state-control-in-the-sphere-of-legal-turnover-of-narcotic-drugs-psychotropic-substances-and-their--103347.html>
2. Oleh Shkuta, Maksym Korniienko, Mykola Yankovyi (2022) Foreign experience of preventing military and economic crimes (Зарубіжний досвід запобігання військово-економічній злочинності). *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 8 № 4. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», (2022). P. 185-190 <http://baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/1937/1946>

ДО ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З СУБ'ЄКТАМИ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПЕРВИННОЇ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ В ХОДІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ, СВОБОД ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯН

Віталій Олександрович БУРБИКА,

*канд. юрид. наук, докторант
Сумського державного університету*

Перед органами місцевого самоврядування в умовах воєнного стану та пов'язаних з цим правовим режимом соціально-економічних, безпекових, фінансових та інших проблем постає ряд проблем і викликів, вирішення яких потребує визначення релевантних напрямів вдосконалення діяльності органів місцевого самоврядування в Україні щодо забезпечення прав, свобод та законних інтересів громадян.

У таких умовах в органах місцевого самоврядування часто виникає потреба у взаємодії з системою надання безоплатної правничої допомоги, іншими органами державної влади, закладами вищої освіти, міжнародними організаціями тощо з метою спільного швидкого вирішення правових питань.

Це все зумовлює необхідність покращення організаційно-управлінських та нормативно-правових основ взаємодії органів місцевого самоврядування з суб'єктами надання безоплатної первинної правничої допомоги. У цьому контексті слід вказати на великий потенціал юридичних клінік закладів вищої освіти, які можуть бути залучені до такої взаємодії в онлайн-форматі, коли науково-педагогічні працівники надаватимуть необхідну правову допомогу територіальним громадам, фізично знаходячись за десятки кілометрів від них. Наприклад, подібна практика впроваджена в ході діяльності Юридичної клініки Харківського національного університету внутрішніх справ, передбачаючи регулярне проведення консультативних онлайн-зустрічей для місцевих рад і мешканців територіальних громад Вінницької області [1].

М. І. Дяченко та Г. О. Коваленко звертають увагу на те, що «без чесних, доброзичливих та відкритих відносин між громадськістю та органами державної влади і місцевого самоврядування їхня робота може бути проблематичною та неефективною. Саме тому сьогодні важливо, щоб керівники органів державної влади та місцевого самоврядування усвідомили значущість функціонування службових зв'язків із громадськістю. Це допоможе підняти імідж органів влади й поступово повернути довіру до держави в цілому. Разом з тим, відділи зв'язків з громадськістю в органах державної влади та місцевого самоврядування повинні спрямовувати свою діяльність на створення належних умов співпраці між чиновниками та громадськістю, дотримуватись правил роботи та організовувати постійний зв'язок з населенням. Все вищезазначене буде сприяти довірі з боку громадськості, як до місцевих органів влади так і органів місцевого самоврядування» [2].

Зі свого боку зазначимо, що взаємодія органів місцевого самоврядування з громадськістю має великий потенціал і в контексті забезпечення прав, свобод та законних інтересів громадян. Адже інститути громадянського суспільства, зокрема правозахисні громадські організації, впроваджують у свою повсякденну діяльність інноваційні ідеї та підходи, тісно співпрацюють з міжнародними фондами, отримують гранти на реалізацію ряду прогресивних соціальних проєктів.

Слід також зазначити, що незважаючи на те, що людство вступило в якісно новий етап роботи з інформаційними джерелами, значна кількість питань, у тому числі правових, можуть бути вирішені за допомогою використання технологій штучного інтелекту, в Україні значна кількість населення у територіальних громадах має досить низький рівень цифрової компетентності, що зумовлює потребу в такого населення у відвідуванні особистих прийомів в органах публічної влади, звернення до державних (комунальних) інституцій в телефонному режимі тощо. З огляду на це важливо, щоб працівники, які щоденно спілкуються з таким населенням, мали можливість постійної комунікації з суб'єктами надання безоплатної первинної правничої допомоги задля спільного вирішення складних правових питань.

Таким чином, в умовах сучасних безпекових викликів набуває особливої важливості покращення організаційно-управлінських та нормативно-правових основ взаємодії органів місцевого самоврядування з суб'єктами надання безоплатної первинної правничої допомоги, зокрема в контексті залучення юридичних клінік закладів вищої освіти в онлайн-форматі, коли науково-педагогічні працівники надають необхідну правову допомогу територіальним громадам, фізично знаходячись за десятки кілометрів від них.

Список використаних джерел:

1. Співпраця з регіональним центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги у Вінницькій області // Харківський національний університет внутрішніх справ: сайт. URL: <https://univd.edu.ua/uk/news/17220>.
2. Дяченко М. І., Коваленко Г. О. Взаємодія органів місцевого самоврядування та органів державної влади з громадськістю регіону. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 3. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/37.pdf.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Олександр Віталійович ВАПЛЯРУК,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Ефективність підприємницької діяльності є одним із показників стабільності та економічного зростання держави. Для України, в умовах війни, наслідком якої є економічна криза та численні соціальні виклики, це питання набуває особливої актуальності. Інструментом для аналізу ефективності підприємницької діяльності – є оцінювання її ефективності. Однак цей процес стикається з низкою проблем, які ускладнюють отримання об'єктивних і достовірних результатів, зокрема: проблеми правового регулювання; високий рівень бюрократії та регуляторний тиск; складне економічне середовище; багатоманітність підходів і методик оцінювання тощо. Зазначені проблеми є достатньо розповсюдженими сьогодні, що актуалізує цей теоретико-правовий аналіз.

Передусім слід звернути увагу, що оцінювання ефективності підприємницької діяльності - є складною категорією, адже має економічне, соціальне та правове підґрунтя, і формується в залежності від сфери її застосування. Так, С. В. Мочерний економічну ефективність визначає, як результативність процесу, здатність мати певний ефект, що відзначається, як співвідношення результату до витрат [1, с. 214]. На відміну від економічного змісту, у соціальному контексті ефективність розуміють як відповідність результатів певної діяльності потребам і цілям соціуму [2]. Цікавою є точка зору К. В. Бондаревської, яка зазначає, що ефективність діяльності підприємств, установ та організацій можна визначити за рахунок ступеня відповідності співробітників їх робочим місцям [3, с. 29]. Як правову категорію, «оцінювання ефективності» часто вживають у сфері державного управління. Так, на думку О. І. Пікулик і Н. І. Власюк оцінку ефективності діяльності державних органів можна розглядати «як комплексну характеристику можливих, а також реально отриманих результатів виконання конкретних завдань та функцій органами державного управління, при цьому необхідно враховувати ступінь відповідності досягнених результатів наміченим планам та цілям розвитку» [4, с. 96].

Оцінювання ефективності підприємницької діяльності - це складний і кропіткий процес, який передбачає формування уявлення результативності певного суб'єкта господарювання. Результат оцінювання ефективності досягається за рахунок проходження відповідних етапів такого оцінювання.

Таким чином, оцінювання ефективності підприємницької діяльності як правова категорія - це процес аналізу та визначення ступеня досягнення суб'єктами господарювання поставлених цілей відповідно до чинних норм законодавства. Оцінювання ефективності охоплює комплекс правових, економічних та організаційних заходів, спрямованих на забезпечення

правомірної, результативної та прозорої діяльності підприємств, установ та організацій.

Для того, щоб визначити основні завдання оцінювання ефективності підприємницької діяльності, перш за все, важливо визначити мету його проведення. Враховуючи, що мета – це загальна ціль, яка досягається поетапним виконанням завдань, то мета оцінювання ефективності підприємницької діяльності – є визначення ступеня відповідності діяльності підприємства його стратегічним та оперативним цілям, визначення оптимальності використання ресурсів, підвищення конкурентоспроможності та результативності підприємства. А в суто правовому сенсі, мета такого оцінювання полягає у визначенні відповідності діяльності підприємства чинному законодавству, виявлення сильних і слабких сторін господарської діяльності підприємства та формування пропозицій щодо поліпшення результатів діяльності суб'єкта господарювання.

Відповідно до зазначеної мети, основними завданнями оцінювання ефективності підприємницької діяльності є: 1) забезпечення законності здійснення підприємницької діяльності, що полягає в проведенні перевірки щодо дотримання суб'єктами господарювання положень чинного законодавства у своїй діяльності; Перевірка дотримання суб'єктами господарювання правових норм, що регулюють підприємницьку діяльність; 2) контроль та відповідальність – включають в себе виявлення порушень законодавства та вчинення дій для притягнення винних осіб до відповідальності; 3) виявлення основних проблем ведення підприємницької діяльності метою їх усунення і попередження їх настання в подальшому для забезпечення стабільності національної економіки; 4) оптимізація задіяваних ресурсів – включає в себе оцінку раціональності використання суб'єктами господарювання трудових, фінансових та інших ресурсів; 5) захист прав як суб'єктів підприємницької діяльності, так і споживачів, а також інших учасників правовідносин у сфері господарювання.

Таким чином, оцінювання ефективності підприємницької діяльності має свою мету та завдання його проведення, крім того виступає важливим інструментом забезпечення законності та результативності діяльності суб'єктів господарювання. Цей інструмент застосовується для підвищення прозорості ведення підприємницької діяльності та забезпечення правового захисту як підприємців, так і споживачів, а також інших учасників відповідних правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Мочерний С. В. Основи економічних знань. Київ : Академія, 2000. 303 с.
2. Череп А. В., Стрілець Є. М. Ефективність як економічна категорія. *Ефективна економіка*. 2013. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1727>
3. Бондаревська К. В., Сорокотяга Т. А. Оцінка персоналу: сучасні методи та інструменти її проведення. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2013. № 2. С. 28–32.
4. Пікулик О. І., Власюк Н. І. Основні підходи до оцінювання ефективності діяльності органів державного управління. *Механізм публічного управління. Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. С. 93 – 100. Том 34 (73), № 1. 2023.

ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ У США ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Костянтин Олександрович КОЛОМІЄЦЬ,

*здобувач Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Вивчення антикорупційного досвіду країн різних правових систем світу дає змогу сформулювати перелік факторів, які слід враховувати при розбудові національної системи антикорупційних органів. Адже інколи такі зарубіжні інструменти можуть стати знаряддям у руках корумпованих посадових осіб. Тому важливою є оцінка національних антикорупційних стратегій, особливостей та ступеня цифровізації інших пов'язаних процесів, рівня знань виконавців та населення у використанні інформаційних технологій, громадської підтримки [1].

У контексті осмислення питання зарубіжного досвіду протидії корупції в Україні визначальним є євроінтеграційні прагнення, проголошені на рівні державної антикорупційної політики та закріплені в ряді нормативно-правових актів, зокрема і в Основному Законі. Інтеграція до ЄС є історично зумовленою і наразі історично неминучою, а тому потребує суттєвих динамічних трансформацій вітчизняного законодавства. Найбільш нагальний напрямок цих перетворень потребує міждисциплінарних знань, пов'язаних із боротьбою з корупцією та її мінімізацією. Телеологічні установки української нації включають вивчення цінностей європейських націй, які об'єдналися заради економічного добробуту. Інтеграція до ЄС потребує знання механізмів усунення корупційних ризиків та використання людських чеснот у структурах ЄС. Відповідно, глобальна інтеграція на принципово уніфікованих правових стандартах вимагає усунення контрпродуктивних факторів на обох рівнях соціальної комунікації [2, с. 119].

Водночас у сучасному світі, незважаючи на існування міжнародних організацій, зокрема і ЄС, які створені з метою об'єднання різних держав світу навколо прогресивних цілей, неможливо також оминати увагою окремі країни, які багато в чому впливають на міжнародний порядок денний, у тому числі в сфері протидії корупції.

Безперечно, що однією з таких країн є США. С.О. Шатрава та К.О. Чишко стверджують, що «провідну роль у боротьбі з корупцією в Америці на федеральному рівні відіграє Міністерство Юстиції Сполучених штатів Америки на чолі з Генеральним прокурором. Окрім того в структурі вказаного органу функціонує Федеральне бюро розслідувань, до основних завдань якого віднесено: розслідування порушень федерального законодавства державними посадовими особами на федеральному, державному та місцевому рівнях управління; нагляд за загальнонаціональним розслідуванням звинувачень у шахрайстві, пов'язаних із федеральними державними закупівлями, контрактами та програмами, що фінансуються з федерального

бюджету; боротьба з загрозою громадській корупції на кордонах країни та в пунктах в'їзду, щоб знизити вразливість країни до торгівлі наркотиками та зброєю, контрабанду іноземців, шпигунства та тероризму; боротьба з екологічними злочинами, шахрайством під час виборів і питаннями, що стосуються федеральних державних закупівель, контрактів, і програм, фінансованих з федерального бюджетом» [3, с. 670].

Особлива роль відводиться Бюро з міжнародних питань у сфері боротьби з незаконним обігом наркотиків та правоохоронних питань Державного департаменту США (INL). Щоб просувати реформи, INL прагне забезпечити цілісний підхід, який встановлює антикорупційні режими, які збалансовують запобігання та правозастосування та розширюють повноваження внутрішнього (наприклад, генеральних інспекторів) і зовнішнього (наприклад, законодавчого, журналістського, громадянського) контролю. Щоб підтримувати ці зусилля, INL бере участь у дипломатії високого рівня, розробляє та фінансує проекти для розвитку потенціалу партнерства та зміцнює важливу роль, яку відіграють громадянське суспільство, ЗМІ та бізнес-спільнота. INL відіграє важливу роль у провідній участі США в основних багатосторонніх антикорупційних організаціях для просування пріоритетів США та мобілізації міжнародної політичної волі (і ресурсів) для вирішення найгостріших проблем корупції. INL також співпрацює з Міністерством юстиції США та міжнародними організаціями, щоб допомогти країнам переслідувати доходи від корупції, які знаходяться за кордоном. Наприклад, підтримка INL дозволила Інтерполу створити глобальну мережу практиків з повернення активів і навчити слідчих і прокурорів із країн Східної Європи, Африки та Азії відстежувати та повертати викрадені державні активи [4].

Як зазначають І. Дужа, А. Мельник, І. Грек, «дипломатична взаємодія, іноземна допомога, включаючи допомогу сектору безпеки, і багатостороннє кредитування є центральними в підході Сполучених Штатів до протидії корупції. У сукупності ці заходи можуть зміцнити волю та здатність уряду-партнера підтримувати етичну поведінку, посилити правові режими та забезпечити виконання антикорупційних заходів, а також організувати ефективно пом'якшення та реагування на використання стратегічної корупції, серед інших дій. Вони можуть також підтримувати громадянське суспільство у висвітленні корупції, залученні до пропаганди та дій, а також у наданні підтримки антикорупційній реформі» [5, с. 122-123].

Таким чином, у контексті діяльності підрозділів внутрішньої безпеки Національної поліції слід зазначити, що на основі досвіду США слід вибудувати дипломатичну взаємодію в сфері протидії корупції, що є особливо важливою в контексті активізації підтримки з боку країн Європейського Союзу, згорання окремих програм підтримки США у межах діяльності USAID. Основою такої дипломатичної взаємодії мають стати реальні показники протидії корупції, у тому числі й на рівні діяльності підрозділів внутрішньої безпеки, їх висвітлення у медіа. Важливою для іноземних партнерів є антикорупційна діяльність у секторі безпеки і оборони, постійний моніторинг через систему ProZorro укладених договорів, що стосуються безпекових і оборонних питань. Зарубіжні партнери мають бути переконані в то-

му, що залучені для підвищення обороноздатності держави кошти будуть використовуватися для вирішення реальних оборонних проблем у прозорому середовищі постійного моніторингу.

Список використаних джерел:

1. Halai A., Halai V., Hrechaniuk R., Datsko K. Digital Anti-Corruption Tools and Their Implementation in Various Legal Systems Around the World. SHS Web of Conferences. 2021. URL: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/pdf/2021/11/shsconf_iscsai2021_03005.pdf.
2. Kolomoiets T., Makarenkov O. Epistemological context of transformation of anti-corruption legal requirements in the context of Ukraine's european economic integration. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2023. № 9 (5). pp. 119-129.
3. Шатрава С.О., Чишко К.О. Міжнародні інструменти інституційного забезпечення запобігання та протидії корупції: становлення, зміст та перспективи реалізації в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 670-673.
4. Combating Corruption and Promoting Good Governance // U.S. Department of State: сайт. URL: <https://www.state.gov/bureau-of-international-narcotics-and-law-enforcement-affairs/combating-corruption-and-promoting-good-governance>.
5. Дужа І., Мельник А., Грек І. Стратегічна політика США щодо протидії корупції. *Вісник Львівського університету*. 2022. Випуск 41. С. 122-129.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРИСТВА ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА УКРАЇНИ

Лілія Миколаївна Білоус,

здобувач ПВНЗ «Університету сучасних знань»

Для того, щоб гуманітарна діяльність була тривалою, інтегрованою в єдиний злагоджений механізм публічного управління, систему надання публічних послуг, узгоджувалася з проголошеними цілями державної політики в певній сфері, вона має здійснюватися не лише колективами об'єднаних спільною діяльністю людей, а й має бути забезпечений регулюючий вплив з боку державних інституцій, діяльність яких базується на специфічних адміністративно-правових методах.

В. К. Колпаков розглядає адміністративні методи як «засоби впливу на діяльність підприємств, установ, організацій, посадових осіб і громадян з боку органів управління шляхом прямого встановлення їх обов'язків, шляхом наказу, що спирається на владні повноваження і стан підпорядкування. Це односторонній вибір органом управління способу вирішення завдання чи конкретного варіанта поведінки об'єкта управління» [1].

Л. А. Сергієнко розглядає поняття адміністративно-правового методу останнього у двох значеннях: «1) теоретичне обґрунтування необхідності існування методів захисту прав і свобод громадян та їх важливості в управлінському середовищі; 2) формування і нормативне забезпечення механізму їх реалізації» [2].

Першим адміністративно-правовим методом забезпечення гуманітарної діяльності Товариства Червоного Хреста України, встановлення сутності якого буде здійснено в даному дослідженні, є метод нагляду і контролю.

Законом України «Про гуманітарну допомогу» встановлюються наступні заходи офіційного контролю – «фітосанітарний контроль, ветеринарно-санітарний контроль, державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин, що здійснюються згідно із законодавством України» [3].

Звернемо увагу на те, що «митне оформлення гуманітарного товару здійснюється митницею за місцезнаходженням його отримувача тільки після проведення відповідного санітарного, ветеринарного, фітосанітарного, радіологічного та екологічного контролю. Формою контролю за вмістом вантажу є опечатування складу представниками митниці, що на думку членів робочої групи з визнання вантажів гуманітарною допомогою, не є достатнім для убезпечення можливих корупційних схем щодо заміни вантажу» [4]. Варто звернути увагу на те, що сфера контрольно-наглядової діяльності не є позбавленою і викликів і проблем, що призводять до зловживань і корупційних дій.

Так, адміністративно-правовий метод нагляду і контролю дозволяє державі в особі уповноважених центральних органів виконавчої влади здійснювати регулюючий вплив під час гуманітарних катастроф, що особливо важливо в сфері ввезення та подальшого розподілу гуманітарної допомоги, забезпечення безпеки для населення товарів, медикаментів та інших речей і предметів, які перетинають митний кордон України.

Ще одним методом забезпечення гуманітарної діяльності Товариства Червоного Хреста України є метод стратегічного аналізу. Стратегічні документи дозволяють формувати на загальнодержавному рівні чіткі пріоритети розвитку такої діяльності в чітко окресленій перспективі з урахуванням викликів і проблем, які можуть мати місце.

Стратегічними видами діяльності відповідно до Стратегії Товариства Червоного Хреста України в 2021-2025 рр. є: «підготовка і реагування на надзвичайні ситуації; психосоціальна підтримка; навчання населення навичкам надання першої допомоги (ПД); відновлення родинних зв'язків; соціальні послуги та догляд вдома; поширення знань, спрямованих на захист населення; поширення знань про міжнародне гуманітарне право; гуманітарна освіта; донорство крові; адаптація до кліматичних змін; гуманітарна адвокація і мобілізація громадськості» [5].

Таким чином, адміністративно-правовий метод забезпечення гуманітарної діяльності Товариства Червоного Хреста України являє собою організаційний, інституційний, правовий, світоглядний чи інший засіб впливу на гуманітарну діяльність, який визначається на рівні адміністративно-правових норм, закріплюється у відповідних законах України та підзаконних нормативно-правових актах, у тому числі у внутрішніх документах (статутах, стратегіях) гуманітарних організацій, зокрема і Товариства Червоного Хреста України, та визначає специфіку реалізації державної гуманітарної політики, прийняття управлінських рішень у сфері цивільного захисту, взаємодії між Товариством Червоного Хреста України та іншими центральними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями тощо, спрямовується на забезпечення законності, підзвітності та ефективності гуманітарної діяльності в Україні.

Список використаних джерел:

1. Колпаков В. К. Адміністративне право України: підручник / В. К. Колпаков. 2. вид., доп. Київ: Юрінком Інтер, 2000. 752 с.
2. Сергієнко Л. А. Адміністративне право та адміністративний процес: старі і нові проблеми. *Держава і право*. 1998. № 8. С. 32.
3. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22 жовтня 1999 р. № 1192-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>.
4. Проблемні питання у сфері здійснення гуманітарної допомоги в Україні: аналітичний звіт // Разом проти корупції. URL: https://www.rpk.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/TAC_HumAid_consolidated_fin-vidredagovano.pdf.
5. Стратегія Товариства Червоного Хреста України 2021-2025 рр. // Товариство Червоного Хреста України. URL: <https://redcross.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/2021-2025-%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf>.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОВРЯДНОГО КОНТРОЛЮ ЗА АДВОКАТСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Іммілейла Хаганіївна АДАМОВА,

*Науково-дослідний інститут
публічного права, м. Київ*

Адвокатське самоврядування становить собою систему самоуправління та самоконтролю адвокатури, спрямовану на вирішення всіх наявних проблем в середині адвокатської спільноти, а також на прийняття всіх необхідних рішень спрямованих на успішне функціонування даної інституції [1]. «Самоврядування відображає принцип демократії та активної громадянської участі, де кожен учасник має можливість впливати на процеси управління, висловлювати свої інтереси, обговорювати та приймати рішення, що стосуються їхнього спільного життя та діяльності. У контексті адвокатського самоврядування в Україні, це означає, що самі адвокати мають можливість брати участь у прийнятті рішень, що стосуються професійної діяльності та управління адвокатським об'єднанням. Вони можуть обговорювати питання етики, стандартів якості, професійних стандартів, та інших аспектів, що впливають на розвиток адвокатури в країні» [2; 3, с. 13].

Законодавець надає чітке визначення даного поняття в статті 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а саме: «Адвокатське самоврядування – це система саморегуляції адвокатури, спрямована на вирішення всіх наявних проблем в середині адвокатської спільноти, а також на прийняття необхідних управлінських, організаційних чи будь яких інших рішень» [1]. Головною метою і особливістю самоврядування адвокатів є уникнення будь-якого стороннього впливу на їх діяльність, що дозволяє їм мати необхідний рівень незалежності та не заангажованості, а як наслідок забезпечується принцип незалежності та неупередженості даної інституції. Вищезазначені умови є необхідними задля встановлення необхідного балансу між сторонами захисту та обвинувачення. Оскільки сторона обвинувачення представлена прокуратурою, що є державною інституцією, то вкрай логічним є те що сторона захисту, її повний антипод представлений не державною установою. В цьому закладено фундамент демократичності всіх юридичних процедур до яких залучаються адвокати. Таким чином принцип змагальності сторін захисту і обвинувачення закріплений в процесуальному законодавстві України реалізується повною мірою, що як наслідок сприяє встановленню істини в кожній окремій ситуації, задля того щоб жоден не винний не був підданий не законному кримінальному переслідуванню, а жоден винний не уникнув юридичної відповідальності за скоєне протиправне діяння. Саме в такий спосіб реалізуються найважливіші демократичні процедури та принципи, за рахунок яких існує справедливе високоморальне суспільство, а закон працює на людей та їх добробут і благополуччя.

У відповідності до статті 4 закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» основні засади діяльності адвокатів ґрунтуються на: «принципах верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів» [1]. В той же момент згідно з статтею 43 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» засади адвокатського самоврядування спираються на: «принципи виборності, гласності, обов'язковості для виконання адвокатами рішень органів адвокатського самоврядування, підзвітності, заборони втручання органів адвокатського самоврядування у професійну діяльність адвоката» [1]. На основі даних принципів правникам вдалося збудувати саморегулюючу глибоко-системну не державну інституцію, яка в повній мірі сама обслуговує всі свої потреби і водночас успішно здійснює реалізацію надання юридичних послуг населенню, в різних правових напрямках, від адміністративного і цивільного права до кримінального. Найголовнішим юридичним фундаментом діяльності українських правників є принцип не втручання держави в їх діяльність, що створює певну збалансованість в системі правосуддя, завдяки якій адвокати насправді можуть сумлінно виконувати свої обов'язки не зазнаючи стороннього впливу. При більш детальному аналізі завдань адвокатського самоврядування, можна виділити наступні вектори їх спрямування: «1) забезпечення незалежності адвокатів, захист від втручання у здійснення адвокатської діяльності; 2) підтримання високого професійного рівня адвокатів; 3) утворення та забезпечення діяльності кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури; 4) створення сприятливих умов для здійснення адвокатської діяльності; 5) забезпечення відкритості інформації про адвокатуру та адвокатську діяльність; 6) забезпечення ведення Єдиного реєстру адвокатів України; 7) участь у формуванні Вищої ради правосуддя у порядку, визначеному законом» [1].

З метою практичної реалізації вищевказаних завдань адвокатського самоврядування існує Національна асоціація адвокатів України, яка є: «недержавною некомерційною професійною організацією, яка об'єднує всіх адвокатів України» [1]. У відповідності до пункту 3 статті 45 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» вищевказана недержавна інституція «є юридичною особою та діє через організаційні форми адвокатського самоврядування, передбачені цим Законом».

Однією з таких форм адвокатського самоуправління є Конференція адвокатів регіону. До її повноважень входить: « 1) обрання голови та членів ради адвокатів регіону, дострокове відкликання їх з посад; 2) обрання делегатів на з'їзд адвокатів України; 3) обрання представника адвокатів регіону до складу Ради адвокатів України та Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, дострокове відкликання їх з посад; 4) визначення кількості членів кваліфікаційної і дисциплінарної палат кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, обрання голови та членів кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, дострокове відкликання їх з посад; 5) обрання голови та членів ревізійної комісії адвокатів регіону, дострокове відкликання їх з посад; 6) затвердження штатного розпису і кошторису ради адвокатів регіону, кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури; 7) розгляд та затвердження звіту ради адвокатів регіону, кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури» [1].

ліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, висновків ревізійної комісії адвокатів регіону, представників адвокатів регіону у складі Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури і Ради адвокатів України; 8) прийняття інших рішень відповідно до цього Закону» [1]. В період між конференціями адвокатів регіону завдання адвокатського самоврядування виконує рада адвокатів регіону. Саме на неї покладаються наступні функції: «1) представляє адвокатів регіону; 2) складає порядок денний, скликає та забезпечує проведення конференції адвокатів регіону; 3) забезпечує виконання рішень конференції адвокатів регіону, здійснює контроль за їх виконанням; 4) здійснює інформаційно-методичне забезпечення адвокатів регіону, сприяє підвищенню їх кваліфікації; 5) приймає присягу адвоката України; 6) визначає представників адвокатури до складу конкурсної комісії з відбору адвокатів для надання безоплатної вторинної правничої допомоги; 7) сприяє забезпеченню гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних і соціальних прав адвокатів; 8) розпоряджається коштами та майном відповідно до затвердженого кошторису; 9) забезпечує в установленому порядку внесення відомостей до Єдиного реєстру адвокатів України; 10) утворює комісію з оцінювання якості, повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної правничої допомоги; 11) виконує інші функції відповідно до цього Закону, рішень конференції адвокатів регіону, Ради адвокатів України, з'їзду адвокатів України» [1].

Наступною інституцією, що уповноважена на здійснення регуляції певних аспектів пов'язаних з самоврядуванням адвокатури є Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури. Згідно зі статтею 50 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»: «кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури утворюється з метою визначення рівня фахової підготовленості осіб, які виявили намір отримати право на заняття адвокатською діяльністю, та вирішення питань, щодо дисциплінарної відповідальності адвокатів. Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури діє у складі кваліфікаційної та дисциплінарної палат» [1].

Адвокатське самоврядування є досить системним і гарно вибудованим, саме тому воно включає в тому ж числі контроль за обігом, походженням і розподілом фінансів, за рахунок яких здійснюються ті чи інші процедури в рамках діяльності адвокатури. Аналізуючи фінансово-господарську діяльність даної самоврядної інституції варто приділити увагу ревізійній комісії адвокатів регіону. На неї покладено: «здійснення контролю за фінансово-господарською діяльністю ради адвокатів регіону та кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури. За результатами перевірок ревізійна комісія адвокатів регіону складає висновки, які подає на розгляд та затвердження конференції адвокатів регіону. Ревізійна комісія адвокатів регіону може подавати результати перевірок Раді адвокатів України та з'їзду адвокатів України [1]». Таким чином відбувається розподіл фінансування на утримання необхідних рад, комісій та інших складових системи самоврядування, до того ж в такий спосіб здійснюється контроль за фінансовою доброчесністю правників.

Оскарження результатів дисциплінарних проваджень в відношенні правників, в разі виникнення не згоди з рішеннями кваліфікаційно-

дисциплінарної комісії відбувається шляхом їх додаткового розгляду в вищій кваліфікаційно-дисциплінарній комісії адвокатури. На вищезгадану комісію покладено такі завдання як: «1) розгляд скарг на рішення, дії чи бездіяльність кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури; 2) узагальнення дисциплінарної практики кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури; 3) виконання інших функцій відповідно до цього Закону» [1].

Ще одним структурним елементом системи самоврядування адвокатури вартим дослідження та аналізу є Вища ревізійна комісія адвокатів регіону, на яку покладено: «здійснення контролю за фінансово-господарською діяльністю Національної асоціації адвокатів України, її органів, рад адвокатів регіонів, Ради адвокатів України, кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури, Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, діяльністю ревізійних комісій адвокатів регіонів. Вища ревізійна комісія адвокатури підконтрольна і підзвітна з'їзду адвокатів України» [1]. В свою чергу з'їзд адвокатів регіону є: «вищим органом адвокатського самоврядування України. До його складу входять делегати, які обираються конференціями адвокатів регіонів шляхом голосування відносною більшістю голосів делегатів, які беруть участь у конференції» [1].

Підсумовуючи аналіз самоврядного контролю адвокатури за всіма сферами її діяльності, серед плюсів можна виділити високий рівень незалежності адвокатів в здійсненні їх професійної діяльності, багаторівневу та багатовекторну самоврядну систему, засновану на самоконтролі, тому що до всіх органів та комісій входять самі ж адвокати. Серед мінусів не достатньо розвинена адвокатська етика в порівнянні до країн Європейського союзу, також разом з тим в законі про діяльність адвокатів передбачений менший спектр заходів дисциплінарного впливу щодо адвокатів порушників дисципліни, проблеми в підготовці професіональних кадрів, серйозне податкове навантаження на правників.

Список використаних джерел:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>.
2. Габані І.І. Основні елементи адвокатського самоврядування, як один із видів регулювання адвокатури в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 4. С. 529 -532
3. Аракелян М.Р. Інститут адвокатури в правозахисній системі України: теоретико-правовий аспект: монографія. Одеса: Фенікс, 2014. 282 с.

Наукове видання
ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ
І ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ:
ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Тези доповідей учасників
VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Харків, 24 листопада 2023 року)

Відповідальні за випуск: А. Є. Голубов, М. В. Завальний

Комп'ютерне верстання: М. В. Завальний

Підписано до друку: 26.11.2023 р.

*Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 6,6. Обл.-вид. арк. 7,2.
Тираж 50 прим.*